MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Anželika Banevičienė

NEHORIZONTALIŲ KONCENTRACIJŲ TEISINIS REGULIAVIMAS PAGAL EUROPOS BENDRIJOS IR LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TEISĘ

Daktaro disertacija
Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius 2009

Disertacija rengta 2004-2009 metais Mykolo Romerio universitete.

Moksliniai vadovai:

Dr. Skirgailė Žalimienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S), (2003-2007)

Dr. Pavelas Ravluševičius (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S), (2007-2009)

TURINYS

ĮVADAS....4

I . KONCENTRACIJŲ RŪŠYS IR JŲ REGULIAVIMO TIKSLAI....15

1. KONCENTRACIJŲ RŪŠYS IR JŲ POVEIKIS KONKURENCIJAI....15
2. KONKURENCIJOS POLITIKOS ĮTAKA NEHORIZONTALIŲ KONCENTRACIJŲ REGULIAVIMUI....21
3. KONCENTRACIJŲ REGULIAVIMO TIKSLAI EUROPOS BENDRIJOJE....23
4. LIETUVOS RESPUBLIKOS IR EUROPOS BENDRIJOS KONCENTRACIJŲ REGULIAVIMO TIKSLŲ PALYGINIMAS....33

II . KONCENTRACIJŲ VERTINIMO TAISYKLĖS TINKAMUMAS NEHORIZONTALIOMS KONCENTRACIJOMS VERTINTI....37

1. REGLAMENTO 4064/89 KONCENTRACIJŲ VERTINIMO TAISYKLĖ: „DOMINAVIMO TAISYKLĖ“ 37
2. EUROPOS BENDRIJOS „DOMINAVIMO“ IR JAV „REIKŠMINGO KONKURENCIJOS SUMAŽINIMO“ TAISYKLIŲ PALYGINIMAS....39
3. EUROPOS BENDRIJOS „DOMINAVIMO“ TAISYKLĖS TAIKYMO PROBLEMATIKA....41
4. REGLAMENTO 139/2004 KONCENTRACIJŲ VERTINIMO TAISYKLĖ:„ŽYMAUS VEIKSMINGOS KONKURENCIJOS APRIBOJIMO TAISYKLĖ“ 45
5. EUROPOS BENDRIJOS „ŽYMAUS VEIKSMINGOS KONKURENCIJOS APRIBOJIMO” IR JAV „REIKŠMINGO KONKURENCIJOS SUMAŽINIMO“ TAISYKLIŲ PALYGINIMAS 49
6. LIETUVOS RESPUBLIKOS IR EUROPOS BENDRIJOS KONCENTRACIJŲ VERTINIMO TAISYKLIŲ PALYGINIMAS 50

III . VEIKA, PRIPAŽINTINA KONCENTRACIJA 53

1. KONCENTRACIJA, SUSIDARANTI DĖL ŪKIO SUBJEKTŲ JUNGIMO 54
   1.1. Koncentracijos dalyviai 54
   1.2. Pokyčiai ūkio subjekto struktūroje dėl ūkio subjektų jungimo 58
2. KONCENTRACIJA, SUSIDARANTI DĖL ŪKIO SUBJEKTO KONTROLĖS ĮGIJIMO 59
   2.1. Koncentracijos dalyviai 59
   2.2. Pokyčiai ūkio subjektų struktūroje dėl kontrolės įgijimo....61
   2.3. Kontrolės formos pasikeitimo reikšmė koncentracijų susidarymui 75
3. POKYČIO ILGALAIKIŠKUMAS - VIENA IŠ KONCENTRACIJOS SUSIDARYMO SĄLYGŲ 78
4. VEIKOS, PRIPAŽINTINOS KONCENTRACIJOMIS LIETUVOS RESPUBLIKOJE 80

IV . NEHORIZONTALIŲ KONCENTRACIJŲ ŽALINGOS PASEKMĖS 89

1. RINKOS UŽDARYMAS, ĮVYKUS VERTIKALIAI KONCENTRACIJAI 93
   1.1. Vertikaliai aukštyn esančios rinkos uždarymas....96
   1.2. Vertikaliai žemyn esančios rinkos uždarymas 100
2. VIENOJE RINKOJE TURIMOS GALIOS NAUDOJIMAS KITOJE RINKOJE 104
3. ŪKIO SUBJEKTŲ GALIOS RINKOJE PADIDINIMAS....112

4. GERESNĖS SĄLYGOS INFORMACIJAI KONTROLIUOTI 115
5. PAPRASTESNIS KONKURENTŲ VEIKSMŲ DERINIMAS....116
6. EFEKTYVUMO PAGERINIMO REIKŠMĖ NUSTATANT ŽALINGAS PASEKMES....119
7. APLINKYBĖS, SĄLYGOJANČIOS ŽALINGŲ PASEKMIŲ SUSIDARYMĄ....129
7.1. Rinkos nustatymo reikšmė vertinant nehorizontalias koncentracijas....130
7.2. Ūkio subjekto turimos galios reikšmė ir formos nehorizontaliose koncentracijose 153
7.3. Aplinkybės, turinčios reikšmės ūkio subjekto galios rinkoje dydžiui....174
8. ŽALINGOS PASEKMĖS LR KONKURENCIJOS TARYBOS NUTARIMŲ PRAKTIKOJE....192
V. PRIEŽASTINIO RYŠIO TARP KONCENTRACIJOS IR ŽALINGŲ PASEKMIŲ NUSTATYMAS IR BANKRUTUOJANČIO ŪKIO SUBJEKTO PRIJUNGIMO PATEISINIMAS....206
1. PRIEŽASTINIO RYŠIO NUSTATYMO PROBLEMATIKA....206
2. BANKRUTUOJANČIO ŪKIO SUBJEKTO PRIJUNGIMO PATEISINIMAS....210
VI. EB KONCENTRACIJŲ REGULIAVIMO POLITIKOS ĮTAKA MAŽŲ VALSTYBIŲ ŪKIO SUBJEKTŲ VEIKLAI....219
IŠVADOS....224
PASIŪLYMAI....228
LITERATŪROS SĄRAŠAS....230
PRIEDAI....266

PAVEIKSLAI

pav. Nr. 1. Koncentracijų rūšys, pagal S. Bishop, A. Lofaro, F. Rosati, J. Young, „The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizonal Mergers“, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communites, 2005. 15
pav. Nr. 2. Vertikaliai aukštyn esančios rinkos uždarymas....96
pav. Nr. 3. Vertikaliai žemyn esančios rinkos uždarymas 101
pav. Nr. 4. Priežastinio ryšio nustatymas 208

LENTELĖS

Lentelė Nr. 1 LEO LT sukūrimo etapai....86
Lentelė Nr. 2. Nehorizontalių koncentracijų žalingos pasekmės 90
Lentelė Nr. 3. Rinkos tinkamumo veiksmams derinti, suderintų veiksmų tikimybės ir gyvybingumo nustatymas....170
Lentelė Nr. 4. Patekimo į rinką kliūčių apibrėžimai....179

ĮVADAS

Temos aktualumas

Ūkio subjektų koncentracijos, kaip ir draudžiami susitarimai ar piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, veikia konkurenciją rinkoje. Jų vertinimas nėra aiškus ir vienareikšmis, nes pirmiausia jis priklauso nuo konkurenciją reguliuojančių institucijų, įstatymų leidėjo ar mokslininkų požiūrio į konkurenciją. Vienų teigimu, ūkio subjektai tampa monopolistais dėl efektyvesnės veiklos.[1] Jie diegia inovacijas ir kuria naujus gaminius, greičiau už konkurentus reaguoja į vartotojų poreikius ir našiau gamina prekes ar teikia paslaugas. Todėl juos reguliuoti ir bausti būtų klaida. Kaip byloje *US v. Aluminum Co of America* teigė teisėjas L. Handas,[2] „gali būti išlikęs vienintelis gamintojas <...> dėl savo išskirtinių gebėjimų, įžvalgumo ir verslumo. <...> Sėkmingai veikiantis rinkos dalyvis, kuris buvo priverstas konkuruoti, negali būti grąžinamas į buvusią padėtį, kai jis pasiekia laimėjimų“. Netgi yra teigiančiųjų, kad arši konkurencija rinkoje gali būti žalinga ir vesti įmones prie bankroto.[3] Kiti teisės specialistai su tuo nesutinka. Jie konkurencijos egzistavimą laiko būtina valstybės ekonomikos sėkmingos plėtotės sąlyga.[4] Mat konkurencijos sąlygomis prekės kaina atitinka paklausą, prekių kokybė nuolat gerėja, didėja jų pasiūla, kyla ūkio subjektų veiklos efektyvumas. Jų nuomone, monopolija gali mažinti ūkio subjektų veiklos efektyvumą, palaikyti žemesnės kokybės prekių gamybą ar paslaugų teikimą, riboti naujovių atsiradimą. Tačiau suprasdami, kad tobula konkurencija rinkoje neįmanoma, [5] atstovaujantieji šiam požiūriui siūlo saugoti veiksmingą konkurenciją. Veiksmingą konkurenciją saugo ir Europos Bendrija.[6] Tačiau tai nėra vienintelė reguliavimo sritis Europos Bendrijoje. Ji derinama su kitomis politikos sritimis, tokiomis kaip rinkos integracija, verslo skatinimas, konkurencingumo didinimas, užimtumo politika, vartotojų interesų apsauga ir kt.[7]

---

[1] Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p. 10.
[2] JAV Aukščiausio teismo 1964 m. birželio 1 d. sprendimas: *United States v. Aluminum Co. of America,* 377 U.S. 271 (1964).
[3] Allen G.C., *Monopoly and Restrictive Practices,* (Great Britain: George Allen & Unwin, 1968), pp. 11-22.
[4] Dabbah M.M., *EC and UK Competition Law, Commentary, cases and materials,* (Cambridge university press, 2004), p. 2.
[5] Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p. 6.
[6] Europos Bendrijos steigimo sutartis (1992 02 07), [1992] OL C224/1, EB Sutartis pakeista Amsterdamo sutartimi (1997 10 02), [1997] OL C340/1 su vėlesniais pakeitimais; Europos Bendrijos steigimo sutarties suvestinė redakcija [2006] OL C 321E/1 (toliau - EB Sutartis), 3 straipsnio 1 dalis g punktas; 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 *dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės* [2004] OL L 24/1. (toliau -Koncentracijų reglamentas 139/2004) 2 straipsnio 2 ir 3 dalys.
[7] Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 3 straipsnis.

Kita nehorizontalių koncentracijų vertinimo sudėtingumo priežastis yra nevienareikšmis jų poveikis veiksmingai konkurencijai. Poveikis gali būti ir naudingas, ir žalingas. Ypač daug diskusijų kelia nehorizontalių koncentracijų įtakos konkurencijai vertinimas, nes jų poveikis konkurencijai išryškėja tik po tam tikro laiko. Nehorizontalios koncentracijos sudaro sąlygas greičiau ir pigiau pagerinti jos dalyvių veiklos efektyvumą (racionalizuojant ūkio subjektų struktūrą, panaikinat silpnus konkurentus, dėl masto ekonomijos racionaliau paskirstant išteklius gamybai, tyrimams, inovacijoms, prekių platinimui, spartinant techninę pažangą, skatinant stambias ilgalaikes investicijas ir kt.[8]), suaktyvinti ekonominę veiklą „oligopolinio sąstingio būsenos“[9] rinkoje, „įsigijus diversifikuotą verslo grupę[10] bei stabilizavus pajamas ar susilpninus verslo klaidų pasekmes, sumažinti bankroto riziką.[11] Bankrutuojančios bendrovės įsigijimas gali būti viena iš priemonių apsaugoti kreditorių, savininkų ir darbuotojų interesus. Tačiau, jungiant ūkio subjektus, jų galia rinkoje gali būti padidinta tiek, kad jie galėtų pakeisti „žaidimo taisykles“ rinkoje savo naudai[12] ir daryti poveikį kainų dydžiui,[13] varžyti bendrus visuomenės interesus, mažinti demokratiją, riboti asmens laisves bei naudos visuomenei paskirstymą.[14] Dėl nehorizontalios koncentracijos konkurentų susilpninimas ar pašalinimas iš rinkos gali palengvėti.[15] Todėl, įvertinus nehorizontalių koncentracijų teigiamus ir neigiamus padarinius, būtina nustatyti tinkamą jų teisinį reguliavimą, ištirti, ar naudojama koncentracijų teisinio vertinimo metodika yra tinkama nehorizontalioms koncentracijoms vertinti, ar reikia ją tobulinti ir, jeigu reika, tai kaip.

---

[8] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control*, 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000), p.165; Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p.375; Craig P., Burca G., *EU Law Text, cases, and materials,* 3rd ed., (Oxford: Oxford university press, 2003), p.1035.

[9] Oligopolija – rinka, kurioje žymi pasiūlos dalis tenka keliems dideliems ūkio subjektams.// Auštrevičius P., Pupkevičius D., Treigienė D., *Šiuolaikinių ekonomikos terminų enciklopedinis žodynas,* (Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, 1991), p.146; Rinka yra oligopoliniame sąstingyje tada, kai esantys rinkos dalyviai aktyviai tarpusavyje nekonkuruoja, o potencialūs konkurentai negali ar nenori ateiti į rinką.// Wonnacott P., Wonnacott R., Mikroekonomika, vert. Zigmas Lydeka, (Kaunas: Littera Universitati Vytauti Magni, 1993), pp.243-248.

[10] Verslo diversifikavimas - tai ūkinės, komercinės veiklos įvairinimas. Diversifikuotos verslo grupės veikla apima įvairias verslo sritis. Pvz., MG Baltic grupė užsiima Lietuvoje alkoholinių gėrimų gamyba ir prekyba, bioetanolio (benzino priedo) gamyba, nekilnojamojo turto statybos ir prekybos versle, televizijos, spaudos, telekomunikacijos paslaugų versluose, aprangos prekyboje ir kt.// MG Baltic oficialus tinklapis,< www.mgbaltic.lt >[aplankyta 2009-08-15]

[11] Turner D., „Conglomerate Mergers and Section 7 of the Clayton Act“ [1965] 78 *Harv. L. Rev.* 1313, p. 1317.

[12] Ten pat, pp. 853-854.

[13] JAV Teisingumo departamentas ir Federalinė Prekybos Komisija: Horizontal Merger Guidelines, 1992-04-02 (pakeistos 1997-04-08) <www.usdoj.gov/atr/public/guidelines/ hmg.htm> [aplankyta 2008-01-10], (toliau – JAV Horizontalių koncentracijų gairės), 0.1 paragrafas.

[14] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law: text, cases, and materials*, 2nd ed., (New York: Oxford university press, 2004), p. 853.

[15] Sandonis J., Fauli-Oller R., „A simple model of anticompetitive vertical integration“ [2002] < http://www.et.bs. ehu. es/ biltoki/ EPS /dt200305.pdf> [aplankyta 2009-01-10], p.2; Comanor W.S., Rey P., „Vertical mergers and market foreclosure“, knygoje Kirkwood J.B. ed., *Antitrust Law and Economics*, (JAI Press 2004), p. 445.

Nehorizontalių koncentracijų vykdymas nėra retas reiškinys tiek Europos Bendrijoje, tiek Lietuvos Respublikoje. Tai rodo vis didėjantis Europos Komisijos ir LR konkurencijos tarybos sprendimų skaičius. Tarp stambiausių Europos Bendrijos ūkio subjektų vargu ar aptiksime veikiančių vienoje verslo srityje ir dėl koncentracijos nediversifikavusio ar neplanuojančio diversifikuoti savo verslo. Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *GE/Honeywell*[16] nurodyta, kad koncentracijos dalyvis „General Electric“ veikė keliose rinkose: reaktyvinių variklių ir elektros generatorių gamybos, plastikos gaminių liejimo, medicininės terapijos, finansinių ir informavimo paslaugų teikimo rinkose. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikoje koncernas „Achemos grupė“ dalyvauja 11 verslo šakų: chemijos pramonės; logistikos, transporto ir krovos; energetikos; žiniasklaidos, leidybos, reklamos (*media*); projektavimo, statybos ir remonto; viešbučių, sveikatos ir pramogų centrų paslaugų teikimo; maisto pramonės; pakuočių gamybos; prekybos; finansinių paslaugų teikimo; mokymų, kvalifikacijos tobulinimo organizavimo srityse.[17] Tokių ūkio subjektų Europos Bendrijoje ar Lietuvoje yra ir daugiau. Todėl nehorizontalių koncentracijų vykdymo procesą palikus savieigai atsiranda tikimybė, kad ištisos pramonės šakos gali būti perduotos kelių ūkio subjektų kontrolei. Tai gali turėti žalingą poveikį ne tik valstybių ekonominei raidai, bet ir politinei padėčiai.

Mokslinių tyrimų, kuriuose būtų tirtas nehorizontalių koncentracijų teisinis reguliavimas, yra palyginti nedaug. Tam galėjo turėti įtakos nepakankamas dėmesys nehorizontalių koncentracijų žalingoms pasekmėms. Gal kiek daugiau dėmesio buvo skiriama vertikalių koncentracijų žalingoms pasekmėms įvertinti. Tačiau konglomeratinės koncentracijos, kurioms įvykus ūkio subjektas galėtų vienoje rinkoje turimą galią panaudoti kitoje rinkoje, ilgą laiką nebuvo laikomos žalingomis konkurencijai. Tik pastaraisiais metais vis daugiau ekonomistų darbų atskleidė vienoje rinkoje turimos galios panaudojimo kitoje rinkoje žalingumą konkurencijai.[18] Europos Komisija tik 2001 metais sprendimu *Tetra Laval*[19] pirmą kartą nesėkmingai siekė uždrausti konglomeratinę koncentraciją, kuriai įvykus ūkio subjektas galėtų vienoje rinkoje turimą galią panaudoti kitoje. Nors Europos Bendrijos pirmosios instancijos teismas Komisijos sprendimą panaikino,[20] o Europos Teisingumo teismas EB pirmosios

---

[16] 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004]OL L 48/1.
[17] Koncerno „Achemos grupė“ tinklapis www.achemosgrupe.lt
[18] Church J., “The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition,” [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10]; Epstein R.J., Rubinfeld D.L., Effects of Mergers Involving Differentiated Products, Technical Report COMP/B1/2003/07 [2004], < http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/effects_mergers_involving_differentiated_products. pdf> [aplankyta: 2008-01-10]; Nalebuff B., “Bundling, Tying and Portfolio Effects”, [2003] DTI Economics Paper No1, <http://www.berr.gov.uk/files/file14774.pdf > [aplankyta 2007-06-14];
[19] 2001 m. spalio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2416 *Tetra Laval/Sidel* [2004] OL L43/13.
[20] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34.

instancijos teismo sprendimą paliko galioti,[21] tačiau jie nepaneigė Europos Komisijos teisės uždrausti tokios rūšies koncentracijas. Teismai tik nurodė, kad vertinant tokios rūšies koncentracijas keliami didesni reikalavimai už tuos, kurie nustatyti vertinant kitas koncentracijų rūšis. Kiek vertinimo reikalavimai skiriasi nuo kitų koncentracijų rūšių vertinimo reikalavimų, teismai nepasisakė ir klausimą paliko atvirą. Taigi šis darbas turėtų prisidėti ne tik prie šios rūšis koncentracijų teisinio reguliavimo tobulinimo, bet ir prie doktrinos šiuo klausimu formavimosi.

Vertinant nehorizontalias koncentracijas, spėjama, ar įvykus koncentracijai būtų apribota konkurencija rinkoje. Iš pirmo žvilgsnio vertinimas atrodo nesudėtingas. Tačiau tai, kad Europos Bendrijos teismai neretai panaikina Europos Komisijos sprendimus, kuriais uždraudžiamos nehorizontalios koncentracijos, rodo, kad jų teisinis vertinimas nėra toks paprastas. LR konkurencijos taryba nėra uždraudusi nė vienos nehorizontalios koncentracijos. Akivaizdžiai matomi rinkos monopolizavimo reiškiniai Lietuvos Respublikoje rodo, kad ji skiria nepakankamai dėmesio nehorizontalių koncentracijų pasekmių teisiniam vertinimui. Nehorizontalių koncentracijų sudarymo ir vertinimo Lietuvoje problemas taip pat atskleidė plačiai pagarsėjęs nacionalinio investuotojo LEO, kuriam perdavus „Lietuvos energijos“, Rytų skirstomųjų tinklų ir VST akcijas buvo sudarytos trys vertikalios koncentracijos, įsteigimas ir jo vertinimas. Klaidos pasekmės jau aiškios – nuspręsta LEO išformuoti. Tačiau tikėtina, kad teisinės peripetijos dėl turto pasidalijimo dar ilgai nesibaigs. Manytina, kad nehorizontalių koncentracijų pasekmių teisinio vertinimo problemos kyla dėl to, kad nėra tikslių tyrimo metodų, kurie leistų konkurenciją reguliuojančioms institucijoms nustatyti ir patikrinti rinkoje atsiradusias pasekmes, įvykus nehorizontaliai koncentracijai, ir nustatyti sąlygas, kurias įvykdžius koncentracija turėtų būti uždrausta. Todėl šis mokslinis darbas turėtų prisidėti prie nehorizontalių koncentracijų pasekmių vertinimo metodikos suformavimo.

Remiantis Europos Bendrijos koncentracijos reglamentu, leidimus sudaryti nehorizontalias koncentracijas Lietuvoje išduoda, priklausomai tik nuo jose dalyvaujančių ūkio subjektų metinės apyvartos, Europos Komisija arba LR konkurencijos taryba. Bendrijos lygio koncentracijai, jeigu du trečdaliai metinės apyvartos gaunama Lietuvoje, leidimą jungtis gali išduoti LR konkurencijos taryba. Todėl ūkio subjektų, turinčių vienodą metinę apyvartą, koncentracijos gali būti vertinamos nevienodai, jeigu Europos Komisijos ir LR konkurencijos tarybos požiūriai į tą patį objektą būtų skirtingi. Nors, LR konkurencijos tarybos teigimu, vertindama Lietuvoje sudaromas koncentracijas, ji remiasi Europos Bendrijos teismų ir Komisijos sprendimų praktika, tačiau šio mokslinio tyrimo išvados atskleidžia tam tikrų neatitikimų. Pavyzdžiui, LR konkurencijos taryba, tikėtina, nevertina ūkio subjektų jungimų, susidarančių *de facto*. Todėl, siekiant išsaugoti veiksmingą konkurenciją ne tik Europos Bendrijoje, bet ir užtikrinti

[21] 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/1.

nehorizontalių koncentracijų vertinimo praktikos suderinamumą ir vienodą konkurencijos ir vartotojų apsaugą visose Europos Sąjungos valstybėse, tarp jų ir Lietuvoje, būtina ne tik žinoti Lietuvos ir Europos Bendrijos nehorizontalių koncentracijų vertinimo ypatumus ar suprasti vertinimo skirtumus, bet ir išryškinti nehorizontalių koncentracijų vertinimo tobulinimo galimybes ir kryptis.

Darbo tikslas – ištyrus koncentracijas reguliuojančias Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos teisės normas bei jų taikymo praktiką, nustatyti nehorizontalių koncentracijų teisinio reguliavimo ypatumus ir problemas bei pateikti siūlymus teisiniam reguliavimui ir jo taikymui tobulinti.

Tikslui pasiekti keliami šie **uždaviniai:**

1. Nustatyti nehorizontalių koncentracijų išskirtinius požymius ir koncentracijų reguliavimo tikslus Europos Bendrijoje ir Lietuvoje, bei juos palyginti.
2. Ištirti koncentracijų vertinimo taisyklės tinkamumą vertinti nehorizontalias koncentracijas atliekant lyginamąją Europos Bendrijos, JAV ir Lietuvos koncentracijų vertinimo taisyklių analizę.
3. Atskleisti veikų, kurios pripažintinos koncentracijomis pagal Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos konkurencijos teisę, nustatymo problematiškumą.
4. Ištirti nehorizontalių koncentracijų žalingų pasekmių nustatymo problematiką, jų rūšis ir susidarymo sąlygas, bei koncentracijos dėka sukuriamo efektyvumo įtaką žalos dydžiui.
5. Nustatyti priežastinio ryšio tarp koncentracijos ir žalingų pasekmių nustatymo problemas.
6. Atskleisti Europos Bendrijos koncentracijų reguliavimo politikos įtaką ūkio subjektų, veikiančių mažose valstybėse narėse, veiklai.

Tyrimo objektas – nehorizontalių koncentracijų, sudaromų Europos Bendrijoje ir Lietuvoje, teisinio reguliavimo ypatumai: jų reguliavimo tikslai, vertinimo taisyklės tinkamumas vertinti šios rūšies koncentracijas, veikos pripažintinos koncentracija nustatymo problematika, nehorizontalių koncentracijų žalingų pasekmių identifikavimo ypatumai, priežastinio ryšio reikšmė ir nustatymo problematika bei EB koncentracijų reguliavimo įtaka mažų valstybių ekonomikai.

Darbe nenagrinėjamas teisinis reguliavimas, susijęs su horizontaliomis koncentracijomis, jungtine veikla, koncentracijų vertinimo procedūriniais aspektais ar jurisdikcijos klausimais bei šalutiniais ribojimais.

Tyrimo šaltiniai

EB Sutartis ir Europos Tarybos Koncentracijų reglamentai: Darbe, kaip pagrindiniai šaltiniai, tirti Europos Bendrijos steigimo sutarties 2 ir 3 straipsniai; 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės; 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamentas Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės; 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 802/2004, įgyvendinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės; 2008 m. spalio 20 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1033/2008, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 802/2004, įgyvendinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės; 1994 m. gruodžio 21 d. Komisijos reglamentas 3384/94 dėl pranešimų, laiko trukmės ir peržiūros, nustatytos Tarybos reglamente (EEC) 4064/89 dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės.

Europos Komisijos gairės ir pranešimai. Darbe tirti Komisijos parengti pranešimai įvairiais koncentracijų reguliavimo klausimais: 2008 m. spalio 10 d. Komisijos gairės dėl nehorizontalių koncentracijų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės įvertinimo; 2007 m. liepos 10 d. Komisijos apibendrinamasis pranešimas dėl jurisdikcijos pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės; 2004 m. vasario 5 d. Komisijos gairės dėl horizontalių koncentracijų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės; 2002 m. liepos 11 d. Komisijos gairės dėl rinkos analizės ir reikšmingos rinkos galios nustatymo elektroninės komunikacijos sektoriuje Bendrijos reguliavimo srityje; 1997 m. gruodžio 9 d. Komisijos pranešimas „Dėl tam tikros rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams“.

Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių teisės aktai. Darbe nagrinėjamos LR konkurencijos įstatymo, kitų įstatymų, jų įgyvendinamųjų teisės aktų, Konkurencijos tarybos nutarimų normos, susijusios su koncentracijų reguliavimu. Atliekant tyrimą, atsižvelgta į JAV, Australijos, Kanados, Pietų Afrikos, Naujosios Zelandijos ir kai kurių kitų užsienio valstybių teisinį koncentracijų reglamentavimą tų valstybių teisės aktuose.

Europos Bendrijos ir JAV teismų sprendimai, Europos Komisijos sprendimai ir Lietuvos konkurencijos Tarybos nutarimai. Daug dėmesio skirta Europos Komisijos ir Lietuvos

konkurencijos tarybos nutarimų, kuriuose buvo nagrinėti koncentracijų leidimo ar uždraudimo klausimai Europos Bendrijoje ir Lietuvoje.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas. LR Konstitucinio Teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2008 m. vasario 1 d. redakcija) nuostatų ir 11 straipsnio (2008 m. vasario 1 d. redakcija) 1 dalies 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, kuriame nagrinėjamas šiuo metu Lietuvoje plačiai aptariamas LEO įsteigimo klausimas.

Įvairūs Europos Tarybos ir Komisijos, LR konkurencijos tarybos ir jų atstovų pranešimai. Teiginiams ir išvadoms pagrįsti remtasi Europos Tarybos pranešimais, Europos Komisijos 1990–2008 m. konkurencijos politikos ataskaitomis, pranešimais įvairiais klausimais, Komisijos narių pranešimais konferencijose, įvairiais koncentracijų reguliavimo aspektais, LR konkurencijos tarybos strateginiu veiklos planu, darbo ataskaitomis.

Ekonomikos ir teisės mokslo darbai. Darbe remiamasi užsienio konkurencijos teisės specialistų ir ekonomistų darbais.

EB konkurencijos reguliavime reikšmingus koncentracijų ekonominio vertinimo tyrimus atliko S. Bishopas, A. Lofaro, F. Rosati, J. Youngas, J. Churchas, M. Ivaldi, B. Jullienas, P. Rey, P. Seabrightas, J. Tirole, R. J. Epsteinas, D. L. Rubinfeldas, A. J. Padilla, M. Leddy, S. Hallouëtas, M. Kehoe, ir kt. Šių autorių nehorizontalių koncentracijų ekonominis vertinimas leido pagrįsti darbe pateikiamas teisines išvadas.

Iš autorių, plačiausiai nagrinėjusių koncentracijų teisinio reguliavimo klausimus, būtų galima paminėti A. Lindsay, C. J. Cooko, C. S. Kerse, E. N. Varona, A. F. Galarza, J. F. Crespo, J. B. Alonso darbus. Darbe taip pat atsižvelgta į R. Stanikūno knygoje „Konkurencijos politika: teorija ir praktika“ aptartą EB ir Lietuvos konkurencijos politiką.

Tyrimo metodika

Atliekant tyrimą, buvo pasitelkti įvairūs teoriniai ir empiriniai mokslinio tyrimo metodai. Tyrimo metu naudoti teoriniai mokslinio tyrimo metodai: loginis, lingvistinis, lyginimo, lyginamasis istorinis, teleologinis ir sisteminės analizės.

Pasitelkiant loginį tyrimų metodą, nustatytas koncentracijų vertinimo taisyklės tinkamumas nehorizontalioms koncentracijoms vertinti.

Naudojant lingvistinį tyrimų metodą, atskleistas koncentracijų vertinimo taisyklės turinys, nustatyta veikos, kuri pripažįstama koncentracija, samprata.

Pasitelkiant lyginimo tyrimų metodą, nustatyti Europos Bendrijos ir Lietuvos konkurencijos reguliavimu siekiamų tikslų ir koncentracijų vertinimo taisyklių panašumai ir

skirtumai. Šis metodas padėjo išskirti priežastinio ryšio nustatymo Europos Bendrijoje ir JAV skirtumus.

Naudojant lyginamąjį istorinį tyrimų metodą, atskleistas siekiamų konkurencijos reguliavimo tikslų Europos Bendrijoje kintamumas ir koncentracijų vertinimo taisyklės pokytis.

Pasitelkiant teleologinį tyrimų metodą nustatyta, kieno atžvilgiu turi būti vertinamos žalingos ir naudingos koncentracijos pasekmės.

Disertacijoje taikytas sisteminės analizės metodas padėjo atskleisti koncentracijos ir kitų konkurencijos teisės normų tarpusavio ryšį, tikėtiną Europos Bendrijos koncentracijų reguliavimo politikos įtaką ūkio subjektų veikiančių mažose valstybėse narėse veiklai, padaryti išvadas ir pateikti siūlymus reguliavimui tobulinti.

Teorinėms išvadoms pagrįsti pasitelktas empirinis dokumentų ir bylų analizės mokslinio tyrimo metodas. Naudodama šį metodą, autorė tyrė įvairius Europos Bendrijos ir Lietuvos Respublikos teisės aktus, reglamentuojančius koncentracijų sudarymą, Bendrijos teismų ir Europos Komisijos sprendimų, LR konkurencijos tarybos nutarimų praktiką.

Darbo mokslinis naujumas

Lietuvos teisės doktrinoje tai pirmas išsamus kompleksinis tyrimas, atskleidžiantis nehorizontalių koncentracijų teisinio vertinimo ypatumus ir vertinimo problematiką bei pateikiantis siūlymų, kaip būtų tikslinga tobulinti teisinį reglamentavimą bei konkurenciją reguliuojančių teisės normų praktinį taikymą Lietuvos Respublikoje ir Europos Bendrijoje.

Europos Bendrijoje ir kitose valstybėse tyrimų, susijusių su koncentracijų problematikos nagrinėjimu, yra palyginti nemažai. Tačiau didesnė dalis šių darbų skirta ekonominiams koncentracijų vertinimo aspektams aptarti. Teisės požiūriu daugiausia nagrinėtos horizontalios koncentracijos arba koncentracijų sudarymo procedūriniai aspektai. Yra atlikta tyrimų, kuriuose nagrinėtos vertikalios koncentracijos. Tačiau konglomeratinių koncentracijų vertinimas tyrinėtojų darbuose tik fragmentiškas. Tikėtina, kad mokslininkų darbuose tam skirta palyginti mažai dėmesio dėl to, kad horizontalios ir vertikalios koncentracijos laikytos žalingesnėmis konkurencijai nei konglomeratinės. Požiūris į konglomeratines koncentracijas šiuo metu keičiasi. Vis dažniau ekonomistų ir teisininkų darbuose atkreipiamas dėmesys į konglomeratinių koncentracijų žalingas pasekmes konkurencijai.

Taip pat reikėtų pažymėti, kad didžioji dalis mokslinių tyrimų atlikta tuo metu, kai koncentracijų sudarymą reglamentavo 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamentas Nr. 4064/89 *dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės.* 2004 m. Europos Tarybai priėmus naują 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 *dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės*,

kuriuo „dominavimo“ koncentracijų vertinimo taisyklė buvo pakeista į „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklę, sisteminių tyrimų, kuriuose būtų nagrinėtos nehorizontalios koncentracijos teisės taikymo aspektu, aptikti nepavyko. Galbūt dėl to, kad nuo reglamento pakeitimo praėjo palyginti mažai laiko.

Lietuvoje atliktas tik vienas mokslinis tyrimas, kuriame tirtas koncentracijų teisinis reguliavimas – Lauro Butkevičiaus daktaro disertacija „Jungtinė veikla Europos Bendrijos koncentracijų kontrolės sistemoje“. Disertacijoje tirtas jungtinės veiklos, kaip galimos koncentracijos formos, teisinis reguliavimas pagal 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 139/2004 *dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės* 3 straipsnio 4 dalį. Jame nenagrinėtas nehorizontalių koncentracijų teisinis reguliavimas pagal reglamento 3 straipsnio 1 dalį. Kiti moksliniai tyrimai, kuriuose tirtas konkurencijos Europos Bendrijoje teisinis reglamentavimas, yra susiję su draudžiamų susitarimų reguliavimu – Irmanto Norkaus daktaro disertacija „Draudžiami susitarimai pagal Europos Bendrijos konkurencijos teisę“ ir Daivio Švirino daktaro disertacija „Vertikalių susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje“, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi draudimu – Raimundo Moisejevo daktaro disertacija „Grobuoniška kainodara kaip piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi Europos Bendrijų konkurencijos teisėje forma“ ir nagrinėti konkurencijos teisės taikymo ypatumai reguliuojant bankų veiklą – Linos Darulienės daktaro disertacija „Konkurencijos teisės taikymo ypatumai reguliuojant bankų veiklą“.

Darbo praktinė reikšmė

1. Darbe pateiktos mokslinio tyrimo išvados ir pasiūlymai turėtų būti reikšmingi tobulinant nehorizontalių koncentracijų tolesnį teisinį reguliavimą ir plėtojant konkurencijos teisės mokslą. Atskleista nehorizontalių koncentracijų vertinimo Europos Bendrijoje ir Lietuvoje visuma leidžia geriau suprasti ir aiškiau įvertinti įvairius teisinio reglamentavimo trūkumus ir privalumus bei jų įtaką ne tik konkurencijos, verslo ar vartotojų apsaugai, bet ir mažų valstybių ekonomikai.

2. Darbo išvados ir pasiūlymai turėtų būti reikšmingi konkurenciją reguliuojančioms institucijoms, praktiškai vertinant nehorizontalias koncentracijas. Siekdami Europos Bendrijoje ne tik išsaugoti veiksmingą konkurenciją, bet ir užtikrinti nehorizontalių koncentracijų vertinimo praktikos suderinamumą bei vienodą konkurencijos ir vartotojų apsaugą visose Europos Sąjungos valstybėse, tarp jų ir Lietuvoje, koncentracijų vertinimo praktikai galės remtis ne tik darbe atskleistais Lietuvos ir Europos Bendrijos nehorizontalių koncentracijų vertinimo ypatumais, bet, atsižvelgdami į vertinimo privalumus ir trūkumus bei darbe pateiktus pasiūlymus, pasirinkti tinkamiausią vertinimo metodą.

3. Tyrimo rezultatai reikšmingi ūkio subjektų, planuojančių jungtis tiek su Lietuvos, tiek su kitų Europos Sąjungos valstybių ūkio subjektais, veiklai. Kad būtų veiksmingai plėtojamas verslas, be kitų dalykų, reikalingas teisinis aiškumas sudarant koncentracijas. Pasinaudodami atlikto tyrimo duomenimis ir rezultatais, ūkio subjektai aiškiau supras nehorizontalių koncentracijų teisinio reglamentavimo ypatumus tiek Europos Bendrijoje, tiek Lietuvoje. Darbe atlikto tyrimo rezultatai gali būti tiesiogiai panaudoti jų kasdienėje veikloje, priimant verslo strategijos sprendimus. Ūkio subjektai, jungdamiesi, įsigydami kitą ūkio subjektą, jo dalį ar kontrolę, turės daugiau teisinio aiškumo ir lengviau numatys planuojamo sandorio rezultatus. Sumažės klaidingų sprendimų, o kartu ir baudų už neteisingus sprendimus versle tikimybė.

4. Pagrindiniai disertacijos teiginiai ir tyrimo rezultatai gali būti panaudoti universitetų ir kolegijų teisės, ekonomikos specialybių studentų mokymo procese: dėstytojai galės papildyti dėstomų dalykų programas nehorizontalių koncentracijų teisinio reguliavimo ypatumų aptarimo temomis.

Tyrimo rezultatų aprobavimas

Disertacija svarstyta ir aprobuota Mykolo Romerio universiteto Europos Sąjungos teisės katedroje.

Pagrindinės šio tyrimo dalys paskelbtos Mykolo Romerio universiteto mokslo darbų žurnale „Jurisprudencija“: Koncentracijos sampratos skirtumai remiantis Lietuvos ir Europos Bendrijos teisės normomis, reguliuojančiomis koncentracijas. *Jurisprudencija*: *mokslo darbai*. 2005, 72 (64): 72–80); Ūkio subjektų konglomeratinių koncentracijų teisinio reguliavimo ypatumai Europos Bendrijoje. *Jurisprudencija: mokslo darbai.* 2007, 9(99): 54–61).

Autorė su savo mokslinio tyrimo tarpiniais rezultatais supažindino visuomenę skaitydama pranešimą tarptautinėje konferencijoje „Pirmieji Lietuvos narystės Europos Sąjungoje metai: teisinės aktualijos“; rengėjas – Mykolo Romerio universiteto Tarptautinės teisė katedra, Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2005 m. kovo mėn.).

Ginamieji disertacijos teiginiai

Pagrindiniai ginamieji disertacijos teiginiai yra šie:

1. Turėtų būti vertinamos visos konglomeratinės koncentracijos, o ne tik tos, kurias sudaro ūkio subjektai, esantys gretutinėse ir susijusiose rinkose.
2. Veiksmingos konkurencijos išsaugojimas turi būti vertinamas atsižvelgiant į bendros gerovės išsaugojimą ir gerinimą, o ne tik į vartotojų gerovės apsaugą.

3. „Žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklė tinkama vertinti nehorizontalias koncentracijas, tačiau jos atsiradimas neprisideda prie teisės aktų Europos Bendrijoje harmonizavimo.
4. LR konkurencijos taryba, vertindama ūkio subjektų jungimus, neatsižvelgia į jų sudarymą *de facto*, todėl yra prielaidos diskriminuoti ūkio subjektus, turinčius vienodą galią rinkoje.
5. Atsižvelgiant į tai, kad nehorizontalių koncentracijų žalingų pasekmių ir gaunamos naudos kilmė dažnai būna ta pati, jų žalingumas ar naudingumas turi būti nustatomi, remiantis bendromis pasekmėmis.
6. Ūkio subjektų pakankama galia vienoje iš rinkų, įvykus nehorizontaliai koncentracijai, yra būtina sąlyga žalingoms pasekmėms susidaryti.
7. Jeigu, atsižvelgiant į labiausiai tikėtiną ūkio subjekto veiklos kryptį, padėtis rinkoje įvykus koncentracijai nėra blogesnė už padėtį be koncentracijos, tai ji leidžiama. Reikalavimai, kuriais yra pateisinamas bankrutuojančio ūkio subjekto įsigijimas, yra didesni už reikalavimus priežastiniam ryšiui nustatyti.
8. Vienodų ūkio subjektų, esančių mažų ir didelių valstybių geografinėse rinkose, sudaromų koncentracijų vienodas vertinimas gali reikšti mažose valstybėse esančių ūkio subjektų diskriminavimą.

Disertacijos struktūra

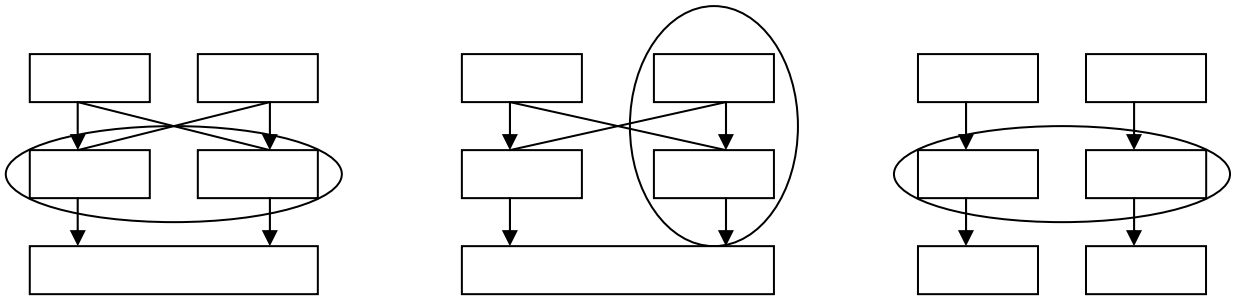
Pirmoje disertacijos dalyje aptariamos koncentracijų rūšys išskiriant nehorizontalių koncentracijų pagrindinius požymius. Taip pat nagrinėjamas siekiamų koncentracijų reguliavimo tikslų prieštaringumas ir būtinas jų tarpusavio suderinamumas. Antroje dalyje nagrinėjamas buvusių ir esamų vertinimo taisyklių tinkamumas vertinti nehorizontalias koncentracijas lyginant jas su JAV ir Lietuvos koncentracijų vertinimo taisyklėmis. Trečioje dalyje nustatomi veikos, kuri pripažintina nehorizontalia koncentracija, požymiai. Ketvirtoje dalyje aptariamos žalingų pasekmių, susidarančių įvykus nehorizontaliai koncentracijai, rūšys, jų susidarymo prielaidos ir jų vertinimo nevienareikšmiškumas. Taip pat tiriamos aplinkybės, lemiančios žalingų pasekmių susidarymą. Penktoje dalyje nagrinėjama priežastinio ryšio tarp koncentracijos ir žalingų pasekmių nustatymo problematika. Šeštoje dalyje aptariama Europos Bendrijos koncentracijų reguliavimo politikos įtaka mažų valstybių ūkio subjektų veiklai ir jų ekonomikos raidai. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir siūlymai, priedai, šaltinių sąrašas, disertantės mokslinių publikacijų sąrašas.

I . KONCENTRACIJŲ RŪŠYS IR JŲ REGULIAVIMO TIKSLAI

Koncentracijos susidaro ūkio subjektams jungiant verslą. Jos būna įvairios. Siekiant atskleisti nehorizontalių koncentracijų teisinio reguliavimo ypatumus, tikslinga nustatyti jų požymius bei susidarymo ypatumus, lyginant jas su kitomis koncentracijų rūšimis.

1. KONCENTRACIJŲ RŪŠYS IR JŲ POVEIKIS KONKURENCIJAI

Atsižvelgiant į koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų užimamą padėtį rinkose, koncentracijos skirstomos į horizontalias, vertikalias ar konglomeratines (1 paveikslas).

Pav. Nr. 1 Koncentracijų rūšys, pagal S. Bishop, A. Lofaro, F. Rosati, J. Young, „The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizonal Mergers“, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communites, 2005.

Horizontalios koncentracijos susidaro, jeigu yra jungiami konkuruojantys ūkio subjektai, gaminantys prekes-pakaitalus[22] ir veikiantys viename prekių ar paslaugų tiekimo lygmenyje.[23] Pavyzdžiui, sujungiami du didmeninės ar du mažmeninės prekybos atstovai.

Vertikalios koncentracijos susidaro, jeigu yra jungiami ūkio subjektai, veikiantys skirtinguose prekių ar paslaugų tiekimo lygmenyse. Pavyzdžiui, didmenininkas sujungiamas su mažmenininku ar gamintojas – su tiekėju.[24]

Konglomeratinės koncentracijos susidaro, jeigu yra jungiami ūkio subjektai, kurie tarpusavyje nekonkuruoja ir veikia skirtingose rinkose, kurios nėra horizontaliai ar vertikaliai susijusios. Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *GE/Honeywell*[25] nurodyta, kad koncentracijos dalyvis „General Electric“ veikė keliose rinkose: reaktyvinių variklių ir elektros generatorių

[22] Dvi prekės laikomos pakaitalais, jeigu vienos jų kainos pakėlimas padidina kitos paklausą. Pvz., vartotojas gali laikyti margariną sviesto pakaitalu.
[23] Pvz., Kimberly-Clark ir Scott Paper, gaminančių tualetinį popierių, sujungimas //1996 m. sausio 16 d. Komisijos sprendimas IV/M.623 *Kimberly-Clark/Scott* [1996] OL L183/1.
[24] Pvz., įmonė Coca-Cola įsigijo 51 proc. didžiausios JK išpilstymo kompanijos „Amalgamated Beverages“ akcijų iš „Cadbury Schweppes“ // 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15; 1990 m. lapkričio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.023 *ICI/Tioxide.*
[25] 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004]OL L 48/1.

gamybos, finansinių paslaugų teikimo, plastikos gaminių liejimo, medicininės terapijos ir informavimo paslaugų teikimo rinkose.

Konglomeratinės koncentracijos, priklausomai nuo to, ar jos dalyviai gamina, ar parduoda viena kitą papildančias arba nesusijusias prekes, gali būti skirstomos į „susijusiose“ arba „gretimose“ rinkose esančių ūkio subjektų jungimus.[26] Rinkos laikomos susijusiomis, jeigu jų prekės viena kitą papildo. Prekės viena kitą papildo, jeigu vienos jų kainos pakėlimas mažina antrosios paklausą.[27] Pavyzdžiui, duona ir sviestas: jeigu keliama duonos kaina, mažėja ne tik duonos, bet ir sviesto vartojimas.[28] Nesusijusios prekės, esančios „gretimose“ rinkose, tokio poveikio viena kitai neturi, nors gali būti platinamos panašiai. Pavyzdžiui, banko ir finansinio tarpininkavimo paslaugos nebūtinai laikomos pakaitalais ar viena kitą papildančiomis, tačiau jomis gali naudotis ta pati vartotojų grupė, jos gali būti teikiamos naudojantis tais pačiais platinimo kanalais ar panašia skatinimo strategija.

Kartais koncentracija apima kelias rūšis,[29] kai koncentracijos dalyviai su vienų rinkų dalyviais siejami horizontaliais, o su kitų rinkų dalyviais vertikaliais ar konglomeratiniais ryšiais. Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *Skanska/Scancem*[30] buvo nagrinėti koncentracijos dalyvių horizontalūs ir vertikalūs ryšiai su kitais ūkio subjektais.

Horizontalios, vertikalios ir konglomeratinės koncentracijos daro skirtingą poveikį konkurencijai rinkoje. Horizontalių koncentracijų atveju jungiami prekių pakaitalų gamintojai, dėl to tiesiogiai gali sumažėti konkurencija rinkoje. Dėl šios priežasties gali pakilti prekių ar paslaugų kainos. Taip pat reikėtų pažymėti, kad kainos gali išlikti nepakitusios ar sumažėti, jeigu koncentracija sudarytų sąlygas padidinti koncentracijos dalyvių veiklos našumą ar efektyvumą.[31]

Nehorizontalių koncentracijų[32] atveju jungiami vertikaliai ar kitaip susijusiose, gretutinėse ar visiškai nesusijusiose rinkose esantys rinkos dalyviai, todėl tiesiogiai dėl to konkurencija rinkoje nesumažėja. Paprastai tokia koncentracija leidžia sumažinti prekių ar paslaugų kainas, nes vienos prekės kainos sumažinimas padidina susijusių prekių paklausą, jeigu prekės

---

[26] Church J., “The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition,” [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10], p. 2.

[27] Pvz., koncentracijos dalyvis „GE“ gamino variklius dideliems lėktuvams, o „Honeywell“ gamino papildomas dalis, aviacinę ir neaviacinę elektroninę įrangą.// 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004]OL L 48/1.

[28] Bishop S., Lofaro A., Rosati F., Young J., *The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizontal Mergers,* report (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005), p.5

[29] 2008 m. spalio 10 d. Komisijos Gairės *dėl nehorizontalių koncentracijų vertinimo pagal Tarybos Reglamentą dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės įvertinimo*, [2008] OL C265/6, (toliau - Nehorizontalių koncentracijų gairės), 7 pastraipa.

[30] 1999 m. lapkričio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.1157 *Skanska/Scancem* [1999] OJ L183/1.

[31] Bishop S., Lofaro A., Rosati F., Young J., *The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizontal Mergers,* report (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005), p.i.

[32] Nehorizontalias koncentracijas sudaro vertikalios ir konglomeratinės koncentracijos.// Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 2 pastraipa.

parduodamos bendrai.[33] Pavyzdžiui, sumažinus prekių platinimo antkainį, padidėtų gamintojo parduodamų prekių kiekis, arba, sumažinus mašinos kainą, padidėtų papildomų gaminių (pvz., padangų) pardavimų apimtys.

Konkurencijos teisės ir ekonomikos specialistai nesutaria, ar vertikali koncentracija yra žalinga ir ją reikėtų riboti, ar, priešingai – ji yra naudinga ir turėtų būti leidžiama. Vienų nuomone, ji yra naudinga ir nedaro žalos konkurencijai,[34] nes sudaro sąlygas, naudojantis masto ekonomija[35] didinti ūkio subjekto veiklos našumą[36] ir techninę pažangą,[37] skatina stambias ilgalaikes investicijas,[38] pagreitina tyrimų ir naujovių įgyvendinimą,[39] padidina koncentracijos dalyvių skolinimosi galimybes,[40] leidžia mažinti veiklos sąnaudas ir geriau koordinuoti prekių kūrimo, gamybos ir platinimo procesus.[41] Vertikali prekės gamybos ir platinimo integracija ypač reikšminga „rinkose, kuriose prekės ženklas turi didelę reikšmę, nes ji leidžia prekės ženklo turėtojui išlaikyti visišką prekės tobulinimo, skatinimo ir rinkodaros kontrolę“[42]. Dėl vertikalios koncentracijos taip pat gali sumažėti konkurentų rinkos galia[43] ir pagerėti *inter-brand* konkurencija.[44]

Kiti konkurencijos teisės ir ekonomikos specialistai anksčiau pateiktai nuomonei nepritaria. Jų teigimu, vertikali koncentracija žalingai veikia konkurenciją rinkoje.[45] Ji sudaro sąlygas monopolininkams, esantiems rinkoje vertikaliai aukštyn, geriau panaudoti jų turimą rinkos

---

[33] Bishop S., Lofaro A., Rosati F., Young J., *The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizontal Mergers,* report (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005), p.119.
[34] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control*, 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000) p.165.
[35] Bendrai sutariama, kad ūkio subjektų gamybos našumas yra didesnis, jeigu jie gali naudotis masto ekonomija. Koncentracijos yra vienas iš būdų įgyti masto ekonomiją // Paul C., Grainne D.B., *EC Law, Text, Cases & Materials,* 3rd ed., (Oxford: Clarendon Press, 2003), p. 1036; Masto ekonomiją ūkio subjektas gali įgyti plečiant veiklą arba jungiantis su kitu ūkio subjektu. // Whish R., *Competition Law*, 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p. 724.
[36] Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p.724; Easterbrook F.H., Fischel D.R., „The Proper Role of a Targets‘s Management in Responding to a Tender Offer“ [1991] 94 *Harv.L.Rev.*1161; Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p.724; Paul C., Grainne D.B., *EC Law, Text, Cases & Materials,* 3rd ed., (Oxford: Clarendon Press, 2003), p. 1036.
[37] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control*, 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000), p. 165.
[38] Ten pat, p. 168.
[39] Whish R., *Competition Law*, 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p.724; Paul C., Grainne D.B., *EC Law, Text, Cases & Materials,* 3rd ed., (Oxford: Clarendon Press, 2003), p. 1036.
[40] Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p.724; Paul C., Grainne D.B., *EC Law, Text, Cases & Materials,* 3rd ed., (Oxford: Clarendon Press, 2003), p. 1036.
[41] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 14 pastraipa; Pardavėją sujungus su platintoju gali sumažėti platinimo sąnaudos. Pardavėjui sujungus su pirkėju užtikrinamas apsirūpinimas žaliavomis.// Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p. 724; Paul C., Grainne D.B., *EC Law, Text, Cases & Materials*, 3rd ed., (Oxford: Clarendon Press, 2003), p. 1036.
[42] 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24, 36 pastraipa.
[43] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p.375
[44] Paul C., Grainne D.B., *EC Law, Text, Cases & Materials*, 3rd ed., (Oxford: Clarendon Press, 2003), p. 1035.
[45] Sandonis J., Fauli-Oller R., „A simple model of anticompetitive vertical integration“ [2002] <http://www.et.bs.ehu.es/biltoki/EPS/dt200305.pdf> [aplankyta 2009-01-10], p. 2.

galią.[46] Jie gali siekti pašalinti konkurentus ar apriboti jų veiklą vertikaliai žemyn esančioje rinkoje, kad galėtų visiškai naudotis pirminėje rinkoje turima rinkos galia.[47] Jų nuomone, konkurencija rinkoje gali sumažėti netgi tada, kai koncentracijoje dalyvaujantys ūkio subjektai neturi galios rinkoje, kuri leistų „uždaryti" rinką konkurentams. Radikaliausią požiūrį šiuo klausimu išreiškia J. Sandonis[48], R. Fauli-Olleris.[49] Jų įsitikinimu, vertikalios koncentracijos niekada neturi būti leidžiamos, nes tos, kurios naudingos visuomenei, nėra pelningos koncentracijos dalyviams ir todėl jos nesudaromos.[50]

Trečiųjų požiūris – tarpinis.[51] Jie pripažįsta, kad koncentracijos gali neigiamai paveikti konkurenciją,[52] tačiau, jų nuomone, vertikalios koncentracijos labiau didina verslo našumą, nei mažina konkurenciją rinkoje. Jų teigimu, vertinant koncentracijas, reikia atsižvelgti tiek į koncentracijos žalingą poveikį konkurencijai, tiek į naudą, gaunamą pagerinus ūkio subjekto veiklos efektyvumą.[53]

Konglomeratinių koncentracijų įtakos konkurencijai nustatymas yra sudėtingesnis nei vertikalių. Jų įtaka rinkos struktūrai nėra vienareikšmė,[54] nes jų sudarymo tikslai ir pasekmės rinkai gali būti naudingi ar nedaryti poveikio konkurencijai. Jeigu jungiami ūkio subjektai randasi susijusiose rinkose, prekių kainos paprastai sumažėja. Įvykus konglomeratinei koncentracijai ir padidėjus ūkio subjekto gamybos efektyvumui (masto ekonomija), susidaro galimybė mažinti atskirų verslo sprendimų (gamybos, pardavimų ar kt.) įgyvendinimo išlaidas, nustatyti optimalias kainas ir/arba išsaugoti pelną.[55] Jungiantis ūkio subjektams, parduodantiems prekes, priklausančias tai pačiai prekių grupei ar parduodamas tai pačiai vartotojų grupei, susidaro sąlygos vartotojams pirkti prekes iš vieno pardavėjo.[56]

Iš kitos pusės, konglomeratinės koncentracijos taip pat gali žalingai veikti konkurenciją rinkoje, nes įgiję galią ūkio subjektas gali susilpninti ar pašalinti iš rinkos konkurentus,

---

[46] Comanor W.S., Rey P., „Vertical mergers and market foreclosure", knygoje Kirkwood J.B. ed., *Antitrust Law and Economics*, (JAI Press 2004), p. 445.
[47] Ten pat, p. 443.
[48] J.Sandonis, Departamento de Fundamentos del Análisis Económico II, Universidad del Pais Vasco, Spain.
[49] R.Fauli-Oller, Departamento de Fundamentos del Análisis Económico, Universidad de Alicante, Spain.
[50] Sandonis J., Fauli-Oller R., „A simple model of anticompetitive vertical integration" [2002] < http://www.et.bs. ehu. es/ biltoki/EPS/dt200305.pdf> [aplankyta 2009-01-10], p.16.
[51] Comanor W.S., Rey P., „Vertical mergers and market foreclosure", knygoje Kirkwood J.B. ed., *Antitrust Law and Economics,* (JAI Press 2004), p. 443.
[52] Nouel L., *Competition Assessment of Vertical Mergers and Vertical Agreements in The New Economy*, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/merger_ agreement_summary.pdf > [aplankyta: 2007-03-18], p.1; Bishop S., Lofaro A., Rosati F., Young J., *The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizontal Mergers,* report (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005), p.ii.
[53] Comanor W.S., Rey P., „Vertical mergers and market foreclosure", rasta knygoje: Kirkwood J.B. ed., *Antitrust Law and Economics,* (JAI Press 2004), p.456.
[54] Paul C., Grainne D.B., *EC Law, Text, Cases & Materials,* 3rd ed., (Oxford: Clarendon Press, 2003), p. 1035.
[55] Bishop S., Lofaro A., Rosati F., Young J., *The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizontal Mergers,* report (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005), 4 skyrius.
[56] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 14 pastraipa.

perkeldamas vienoje rinkoje turimą galią į kitą rinką. Ūkio subjektui perkeliant turimą galią iš vienos prekės rinkos į kitą, konkurentų prekių kainos tiesiogiai nėra didinamos, tačiau, vartotojus skatinant pirkti koncentracijos dalyvių prekes, konkurentų pelnas gali mažėti. Taip pat koncentracijos dalyviai gali įgyti geresnes nei konkurentai sąlygas naudotis kapitalo rinka ar turėti galimybę naudoti junginio viduje sukauptas pinigines lėšas.[57] Teigiama, kad koncentracijos dalyviai mažins prekių kainas [58] ar plės prekių asortimentą tik trumpą laiko tarpą, kol iš rinkos bus pašalinti konkurentai. Pašalinus konkurentus, kainos bus didinamos ir gali būti taikoma kainų diskriminacija.[59]

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reiktų pripažinti, kad nehorizontalios koncentracijos gali būti tiek naudingos, tiek žalingos konkurencijai. Šios rūšies koncentracijas dėl jų galimo žalingo poveikio konkurencijai reikia reguliuoti, tačiau tai daryti būtina kaip galima atidžiau, kad nebūtų slopinamas ūkio subjektų ketinimas gerinti savo veiklos efektyvumą. Vertinant reiktų atsižvelgti tiek į dėl koncentracijos susidariusią naudą, tiek į žalą.

Vertikalias bei konglomeratines koncentracijas Komisija tyrė nuo tada, kai pradėjo priimti sprendimus pagal Koncentracijų reglamentą. Jau pirmo Komisijos reglamento Nr. 3384/94, įgyvendinančio pirmąjį Tarybos reglamentą dėl koncentracijų kontrolės Nr. 4064/89, pranešimo formoje[60] buvo išskirtos trys (vertikalios, horizontalios ir konglomeratinės) poveikio rinkai ir atitinkamai koncentracijų rūšys. Dabartiniu metu galiojančiame, Koncentracijų reglamentą 139/2004 įgyvendinančiame Komisijos reglamente 802/2004[61] koncentracijos dalyviai taip pat yra prašomi pateikti Komisijai informaciją apie vertikaliai „paveiktas“ rinkas, kuriose

> vienas arba daugiau koncentracijos dalyvių vykdo ūkinę veiklą prekių rinkoje, esančioje vertikaliai aukštyn ar vertikaliai žemyn nuo prekės rinkos, kurioje veikia kiti koncentracijos dalyviai, jeigu kiekvienas atskirai ar kartu užima 25 proc. arba didesnę tos rinkos dalį, neatsižvelgiant į tai, ar koncentracijos dalyviai yra susiję pardavėjo ir pirkėjo ryšiais.[62]

Konglomeratinis poveikis, kitaip nei vertikalus, nustatomas ne „paveiktose“ rinkose, bet tokiose, „kuriose veikla, apie kurią pranešta, gali turėti didelę įtaką.“[63] Laikoma, kad

---

[57] Church J., “The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition,” [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10], p. 260.
[58] Bishop S., Lofaro A., Rosati F., Young J., *The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizontal Mergers,* report (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005), p. ii.
[59] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 376.
[60] 1994 m. gruodžio 21 d. Komisijos Reglamentas 3384/94 „dėl pranešimų, laiko trukmės ir peržiūros nustatytos Tarybos Reglamente (EEC) 4064/89 dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės,“ [1994] OL L377, CO forma, skirta pranešti apie koncentraciją pagal reglamentą (EB) Nr. 4064/89.
[61] 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 802/2004, įgyvendinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės, [2004] OL L 133/1, I priedas, CO forma, skirta pranešti apie koncentraciją pagal reglamentą (EB) Nr. 139/2004, (toliau - CO forma), 6 skyriaus, III ir IV dalys.
[62] Žr. išnašą 61: CO forma, III dalies b punktas.
[63] Žr. išnašą 61: CO forma, IV dalies, 6.3 punktas.

koncentracija, apie kurią pranešta, gali turėti didelę įtaką, prekės ir geografinei rinkoms, jeigu visoje arba dalyje EEE teritorijos:[64]

1. vieno iš koncentracijos dalyvių užimama rinkos dalis yra didesnė kaip 25 proc. ir
   - kitas koncentracijos dalyvis toje rinkoje yra potencialus konkurentas, arba
   - kitas koncentracijos dalyvis turi svarbias intelektinės nuosavybės teises tai rinkai;

2. vienas iš koncentracijos dalyvių vykdo ūkinę veiklą prekės rinkoje, kuri yra gretima ir glaudžiai susijusi su prekės rinka, kurioje ūkinę veiklą vykdo kitas koncentracijos dalyvis, o dalyvių atskirai ar kartu užimamos rinkos dalis bet kurioje iš tokių rinkų yra 25 proc. arba didesnė.

Šio straipsnio lingvistinė analizė leidžia teigti, kad Komisija turėtų vertinti tas konglomeratines koncentracijas, kurias sudaro rinkos dalyviai, esantys tiek gretutinėse, tiek negretutinėse prekės rinkose. Tačiau reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad jungimo su rinkos dalyviu, esančiu negretutinėje rinkoje, atveju laikoma, kad koncentracija turi didelį poveikį tik tada, jeigu joje dalyvauja potencialūs konkurentai, t. y. jeigu vienas iš koncentracijos dalyvių „planuoja patekti į rinką arba per paskutiniuosius dvejus metus tokius planus kūrė ar įgyvendino“[65] ar turi svarbias tai rinkai intelektinės nuosavybės teises.

Komisija, siaurindama teisės normos taikymo apimtis, savo pranešime dėl nehorizontalių jungimų pažymėjo, kad praktikoje ji daugiausia dėmesio skiria koncentracijoms, sudaromoms tarp ūkio subjektų, veikiančių glaudžiai susijusiose rinkose,[66] t. y. ūkio subjektų, parduodančių vienas kito papildančias prekes ar paslaugas, kurios paprastai perkamos tų pačių pirkėjų grupės, tam pačiam galutiniam vartojimui.[67]

Darbo autorės nuomone, nepagrįstai itin daug dėmesio skiriama koncentracijoms, kuriose sandorį sudarantys ūkio subjektai yra tik gretutinėse ir glaudžiai susijusiose rinkose. Vienoje rinkoje turimą galią panaudoti kitoje, pavyzdžiui, uždaryti rinką[68] pasitelkiant grobuonišką kainodarą, galima ir tose rinkose, kurios nėra gretutinės ar glaudžiai susijusios. Koncentracijų, kurias sudaro ūkio subjektai, esantys nesusijusiose rinkose, yra ne mažiau nei tų, kurių dalyviai yra gretutinėse ar glaudžiai susijusiose rinkose. Tokių koncentracijų žala konkurencijai taip pat nėra mažiau reikšminga už žalą, kuri vertinama esant kitoms koncentracijoms. Stambūs rinkos dalyviai, veikiantys keliose pasirinktose skirtingose rinkose, gali niekieno netrukdomi vienoje verslo šakoje uždirbtu pelnu padengti kitoje verslo šakoje turimus praradimus. Taip veikdami, jie gali pašalinti iš pasirinktos rinkos konkurentus. Smulkesnės įmonės, gebančios veikti tik vienoje prekės rinkoje, dažniausiai nesugeba konkuruoti ir atsilaikyti prieš turinčių galią konkurentų

[64] Žr. išnašą 61: CO forma, 6 skyriaus, IV dalies, 6.3 punktas.
[65] Žr. išnašą 61: CO forma, 6 skyriaus, IV dalies, 6.3 punktas.
[66] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 91 pastraipa.
[67] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 91 pastraipa.
[68] Plačiau žiūrėti darbo 4 dalyje.

veiksmus toje rinkoje. Tikėtina, kad atsiras tvirtinančiųjų, jog galima naudotis kitomis rinkos apsaugos priemonėmis, tarkim, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi draudimu. Tačiau norint, kad konkurentas būtų išstumtas iš rinkos, nėra būtina joje dominuoti. Kol subsidijuojant praradimus kitose prekės rinkose gaunamu pelnu bus pasiekta dominuojanti padėtis, dalis konkurentų bus susilpninti ar pašalinti iš rinkos. Tokių koncentracijų pasekmės pastebimos ir Lietuvoje. Stambūs ūkio subjektai dažniausiai dalyvauja keliose pramonės šakose, ir jų ekonominė padėtis gerėja, palyginti su smulkiųjų verslininkų padėtimi. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikoje koncernas „Achemos grupė“ dalyvauja 11 verslo šakų: chemijos pramonės; logistikos, transporto ir krovos; energetikos; žiniasklaidos, leidybos, reklamos (*media*); projektavimo, statybos ir remonto; viešbučių, sveikatos ir pramogų centrų paslaugų teikimo; maisto pramonės; pakuočių gamybos; prekybos; finansinių paslaugų teikimo; mokymų, kvalifikacijos tobulinimo organizavimo srityse.[69] Tokių ūkio subjektų Lietuvoje yra ir daugiau. Dėl to atsiranda tikimybė, kad ištisos pramonės šakos gali būti perduotos kelių ūkio subjektų kontrolei. Stambūs rinkos dalyviai gali lemti ne tik valstybės ekonomikos raidą, bet ir daryti poveikį politinei situacijai. Tokia vieno ūkio subjekto įgyta galia nei vartotojui, nei valstybei nėra naudinga.

EB koncentracijų reguliavimo normų tinkamumas vertinti koncentracijas, sudaromas ūkio subjektų, esančių nesusijusiose rinkose, priklauso nuo potencialios konkurencijos sąvokos aiškinimo. Potencialią konkurenciją aiškinant plačiai, galima daryti prielaidą, kad koncentracijos dalyvis, nepriklausomai nuo to, ar jis veikia susijusioje ar nesusijusioje rinkose, yra potencialus prijungiamo ar kontrolės įgyjamo ūkio subjekto konkurentas, nes jis planavo patekti į to ūkio subjekto rinką. Tikėtina, kad tokiam plačiam sąvokos aiškinimui atsiras prieštaraujančiųjų, todėl tikslinga pranešimo Komisijai apie koncentraciją formoje aiškiai nurodyti, kad yra vertinamos visos konglomeratinės koncentracijos, jeigu bent vienoje iš rinkų, nebūtinai gretutinių ar glaudžiai susijusių, koncentracijos dalyviai atskirai ar kartu užima 25 proc. arba didesnę rinkos dalį.

2. KONKURENCIJOS POLITIKOS ĮTAKA NEHORIZONTALIŲ KONCENTRACIJŲ REGULIAVIMUI

Nehorizontalių koncentracijų reguliavimas kiekvienoje valstybėje priklauso nuo joje esančios konkurencijos politikos[70] ir pačios konkurencijos sampratos.[71] Skirtingose jurisdikcijose „konkurencijos politikos“ ir „konkurencijos“ sąvokoms suteikiama kitokia prasmė.

---

[69] Koncerno „Achemos grupė“ tinklapis www.achemosgrupe.lt
[70] Bork R.H., *The antitrust paradox: a policy at war with itself*, 2Ed., (New York: The Free Press, 1993), p. 50.
[71] Shelkoplyas N., *The Application of EC Law in Arbitration Proceedings*, (Groningen: Europa Law Publishing, 2003), p. 215.

Vienų nuomone, konkurencija rinkoje turi būti veiksminga[72]ar efektyvi.[73] Kitiems svarbi rinkos struktūra. Jų nuomone, svarbiausia, kad rinka, kurioje veikia ūkio subjektai, būtų „ginčytina.“ [74]

Daugelyje valstybių pagrindinis dėmesys skiriamas ekonominiam efektyvumui rinkoje didinti. Tačiau ekonominis efektyvumas jose taip pat suprantamas skirtingai. Ekonomikos specialistai nesutaria, kas turėtų būti laikoma ekonominiu efektyvumu. Išskiriamos tokios efektyvumo rūšys: paskirstomasis,[75] gamybinis,[76] statinis ir dinaminis.[77] Konkrečios efektyvumo rūšies reikšmė bendrame ūkio subjekto veiklos efektyvumo vertinime priklauso nuo požiūrio į rinkos reguliavimą. Galima išskirti mažiausiai du požiūrius.[78] Čikagos ekonomikos mokyklos atstovų nuomone, ūkio subjektų elgesys rinkoje turi būti reguliuojamas minimaliai, tik tam, kad nebūtų ribojama prekių ar paslaugų pasiūla.[79] Veiklos efektyvumas atitinkamai vertinamas atsižvelgiant į pasiūlos padidėjimą. Harvardo mokyklos atstovų nuomone, saugant visuomeninį interesą, rinka turi būti kaip įmanoma daugiau prižiūrima[80] ir nuolat reguliuojama.[81] Jų teigimu, efektyvumo pagerėjimas turėtų būti pripažintas žalingomis koncentracijos pasekmėmis, jeigu dėl to galėtų sumažėti konkurencija rinkoje.

Be pagrindinio tikslo – saugoti konkurencijos procesą ir efektyvumą[82] – konkurencijos reguliavimu gali būti siekiama ir kitų tikslų, tokių kaip racionalus išteklių paskirstymas,

---

[72] Clark J.M., „Toward a Concept of Workable Competition,“ [1940] 30 *Am Ec Rev.* 241, pp. 241-256; Veiksminga konkurencija, reiškia geriausią praktikoje įmanomą pasiekti konkurenciją. // Sosnick S.H., „A Critique of Concepts of Workable Competition“ [1958] 72 *Qu J Ec* 380, pp 380-423.

[73] Esant efektyviai konkurencijai, ūkio subjektų veiklą protingo laipsnio ribojimais varžo esami ar potencialūs konkurentai ir vartotojai. Konkurenciją reguliuojančių institucijų vaidmuo – užtikrinti tokių ribojimų buvimą rinkoje.// Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement,* (London: Sweet & Maxwell, 1999), 2 dalis.

[74] Baumol W.J., Panzar J.C., Willig R.D., *Contestable Markes and the Theory of Industry Structure*, (New Yourk: Harcourt, Brace Jovanovich Inc., 1988); Turi nebūti didelių sąnaudų patekti į riką ar pasišalinti iš jos.// Bailey E.E., „Contestability and the Design of Regulatory and Antitrust Policy“ [1981] 71 *Am. Ec. Rev.*178. pp. 178-183.

[75] Paskirstomasis efektyvumas užtikrinamas, jeigu pirkėjas gauna prekę ar paslaugą už kainą kurią sutinka mokėti. //Shelkoplyas N., *The Application of EC Law in Arbitration Proceedings*, (Groningen: Europa Law Publishing, 2003), p. 217.

[76] *Gamybinis efektyvumas* - kai gamintojas negali parduoti prekių nei didesnėmis (jeigu jis tai padarys vartotojai nedelsiant paliks jį) ir mažesnėmis kainomis (dirbs be pelno). Jeigu būtų didinamos kainos, į rinką ateitų nauji konkurentai. Kurie verstų mažinti kainas. Jeigu būtų mažinamos kainos, pasišalintų iš rinkos kapitalas.// Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p. 3.

[77] *Dinaminis efektyvumas* – kai gamintojas norėdamas išlikti rinkoje turi diegti inovacijas ir gaminti vis naujas prekes. Konkurencija turi dinaminį poveikį.// Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p.4.

[78] Nors diskusijos apie ekonominį efektyvumą nepatenka į šio darbo tyrimų sritį, tačiau jas tikslinga aptarti siekiant suvokti jų įtaką konkurencijai.

[79] Stanikūnas R., *Konkurencijos politika: teorija ir praktika*, (Vilnius: TEV, 2009), p.33.

[80] Amato G., *Antitrust and the Bounds of Power*, (Oxford Hart Publishing, 1997), pp. 110-113.

[81] Shelkoplyas N., *The Application of EC Law in Arbitration Proceedings*, (Groningen: Europa Law Publishing, 2003), p. 217.

[82] Willimsky S. M., „The Concept(s) of Competition“ [1997] *E.C.L.R.* 54, p. 54.

uždraudžiant konkurentų veiklą ribojančią praktiką, rinkos monopolizavimą ar piktnaudžiavimą ekonomine galia,[83] smulkių ir vidutinių įmonių apsauga, kova su infliacija.[84]

Skirtingas požiūris į konkurencijos reguliavimą lemia skirtingą požiūrį į koncentracijų reguliavimą. Vyriausybės gali skatinti „nacionalinių lyderių" atsiradimą,[85] tarptautines koncentracijas ir techninę pažangą.[86] Gali būti siekiama palengvinti ūkio subjektų pasitraukimą iš rinkos,[87] atsižvelgiama į koncentracijų neigiamą poveikį ūkio subjektų ilgalaikiam veiklos plėtojimui, nes dėl vadovybės kaitos neskatinamos ilgalaikės investicijos.[88] Reikšmės gali turėti įdarbinimo ir regioninė politika, nes koncentracijų paskatintas ūkio subjektų veiklos racionalizavimas gali didinti nedarbą regione.[89] Gali būti ribojamas nacionalinių ūkio subjektų kontrolės perdavimas užsienio subjektams ar kitaip reguliuojamos valstybei reikšmingos verslo sritys, tokios kaip energetika ar spauda.[90]

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nustatant nehorizontalių koncentracijų reguliavimo Europos Bendrijoje (EB) ir Lietuvoje ypatumus, būtina atsižvelgti tiek į EB, tiek į Lietuvos koncentracijų reguliavimo tikslus. Kurie nagrinėjami kitoje darbo dalyje.

3. KONCENTRACIJŲ REGULIAVIMO TIKSLAI EUROPOS BENDRIJOJE

Koncentracijų reguliavimas kartu su draudžiamų susitarimų bei piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi reguliavimo sritimis sudaro vieningą Europos Bendrijos konkurencijos reguliavimo sistemą. Jų reguliavimo tikslai sutampa su kitų konkurencijos sričių reguliavimo tikslais. Nehorizontalių koncentracijų reguliavimu taip pat nėra siekiama specialių tikslų. Vertinant visas koncentracijas, siekiant nustatyti, ar jos yra „suderinamos su bendrąja rinka", reikšmingos ne tik Koncentracijų reglamento nuostatos, bet ir Europos Bendrijos steigimo sutartyje[91] minimi bendri EB tikslai.[92]

---

[83] Shelkoplyas N., *The Application of EC Law in Arbitration Proceedings*, (Groningen: Europa Law Publishing, 2003), p. 220.
[84] Stanikūnas R., *Konkurencijos politika: teorija ir praktika*, (Vilnius: TEV, 2009), pp.19-20
[85] Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p. 724.
[86] Jones A., Sufrin B., „EC Competition Law: text, cases, and materials," 2nd ed., (New York: Oxford university press, 2004), p. 974.
[87] Parduoti verslą vienoje rinkoje ir pasišalinti iš rinkos yra lengviau, jeigu prieš tai įsigijamas mažas ūkio subjektas, turintis reikšmingą patentą ar know-how.//Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p.724.
[88] Ten pat, p.729.
[89] Easterbrook F.H., Fischel D.R., „The Proper Role of a Targets's Management in Responding to a Tender Offer" [1991] 94 *Harv.L.Rev.*1161.
[90] Whish R., *Competition Law*, 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p.729.
[91] „skatinti darnią, subalansuotą ir tolygią ekonominės veiklos plėtrą, aukšto lygio užimtumą ir socialinę apsaugą, moterų ir vyrų lygybę, tvarų ir neinfliacinį augimą, didelį konkurencingumą ir ekonominės veiklos rezultatų konvergenciją, aukšto lygio aplinkos apsaugą ir jos kokybės gerinimą, gyvenimo lygio ir gyvenimo kokybės kėlimą bei valstybių narių ekonominę ir socialinę sanglaudą bei solidarumą."// Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 2 straipsnis.
[92] Žr. išnašą 4 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 23 pastraipa.

Europos Komisija, EB pirmosios instancijos teismas (toliau – PIT) ir Europos Teisingumo Teismas (toliau – ETT) konkurencijos teisės normas savo sprendimuose dažnai interpretuoja teleologiškai, pradedant tikslais, nustatytais EB Sutarties 2 ir 3 straipsniuose.[93] PIT sprendime *Gencor v. Komisija*[94] aiškiai pažymėjo, kad Koncentracijų reglamentas „gali būti taikomas visoms Bendrijos lygio koncentracijoms, jei dėl savo galimo poveikio konkurencijos struktūrai Bendrijoje jos gali būti nesuderinamos su veiksmingos konkurencijos sistema, numatyta Sutartyje“.[95] „Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnio 3 dalyje nustatytas draudimas atspindi Sutarties 3 straipsnio g punkte nurodytą bendrą tikslą - sukurti veiksmingą konkurenciją bendrojoje rinkoje užtikrinančią sistemą.“[96]

Taip pat reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad EB konkurencijos reguliavimo politika EB Sutartyje nėra vienintelė. Ji „nevaldoma vakuume“.[97] EB Sutartyje numatytos ir kitos politikos sritys, tokios kaip pramonės konkurencingumo politika,[98] vartotojų apsauga,[99] aukšto lygio užimtumas,[100] aplinkos apsauga,[101] regionų plėtra,[102] sveikatos apsauga.[103] EB Sutartyje nė vienai iš sričių nėra teikiamas prioritetas.

Atsižvelgiant į siekiamų tikslų ir reguliavimo sričių įvairovę, tikslinga nustatyti, kokių tikslų reguliuojant konkurenciją EB siekiama praktikoje, kuriai iš minimų sričių skiriama daugiau dėmesio, ar Europos Komisijos praktikoje siekiami konkurencijos reguliavimo tikslai

---

[93] Pvz. 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375, 169-178 pastraipos; 1969 m. vasario 13 d. ETT sprednimas 14/68 *Walt Wilhelm ir kiti v. Bundeskartellamt* [1969] ECR 1, 5 pastraipa; 1973 m. vasario 21 d. ETT sprendimas 6/72 Europemballage Corporation and Continental Can Company Inc v. Komisija [1973] ECR 215, 7-9 pastraipos; 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 148-158 pastraipos.

[94] 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753.

[95] 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 150 pastraipa.

[96] 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 199 pastraipa. (vertinimas atliktas pagal Koncentracijų reglamentą 4064/89; nuostatos nėra pakeistos Koncentracijų reglamente 139/2004).

[97] Verstrynge J.F., „Current Anti-Trust Policy Issues in the EEC: Some Reflections on the Second Generation of Competition Policy“ [1984] *Fordham Int'l L.J.* 673, p. 678.

[98] “Bendrija ir valstybės narės užtikrina, kad būtų sudarytos Bendrijos pramonės konkurencingumui reikalingos sąlygos” // Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 157 straipsnis 1 dalis; “Bendrija šio straipsnio 1 dalyje išdėstytų tikslų padeda siekti vykdydama savo politiką ir veiklą pagal kitas šios sutarties nuostatas”//Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 157straipsnis 3 dalis.

[99] “Į vartotojų apsaugos reikalavimus atsižvelgiama nustatant bei įgyvendinant kitas Bendrijos politikos ir veiklos kryptis.”// Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 153 straipsnis 2 dalis.

[100] “Į aukšto lygio užimtumo tikslą atsižvelgiama formuluojant ir įgyvendinant Bendrijos politikos ir veiklos kryptis”// Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 127 straipsnis 2 dalis.

[101] “Nustatant ir įgyvendinant 3 straipsnyje nurodytas Bendrijos politikos ir veiklos kryptis turi būti integruojami aplinkos apsaugos reikalavimai, konkrečiai su požiūriu skatinančiu tolygų vystimąsi (*sustainable development)”//* Žr. išnašą 6: EB Sutartis. 6 straipsnis.

[102] “Bendrija ypač siekia mažinti regionų išsivystymo lygio skirtumus…”// Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 158 straipsnis; “Numatant ir įgyvendinant Bendrijos politikos kryptis ir priemones bei kuriant vidaus rinką, atsižvelgiama į 158 straipsnyje išdėstytus tikslus..”// Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 159 straipsnis.

[103] “Žmonių sveikatos aukšto lygio apsauga užtikrinama nustatant ir įgyvendinant visas Bendrijos politikos ir veiklos kryptis.”// Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 152 straipsnis.

atitinka Koncentracijų reglamento tikslus, ar jie pastovūs, ar kintantys. Šie klausimai aktualūs taip pat dėl to, kad EB konkurencijos, o kartu ir koncentracijų reguliavimo sistema, priešingai nei JAV ar nacionalinės konkurencijos reguliavimo sistemos, sukurta sutartimi. Tvirtinama, kad dėl jos pakeitimų[104] ir valstybių narių patirties trūkumo (konkurenciją reguliuojančių teisės normų iki Romos sutarties pasirašymo nebuvo daugelyje valstybių narių)[105] ji nėra stabili.

Koncentracijų reglamento ir Komisijos kasmetinių pranešimų „Dėl konkurencijos politikos“ nuostatoms pritaikius lingvistinį ir palyginamąjį tyrimo metodus, galima nustatyti Komisijos požiūrio pokytį ir jo atitikimą Koncentracijų reglamente iškeltiems tikslams. Komisijos požiūrį tikslinga nagrinėti dėl to, kad ji prižiūri konkurencijos taisyklių laikymąsi Europos Bendrijoje,[106] leidžia ar draudžia Bendrijos mastu sudaryti koncentracijas.[107]

Pranešimų analizė leidžia teigti, kad Komisijos požiūris į koncentracijų reguliavimo tikslus ne visiškai atitinka Koncentracijų reglamentuose pateiktus jų reguliavimo tikslus. Koncentracijų Reglamente 4064/89 galima išskirti tris pagrindinius tikslus: *apsaugoti konkurenciją, kelti ekonomiką* ir *gyvenimo lygį.*[108] Reglamento galiojimo 1990–2003 m. laikotarpiu Komisijos deklaruoti konkurencijos reguliavimo tikslai nebuvo pastovūs (priedas Nr. 1). Jie keitėsi kintant Komisijos sudėčiai:

1) 1990–1992 m., vadovaujant komisarui konkurencijos politikai L. Britenui, siekti du pagrindiniai tikslai: vieningos rinkos sukūrimas (pasiekiant pageidaujamą efektyvumą) ir veiksmingos konkurencijos palaikymas (struktūrinių pokyčių, dėl kurių ūkio subjektas gali įgyti dominuojančią padėtį rinkoje, kontrolė).
2) 1995–1997 m., vadovaujant komisarui konkurencijos politikai K. Van Miertui, tikslų iškelta daug, jie buvo nepastovūs ir netgi nesuderinti vieni su kitais.

   1995 m.: bendrosios rinkos, naudingos žmonėms, sukūrimas; ekonomikos augimas, teikiantis naudą vartotojams ir kuriantis darbo vietas; vartotojų apsauga.

   1996 m.: konkurencingumo didinimas (išsaugant atskirų sektorių solidarumą ir lygybę, naudą vartotojams ir verslui); bendrosios rinkos sukūrimas (užtikrinantis geresnį išteklių paskirstymą, ekonomikos efektyvumą); dėmesys bendram interesui.

   1997 m. darbo politikos plėtimas ir konkurencingumo didinimas.

---

[104] Curtin D., „The Constitutional Structure of the Unijon: A Europe of Bits and Pienes“ [1993] 30 *C.M.L. Rev.* 17.
[105] Korah V., *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice*, (Oxford & Portland: Hart Publishing, 1997), p. 125.
[106] Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 85 straipsnis.
[107] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 4 straipsnio 1dalis.
[108] Pripažįstama, kad koncentracijų atitinkančių dinamiškos konkurencijos reikalavimus sudarymas, gali padidinti Europos pramonės konkurencingumą, pagerinti ekonomikos augimo sąlygas ir kelia gyvenimo lygį Bendrijoje; „yra būtina garantuoti, jog reorganizacijos procesas nedarytų ilgalaikės žalos konkurencijai, todėl Bendrijos teisėje reikalingos koncentraciją, galinčią itin riboti konkurenciją bendrojoje rinkoje arba žymioje jos dalyje, reglamentuojančios nuostatos// 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos Reglamentas Nr.4064/89 dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės, [1989] OJ L 395/1 (patikslinta versija [1990] OL L 257/13; su pakeitimais Tarybos reglamentu Nr. 1310/97, [1997] OL L 180/1) (toliau - Koncentracijų reglamentas 4064/89), antraštės 4 ir 5 pastraipos.

3) 1999–2003 m., vadovaujant komisarui konkurencijos politikai M. Monti daugiausia dėmesio skirta vartotojams. Veiksminga konkurencija buvo suprantama kaip vartotojams teikiama nauda, nors 2003 m. atkreiptas dėmesys ir į Lisabonos strategiją, kurioje numatyti platesni tikslai.

Koncentracijų reglamente 139/2004 taip pat galima išskirti tris, tačiau kiek pakitusius koncentracijų reguliavimo tikslus: apsaugoti *veiksmingą konkurenciją, didinti konkurencingumą* ir *kelti gyvenimo lygį.*[109] Palyginus juos su Koncentracijų reglamente 4064/89 pateiktais tikslais galima teigti, kad iš esmės pakito vienas tikslas: vietoje *ekonomikos kėlimo* siekiama *konkurencingumo didinimo*, be to, patikslinta saugomos konkurencijos sąvoka. Reguliuojant koncentracijas siekiama išsaugoti *veiksmingą konkurenciją.*

Remiantis Komisijos 2004–2007 m. kasmetiniais pranešimais „Dėl konkurencijos politikos“ (priedas Nr. 2) galima teigti, kad konkurencijos reguliavimo tikslai šiuo laikotarpiu, kaip ir 1990–2003 m., keitėsi, nors komisarė konkurencijos politikai buvo ta pati (Neelie Kroes):

- 2004 m. dėmesys buvo telkiamas į konkurencingumą, socialinį ir aplinkos apsaugos plėtojimą, efektyvumą bei nukentėjusių vartotojų ir konkuruojančių įmonių apsaugą.
- 2005 m. dėmesys buvo telkiamas į konkurencingumo didinimą ir vartotojų apsaugą.
- 2006 m., be tradicinės vartotojų apsaugos, išryškėjo protekcionistinė politika, skatinanti nacionalinius lyderius.
- 2007 m. dėmesys buvo skiriamas rinkos veikimui, teikiančiam naudą vartotojams ir įmonėms, gerinti, taip pat Lisabonos sutartyje numatytiems tikslams siekti.

Įgyvendinant EB konkurencijos politiką sunku pagrįsti nevisišką Komisijos siektų tikslų atitikimą EB teisės aktuose numatytiems tikslams ir jų kitimą. Išryškėja konkrečios sudėties Komisijos požiūrio į rinkos reguliavimą įtaka konkurencijos reguliavimo prioritetų pasirinkimui. Atskirais atvejais šis požiūris nėra nuoseklus. Dėl šių priežasčių mažėja reguliavimo aiškumas ir pasitikėjimas reguliavimo teisėtumu. Komisija, įgyvendama EB Sutarties ir Koncentracijų reglamento nuostatas, turėtų nuosekliai siekti teisės normose numatytų tikslų.

Apibendrinus tiek EB Sutartyje ir Koncentracijų reglamentuose, tiek Komisijos praktikoje siekiamus konkurencijos reguliavimo tikslus, galima išskirti tokius pagrindinius siekius:

---

[109] „reorganizacija [ypač koncentracija] turi būti sveikintina kaip atitinkanti dinamiškos konkurencijos reikalavimus, galinti padidinti Europos pramonės konkurencingumą, pagerinanti ekonomikos augimo sąlygas ir kelianti gyvenimo lygį Bendrijoje.“// Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 4 pastraipa; „ yra būtina garantuoti, kad reorganizacijos procesas nedarytų ilgalaikės žalos konkurencijai.“// Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 5 pastraipa; Nustatnt „ar Bendrijos mastu veikiančios koncentracijos yra suderinamos su bendrąja rinka atsižvelgiama į poreikį palaikyti ir plėtoti veiksmingą konkurenciją bendrojoje rinkoje.“// Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 23 pastraipa.

bendrosios rinkos sukūrimas ir stiprinimas, veiksmingos konkurencijos išsaugojimas, nacionalinių lyderių skatinimas ir kiti socialiniai tikslai.

Bendrosios ir vieningos rinkos sukūrimas ir stiprinimas

Tiek EB Sutarties pasirašymo tikslas,[110] tiek Koncentracijų reglamento priėmimas pagrįsti siekiu sukurti bendrąją rinką,[111] nes koncentracijos gali tiek skatinti, tiek riboti integraciją. Bendroji rinka – tai vidinių kliūčių tarp valstybių narių panaikinimas ir laisvo prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimo tarp valstybių narių užtikrinimas. Jos sukūrimu siekiama „sąlygų, panašių į esančias [valstybės] vidaus rinkoje". [112] ETT pripažino, kad „kliūčių panaikinimas" ir „sąžininga konkurencija" yra „būtini sujungiant bendrąją rinką".[113]

Tikslas sukurti bendrąją rinką lėmė visos konkurencijos teisės plėtojimąsi,[114] nes „rinkos integracija konkurencijos sprendimuose taip pakito, kad tapo tikslu. Jo buvo siekiama dirbtinai, netgi tada, kai mažino konkurenciją ir galėjo užtęsti rinkos integraciją".[115] Jis tapo svarbesnis už bendrą konkurencijos palaikymo naudą.[116] Kai kurių sprendimų uždrausti tam tikrą elgesį nebūtų priimta, jeigu nebūtų siekiama sukurti bendrosios rinkos. Pavyzdžiui, ETT byloje *Consten & Grunding v. Komisija*[117] bendrosios rinkos sukūrimą pripažino svarbesniu už naujo gaminio išleidimą į rinką.

Atsižvelgiant į tai, kad nėra valstybės, kuri siektų sukurti bendrąją rinką, galima būtų teigti, kad EB konkurencijos reguliavimo politika yra unikali. Tačiau nuo EB Sutarties pasirašymo praėjo jau daugiau kaip 50 metų. Todėl kyla klausimas, ar per šį laikotarpį bendrosios rinkos sukūrimo tikslas išlieka aktualus, ar bendrosios rinkos samprata per laiką nesikeitė? Atsakymai į šiuos klausimus yra svarbūs, nustatant bendrosios rinkos sukūrimo reikšmę EB konkurencijos reguliavimo politikoje.

---

[110] Slot P.J., „A View From The Mountain: 40 years of Developments in EC Competition Law," [2004] 41 *C.M.L. Rev.* 443, pp. 445-446.
[111] Ehlermann C.D., „The Contribution of EC Competition Policy to the Single Market" [1992] 29 *C.M.L.Rev.* 257; Europos Komisija, *XXIXth Report on competition policy*, 1999, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000), p. 19.
[112] 1977 m. spalio 25 d. ETT sprendimas 26/76 *Metro SB – Grossmärkte GmbH & Co. KG v. Komisija* [1977] ECR 1875, 20 pastraipa; Pelkmans J., *European integration. Methods and economic analysis*, (New York: Longman Publishing, 1997), p. 2.
[113] 1966 m. liepos 13 d. ETT sprendimas 32/65 *Italija v. Taryba, Komisija* [1966] ECR 389, 15 pastraipa.
[114] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials*, (New York: Oxford university press, 2001), p. 32.
[115] Korah V., *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice*, (Oxford & Portland: Hart Publishing, 1997), p. 5.
[116] Hawk B.E., „System failure: Vertical Restraints and EC Competition Law," [1995] 32 *C.M.L.Rev.* 973.; Gerber D.J., „Transformation of European Community Competition Law" [1994] 35 *Harv. Int'l. L.J.* 97, p. 102; Veltrop J.D., „Tying and Exclusive Purchasing Agreements under EC Competition Law" [1994] 31 *C.M.L.Rev.* 549, p. 552.
[117] 1966 m. liepos 13 ETT sprendimas 56 ir 58/64 *Établissements Consten S.à.R.L. and Grundig-Verkaufs-GmbH v. Komisija* [1966] ECR 299.

Įvairių Europos Tarybos ir Komisijos dokumentų lyginamoji bei lingvistinė analizė atskleidė „bendrosios rinkos“ sampratos nevienareikšmiškumą. 1993–1996 m. laikotarpiu bendrosios rinkos sukūrimas buvo tolygus *ekonominei* integracijai.[118] Vėlesniuose Komisijos ir Europos Tarybos dokumentuose randama *platesnė* bendrosios rinkos samprata, apimanti ne tik ekonominę integraciją, bet taip pat vartotojų apsaugą, socialines teises, darbo politiką ir aplinkosaugą.[119] 1997 m. Komisija, pateikdama *veiksmų planą*, sąmoningai pabrėžė, kad „bendroji rinka nėra vien tik ekonominė struktūra“ ir nurodė, kad būtina atsižvelgti į sveikatos, saugumo, lygių galimybių ir darbo teisės,[120] socialinių teisių apsaugos, vartotojų teisių apsaugos, aplinkosaugos ir teisės gyventi klausimus.[121]

2000 m. Europos Taryba Lisabonoje bendrosios rinkos sukūrimą laikė tik priemone, leidžiančia Bendrijai tapti „pačia konkurencingiausia ir dinamiškiausia, žiniomis paremta ekonomika pasaulyje, gebančia užtikrinti nuoseklų ekonominį augimą su didesne ir geresne darbo ir socialine sanglauda“.[122] Modernizuojant Europos socialinį modelį, siekta, kad pokyčiai „nepadidintų socialinių nedarbo problemų, socialinės atskirties ir skurdo“.[123] Šie tikslai detalizuojami siekimu gerinti išsilavinimą, aktyvinti įsidarbinimo politiką, gerinti socialinę apsaugą ir skatinti socialinį solidarumą.[124] Panašus požiūris išreikštas ir kituose Europos Tarybos susitikimuose[125] ar Komisijos pranešimuose.[126]

Europos Sąjungos sutarties pakeitimai rodo *bendrosios rinkos sukūrimo* tikslo aktualumo mažėjimą. Lisabonos sutartimi pakeistoje Europos Sąjungos sutartyje, pasirašytoje 2007 m. gruodį, *bendrosios rinkos* sąvokos nelieka. Joje nurodoma, kad sukuriama *vidaus rinka*.[127] Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad sutartyje vidaus rinkos sukūrimas nėra suformuluotas kaip tikslas, bet konstatuojama, kad vidaus rinka sukuriama ir toliau tik tobulinama. Šio pakeitimo

---

[118] Europos Komisija, „The Impact and effectiveness of the Single Market“, pranešimas Europos Parlamentui ir Tarybai COM (96) 520 final (Briuselis: 1996-10-30) <http://ec.europa.eu/internal_market/economicreports/docs/single_en.pdf> [aplankyta 2007-06-20].

[119] Europos Komisija, „Action Plan for the Single Market“, pranešimas Europos Tarybai, CSE (97) 1 final (Briuselis: 1997-06-04) <http://ec.europa.eu/internal_market/strategy/ docs/plan_en.pdf> [aplankyta 2007-06-20].

[120] Ten pat, 2 pastraipa.

[121] Ten pat, 9-11 pastraipos.

[122] Lisabonos Europos Taryba, 2000 m. kovo 23-24 d., 5 , 16-21 pastraipos, rasta knygoje: Craig P., Burca G., *EU Law Text, cases, and materials,* 3rd ed., (Oxford: Oxford university press, 2003), p.1200.

[123] Lisabonos Europos Taryba, 2000 m. kovo 23-24 d., 24 pastraipa, rasta knygoje: Craig P., Burca G., *EU Law Text, cases, and materials,* 3rd ed., (Oxford: Oxford university press, 2003), p.1200.

[124] Lisabonos Europos Taryba, 2000 m. kovo 25-34 d., 25-34 pastraipos, rasta knygoje: Craig P., Burca G., *EU Law Text, cases, and materials,* 3rd ed., (Oxford: Oxford university press, 2003), p.1200.

[125] Nicos Europos Tarybal, 2000 m. gruodžio 7-9 d., 15 pastraipa, 1 priedo 9 ir 11 pastraipos, rasta knygoje: Craig P., Burca G., *EU Law Text, cases, and materials,* 3rd ed., (Oxford: Oxford university press, 2003), p.1200.

[126] Europos Komisija, „2000 Review of the Internal Market Strategy“ pranešimas Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, COM (2000) 257 final (Briuselis: 2000-05-03) <http://ec.europa.eu/internal_market/ strategy/docs/stratreview_en.pdf > [aplankyta 2007-06-20], 15-17 pastraipos.

[127] Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos bendrijos steigimo sutartį pasirašyta Lisabonoje, 2007 m. gruodžio 13 d., [2007] OL C 306/1, 1 straipsnio 4 dalis; Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos [2008] OL C 115 /1,(toliau - ES Sutarties suvestinė redakcija) antraštės 3 straipsnio 3 dalis.

prasmę paaiškintų konkurencijos politikos komisarės Neli Kroes nuomonė, kad „vis didesnis skaičius tarptautinių jungimų rodo, jog vidaus rinkos sukūrimas yra realus. Tačiau reikia daug ką padaryti, kad vidaus rinka būtų sustiprinta ".[128] Tokie pakeitimai leistų teigti, kad vidaus rinka Europos Bendrijoje laikoma sukurta, ir EB perėjo į kitą rinkos raidos etapą, kuriame siekiama ne sukurti vidaus rinką, o ją stiprinti.

Veiksmingos konkurencijos išsaugojimas

Koncentracijų reguliavimu taip pat siekiama išsaugoti rinkos struktūrą, sudarančią sąlygas veiksmingai konkurencijai rinkoje, nes koncentracija gali paveikti rinkos struktūrą taip, kad būtų sumažinta konkurencija.[129] *Veiksmingos konkurencijos* ir *veiksmingos konkurencijos apribojimo* sąvokos nepateikiamos nei EB Sutartyje, nei Koncentracijų reglamente. Dėl to šių sąvokų pagrindiniai aiškintojai yra Komisija ir EB teismai, nors pačią vertinimo tvarką nustatė Taryba, pasirašydama Koncentracijų reglamentą, ir valstybės narės, pasirašydamos EB Sutartį. Remiantis ETT veiksmingos konkurencijos samprata, pateikiama byloje Metro,[130] veiksminga konkurencija reiškia rinkoje esančios konkurencijos laipsnį, kuris išsaugo minimalius reikalavimus, reikalingus EB Sutarties tikslams pasiekti. „Pagal šiuos reikalavimus konkurencijos intensyvumo prigimtis gali kisti priklausomai nuo prekės ar paslaugos konkrečiu atveju ir atitinkamo rinkos sektoriaus ekonominės struktūros."

Konkurencijos veiksmingumo vertinimas tai pat nėra vienareikšmis, nes jo rezultatas priklauso nuo pasirinktų ekonominių kriterijų.[131] Vieningai nėra sutariama kokiais ekonominiais kriterijais: *vartotojų gerovės, efektyvumo ar bendrosios gerovės,* turėtų būti vertinamas konkurencijos veiksmingumas Europos Bendrijoje.

Vartotojų gerovės vertinimo kriterijaus naudojimą remia Mario Monti, buvęs konkurencijos politikos komisaras. Jo teigimu, „konkurencijos politikos tikslas visais aspektais yra vartotojų gerovės apsauga, palaikant aukšto lygio konkurenciją bendrojoje rinkoje.[132]„Vartotojai yra reguliuojamos konkurencijos naudos gavėjai."[133] Šiam požiūriui pritaria ir A. Lindsay. [134]

---

[128] Kroes N., (komisarė konkurencijos politikai), „Competition policy in a Lisbon context – the State of Play", pranešimas Bundestag – Europaausschuss (Berlynas, 2006-07-06) http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/06/439&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en [aplankyta 2007-09-16].

[129] 1994 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.315 *Mannesmann /Valourec/Ilva* [1994] OL L 102/15; Kenny M., *The Transformation of Public and Private EC Competition Law*, (Borne: Stæmpfli Publishers Ltd. 2002), p.52; Britan L., „The law and policy of merger control in the EEC", [1990] 15 *E.L.Rev.* 351, p.357.

[130] 1977 m. spalio 25 d. ETT sprednimas 26/76 *Metro SB – Grossmärkte GmbH & Co. KG v. Komisija* [1977] ECR 1875, 20 pastraipa.

[131] Hildebrand D., *The Role of Economic Analysis in the EC Competition Rules,* (Kluwer Law International, 2002), p.14.

[132] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai), „The Future for Competition Policy", kalba (Londonas, 2001-07-09) <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2001.html> [aplankyta 2008-01-10]; *„kai veikia konkurencinės jėgos, gamintojas labiau stengiasi patraukti vartotoją, siūlydamas jam mažesnes*

Pasitelkiant *efektyvumo* kriterijų veiksmingai konkurencijai įvertinti, dėmesys skiriamas gamybos efektyvumui, inovacijų skatinimui, optimaliam, ekonomiškai pagrįstam išteklių paskirstymui, ūkio subjektų piktnaudžiavimo apribojimui,[135] veiksmingų tiekėjų buvimui bei lengvam naujų rinkos dalyvių atėjimui užtikrinti.[136]

Naudojant *bendros gerovės* vertinimo kriterijų, nei vartotojų gerovės apsauga, nei sukuriamas efektyvumas nelaikomi atskirais ir vieninteliais EB konkurencijos politikos tikslais.[137] Remiantis šiuo vertinimo kriterijumi, veiksminga konkurencija vertinama atsižvelgiant net tik į maksimalų vartotojų gerovės užtikrinimą ir optimalų išteklių paskirstymą,[138] bet ir į Lisabonos sutartyje[139] numatytų tikslų, kuriais siekiama „didelio konkurencingumo socialinės rinkos ekonomikos“,[140] įgyvendinimą.

---

kainas, didesnę kokybę ir aptarnavimą geresnį už tą, kuris būtų, jeigu rinką kontroliuotų monopolistas ar saujelė įmonių.“// Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) “What are the aims of European Competition Policy?” kalba (Madridas, 2002-02-26) <www.europa.eu.int/comm/ competition/speeches/index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10]; Koncentracijų kontrolė užtikrina masinių vartojimo prekių diversifikavimą ir žemesnių kainų galutiniam vartotojui nustatymą.//Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) “Competition for consumers’ benefit”, pranešimas konferencijoje European Competition Policy Day, (Amsterdamas, 2004-10-22) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2004_016_en.pdf> [aplankyta 2008-05-01]; Koncentracija *„turi vesti prie žemesnių kainų, platesnio prekių pasirinkimo, technologinių inovacijų, viskas bendram vartotojų interesui.“*// Monti M., „The Future for Competition Policy“, kalba (Londonas, 2001-07-09) <www.europa.eu.int/ comm/competition/speeches/ index_2001.html> [aplankyta 2008-01-10].

[133] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) „Analytical Framework of merger review“, pranešimas konferencijoje (Naple, 2002-09-28) <http://ec.europa.eu/competition/ speeches/index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10], p. 3; *Verslo „konkurencinis augimas neturi sumažinti konkurencijos politikos įtakos vartotojų gerovei. Produktyvumo augimo ir globalaus konkurencingumo tikslas yra ir turi būti ilgalaikė gerovė ir aukštesnis gyvenimo lygis.“*// Monti M., „Proactive Competition Policy and the role of the Consumer“, pranešimas konferencijoje European competition day (Dublinas, 2004-04-29) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference= SPEECH/04/212&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2008-04-15], p. 2.

[134] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p.38

[135] Pvz., 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, (vertinant veiksmingos konkurencijos apribojimą, buvo pripažinta, kad United Brand perteklinė ir neproporcinga nuobauda smulkiems platintojams, atsisakant jiems parduoti savo prekes, darė žymų poveikį mažų ir vidutinio dydžio firmų veiklai).

[136] Kroes N., „Intrductory remarks at press conference on Choline Chloride cartel and EDP/ENI/GDP merger decisions“, (Briuselis, 2004-10-04) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/04/526 &format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2007-05-14], p. 2.

[137] Kroes N., (komisarė konkurencijos politikai), Speech of September 15, 2005, „European Competition Policy – Delivering Better Markes and Better Choices“, pranešimas konferencijoje European Consumer and Competition Day, (Londonas, 2005-09-15) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/512&format= HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en > [aplankyta 2007-11-13]; Hildebrand D., *The Role of Economic Analysis in the EC Competition Rules,* (Kluwer Law International, 2002), 1-3 skyriai.

[138] Hildebrand D., *The Role of Economic Analysis in the EC Competition Rules,* (Kluwer Law International, 2002), p. 14; Kroes N., (komisarė konkurencijos politikai), Speech of September 15, 2005, „European Competition Policy – Delivering Better Markes and Better Choices“, pranešimas konferencijoje European Consumer and Competition Day, (Londonas, 2005-09-15) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/512&format= HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en > [aplankyta 2007-11-13].

[139] Kroes N., „Effective Competition Policy – a Key Tool for Delivering the Lisbon Strategy“, pranešimas EMAC Open Meeting of Coordinators (Briuselis, 2005-02-03) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference= SPEECH/05/73&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>[aplankyta 2007-05-19].

[140] Žr. išnašą 112: ES Sutarties suvestinė redakcija, 3 straipsnio 3 dalis.

EB Sutarties 2 straipsnyje numatyti rinkos integravimo politikos siekiai padidinti bendrąją gerovę[141] bei Lisabonos sutartyje numatyti didelio konkurencingumo, socialinės rinkos ekonomikos plėtojimo tikslai[142] leidžia teigti, kad veiksmingos konkurencijos sąvoka, EB reguliuojant konkurenciją, reiškia visų rinkos dalyvių bendrą gerovę. Todėl, nepaisant esamų tvirtinimų, kad reikia pasirinkti vieną iš vertinimo rodiklių,[143] teigtina, jog, vertinant veiksmingą konkurenciją Europos Bendrijoje, turi būti pasitelkiamas *bendros gerovės* vertinimo kriterijus. Vertinant turi būti atsižvelgiama tiek į ūkio subjektų efektyvumo ar vartotojų gerovės, tiek į kitus socialinius klausimus. Bendros gerovės siekimas ne visada suderinamas su vartotojų tiesioginių interesų tenkinimu, nes vartotojai suinteresuoti turėti kuo platesnį prekių ar paslaugų pasirinkimą už kuo mažesnę kainą, o užimtumo didinimas, socialinės pažangos skatinimas ir aukšto lygio aplinkos apsaugos užtikrinimas gali sąlygoti priešingą rezultatą vartotojų interesams. Dėl šių priežasčių Komisijos ir EB teismų vaidmuo reguliuojant konkurenciją, o kartu ir koncentracijas, yra ypač reikšmingas, nes nuo jų teisės aiškinimo ir taikymo priklauso ne tik atskirų tikslų prasmė, bet ir jų tarpusavio suderinamumas.

Socialiniai tikslai

Atsižvelgiant į EB sutarties 2 straipsnyje numatytus uždavinius bei Lisabonos sutarties pakeitimus, kuriais užsibrėžiama sukurti „Europą, kurios raida būtų tvari, pagrįsta subalansuotu ekonomikos augimu ir stabiliomis kainomis, didelio konkurencingumo socialine rinkos ekonomika, kuria siekiama visiško užimtumo ir socialinės pažangos, bei aukšto lygio aplinkos apsauga ir aplinkos kokybės gerinimu“ ir kurioje būtų skatinama mokslo ir technikos pažanga,[144] galima teigti, kad vertinant konkurencijos sąlygas rinkoje turi būti atsižvelgta ne tik į vidaus rinkos stiprinimo ar veiksmingos konkurencijos išsaugojimo, bet ir į kitus socialinius tikslus, kurie, kaip minėta anksčiau, gali atsispindėti netgi vidaus rinkos ar veiksmingos konkurencijos sampratose. EB teismų praktika, priešingai nei oficialūs Komisijos pareigūnų pasisakymai, [145] patvirtina, kad Nepriklausomai nuo to, ar socialiniai klausimai sudaro savarankiškus tikslus, ar

---

[141] Kapteyn P.J.G., Verloren van Themaat P., *Introduction to the Law of the European Communities,* 5th ed., ed. Gormley L.W., (London: Kluwer, 1998), p. 122

[142] Žr. išnašą 112: ES Sutarties suvestinė redakcija, 3 straipsnio 3 dalis.

[143] Tvirtinama, kad atliekant vertinimą pagal kelis vertinimo kriterijus, „didelė dalis žuvų yra pagaunamos be reikalo <...> ir turi būti grąžintos į jūrą žymių pastangų ir neaiškumo sąskaita“// Neven D., Papandropoulos P., Seabright P., *Trawling for Minnows: European Competition Policy and Agreements Between Firms,* (London: CEPR, 1998), p.37; „*Egzistuoja pavojus, kad EB konkurencijos procesas gali būti sulyginamas su Rusiška rulete: niekas nežino kuri konkurencijos teorija bus naudojama sekantį kartą atliekant ekonominį įvertinimą.“//* Hildebrand D., *The Role of Economic Analysis in the EC Competition Rules,* (Kluwer Law International, 2002), p. 428.

[144] Žr. išnašą 112: ES Sutarties suvestinė redakcija, 3 straipsnio 3 dalis.

[145] Pavyzdžiui, teigiama, kad darbuotojų teisės saugomos „*kitomis priemonėmis, tokiomis kaip Europos Darbo Tarybos direktyva.“//* Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „Review of the EC Merger Regulation – forging a way ahead“, kalba Europos Sujungimų Kontrolės konferencijoje (Briuselis, 2002-11-08) <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10], p.4

yra vidaus rinkos ar veiksmingos konkurencijos sampratos sudėtinės dalys, jie užima svarbią vietą Europos Bendrijoje reguliuojant konkurenciją. ETT byloje *Albany v. Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie* [146] pripažino, kad, saugant konkurenciją, taip pat atsižvelgiama į „politiką socialinėje sferoje“.[147] PIT teigimu:

> Reglamente teikiama pirmenybė veiksmingos konkurencijos sistemos sukūrimui, vertinant, ar koncentracija yra suderinama su bendrąja rinka, tam tikromis aplinkybėmis gali būti pakeista, atsižvelgiant į vertinamos veikos socialines pasekmes, jeigu jos gali neigiamai paveikti socialinius tikslus, pateiktus Sutarties 2 straipsnyje.[148]

Koncentracijų vertinimo praktikoje buvo atsižvelgiama į darbuotojų,[149] smulkių ir vidutinių įmonių apsaugos, atviros rinkos palaikymo, pirmaujančių technologijų kūrimo klausimus.[150]

„Nacionalinių lyderių“ skatinimo tikslas

Nepaisant tvirtinimų, kad EB skatina tarptautinę prekybą,[151] kai kuriuose Komisijos sprendimuose[152] ir pasisakymuose taip pat galima aptikti atvejų, kai skatinami pasauliniu lygiu gebantys veiksmingai konkuruoti „nacionaliniai lyderiai.“[153] Tai, nors netiesiogiai, patvirtina ir Koncentracijų reglamente nustatyti koncentracijų reguliavimo tikslai, tarp kurių yra numatyta didinti EB ūkio subjektų *konkurencingumą.*

Apibendrinant galima pasakyti, kad konkurencijos ir koncentracijų reguliavimu siekiama ne vieno, bet keleto tikslų: vidaus rinkos stiprinimo, veiksmingos konkurencijos išsaugojimo, kitų socialinių tikslų ar nacionalinių lyderių, gebančių veiksmingiau konkuruoti su JAV ar Japonijos ūkio subjektais, skatinimo ir kita. Jie nėra nuolat vienodai svarbūs. Tikėtina, kad pokyčiai, atsispindintys ES Sutartyje ir Koncentracijų reglamentuose, nulemti ekonominės ir politinės situacijos Europos Bendrijoje pokyčių.

---

[146] 1999 m. rugsėjo 21 d. ETT sprendimas C-67/96 *Albany International BV v Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie* [1999] ECR I-05751.
[147] Ten pat, 54 pastraipa.
[148] 1995 m. balandžio 27 d. PIT sprendimas T-12/93 *Comité Central d'Entreprise de la Société Anonyme Vittel and Comité d'Etablissement de Pierval and Fédération Générale Agroalimentaire v. Komisija* [1995] ECR II-01247, 38 pastraipa.
[149] Ten pat, 38 pastraipa.
[150] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials*, (New York: Oxford university press, 2001), p. 33.
[151] Slot P.J., „A View From The Mountain: 40 years of Developments in EC Competition Law,“ [2004] 41 *C.M.L. Rev*. 443, pp.445-446
[152] 1994 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.315 *Mannesmann /Valourec/Ilva* [1994] OL L 102/15; 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland,* [1991] OL L 334/42; 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.877 *Boeing/McDonnell Douglas (MDD)* [1997] OL L336/16; 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004] OL L 48/1.
[153] McDonnell A., ed., *A review of forty years of community law, Legal Developments in the European Communities and the European Union*, (Kluwer law international, 2005), p.167.

Komisijos teikiami prioritetai vienam ar kitam praktikoje įgyvendinamam konkurencijos reguliavimo tikslui skiriasi nuo EB teisės aktuose pabrėžiamų tikslų. Tikslų įgyvendinimas nėra nuoseklus. Daugeliu atveju praktinis EB teisės aktuose numatytų tikslų įgyvendinimas priklauso nuo konkrečios sudėties Komisijos požiūrio į rinkos reguliavimą. Tam tikrais atvejais netgi tos pačios sudėties Komisijos požiūris į reguliavimą nėra pastovus ir nuoseklus. Jis keičiasi kiekvienais metais. Tai mažina konkurencijos reguliavimo aiškumą ir teisėtumą. Komisija turėtų, atsižvelgdama į EB teisės aktų pakeitimus, nuosekliai įgyvendinti juose numatytus įvairius tikslus ir, atsižvelgdama į EB prigimtį, tinkamai juos derinti.

Nėra vienos nuomonės, kuris iš tikslų yra svarbesnis už kitus ar jiems nusileidžia.[154] Atsižvelgiant į tai, kad bendrosios rinkos sukūrimo tikslas pasikeitė į vidaus rinkos stiprinimo tikslą, galima teigti, kad veiksmingos konkurencijos išsaugojimo tikslo svarba didėja, nes veiksmingos konkurencijos išsaugojimas rinkoje yra viena pagrindinių vidaus rinkos stiprinimo priemonių. Veiksmingos konkurencijos išsaugojimas turėtų būti vertinamas atsižvelgiant ne į vartotojų gerovę ar efektyvumo pagerinimą, bet į bendros gerovės išsaugojimą ir gerinimą.

4. LIETUVOS RESPUBLIKOS IR EUROPOS BENDRIJOS KONCENTRACIJŲ REGULIAVIMO TIKSLŲ PALYGINIMAS

Lietuvoje, kaip ir kitose valstybėse narėse, nacionaliniu lygiu taikomos nacionalinės konkurenciją reguliuojančios teisės normos, Bendrijos lygiu – Europos Bendrijos teisės normos. Tačiau, kad būtų galima užtikrinti vienodą konkurencijos teisės aiškinimą ir taikymą, tiek Bendrijos, tiek Lietuvos lygmenimis, būtini bendri konkurencijos reguliavimo tikslai. Pritarimas šiam požiūriui išreiškiamas ir Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos (toliau – Konkurencijos taryba) pasisakymuose, kuriuose teigiama, kad Konkurencijos taryba, taikydama koncentracijų vertinimo „tvarką ir aiškindama šios tvarkos teisės normas <...> [remiasi] Europos Komisijos ir Europos Teisingumo Teismo praktika ir išaiškinimais“, susijusiais su koncentracijų kontrole.[155] LR konkurencijos įstatyme taip pat teigiama, kad juo siekiama suderinti Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos konkurencijos santykius reglamentuojančią teisę.[156] Siekiant patvirtinti ar paneigti šiuos teiginius, tikslinga Lietuvos konkurencijos, taip pat ir koncentracijų, reguliavimo tikslus palyginti su EB konkurencijos reguliavimo tikslais.

LR Konstitucijos 46 str. nurodyta, kad „įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę“. Ja remiantis, galima teigti, kad LR konkurencijos politika apima dvi sritis: *gamybos ir rinkos monopolizavimo* ir *sąžiningos konkurencijos*

---

[154] Tatham A., *Europos Sąjungos teisė,* vert.Audrius Paksas, (Vilnius: Eugrimas, 1999), p. 205.
[155] 2000 m. balandžio 27 d. LR Konkurencijos Tarybos Nutarimas Nr.45 *Dėl pranešimo apie koncentraciją pateikimo, nagrinėjimo ir bendrųjų pajamų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo*, Žin., 2000, Nr.38-1084, 3 dalis.
[156] Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas Nr. VIII-1099, Žin., 1999, Nr. 30-856, 1 straipsnio 3 dalis.

užtikrinimo. Šių LR Konstitucijos nuostatų įgyvendinimą reglamentuoja LR konkurencijos įstatymas.[157]

Pirmiausia reiktų pasakyti, kad LR konkurencijos įstatymo tikslai yra siauresni, nei turėtų būti numatyti įgyvendinant Konstituciją, nes jame nurodyta, jog yra siekiama tik „saugoti sąžiningos konkurencijos laisvę“, o apie gamybos ir rinkos monopolizavimo kontrolės tikslus nekalbama. Kita vertus, įstatymu reguliuojamas socialinių santykių turinys yra platesnis nei įstatymo tikslai, todėl LR Konstitucijos nuostatos, susijusios su konkurencijos reguliavimu, yra įgyvendinamos.

LR konkurencijos įstatymu siekiama *saugoti sąžiningos konkurencijos laisvę Lietuvos Respublikoje*,[158] nors jis reglamentuoja „konkurenciją ribojančius ar galinčius riboti ūkio subjektų ir nesąžiningos konkurencijos veiksmus“.[159] Lingvistinė teisės akto analizė leidžia daryti prielaidą, kad jo tikslas neatitinka įstatymu reglamentuojamo socialinių santykių turinio, nes įstatymu reglamentuojami ne tik nesąžiningos konkurencijos veiksmai, bet ir ūkio subjektų konkurenciją ribojantys ar galintys riboti veiksmai.

Sisteminė teisės akto analizė atskleidžia, kad *nesąžiningos konkurencijos* veiksmus sudaro bet kokie veiksmai, prieštaraujantys ūkinės veiklos sąžiningai praktikai ir geriems papročiams, kai tokie veiksmai gali pakenkti kito ūkio subjekto galimybėms konkuruoti. Šią grupę sudaro nesąžiningas žymens naudojimas,[160] klaidinančios informacijos apie savo ar konkurentų ūkinę veiklą pateikimas,[161] kito ūkio subjekto komercinės paslapties atskleidimas,[162] siūlymas konkurento darbuotojams nutraukti sutartį,[163] klaidinančių gaminių gamyba ar pakuočių naudojimas,[164] neteisingos ar nepagrįstos informacijos apie savo ar kito ūkio subjekto veiklą ar darbuotojus skleidimas,[165] klaidinančios reklamos naudojimas.[166] Tačiau į šią grupę nepatenka ūkio subjektų nehorizontalių ar kitos rūšies koncentracijų sudarymas. Ūkio subjektų nehorizontalių ar kitos rūšies koncentracijų sudarymo reglamentavimas patenka į kitą, konkurenciją ribojančių veiksmų grupę. [167] Konkurenciją ribojantys veiksmai reiškia veiksmus, kurie kliudo konkuruoti atitinkamoje rinkoje ar gali „susilpninti, iškraipyti arba kitaip neigiamai paveikti konkurenciją“.[168] Sisteminis teisės akto aiškinimas, atsižvelgiant į tai, kad nesąžiningos

---

[157] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas.
[158] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 1 straipsnio 1 dalis.
[159] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 1 straipsnio 2 dalis.
[160] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 16 straipsnio 1 dalies 1 punktas.
[161] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 16 straipsnio 1 dalies 2 punktas.
[162] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 16 straipsnio 1 dalies 3 punktas.
[163] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 16 straipsnio 1 dalies 4 punktas.
[164] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 16 straipsnio 1 dalies 5 punktas.
[165] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 16 straipsnio 1 dalies 6 punktas.
[166] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 16 straipsnio 1 dalies 7 punktas.
[167] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, II skyriaus 3 skirsnis.
[168] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 3 dalis.

konkurencijos reguliavimo sritis[169] ir konkurenciją ribojantys veiksmai[170] randasi skirtinguose įstatymo skyriuose, patvirtina, kad koncentracijų sudarymas pagal LR konkurencijos įstatymą nėra nesąžiningi veiksmai. Kadangi konkurencijos ribojimas pagal LR konkurencijos įstatymą nepatenka į nesąžiningos konkurencijos sąvoką, galima daryti išvadą, kad įstatyme nustatyti tikslai neatitinka įstatymu reguliuojamų socialinių santykių turinio.

LR Konstitucijos ir LR konkurencijos įstatymo sisteminė nuostatų analizė leidžia teigti, kad LR konkurencijos reguliavimo politika yra platesnė už EB konkurencijos reguliavimo politiką. Ji apima ne tik draudžiamų susitarimų sudarymo, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi ar koncentracijų sudarymo, bet ir nesąžiningos konkurencijos reguliavimo sritis.

Kaip minėta ankstesnėje šio darbo dalyje, Europos Bendrijoje, be tikslo sukurti ar palaikyti bendrąją rinką, yra keliami veiksmingos konkurencijos, „nacionalinių lyderių“ skatinimo ir kiti socialiniai tikslai. Taip pat yra nustatyta, kad veiksmingos konkurencijos vertinimas EB turėtų būti atliekamas pasitelkiant bendros gerovės vertinimo rodiklį.

Lietuvoje, kaip ir EB, vertinant koncentraciją atsižvelgiama tiek į konkurencijos apsaugos, tiek į kitus socialinius tikslus. Nagrinėjant konkurencijos apsaugos tikslą, reiktų pažymėti, kad Lietuvoje, priešingai nei EB, nėra pasirinkta saugomos konkurencijos rūšis. EB saugoma *veiksminga konkurencija*, o LR teisės aktuose konkurencija nedetalizuojama[171] arba įvardijama kaip *sąžininga konkurencija.*[172]

Sisteminė LR teisės aktų analizė atskleidė, kad konkurencijos vertinimas Lietuvoje, kaip ir EB, atliekamas pasitelkiant bendros gerovės vertinimo rodiklį. LR Konstitucijos 46 str. nurodyta, kad valstybė, reguliuodama ūkinę veiklą, „remia visuomenei naudingas ūkines pastangas ir iniciatyvą“, prižiūri, kad „ji tarnautų bendrai tautos gerovei“, ir „gina vartotojo interesus“. LR konkurencijos tarybos teigimu, ji, įgyvendindama LR Konstitucijos ir Konkurencijos įstatymo

---

[169] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, III skyrius.
[170] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, II skyrius.
[171] Pavyzdžiui, *Draudžiama ūkio subjektams atlikti veiksmus, kurie riboja ar gali riboti konkurenciją*// Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 2 straipsnio 1 dalis; *„Konkurencijos politikos pagrindas – efektyvi konkurencijos laisvės apsauga;“ „konkurencijos taryba savo darbu prisideda prie valstybės ilgalaikės strategijos pagrindinių tikslų – sukurti aplinką, kurioje būtų saugi visuomenė ir konkurencinga ekonomika – vykdymo, nes efektyvi konkurencijos laisvės apsauga yra viena iš ekonomikos augimo ir konkurencingo ūkio vystymo sudėtinių dalių.“* // Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos 2008-2010-ųjų metų strateginis veiklos planas, 1a forma; *2007 m. svarbiausios Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos veiklos kryptys buvo konkurencijos stiprinimas, antimonopolinės priemonės, kartelinių susitarimų išaiškinimas ir jų prevencija*.//Lietuvos Respublikos Konkurencijos Taryba, *2007 m. Darbo ataskaita*, p. 5.
[172] Pavyzdžiui, *„Institucijos misija tarpe kitų dalykų apima aktyvų dalyvavimą kuriant stabilią ir palankią verslui teisinę aplinką, garantuojančią vienodas konkurencijos sąlygas šalies ir užsienio ūkio subjektams ir užtikrinančią sąžiningą konkurenciją;“ „viena svarbiausių prielaidų efektyviam rinkos funkcionavimui yra sąlygų sąžiningai konkurencijai sudarymas.“*// Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos 2008-2010-ųjų metų strateginis veiklos planas, 1a forma; *Konkurencijos tarybos uždavinys saugoti sąžiningą konkurenciją*.//Lietuvos Respublikos Konkurencijos Taryba, *2006 m. Darbo ataskaita*, p. 5; *2005 m. Konkurencijos taryba siekia užtikrini sąžiningos konkurencijos laisvę, bei skatina ūkio subjektus sąžiningai konkuruoti rinkoje*.//Lietuvos Respublikos Konkurencijos Taryba, *2005 m. Darbo ataskaita,* p. 3.

nuostatas praktikoje, padeda augti šalies žmonių gerovei, [173] prisideda prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės strateginių tikslų,[174] kuriuose numatyta „kelti visų ūkio sričių našumą ir didinti konkurencingumą, plėsti ekonominę infrastruktūrą bei kurti verslui palankią aplinką ir stiprinti ekonominį saugumą“,[175] įgyvendinimo bei „valstybės ilgalaikės strategijos pagrindinių tikslų – sukurti aplinką, kurioje būtų saugi visuomenė ir konkurencinga ekonomika – vykdymo“.[176]Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Lietuvoje, kaip ir EB, reguliuojant koncentracijas dėmesys skiriamas ne tik konkurencijai rinkoje, bet ir kitiems socialiniams klausimams.

[173] Lietuvos Respublikos Konkurencijos Taryba, *2006 m. Darbo ataskaita,* p. 5.
[174] Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos 2008-2010-ųjų metų strateginis veiklos planas, 1b forma.
[175] Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos 2008-2010-ųjų metų strateginis veiklos planas, 1b forma.
[176] Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos 2008-2010-ųjų metų strateginis veiklos planas, 1a forma.

II . KONCENTRACIJŲ VERTINIMO TAISYKLĖS TINKAMUMAS NEHORIZONTALIOMS KONCENTRACIJOMS VERTINTI

Siekiant nustatyti nehorizontalių koncentracijų reguliavimo ypatumus būtina ištirti koncentracijų vertinimo taisyklės tinkamumą nehorizontalioms koncentracijoms vertinti. Atsižvelgiant į tai, kad vertinimo taisyklė bėgant laikui keitėsi, tinkamam vertinimo taisyklės turinio atskleidimu, tikslinga jas palyginti.

1. REGLAMENTO 4064/89 KONCENTRACIJŲ VERTINIMO TAISYKLĖ: „DOMINAVIMO TAISYKLĖ“

Pirmajame Koncentracijų reglamente 4064/89 nurodyta, kad koncentracija yra suderinama su bendrąja rinka, jeigu ji „nesukuria ar nesustiprina dominuojančios padėties ir dėl to žymiai neapriboja veiksmingos konkurencijos bendrojoje rinkoje ar didelėje jos dalyje“,[177] ir atvirkščiai: koncentracija yra nesuderinama su bendrąja rinka, jeigu ji „sukuria ar sustiprina dominuojančią padėtį ir dėl to žymiai apriboja veiksmingą konkurenciją bendrojoje rinkoje ar didelėje jos dalyje“.[178]

Ši vertinimo taisyklė žinoma kaip „dominavimo taisyklė“ ir susideda iš dviejų dalių. Remiantis ja, koncentracija skelbiama neteisėta, jeigu ji sukuria ar sustiprina ūkio subjektų dominuojančią padėtį ir dėl šios padėties žymiai apribojama veiksminga konkurencija rinkoje. Kiek šios dalys yra nepriklausomos viena nuo kitos, buvo neaišku. Vieni šias dvi dalis laikė atskiromis, jei būtina, nustatomomis atskirai.[179] Kiti buvo įsitikinę, kad šios abi dalys sudaro vieną bendrą visumą, kurios antroji sąlyga tik patikslina, kvalifikuoja pirmąją. Tretieji antrą dalį laikė pertekline, nes, jų teigimu, jeigu yra sukuriama dominuojanti padėtis, visada bus žymiai apribojama konkurencija.

Komisijos ir teismų praktika, taikant taisyklę, skyrėsi. Komisija savo sprendimų praktikoje pagrindinį dėmesį skyrė dominavimui nustatyti. Kad būtų padaryta išvada, jog dėl koncentracijos yra žymiai apribojama veiksminga konkurencija, pakanka, kad būtų nustatytas dominuojančios padėties sukūrimas.[180] Nors byloje *Aerospatiale-Alenia/de Havilland*[181] Komisija, atrodo, taip pat pripažino, kad taisyklę sudaro dvi dalys. Šioje byloje ji teigė, kad

---

[177] Žr. išnašą 108: Koncentracijų reglamentas 4064/89, 2 straipsnio 2 dalis.
[178] Žr. išnašą 108: Koncentracijų reglamentas 4064/89, 2 straipsnio 3 dalis.
[179] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija [*2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 120 ir 146 pastraipos; Selvam V., „The EC Merger Control Impasse: Is there a Solution to this Predicament?“ [2004] *E.C.L.R.*53, pp. 53-54.
[180] Kekelekis M., *The EC Merger Control Regulation: Rights of Defence, A Critical Anglysis of DG COMP Practice and Community Courts' Jurisprudence*, (The Netherlands: Kluwer Law, 2006), p. 39.
[181] 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland,* [1991] OL L 334/42.

„koncentracija, vedanti prie dominuojančios padėties sukūrimo, gali būti suderinama su bendrąja rinka pagal Koncentracijų reglamento 2 (2) str., jeigu <...> tikėtina, kad dominuojanti padėtis, žymai nepažeis veiksmingos konkurencijos pagal Koncentracijų reglamento 2 (3) str.“[182]

Bendrijos teismams svarbios abi taisyklės dalys. Jų teigimu, vertinimo taisyklė susideda iš dviejų savarankiškų dalių: 1) dominuojančios padėties sukūrimo ar sustiprinimo ir 2) žymaus konkurencijos apribojimo.[183] Rezultatas, ar bus žymus konkurencijos apribojimas, priklauso nuo atsakymo į klausimą, „ar likusi konkurencija būtų žymiai susilpninta“.[184]

Galima pastebti, kad taisyklės pirmoje dalyje vartojama dominavimo sąvoka panaši į dominavimo sąvoką, pateikiamą EB Sutarties 82 str. Šis straipsnis draudžia ūkio subjektams piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi. Nėra aišku, kodėl du skirtingų socialinių santykių objektai įvardyti tais pačiais žodžiais. Taip pat nėra aišku, ar dominavimo sąvoka EB Sutarties 82 str. atitinka dominavimo sąvoką Koncentracijų reglamente. Suprantama, kad dominavimas visada reiškia žymią rinkos galią, bet ar ūkio subjektas, dėl koncentracijos įgyjantis tokią galią, visada būtų dominuojančioje padėtyje pagal EB Sutarties 82 str. ir ar žalingos pasekmės konkurencijai visada būtų pripažintos piktnaudžiavimu pagal EB Sutarties 82 str.? Šių klausimų tyrimas galėtų būti kito tiriamojo darbo objektas. Nagrinėjama darbo tema reiktų pasakyti tik tiek, kad abiem atvejais dominavimas reiškia rinkos galią. Tačiau EB Sutarties 82 str. tekste numatyta statinė rinkos struktūros analizė leidžia teigti, kad tokia galia turi egzistuoti vertinimo metu, o atliekant koncentracijų vertinimą pagal Koncentracijų reglamentą, vertinimo metu dominavimo dar nėra ir vertinama tik galimybė jį sukurti ateityje. Todėl galima pritarti D. G. Goyderio nuomonei, kad, siekiant išvengti Koncentracijų reglamente ir EB Sutarties 82 str. vartojamų dominavimo sąvokų painiojimo, buvo tikslinga atskirti tiek dominavimo sąvokas,[185] tiek jų nustatymo praktiką.

Antroje taisyklės dalyje numatytas „žymus konkurencijos iškraipymas“ reiškia tam tikrą galimų pasekmių lygį, kurį pasiekus Komisija įsiterps ir uždraus koncentraciją ar nustatys jos įgyvendinimo sąlygas. Teismo teigimu, taikant antrą taisyklės dalį, būtina nustatyti priežastinį ryšį tarp dominuojančios padėties sukūrimo ar sustiprinimo ir žymaus žalingo poveikio veiksmingai konkurencijai.[186]

---

[182] Ten pat, 53 pastraipa.
[183] 1994 m. gegužės 19 d. PIT sprendimas T-2/93 *Société Anonyme à Participation Ouvrière Compagnie Nationale Air France v Komisija* [1994] ECR II-00323, 79 pastraipa.
[184] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 285 pastraipa.
[185] Goyder D.G., *EC Competition Law,* 4th ed., (New York: Oxford university press, 2003), p. 369.
[186] 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375.110 ir 115 pastraipos.

2. EUROPOS BENDRIJOS „DOMINAVIMO“ IR JAV „REIKŠMINGO KONKURENCIJOS SUMAŽINIMO“ TAISYKLIŲ PALYGINIMAS

Ne visose valstybėse koncentracijoms vertinti buvo ir yra pasitelkiama „dominavimo taisyklė“. Kai kurios valstybės, tarkime, Australija, Kanada, Pietų Afrika ir Jungtinė Karalystė, koncentracijoms vertinti pasitelkia ne „dominavimo“ taisyklę, bet JAV naudojamą „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ taisyklę (su nežymiais pakeitimais), [187] nors dauguma EB valstybių narių pasekė Bendrijos pavyzdžiu ir nacionalinei koncentracijų kontrolei naudoja „dominavimo“ taisyklę. Šiuo klausimu ne išimtis ir Lietuva.[188] Todėl tikslinga panagrinėti, kuo skiriasi „dominavimo“ taisyklė nuo „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ taisyklės. Skirtumus vertinti galima dviem aspektais. Viena vertus, taisyklės gali skirtis savo tekstu, o antra vertus, vienodo teksto taisyklės gali būti skirtingai aiškinamos bei praktiškai taikomos ir, atvirkščiai – skirtingo teksto taisyklės praktikoje gali būti taikomos vienodai. Toliau darbe, tiek pasitelkiant lingvistinį tyrimų metodą, nagrinėjamas taisyklių tekstas, tiek naudojant loginį ir bylų analizės tyrimų metodus, nustatomas taisyklių teksto aiškinimas ir praktinis taikymas.

JAV 1914 m. *Claiton Act* nustatyta, kad „nė vienas asmuo <...> negali įgyti viso ar dalies kito asmens turto <...> jeigu <...> dėl tokio įgijimo gali būti reikšmingai sumažinta konkurencija“.[189] JAV Aukščiausiasis Teismas byloje *JAV v. du Pont*[190] nusprendė, kad šios nuostatos „savo esme uždraudžia <...> žymų konkurencijos sumažinimą“. Reguliuojant siekiama neleisti „sukurti ar sustiprinti rinkos galios ar ją išlaikyti“. Rinkos galia suprantama kaip „gebėjimas žymų laiko tarpą, neprarandant pelno, išlaikyti kainas aukščiau už konkurencinį lygį“.[191]

„Dominavimo“ sąvoka pagal EB konkurencijos teisę atrodo panaši į JAV vartojamą sąvoką „rinkos galia“, nes EB dominavimas apibūdinamas kaip įgijimas „galios reikšmingą laiko tarpą elgtis nepriklausomai“,[192], o pagal JAV SLC taisyklę situacija apibūdinama kaip „gebėjimas žymų laiko tarpą, neprarandant pelno, išlaikyti kainas aukščiau už konkurencinį lygį“.[193] Atsižvelgiant į tai, kad ūkio subjektų veiklos tikslas yra gauti pelną, galima teigti, kad gebėjimo

---

[187] JAV *The Clayton Antitrust Act,* (1914), 7.2. paragrafas; Australijos *Trade Practices Act,* (1974), 50 paragrafas; Kanados *Competition Tribunal Act,* (1985, c. 19 (2nd Supp.)) 92 paragrafas; Pietų *Afrikos Competition Act*, (Act No. 89 of 1998), 12 A paragrafas.

[188] Žiūrėti darbo 2 dalies 3 skyriuje.

[189] Mokslinėje literatūroje ir taisyklės taikymo praktikoje naudojamas trumpinys SLC nuo angliškų žodžių „*significant lessening competition“*. Toliau tekste bus naudojamas trumpinys SLC.

[190] JAV Aukščiausio teismo 1957 m. birželio 3 d. sprendimas: *United States v. E. I. du Pont de Nemours & Co*., 353 U.S. 586 (1957), 589 pastraipa.

[191] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės, 0.1. paragrafas.

[192] 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461, (pateikta dominavimo sąvoka pagal EB Sutarties 82 straipsnį).

[193] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės, 0.1. paragrafas.

veikti nepriklausomai faktinė išraiška būtų kainos kėlimas, kuris atsirastų naudojant įvairias priemones, tokias kaip rinkos uždarymas, galios perkėlimas ir kt.[194]

EB koncentracijų vertinimo taisyklės antroje dalyje numatytas „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ reikalavimas, o JAV numatytas „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ reikalavimas. Lingvistinė abiejų teisės aktų analizė rodo, kad skirtumas nėra žymus. Pastebėtina, kad JAV nėra svarbus rinkos veiksmingumo klausimas. Jeigu koncentracijoms reguliuoti yra svarbus konkurencijos veiksmingumo klausimas, galima pagrįstai abejoti vertinimo taisyklės veiksmingumu. Tokiu atveju teigtina, kad nepakankamai veiksminga rinka nėra reguliuojama ir konkurencija joje gali būti ribojama. Toks taisyklės taikymas trukdytų gerinti rinkos struktūrą ar ją dar labiau pablogintų. Konkurencijos veiksmingumą būtų tikslinga vertinti, lyginant konkurencijos laipsnį, buvusį prieš koncentraciją ir jai įvykus. Be to, taisyklėse naudojamų sąvokų „apribojimas“ ir „sumažinimas“ prasmė priklauso nuo jų interpretacijos. Jeigu apribojimas suprantamas kaip sumažinimas, atrodo, vertinimo taisyklių praktinis taikymas sutampa, jeigu apribojimas nėra laikomas sumažinimu ar ši sąvoka yra platesnė, taisyklių praktinis taikymas gali skirtis. Rezultatas priklauso nuo taisyklių praktinio taikymo,[195] nes panašūs dviejų taisyklių elementai nebūtinai reiškia, kad gaunamas panašus sprendimas juos pritaikius.

Nagrinėjant JAV ir EB bylų, kuriose vertintos koncentracijos, praktiką, pastebėta, kad kartais EB „dominavimo“ ir JAV *SLC* taisyklių taikymo rezultatai, vertinant tas pačias koncentracijas, prieštaravo vienas kitam. Didžiausi taisyklių taikymo skirtumai išryškėjo vertinant konglomeratines koncentracijas. Pavyzdžiui, sprendimuose *GE/Honeywell*,[196] *Guiness/Grand Metropolitan*,[197] kuriuose sandoriai buvo vertinami tiek JAV, tiek Europos Bendrijos institucijų, priimti prieštaringi sprendimai, vienoje valstybėje leidžiant vykdyti koncentraciją, o kitoje draudžiant. Tačiau reiktų pažymėti, kad skirtingi rezultatai buvo gauti ne dėl skirtingų taisyklių taikymo, bet dėl skirtingo ekonominio pagrindimo. Nustatytos priežastys

---

[194] Plačiau žiūrėti darbo 4 dalyje.

[195] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) „Merger control in the European Union : a radical reform“ pranešimas konferencijoje European Commission/IBA Conference on EU Merger Control (Briuselis, 2002-11-07) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/02/545&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2008-01-15].

[196] 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004]OL L 48/1; Organisation for Economic Co-operation and Development, Directorate for financial, fiscal and enterprise affairs committee on competition law and policy, *Annual report on competition policy developments in United States* - 2001, DAFFE/COMP (2002) 12/07, 46 pastraipa, p.16. (Europos komisija uždraudė, o JAV federalinė prekybos komisija leido)

[197] 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24. JAV federalinės prekybos komisija, sprendimas ir įpareigojimas *In the Matter of Guinness PLC, Grand Metropolitan PLC, and Diageo PLC, File No. 971 008,* Docket No. C-*3801* (Europos komisija leido, o JAV JAV federalinė prekybos komisija uždraudė).

leidžia teigti, kad netgi esant vienodoms vertinimo taisyklėms vertinimo rezultatas nebūtinai būtų vienodas.

3. EUROPOS BENDRIJOS „DOMINAVIMO“ TAISYKLĖS TAIKYMO PROBLEMATIKA

Nors Komisija ir EB teismai, atsižvelgdami į Koncentracijų reglamento pagrindinį tikslą – išsaugoti „neiškraipytos konkurencijos sistemą“[198] – lanksčiai taikė „dominavimo“ taisyklę,[199] jos tinkamumas vertinti visus koncentracijų atvejus tarp konkurencijos teisės žinovų kėlė plačių diskusijų.[200]

Vieni įžvelgė platesnį „dominavimo“ taisyklės pritaikomumą, kiti – siauresnį. Peržvelgus konkurencijos teisės žinovų diskusijas šiuo klausimu, galima išskirti keturias situacijas rinkoje, kai koncentracija galėtų apriboti konkurenciją, tačiau „dominavimo“ taisyklė nebūtų tinkama pasekmėms įvertinti:

1. *vertinant vertikalias ir konglomeratines koncentracijas.*

   Vertinimo taisyklės pirmoje dalyje numatytas reikalavimas nustatyti dominuojančios padėties sukūrimą ar sustiprinimą kėlė problemų vertinant vertikaliai aukštyn ar žemyn esančios rinkos uždarymo ar galios perkėlimo klausimus, įvykus vertikaliai arba konglomeratinei koncentracijai. Problemų vertinant kyla dėl to, kad žalingi veiksmai ir žalingos pasekmės randasi skirtingose rinkose. Veiksmai atliekami vienoje rinkoje, kurioje turima rinkos galia (pvz., esančioje vertikaliai aukštyn), o privalumų įgyjama antroje (pvz., esančioje vertikaliai žemyn) rinkoje. Vertikaliai aukštyn esančios rinkos uždarymo pasekmės pasireiškia vertikaliai žemyn esančioje rinkoje, ir, vertikaliai žemyn esančios rinkos vartotojai gali patirti žalą, nors toje rinkoje nėra sukuriama ar sustiprinama ūkio subjektų dominuojanti padėtis. Konglomeratinės koncentracijos atveju

---

[198] Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 3 straipsnio 1 dalies g punktas.
[199] Fountoukakos K., Ryan S., „A New Substantive Test for EU Merger Control,“ [2005] *E.C.L.R.*277, p. 281.
[200] Bishop S., Ridyard D., “Prometheus Unbound: Increasing the Scope for Intervention in EC Merger Control” [2003] *E.C.L.R.* 356.; Selvam V., „The EC Merger Control Impasse: Is there a Solution to this Predicament?“ [2004] *E.C.L.R.*53; Voigt S., Schmidt A., “Switching to Substantial Impediments of Competition (SIC) can have Substantial Costs-SIC!” [2004] 41 *C.M.L.Rev.* 1555; Kokkoris I., „The Reform of the European Control Merger Regulation in the Aftermath of the Airtours Case – the Lagerly Expected Debate: SLC v Dominante Test“ [2005] *E.C.L.R.* 37; Fountoukakos K., Ryan S., „A New Substantive Test for EU Merger Control,“ [2005] *E.C.L.R.* 277; Baxter S., Dethmers F., “Unilateral Effects Under the European Merger Regulation: How Big is the Gap” [2005] *E.C.L.R.* p.380.; McDavid J., „Proposed Reform of the EU Merger Regulation: A U.S. Perspective“ [2002] 17 *Antitrust* 52, p. 54; Schmidt J.,“The New ECMR: „Significant Impediment“ or „Significant Improvement“?,“ [2004] 41 *C.M.L. Rev.* 1555, p.1564; Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „The substantive Standard for merger control, and the treatment of efficiency in merger analysis: an EU perspective“, pranešimas konferencijoje (New Yourk, 2002-10-30), <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10], pp. 2-3; Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „Current issues of EU Competition Law - The new competition enforcement regime“, pranešimas Key lecture at the study days of the International League of Competition Law (Barselona, 2003-10-02) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_035_en.pdf> [aplankyta 2008-04-14].

ūkio subjektas, turintis didelę rinkos galią vienoje prekės rinkoje, gali būti sujungiamas su ūkio subjektu, esančiu kitoje prekės rinkoje, kurioje nė vienas iš sujungimo dalyvių neturi tokios galios. Sandorio metu rinkos galia nėra padidinama. Dominuojanti padėtis gali būti nesukurta ar nesustiprinta, bet poveikis konkurencijai gali būti žymus, nes ūkio subjektas, turėdamas galią vienoje rinkoje, nesunkiai ja pasinaudos kitoje rinkoje. PIT byloje *Tetra Laval v. Komisija* konstatavo, kad „dominavimo“ taisyklė yra tinkama vertikalioms ar konglomeratinėms koncentracijoms įvertinti, jeigu yra įmanoma *įtikinamomis* faktinėmis aplinkybėmis pagrįsti tiek dominuojančios padėties sukūrimą ar sustiprinimą, tiek žymų konkurencijos apribojimą.[201] Teismas šioje byloje Komisijai nustatė didesnę įrodymo naštą, nes žala rinkoje susidaro ne iš karto po sandorio, bet vėliau, vykdant veiklą.[202] Tarp konkurencijos teisės žinovų ir pačios Komisijos narių kilo diskusijų, ar Komisija sugebės pasiekti tokį įrodymų lygį, kuris pateisintų tokių vertikalių ir konglomeratinių koncentracijų uždraudimą.

2. vertinant antro ir trečio pagal dydį rinkos dalyvių sujungimą, kai rinkoje nesukuriama dominuojanti padėtis, bet rinkos dalyviai gali naudotis rinkos galia.[203]

Buvo neaišku, ar „dominavimo“ taisyklė pritaikoma, vertinant ūkio subjektų veiklą oligopolinėje rinkoje, kai jie veikia atskirai ir nederina tarpusavyje veiksmų. Tokia situacija gali susidaryti sujungus antrą ir trečią pagal dydį rinkos dalyvius. Jie, nors ir neužimdami dominuojančios padėties (stambiausios kompanijos atžvilgiu), galėtų, naudodamiesi koncentracijos būdu įgyta rinkos galia, pakelti kainas rinkoje. Pavyzdžiui, byloje *Babyfoods*, kurią nagrinėjo JAV Federalinės prekybos komisija[204] ir JAV Kolumbijos apygardos teismas,[205] *Heinz*, užimantis apie 15 proc. JAV rinkos, norėjo susijungti su *Beech-Nut*, užimančiu 17 proc. JAV rinkos. Byloje buvo nustatyta, kad JAV rinkos lyderis *Gerber* užėmė apie 65 proc. rinkos. Tiek FTC, tiek teismas, atsižvelgdami į tai, kad paprastai prekybos centrai siūlė kūdikių maistą, gaminamą tik dviejų gamintojų (vienas kurių visada buvo rinkos lyderis *Gerber)*, nusprendė, kad *Heinz* ir *Beech-Nut* sujungimas panaikintų konkurenciją ir užimtų antrą vietą prekybos centruose. FTC, remdamasi *SLC* taisykle, priėjo išvadą, kad koncentracija žymiai sumažintų konkurenciją, ir teismo prašė ją uždrausti. Koncentracija buvo uždrausta. Vieni

---

[201] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34.
[202] Ten pat, 147 pastraipa.
[203] Vickers J., „Competition Economics and Policy,“ [2003] *E.C.L.R.* 95, pp. 95-102; Goyder D.G., *EC Competition Law,* 4 th ed., (New York: Oxford university press, 2003), pp. 368-369; Fountoukakos K., Ryan S., „A New Substantive Test for EU Merger Control,“ [2005] *E.C.L.R.*277, p. 282;
[204] Tekste toliau - FTC.
[205] JAV Kolumbijos apskrities apeliacinio teismo 2001 m. balandžio 27 d. sprendimas: *FTC v H.J. Heinz Co. and Milnot Holding Corporation,* 246, F.3rd 708 (D.C. Cir.2001).

konkurencijos teisės žinovai teigė, kad „dominavimo“ taisyklę šioje situacijoje galima pritaikyti, nes, remiantis *Airtours v. Komisija* byla,[206] būtų nustatyta kolektyvinė dominuojanti padėtis,[207] kiti tvirtino priešingai.[208]

3. *vertinant pokytį rinkoje, kai joje sumažėja ūkio subjektų skaičius, nors koncentracijoje nedalyvaujančių ūkio subjektų padėtis rinkoje nėra keičiama.* [209]

„Dominavimo“ taisyklė nėra taikoma situacijose, kai nedominuojantis ūkio subjektas rinkoje gali elgtis vienašališkai, nederindamas veiksmų.[210] Pavyzdžiui, rinkoje yra 10 gamintojų, iš kurių kiekvienas gali pagaminti po 100 prekės vienetų per metus. Penki gamintojai parduoda prekes po 10 Lt/vnt., kiti penki – po 12 Lt/vnt. Stambiausiam pirkėjui reikia įsigyti 400 vnt. per metus. Šioje situacijoje pirkėjui pakanka pasirinkti keturis pardavėjus, todėl jis gali derėtis dėl kainos ir priversti parduodančiuosius prekes po 12 Lt/vnt. parduoti jam po 10 Lt/vnt. Jeigu būtų sujungti du gamintojai, parduodantys prekes po 10 Lt/vnt., jie galėtų reikalauti pirkti iš jų visus 200 vnt. prekių po 10,95 Lt/vnt. Atsižvelgiant į tai, kad pirkėjui per metus reikia įsigyti 400 vnt., o po 10 Lt/vnt. jis gali įsigyti tik 300 vnt., jis turėtų rinktis, ar likusius 100 vnt. pirkti po 12 Lt/vnt., ar pirkti 200 vienetų po 10,95 Lt (likusius 200 vnt. įsigyti po 10 Lt/vnt.) ir sutaupyti 1 Lt.[211] Šioje situacijoje koncentracijoje dalyvaujantys ūkio subjektai galėtų pakelti kainas beveik 10 proc., nors jie užima tik 20 proc. rinkos.[212] Akivaizdu, kad tokiomis aplinkybėmis konkurencija būtų žymiai sumažinta, bet dominuojanti padėtis nebūtų sukurta.

4. *vertinant „nepaklusnaus“ rinkos dalyvio prijungimą.*

Į rinką, kurioje yra nusistovėjusi tarpusavyje priklausoma konkurentų grupė, gali ateiti naujas rinkos dalyvis su naujomis technologijomis ir idėjomis, kliudantis esantiems ūkio

---

[206] 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585. Plačiau žiūrėti darbo 5 dalyje.

[207] Böge U., Müller E., „From the Market Dominante Test to the SLC Test: Are There Any Reasons for a Change?,“ [2002] E.C.L.R. 495, pp. 495-498; Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law: text, cases, and materials,* 2nd ed., (New York: Oxford university press, 2004), pp. 909-916.

[208] Vickers J., (Director General of Fair Trading) „How to reform the EC merger test?“, pranešimas konferencijoje EC/IBA merger control (Briuselis, 2002-11-08), <http://www.oft.gov.uk/shared_oft/speeches/spe0802.pdf > [aplankyta 2007-11-15]; Whish R., „Analytical Framework of merger review: substantial lessening of competition/creation or strengthening of competition“, pranešimas konferencijoje International competition network (Neapolis, 2002-09-28), <www.internationalcompetitionnetwork.org/media/library/conference_1st_naples_2002/ whish_icn_naples.pdf > [aplankyta 2008-01-10].

[209] Whish R., „Analytical Framework of merger review: substantial lessening of competition/creation or strengthening of competition“, pranešimas konferencijoje International competition network (Neapolis, 2002-09-28), <www.internationalcompetitionnetwork.org/media/library/conference_1st_naples_2002/ whish_icn_naples.pdf > [aplankyta 2008-01-10].

[210] UK Monopolies and Mergers Commission, Cendant Corporation and RAC Holdings Limited, Presented to Parliament by the Secretary of State for Trade and Industry by Command of Her Majesty, (1999), <http://www.competition-commission.org.uk/rep_pub/ reports/1999/423cendant.htm#full > [aplankyta 2007-03-16].

[211] Pirkėjas turi pirkti arba 300 vnt. po 10 Lt ir 100 vnt. po 12 Lt , viso sumokant 420 Lt arba 200 vnt. pirkti po 10,95 Lt ir 200 vnt. po 10 Lt, viso sumokant 419 Lt.

[212] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 45.

subjektams ramiai veikti[213] ir pelningai kelti kainas. Toks ūkio subjektas, kol nespėjo įgyti galios rinkoje, gali būti prijungtas prie rinkos senbuvio, kuris nebūtinai užima dominuojančią padėtį rinkoje. Šis sandoris nesukurtų ar nesustiprintų dominuojančios padėties rinkoje, todėl „dominavimo“ taisyklė nebūtų pritaikoma.

Siekiant pašalinti minėtus „dominavimo“ taisyklės taikymo trūkumus, EB buvo skatinama patvirtinti JAV naudojamą *SLC* taisyklę.[214] Nemažai konkurencijos teisės žinovų teigė, kad *SLC* taisyklė yra lankstesnė,[215] tinkamesnė įvertinti sukuriamą efektyvumą,[216] atliekant tyrimą didesnė reikšmė skiriama ekonominiam vertinimui,[217] nereikia tiesiogiai nustatyti dominavimo,[218] ji tinkama įvertinti visus koncentracijų poveikius.[219] Atsižvelgiant į tai, kad nemažai valstybių naudojosi *SLC* taisykle (JAV, Australija, Japonija, JK ir Airija), buvo tvirtinama, kad *SLC* taisyklės naudojimas neabejotinai prisidėtų prie koncentracijų kontrolės vienodinimo pasaulyje.[220]

Kiti konkurencijos teisės žinovai su tuo nesutiko ir teigė, kad *SLC* taisyklė yra per daug silpna ir lanksti, todėl neaiški.[221] Ją pasirinkus, sukaupta sprendimų praktika taptų nevertinga ir bent jau laikinai nebūtų aiškaus koncentracijų vertinimo.[222] Nors patvirtinus *SLC* taisyklės vartojimą būtų priartėta prie vienų valstybių praktikos, tačiau būtų nutolta nuo ES valstybių (išskyrus JK) vidaus praktikos, nes jose, atsižvelgiant į Koncentracijų reglamento nuostatas, buvo patvirtintos taisyklės, panašios į „dominavimo“ taisyklę. Taip pat galima sutikti su teiginiu,

---

[213] Selvam V., „The EC Merger Control Impasse: Is there a Solution to this Predicament?“ [2004] *E.C.L.R.*53, p. 58.
[214] Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „The substantive Standard for merger control, and the treatment of efficiency in merger analysis: an EU perspective“, pranešimas konferencijoje (New Yourk, 2002-10-30), <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10], p. 2.
[215] Lyons B.R, „Reform of European Merger Policy“[2004] 12 *Review of International Economics,* 246, p.257.
[216] Lind R., Muysert P., „Innovation and competition policy: challenges for the new millennium,“ [2003] *E.C.L.R.* 87.
[217] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice*, 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p.144.
[218] Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „The substantive Standard for merger control, and the treatment of efficiency in merger analysis: an EU perspective“, pranešimas konferencijoje (New Yourk, 2002-10-30), <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10], p. 2.
[219] Schmidt J.,“The New ECMR: „Significant Impediment“ or „Significant Improvement“?,“ [2004] 41 *C.M.L. Rev.* 1555, p. 1564.
[220]Rivas J., Branton J., „Developments in EC Competition Law in 2002: An overview“, [2003] 40 *C.M.L. Rev.* 1187, p. 1224; Selvam V., „The EC Merger Control Impasse: Is there a Solution to this Predicament?“ [2004] *E.C.L.R.*53.
[221] Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „The substantive Standard for merger control, and the treatment of efficiency in merger analysis: an EU perspective“, pranešimas konferencijoje (New Yourk, 2002-10-30), <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10], p. 3.
[222] Rivas J., Stroud F., „Developments in EC Competition Law in 2001: An overview“, [2002] 39 *C.M.L. Rev.*1101, p. 1145; Selvam V., „The EC Merger Control Impasse: Is there a Solution to this Predicament?“ [2004] *E.C.L.R.*53, pp.52-67; Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „The substantive Standard for merger control, and the treatment of efficiency in merger analysis: an EU perspective“, pranešimas konferencijoje (New Yourk, 2002-10-30), <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10], p. 4.

kad vienodai pasaulinei praktikai užtikrinti nėra būtinas vienodas taisyklių tekstas. Didesnę reikšmę turi vertinant taikoma mikroekonomikos teorija, ekonometrinės priemonės ir reikalaujamas įrodymo lygis.[223] Vietoje „silpnesnės“ *ex ante SLC* taisyklės naudojimo buvo siūloma sustiprinti *ex post* teisines priemones, numatančias galimybę išardyti junginį ar peržiūrėti leidimo sąlygas.[224]

Siekiant užbaigti šias diskusijas, priimta nauja Koncentracijų vertinimo taisyklė, kuri nagrinėjama toliau.

4. REGLAMENTO 139/2004 KONCENTRACIJŲ VERTINIMO TAISYKLĖ:„ŽYMAUS VEIKSMINGOS KONKURENCIJOS APRIBOJIMO TAISYKLĖ“

Komisija, siekdama išsaugoti teisinį aiškumą,[225] Koncentracijų reglamento pakeitimo projekte siūlė ne pakeisti „dominavimo“ taisyklę, bet tik patikslinti „dominavimo“ sąvokos reikšmę, [226] nurodant, kad „vienas ar daugiau ūkio subjektų laikomi esantys dominuojančioje padėtyje, jeigu koordinuodami ar nekoordinuodami savo elgesį jie turi tokią ekonominę galią, kuri leidžia žymiai ilgam laikui pakeisti konkurencijos sąlygas, konkrečiai kainas, prekių pasiūlą ir jų kokybę, platinimą ar naujoves, arba žymiai apriboti konkurenciją.“ [227]

Akivaizdu, kad siūlytas „dominavimo“ sąvokos patikslinimas leistų „dominavimo“ taisyklę taikyti koncentracijoms tiek oligopolinėse rinkose,[228] tiek vertinant galimus rinkos uždarymo atvejus.[229] Be to, kaip teigia Komisija, toks „dominavimo“ taisyklės patikslinimas glaudžiai sietųsi su Bendrijos teismų išplėtota taisyklės taikymo praktika[230] ir leistų išsaugoti „žymią dalį teismų išaiškinimų ir bylų praktikos, kurie buvo sukaupti per daugelį metų“.[231]

---

[223] Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „The substantive Standard for merger control, and the treatment of efficiency in merger analysis: an EU perspective“, pranešimas konferencijoje (New Yourk, 2002-10-30), <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10], p. 3.

[224] Ten pat, pp.3-4.

[225] Europos Komisija, „Proposal for a Council Regulation on the control of concentrations between undertakings“, Explanatory Memorandum, COM (2002) 711 final (Briuselis: 2002-12-11), [2003] OL C 20/4. (toliau- Explanatory Memorandum), 55 pastraipa.

[226] Žr. išnašą 225: Explanatory Memorandum, 55 pastraipa.

[227] Žr. išnašą 225: Explanatory Memorandum, reglamento 2 straipsnio papildymas, p.28.

[228] Nauja taisyklė taip pat skirta oligopolijos vertinimo atvejams// Europos Komisija, „Merger control: merger review package in a nutshell“ [2004] special ed., *Competition Policy Newsletter* 2 <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/ special_edition.pdf> [aplankyta: 2008-01-10]; Pace L.F, *European Antitrust Law: Prohibitions, Merger Control and Procedures*, (USA: Edward Eglar, 2007), pp. 350-351.

[229] Völcker S.B.,“Leveraging as a theory of competitive harm in EU merger control,” [2003] 40 *C.M.L.Rev.* 583, p. 582;

[230] 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 200 pastraipa; Žr. išnašą 225: Explanatory Memorandum, 56 pastraipa.

[231] Žr. išnašą 225: Explanatory Memorandum, 56 pastraipa.

Taisyklės tikslinimo metu vyko karštos diskusijos, kokią vertinimo taisyklę pasirinkti, ir galiausiai, suderinus įvairias nuomones,[232] patvirtinta „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo taisyklė“,[233] kuri skamba taip: „koncentracija, kuri gali žymiai apriboti veiksmingą konkurenciją[234] bendrojoje rinkoje ar didelėje jos dalyje, ypač jeigu dėl to sukuriama ar sustiprinama dominuojanti padėtis, turi būti pripažinta kaip nesuderinama su bendrąja rinka.“[235]

„Dominavimo“ ir *SIEC* taisyklių teksto panašumą galima pastebėti iš karto. Jose vartojamos panašios sąvokos: „žymus veiksmingos konkurencijos apribojimas“ ir „dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas“. Taisyklės skiriasi tuo, kad „dominavimo“ taisyklė susideda iš dviejų dalių – dominuojančios padėties sukūrimo ar sustiprinimo ir dėl to atsirandančio konkurencijos apribojimo. Naujoji taisyklė semantiškai pakeista taip, kad daugiausia dėmesio vertinant tenka ne dominavimo ir dėl to susidarančiai žalai, bet tiesiogiai galimoms konkurenciją ribojančioms pasekmėms nustatyti. Pagrindinis naujosios taisyklės klausimas – ar pakankamai konkurencijos liks įvykus koncentracijai.[236] Žala, atsirandanti sukūrus dominuojančią padėtį, nors laikoma svarbiausia[237] ar pavyzdine,[238] tačiau ne vienintele galima žalos forma. Priešingai nei buvusi taisyklė, naujoji koncentracijų vertinimo metu nereikalauja nustatyti dominuojančią padėtį, bet sudaro sąlygas tiesiogiai įvertinti poveikį konkurencijai ir iš karto priimti sprendimą uždrausti ar leisti konkrečią koncentraciją.

Tarp konkurencijos teisės žinovų buvo pasklidusi nuomonė, kad nauja taisyklė nustatė griežtesnes koncentracijos sandorių vertinimo sąlygas ir suteikė Komisijai žymiai daugiau galių uždrausti jungimus, tapo sunkiau gauti leidimus vykdyti koncentraciją.[239] Manytina, kad šie teiginiai yra nepagrįsti, nes:

1. Žalos konkurencijai atsiradimo įrodymų našta, Komisijai uždraudžiant koncentraciją, palyginti su buvusia taisykle, nepakito. Tai patvirtina tiek Koncentracijų reglamento nuostatos,[240] tiek Komisijos narių pasisakymai.[241] Skirtumas tik tas, kad nustačius žalą

---

[232] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law: text, cases, and materials*, 2nd ed., (New York: Oxford university press, 2004) pp.. 909-916; Völcker S.B., „Developments in EC Competition Law in 2003: An Overview“ [2004] 41 *C.M.L.Rev.* 1027, pp. 1058-1059.
[233] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnio 3 dalis.
[234] Žymus veiksmingos konkurencijos apribojimas toliau tekste vadinamas SIEC (nuo angliško termino Significant impediment of efective competition)
[235] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnio 3 dalis.
[236] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice*, 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p. 145.
[237] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 26 pastraipa.
[238] Vickers J., „Merger Policy in Europe: Retrospect and Prospect,“ [2004] *E.C.L.R.* 455, p.460; Völcker S.B., „Mind the gap: Unilateral effects anglysis arrives in EC merger control,“ [2004] *E.C.L.R.* 395, p. 403.
[239] Taylor Wessing, (teisinių paslaugų kontora), „EC Merger Reform“, (2004) http://www.taylorwessing.com/uploads/tx_siruplawyermanagement/CRT_ECMergerReforms.en.pdf [aplankyta 2007-06-20]; Bishop S., Ridyard D., “Prometheus Unbound: Increasing the Scope for Intervention in EC Merger Control” [2003] *E.C.L.R.*356, p.360.
[240] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 26 pastraipa.

konkurencijai, sandorio nebegalima pateisinti tuo, kad nėra sukuriama dominuojanti padėtis. Vertinant koncentracijos pasekmes, daugiausia dėmesio teikiama ne dominavimo, bet poveikio konkurentams, pirkėjams ir vartotojams nustatymui.[242] Tai labai teigiamas bruožas, nes buvusi „dominavimo“ taisyklė dažnai sulaukdavo kritikos už tai, kad per daug dėmesio skiriama rinkos struktūros susidarymui ir per mažai rinkos dalyvių poveikiui.[243]

2. Koncentracijų reglamente nurodoma, kad „veiksminga konkurencija dažniausiai itin apribojama dėl dominuojančios padėties atsiradimo arba sustiprėjimo“.[244] Žodžio „dažniausiai“ naudojimas rodo, kad bus santykinai mažai atvejų, kai žala susidarys be dominuojančios padėties sukūrimo ar sustiprinimo. Tą patvirtina ir horizontalių koncentracijų gairės.[245] Tai rodo, kad Komisija naują taisyklę taikytų panašiai kaip ir ankstesnę.

Akivaizdu, kad *SIEC* taisyklė atspindi Reglamento leidėjų siekį išsaugoti Komisijos ir EB teismų sprendimų vertinant koncentracijas praktiką ir sąvokas, su kuriomis Komisija, Bendrijos teismai ir ūkio subjektai yra susipažinę.[246] Tokių sąvokų pasirinkimas pabrėžia Tarybos apsisprendimą ne tik taisyti buvusios taisyklės trūkumus, bet ir maksimaliai užtikrinti tęstinumą bei teisinį aiškumą, išsaugant nusistovėjusią terminiją ir „europinius“[247] taisyklės bruožus. Dėl šių priežasčių Komisijos ir Bendrijos teismų sprendimai, priimti iki *SIEC* taisyklės priėmimo, neprarado savo aktualumo.

---

[241] Europos Komisija, „The EU gets new competition powers for the 21st century“, [2004] special ed., *Competition Policy Newsletter* 1 <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/ special_edition.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], p. 2.

[242] Colley L., „From ‘defence‘ to ‚attack‘? Quantifying efficiency arguments in mergers,“ [2004] *E.C.L.R.* 342, p. 343; Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) „Convergence in EU-US antitrust policy regarding mergers and acquisitions : an EU perspective“ pranešimas konferencijoje US an EU Antitrust Aspects of Mergers and Acquisitions (Los Angelas, 2004-02-28), <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/04/107&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2008-03-28]; Forrester I.S., Jacquelyn Q.C., McLennan F., and Komninos A.P. „EC Competition Law 2003-2004“, knygoje Eeckhout P., Tridimas T. (eds), *Yearbook of European Law 2005:* Volume 24, (Oxford Clarendon Press, 2006), pp. 540-541.

[243] Lyons B.R, „Reform of European Merger Policy“[2004] 12 *Review of International Economics*, 246, p.257; Schmidt J.,“The New ECMR: „Significant Impediment“ or „Significant Improvement“?,“ [2004] 41 *C.M.L. Rev.* 1555, p.1568.

[244] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 26 pastraipa.

[245] 2004 m. vasario 5 d. Komisijos Gairės dėl horizontalių koncentracijų vertinimo pagal tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės, [2004] OL C31/3, (toliau- Horizontalių koncentracijų gairės), 2 ir 4 pastraipos.

[246] “palikdama dominavimo taisyklės taikymo principus, naujoji taisyklė išsaugo palikimą ir tuo pačiu nuorodas, kurias galima rasti paskutiniuose sprendimuose ir bylose. Todėl, svarstant ar koncentracija sukurs ar sustiprins dominuojančią padėtį, galima remtis kaip precedentais ankstesniais teismų ar Komisijos sprendimais,.“// Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „Implications of the recent reforms in the antitrust enforcement in Europe for national competition authorities“, pranešimas konferencijoje Italian Competition / Consumers day (Roma, 2003-10-09) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_067_en.pdf> [aplankyta 2008-06-01].

[247] Fountoukakos K., Ryan S., „A New Substantive Test for EU Merger Control,“ [2005] E*.C.L.R.* 277, p.288.

Tekstinė analizė leidžia daryti išvadą, kad nesumažinus teisinio aiškumo *SIEC* taisyklė leidžia veiksmingiau reguliuoti koncentracijas. Taisyklėje numatytos koncentracijų vertinimo sąlygos reikalauja ją taikyti dinamiškai,[248] įvertinant ne tik koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų padėtį, bet ir pačią konkurenciją rinkoje. Neabejotinai yra pašalinti visi minėti „dominavimo“ taisyklės trūkumai. Panašiai kaip ir *SLC*, *SIEC* taisyklė yra ganėtinai lanksti, kad būtų pritaikoma visoms galimoms situacijoms. Ji leidžia įvertinti visų rūšių koncentracijas, visas atsirandančias žalos rūšis.[249]

Taisyklės pakeitimas nekelia jokių diskusijų dėl jos pritaikomumo vertikalioms ir konglomeratinėms koncentracijoms, kai vienoje rinkoje turima galia panaudojama kitoje rinkoje, kurioje žymios rinkos galios neturima. Galios, turimos vienoje rinkoje, perkėlimo į kitą rinką atveju nėra visada paprasta įrodyti, kad sandoris sukuria ar sustiprina dominuojančią padėtį, nes pasekmės iš esmės atsiranda rinkoje, į kurią perkeliama galia. Pasekmės gali atsirasti ne iš karto po sandorio, bet vėliau. Taip pat jos gali susidaryti be dominuojančios padėties susikūrimo ar sustiprinimo.

Svarbu, kad remiantis taisykle galima uždrausti sandorį, kuriuo sukuriama ar sustiprinama ne koncentracijos dalyvių, bet sandoryje nedalyvaujančio rinkos dalyvio (-ių) dominuojanti padėtis.[250] Ši taisyklė taip pat tinkama vertinti „nepaklusnaus“ rinkos dalyvio prijungimo atvejus ar sandorius oligopolinėse rinkose.[251] Oligopolinėje rinkoje, jeigu koncentracija apribotų konkurenciją, ji galėtų būti uždrausta netgi tada, jei sujungti ūkio subjektai neįgytų dominuojančios padėties rinkoje ir buvusi „dominavimo“ taisyklė būtų nepritaikyta.

Teigiama, kad *SIEC* taisyklė, vertinant EB koncentracijas, įtvirtina „griežtesnę ekonominę analizę“, „aukštesnį analitinį įrodymų lygį“[252] ir „naują ekonominį profesionalizmą.“[253] Kadangi, taikant *SIEC* taisyklę, daugiausia dėmesio turi būti skiriama ne teisiniam, bet ekonominiam konkrečios koncentracijos pasekmių įvertinimui, toks ekonominis vertinimas mažina galimų Komisijos klaidų, dėl kurių būtų uždraustos koncentracijos, neturinčios žymaus žalingo poveikio konkurencijai, tikimybę. Ekonominio, analitinio vertinimo metu galima

---

[248] Europos Komisija, “A Pro-Active Competition Policy for Competitive Europe”, pranešimas COM (2004) 293 final (Briuselis: 2004-04-20) <http://europa.eu/comm/competition/ publications/proactive/en.pdf> [aplankyta 2008-02-14], p.12.

[249] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) „Proactive Competition Policy and the role of the Consumer“, pranešimas konferencijoje European competition day (Dublinas, 2004-04-29) <http://europa.eu/rapid/ pressReleasesAction.do?reference=SPEECH /04/212&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2008-04-15], p. 3.

[250] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 25 pastraipa.

[251] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 25 pastraipa.

[252] Ridley S., Ysewyn J.L., „New EU Merger Regulation agreed“, *International Law Office newsletter* 2004-01-08, <www.internationallawoffice.com/Newsletters/detail.aspx?g=b7ccd 007-9ef3-44fb-bae9-fe898ae828f8 > [aplankyta 2006-04-15].

[253] Schmidt J.,“The New ECMR: „Significant Impediment“ or „Significant Improvement“?,“ [2004] 41 *C.M.L.Rev.* 1555, p. 1567.

atsižvelgti tiek į konkurencijai žalingas, tiek į konkurenciją skatinančias pasekmes. Jeigu koncentracija suteikia rinkai daugiau naudos nei žalos, ji, atliekant ekonominį vertinimą, būtų paprasčiau leista.[254] Suprantama, kad toks ekonomika ir poveikiu paremtas tyrimas sąlygoja sudėtingesnį koncentracijų vertinimą. Todėl vertintojų grupėje būtina turėti tiek teisininkų tiek ekonomistų.

Papildomai reiktų pasakyti, kad atsižvelgiant į Koncentracijos reglamento nuorodas, jog žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo taisyklė turėtų būti taikoma tik „pasekmėms, kurios atsiranda dėl įmonių, neturinčių dominuojančios padėties konkrečioje rinkoje,“[255] galima teigti, kad priėmus *SIEC* taisyklę ir toliau lieka aktuali „dominavimo“ taisyklė, nes koncentracijoms, kurios sukurs ar sustiprins vienasmenę ar kolektyvinę dominuojančią padėtį, bus taikomos „dominavimo“ taisyklės nuostatos. Tik tada, jeigu situacijai nebūtų galima pritaikyti „dominavimo“ taisyklės, poveikis veiksmingai konkurencijai būtų nustatomas tiesiogiai.

Galiausiai galima teigti, kad atsiradus „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklei, šiuo metu EB egzistuoja trys vertinimo taisyklės, taikomos ES teritorijoje. „Žymaus konkurencijos sumažinimo taisyklę“ naudoja Didžioji Britanija, „dominavimo“ taisyklę – daugelis valstybių narių ir „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklę – Europos Bendrija. Tokia taisyklių įvairovė kelia abejonių, ar ji prisideda prie EB teisės aktų harmonizavimo. Nors Komisija tikisi, kad valstybės narės suderins savo nacionalinę teisę su nauja EB taisykle, tačiau bent jau Vokietija yra aiškiai pasakiusi, kad ji pasiliks prie savo „dominavimo“ taisyklės. Jos teigimu, „dominavimo“ taisyklė ganėtinai tinkama koncentracijoms vertinti, be to, yra sukaupta reikšminga jos taikymo praktika.

5. EUROPOS BENDRIJOS „ŽYMAUS VEIKSMINGOS KONKURENCIJOS APRIBOJIMO” IR JAV „REIKŠMINGO KONKURENCIJOS SUMAŽINIMO“ TAISYKLIŲ PALYGINIMAS

Kaip jau minėta, ES teritorijoje šiuo metu naudojama ne tik „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklė, bet ir „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ taisyklė. ES svarbus teisės aktų suderinimo klausimas, todėl šias taisykles tikslinga palyginti.

Atsižvelgiant į tai, kad priimant „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ *(SIEC)* taisyklę buvo siekiama padaryti ją tokią pat veiksmingą kaip ir „reikšmingo konkurencijos sumažinimo“ (*SLC*) taisyklę, naudojamą JAV, ir *SLC* taisyklės iš esmės atsisakyta tik dėl to, kad

---

[254] Schmidt J.,“The New ECMR: „Significant Impediment“ or „Significant Improvement“?,“ [2004] 41 *C.M.L. Rev.* 1555, p.1568; Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p.144.
[255] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 25 pastraipa.

buvo siekiama išsaugoti „dominavimo“ taisyklės sąvokas, jos taikymo praktiką bei „europinius“ taisyklės bruožus,[256] iš karto negalima tvirtinti, jog *SIEC* reikšmingai skiriasi nuo *SLC*.

Iš pirmo žvilgsnio jos atrodo esančios sinonimais. Abiejose naudojamos sąvokos „apribojimas“ ir „sumažinimas“, rodo, kad tiek vienoje, tiek kitoje daugiau dėmesio skiriama ne tam, kokia dėl koncentracijos bus sukurta rinkos struktūra, bet kaip bus paveikta konkurencija. Sąvokos „reikšmingas“ ir „žymus“ leidžia daryti išvadą, kad nebus draudžiamos tos koncentracijos, kurių poveikis konkurencijai yra nežymus. Aiškiai negalima nustatyti, kiek sąvokos „reikšmingas“ ir „žymus“ skiriasi viena nuo kitos savo prasme, todėl tikėtina, kad taisyklių taikymo rezultatas turėtų būti panašus. Tačiau reiktų pritari nuomonei, kad vertinant konkurencijos „reikšmingą sumažinimą“ nustatoma, kiek konkurencijos prarasta, o vertinant „veiksmingos konkurencijos apribojimą“ nustatoma, kiek konkurencijos liko įvykus koncentracijai.[257]

Apibendrinant galima teigti, kad vertinimas skirsis nuo *SLC* taisyklės, jeigu bus tiriama numanoma koncentracijos sukuriama ar sustiprinama dominuojanti padėtis rinkoje, nes vertinimas vyks pasitelkus „dominavimo“ taisyklę, kurioje daugiausia dėmesio skiriama rinkos struktūrai. Jeigu dominuojanti padėtis nebus sukuriama ar sustiprinama, vertinimai supanašės, nes bus naudojama *SIEC* taisyklė, kurioje daugiausia dėmesio teikiama konkurencijos procesui. Tačiau šio skirtumo nereikėtų baimintis, nes, kaip minėta ankstesnėje darbo dalyje, netgi vienodų taisyklių naudojimas negarantuotų vienodo sprendimų rezultato, dėl skirtingo ekonominio vertinimo.

6. LIETUVOS RESPUBLIKOS IR EUROPOS BENDRIJOS KONCENTRACIJŲ VERTINIMO TAISYKLIŲ PALYGINIMAS

LR koncentracijų reguliavimas, kartu su kitomis konkurencijos politikos sritimis, pradėtas palyginti nesenai, 1999 m. priėmus LR konkurencijos įstatymą.[258] Peržvelgus koncentracijų reglamentavimo evoliuciją Lietuvoje, galima pasakyti, kad LR teisės aktai, reglamentuojantys koncentracijų sudarymą, kito atsižvelgiant į EB koncentracijų reglamentavimo pokyčius. Koncentracijų reglamento 4064/89 galiojimo laikotarpiu, kai vertinant EB koncentracijas buvo naudojama „dominavimo“ taisyklė, LR konkurencijos įstatyme buvo numatyta, kad koncentracija bus draudžiama, „jeigu dėl koncentracijos bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis **ir** dėl to itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje“.[259] 2004 m., priėmus

[256] Fountoukakos K., Ryan S., „A New Substantive Test for EU Merger Control,“ [2005] *E.C.L.R.* 277, p. 288.
[257] Vickers J., „Merger Policy in Europe: Retrospect and Prospect,“ [2004] *E.C.L.R.* 455, p. 460.
[258] Lietuvos Respublikoskonkurencijos įstatymas Nr. VIII-1099, Žin., 1999, Nr. 30-856.
[259] Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas Nr. VIII-1099, Žin., 1999, Nr. 30-856, 14 straipsnio 1dalies 3 punktas. (paryškinimą pridėjo darbo autorė)

Koncentracijų reglamentą 139/2004, pakeitusį Reglamentą 4064/89, kuriame vietoje „dominavimo“ taisyklės naudojama „žymaus konkurencijos apribojimo“ taisyklė, LR konkurencijos įstatymas buvo pakeistas numatant, kad koncentracija bus draudžiama „jeigu dėl koncentracijos bus sukurta *ar* sustiprinta dominuojanti padėtis ar itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje“.[260]

Lyginant „dominavimo“ taisyklę su anksčiau galiojusiomis (iki 2004 m.) LR konkurencijos įstatymo nuostatomis, reglamentuojančiomis koncentracijas, galima pasakyti, kad Lietuvoje, kaip ir EB, buvo naudojama labai panaši „dominavimo“ taisyklė. Tiek viena, tiek kita sudaryta iš dviejų dalių. Pirmoje dalyje svarstomas dominuojančios padėties sukūrimo ar sustiprinimo klausimas, o antroje – poveikis konkurencijai. Taisyklėse vartojamų sąvokų „itin“ ir „žymiai“ skirtumus sunku įžvelgti, manytina, kad jų semantinė prasmė vienoda. Žymiausias skirtumas – saugomos konkurencijos laipsnis. Pagal Koncentracijų reglamentą vertinamas poveikis *veiksmingai* konkurencijai, o pagal LR konkurencijos įstatymą vertinamas poveikis bet kokiai konkurencijai. Jau ankstesnėje darbo dalyje buvo svarstyta, kad konkurencija rinkoje ne visada yra veiksminga, tačiau ji svarbi tiek konkurentų, tiek vartotojų atžvilgiu. Konkurencijos reguliavimas yra aktualus, ypač siekiant ją padaryti veiksmingesnę. Lietuvoje pasirinktas platesnis „dominavimo“ taisyklės variantas, vertinant sukuriamos ar sustiprinamos dominuojančios padėties poveikį ne tik „veiksmingai“, bet ir kitokiai konkurencijai, yra sveikintinas dalykas.

Lyginant „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklę su pakeistomis koncentracijų vertinimo nuostatomis LR konkurencijos įstatyme, galime pastebėti aiškius taisyklių skirtumus. Lietuvos koncentracijų vertinimo taisyklėje jungtuką „ir“ pakeitus jungtuku „ar“ buvusi taisyklė suskaidyta į dvi savarankiškas dalis.[261] Vertinant koncentraciją pagal pirmąją taisyklės dalį, bet kokie sandoriai bus uždrausti, jeigu dėl jų bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis. Nėra svarbu, ar dominuojanti padėtis turės kokį poveikį konkurencijai ar ne. Šios taisyklės dalies taikymo rezultatas priklausys tik nuo ūkio subjekto įgyjamos galios, kuri priklausys nuo nustatomos prekės ir geografinės rinkos dydžio, ūkio subjekto užimamos rinkos dalies, esamų ir potencialių konkurentų ir kita. Rinkos nustatymas yra viena silpniausių LR konkurencijos tarybos atliekamo vertinimo vietų. LR konkurencijos tarybos sprendimai yra praktiškai nemotyvuoti, todėl kyla abejonės dėl jų teisėtumo ir pagrįstumo. Sprendimai, kuriais

---

[260] LR Konkurencijos įstatymo pakeitimo ir papildymo, valstybės pagalbos ūkio subjektams kontrolės įstatymo pripažinimo netekus galios ir civilinio proceso kodekso 1 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. IX-2126, Žin., 2004, Nr.63-2244, 11 straipsnis.

[261] Šią išvadą patvirtina ir LR konkurencijos tarybos pirmininkas R. Stanikūnas, teigdamas, kad „koncentracija laikoma neleistina, jei tenkinama tik viena iš šių sąlygų - dominuojančios padėties sukūrimas (susitiprinimas) arba didelis konkurencijos apribojimas“// Stanikūnas R., *Konkurencijos politika: teorija ir praktika*, (Vilnius: TEV, 2009), p.48.

leidžiamos koncentracijos, susideda iš keleto sakinių. Sprendimo, kuriuo uždrausta koncentracija,[262] motyvai neaiškus, nekonkretūs. Pavyzdžiui, sprendime teigiama, kad koncentracijos dalyviai „yra patys stambiausi šių rinkų dalyviai“, „visi kiti žymiai smulkesni“, nors nieko nėra pasakoma apie rinkos dydį, koncentracijos dalyvių, aktualių ar potencialių konkurentų padėtį rinkoje. LR konkurencijos taryba pripažįsta, kad nesugeba atlikti detalaus tyrimo, teigdama, jog „rinkos struktūra nėra skaidri, kadangi negalima aiškiai įvardyti rinkos dalyvių ir konkurentų“. Kokios to priežastys – kompetencijos stoka, išteklių trūkumas ar tinkamų priemonių neturėjimas – negalima pasakyti, nes reiktų atlikti veiklos tiriamąją analizę, kuri neįeina į šio darbo tyrimo sritį.

Atskyrus antrąją taisyklės dalį nuo pirmosios, vertinimas pagal antrą dalį tampa panašus į vertinimą pagal EB „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklę. Skiriasi, kaip jau anksčiau minėta, tik konkurencijos, kurios atžvilgiu vertinami ribojimai, samprata. Pagal EB taisyklę vertinami tik „veiksmingos“ konkurencijos ribojimai, o pagal LR taisyklę – nesvarbu kokios konkurencijos ribojimai.

[262] LR konkurencijos taryba yra uždraudusi tik viena koncentracija: LR konkurencijos tarybos 2007-07-19 nutarimas Nr. 1S-89 dėl atsisakymo duoti leidimą vykdyti koncentraciją UAB „Šiaulių plentas“, UAB „Alksta“ ir AB „Kauno tiltai“ įsteigus AB „Kauno tiltai“ TŪB Konsorciumą „Tiltra.“

III . VEIKA, PRIPAŽINTINA KONCENTRACIJA

Kaip jau minėta anksčiau, horizontalios ir nehorizontalios koncentracijos viena nuo kitos skiriasi tik rinkų, kuriose veikia sandoryje dalyvaujantys ūkio subjektai, padėtimi vienas kito atžvilgiu. Veikos, kuri pripažįstama koncentracija, apibrėžimas dėl to, kad koncentracijos dalyviai tarpusavyje susiję horizontaliais, vertikaliais ar konglomeratiniais ryšiais, nesikeičia.

Koncentracijų reglamente 139/2004 koncentracija apibūdinama kaip „sandoris, sukeliantis ilgalaikius susijusių ūkio subjektų kontrolės ir kartu rinkos struktūros pokyčius,“[263] o ankstesniame Koncentracijų reglamente 4064/89 (su pakeitimais 1310/97)[264] koncentracija buvo apibūdinta kaip „sandoris, sukeliantis ilgalaikius pokyčius susijusių ūkio subjektų struktūroje“. Galima aiškiai pastebėti, kad Reglamento 139/2004 koncentracijos apibrėžime akcentuojamas ne tiek pokytis ūkio subjektų struktūroje, kiek dėl ūkio subjektų kontrolės pakitimo atsirandantis poveikis rinkos struktūrai. Kadangi, kaip minėta ankstesnėse šio darbo dalyse, vienas pagrindinių EB tikslų yra užtikrinti, „kad konkurencija vidaus rinkoje nebūtų iškraipoma,“[265] toks koncentracijos apibrėžimo pakeitimas gerina tiek EB Sutartyje, tiek Koncentracijų reglamente numatytų tikslų siekimą, reguliuojant koncentracijas.

Koncentracijų reglamento 139/2004 3 straipsnio 1 dalyje patikslinamas pasikeitimų pobūdis, kuris pagal Reglamentą galbūt sudarytų koncentraciją, ir nustatoma, kad koncentracija gali įvykti, jeigu *ilgalaikiai kontrolės pasikeitimai* atsiras:

- *jungiant* du ar daugiau anksčiau nepriklausomus ūkio subjektus arba jų dalis arba
- vienam ar keliems ūkio subjektams ar asmenims, kontroliuojantiems mažiausiai vieną ūkio subjektą, *įgijus* tiesiogiai ar netiesiogiai, vieno ar daugiau ūkio subjektų ar jų dalių *kontrolę,* perkant akcijas ar turtą, sudarant sutartį ar kitaip.

Koncentracijos apibrėžimas nėra pakankamai detalus, todėl tikslinga panagrinėti šio apibrėžimo turinį. Koncentracijų reglamento 139/2004 3 straipsnio 1 dalies lingvistinė analizė leidžia išskirti du koncentracijų susidarymo būdus:

- *jungiant* ūkio subjektus arba jų dalis;
- *įgyjant teisę kontroliuoti* kitą ūkio subjektą.

Atitinkamai koncentracijos apibrėžimo turinys priklauso nuo konkretaus koncentracijų susidarymo būdo, kurie aptariami toliau.

---

[263] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 20 pastraipa.
[264] 1997 m. birželio 30 d. Tarybos Reglamentas Nr.1310/97 pakeičiantis Reglamentą Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės, antraštės 5 pastraipa.
[265] Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 3 straipsnio 1 dalies g punktas.

1. KONCENTRACIJA, SUSIDARANTI DĖL ŪKIO SUBJEKTŲ JUNGIMO

Iš Koncentracijos reglamento 139/2004 3 straipsnio 1 dalies a punkto galima suprasti, kad koncentracija gali susidaryti *jungiant* du ar daugiau anksčiau nepriklausomus ūkio subjektus arba ūkio subjektų dalis.[266] Remiantis lingvistine šio straipsnio analize galima tvirtinti, kad koncentracija pagal šio 3 straipsnio 1 dalies a punktą susidarys, jeigu:

- Sandoryje dalyvaus nepriklausomi ūkio subjektai;
- pokyčiai ūkio subjekto struktūroje susidarys dėl ūkio subjektų jungimo;

Toliau darbe pateikiama apibrėžimo elementų analizė.

1.1. Koncentracijos dalyviai

Angliškame Koncentracijų reglamento tekste koncentracijos dalyvis įvardijamas žodžiu *undertaking*. Lietuviškame Koncentracijų reglamento vertime[267] termino *undertaking* prasmė nepagrįstai susiaurinta, nes jis verčiamas žodžiu „įmonė.“ Anglų kalboje sąvoka „įmonė“ verčiama kaip *enterprise.* Lietuvos Respublikos įstatymuose „įmonės“ sąvoka apibrėžiama kaip įstatymų nustatyta tvarka įregistruotas juridinis asmuo.[268] Tačiau juridinis asmuo yra tik viena iš *undertaking* formų. Sąvokos „įmonė“ siaurumas suvokiamas ir LR konkurencijos įstatyme, kuriame vartojama ne įmonės, bet „ūkio subjekto“ sąvoka. Remiantis LR konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 4 dalimi, į ūkio subjekto sąvoką įeina tiek juridiniai, tiek fiziniai asmenys bei įvairūs jų junginiai, vykdantys ūkinę veiklą arba darantys ar galintys daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvoje.[269] Todėl vertime, vietoje sąvokos „įmonė,“ turėtų būti vartojama platesnė sąvoka – „ūkio subjektas.“

EB „ūkio subjekto“ sąvoka teisės aktuose ar juos taikant, taip pat koncentracijų reguliavimo srityje nėra kuo nors ypatinga, palyginti su ūkio subjektų sąvokomis kitose konkurencijos reguliavimo srityse. Tiek vertinant nehorizontalias ar kitų rūšių koncentracijas, tiek vertinant draudžiamus susitarimus ar piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi, ūkio subjekto sąvokos samprata vienoda. Todėl darbe pateikiami tik pagrindiniai ūkio subjekto sampratos aspektai.

Ūkio subjekto samprata nepateikta nei EB Sutartyje, nei Koncentracijų reglamente. EB konkurencijos teisės normų taikymo praktikoje EB institucijos, remdamosi ekonomika, sąvoką

---

[266] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 1 dalies a punktas.
[267] Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos vertimo, dokumentacijos ir informacijos centro vertimas.
[268] Civilinės atsakomybės pelno siekiantis juridinis asmuo, įstatymų nustatyta tvarka įregistruotas Lietuvos Respublikoje//LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas Nr. IX-575, Žin., 2001, Nr. 99-3516, 2 straipsnio 1dalis.
[269] Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas Nr. VIII-1099, Žin., 1999, Nr. 30-856, 3 straipsnio 4 dalis.

„ūkio subjektas“ aiškina plačiai.[270] ETT ir Europos Komisijos sprendimuose bei Bendrijos institucijų priimtuose aktuose, apibrėžiant sąvoką, iškelti ne teisiniai, bet ekonominiai kriterijai, t. y. ūkio subjektas suprantamas ne kaip registruotas ūkinis vienetas, įsteigtas ir veikiantis įstatymų nustatyta tvarka, bet kaip ekonominis rinkos vienetas, nebūtinai registruotas ir nebūtinai sudarytas iš vieno juridinio ar fizinio asmens.[271] Reguliuojant konkurenciją, o kartu ir koncentracijas ūkio subjektas siejamas su bet kokiu fiziniu ar juridiniu asmeniu nepriklausomai nuo jo teisinio statuso ir finansavimo būdo, jis užsiima tam tikro reguliarumo ir tęstinumo ekonomine veikla, kuri gali būti padaryta už užmokestį. Pavyzdžiui, byloje *Polypropylene*[272] Komisija nurodė, kad sąvoka „ūkio subjektas“ neapsiriboja tik subjektais, turinčiais juridinio asmens teises, bet apima ir subjektus, tokių teisių neturinčius.

Ūkio subjekto samprata nėra ribojama finansavimu, teisiniu statusu ar galima valstybine nuosavybe. Įmonių asociacijos ir vyriausybinės agentūros taip pat gali būti pripažintos ūkio subjektais. Dar daugiau – įvardytajam ūkio subjektu, nėra būtina nuolat siekti pelno. Nesvarbu, ar ūkio subjektas siekia pelno, pakanka, kad jis vykdo ekonominę ir komercinę veiklą.[273] Pavyzdžiui, bylose *Job Centre*[274] ir *Höfner and Elser v Macrotron*[275] ETT teigė, kad viešosios įdarbinimo agentūros yra ūkio subjektai, nes įdarbinimas visada buvo ekonominė veikla, vykdoma komerciniais pagrindais, neatsižvelgiant į tai, kad konkrečiu atveju nėra gaunamas pelnas.

Remiantis Koncentracijų reglamento 139/2004 3 straipsnio 1 dalies a punktu, jungimas turi būti *dviejų ar daugiau anksčiau nepriklausomų* ūkio subjektų. Kaip matyti iš apibrėžimo, sandoryje būtinai turi dalyvauti du ar daugiau ūkio subjektų. Koncentracijos reglamentas 139/2004 patikslino prieš tai galiojusiame Reglamente 4064/89 nustatytas 3 straipsnio 1 dalies a punkto taikymo ribas, numatydamas, kad šis straipsnis taikomas ne tik tada, kai jungiami anksčiau buvę nepriklausomi ūkio subjektai, bet ir tada, kai jungiamos tik nepriklausomų ūkio subjektų dalys.[276] Tačiau tokios dalys turi gebėti veikti kaip savarankiški ekonominiai vienetai, galintys savarankiškai priimanti sprendimus.[277]

Apibrėžime žodžiai „anksčiau nepriklausomi“ atrodo pertekliniai, bet jie skirti tam, kad nebūtų vertinamas sandoris, kuriame dalyvauja ekonomine prasme jau tarpusavyje

---

[270] Paul C., Grainne D.B., *EC Law, Text, Cases & Materials,* 2nd. ed., (Oxford: Clarendon Press,1998), p. 888.
[271] K.P.E. Lasok Q.C. “When is an Undertaking not an Undertaking?” [2004] *E.C.L.R.* 383, pp. 383-385.
[272] 1986 m. balandžio 23 d. Komisijos sprendimas IV/31.149 *Polypropylene* [1986] O.J. L230/1 L230/1 (sprendimas pagal EB Sutarties 81 str.).
[273] Bellamy & Child, *Common Market Law of Competition*, 5th. ed., (London: Sweet & Maxwell, 2001), p. 39.
[274] 1997 m. gruodžio 11 d. ETT sprendimas C-55/96 *Job Centre coop.arl* [1997] ECR I-07119.
[275] 1991 m. balandžio 23 d. ETT sprendimas C-41/90 *Klaus Höfner and Fritz Elser v Macrotron GmbH* [1991] ECR I-01979.
[276] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio, 1 dalies, a punktas.
[277] Pvz., 1993 m. vasario 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.216 *CEA Industrie/France Telecom/ Finmeccanica/SGS-Thomson.*

„koncentruoti“ ūkio subjektai. Tikėtina, kad tokia situacija bus reta, nors praktikoje pasitaikanti. Pavyzdžiui, Komisija byloje *Ernst & Young France/Andersen France*[278] pripažino teisiškai atskirų penkių subjektų veikimą bendrame tinkle pavadinimu *Ernst & Young* kaip vieno ūkio subjekto. Komisijos vertinimu, penkių įmonių sėkmingo veikimo, naudojant tarptautiniame tinkle vieną pavadinimą kaip prekės ženklą, pagrindas yra laikymasis bendrų profesijos taisyklių ir paslaugų teikimo standartų, kurie yra centralizuotai nustatyti tinklo nariams ir centralizuotai kontroliuojami. Taip pat tinklas buvo pripažintas *de facto* vienu ekonominiu vienetu dėl vienodo elgesio rinkoje. Firmos tinklo narės buvo gyvybiškai priklausomos nuo centralizuoto tinklo veiklos organizavimo, galimybių dirbti su savo tarptautiniais partneriais bei individualių tinklo narių reputacijos. Nors tarp jos narių nebuvo bendro pelno pasidalijimo, tačiau stiprus bendras finansinis interesas pasireiškė nuolatiniu klientų nukreipimu iš vieno tinklo vieneto į kitą. Papildomai reiktų pažymėti, kad įtakos turėjo ir tai, jog vienos firmos narės nesugebėjimas laikytis profesijos standartų būtų pasmerkęs praradimo rizikai ir kitas tinklo nares. Taip vieno nario sukurta rizika padalijama visiems tinklo nariams. Šis rizikos pasidalijimas pasireiškė ir tuo, kad visos tinklui priklausančios įmonės buvo apsidraudusios tuo pačiu verslo rizikos draudimu.

Esminė ūkio subjekto nepriklausomumo sąlyga yra gebėjimas nepriklausomai priimti ekonominius ir komercinius sprendimus. Todėl grupė susijusių ūkio subjektų, kurie neturi atskiros savarankiškos verslo strategijos, yra laikomi sudarantys vieną ūkio subjektą. Pavyzdžiui, byloje *ICI v. Komisija*[279] buvo sprendžiamas klausimas, ar pagrindinė ir dukterinė bendrovės turi būti vertinamos kaip atskiri ūkio vienetai, ar kaip vienas. Nepaisant turėto teisinio savarankiško subjektiškumo, atsižvelgdamas į tai, kad dukterinė bendrovė rinkoje nevykdė nepriklausomos savarankiškos politikos, o pakluso pagrindinės bendrovės nurodymams[280] ir pagrindinė bendrovė turėjo lemiamą įtaką dukterinės kompanijos kainų politikoje,[281] ETT priėjo išvadą, kad pagrindinė ir dukterinė bendrovės sudarė vieną bendrą ūkinį vienetą.

Kitoje byloje *Bodson v. Pompes* ETT pažymėjo, kad agentas, veikiantis savo atstovaujamojo vardu, nėra laikomas atskiru ūkio subjektu, net jeigu turi atskirą teisinį subjektiškumą.[282] Tačiau remiantis PIT sprendimu *Viho v. Komisija*,[283] negalima visiškai atmesti galimybės, kad aiškiai decentralizuotai veikiančios grupės nariai gali būti pripažinti atskirais nepriklausomais ekonominiais vienetais.

---

[278] 2002 m. rugsėjo 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2816 *Ernst & Young France/ Andersen France*, 11-17 pastraipos.
[279] 1972 m. liepos 14 d. ETT sprendimas 48/69 *Imperial Chemicals Industrines Ltd. v. Komisija* [1972] ECR 619.
[280] Ten pat, 132-136 pastraipos.
[281] Ten pat, 137-140 pastraipos.
[282] 1988 m. gegužės 4 d. ETT sprendimas 30/87 *Corinne Bodson v SA Pompes funèbres des régions libérées* [1988] ECR 2479.
[283] 1995 m. sausio 12 d. PIT sprendimas T-102/92 *VIHO Europe BV v. Komisija* [1995] ECR II-00017.

Tinkamas nepriklausomumo sąlygos įvertinimas turi svarbių pasekmių. Pavyzdžiui, PIT sprendime *Gencor v. Komisija*[284] nagrinėta situacija, kai Komisija uždraudė *Gencor* papildomai įsigyti *Lonrho* akcijų. Iki koncentracijos *Gencor* turėjo 27 proc. akcijų *Lonrho* platinos kasimo kompanijoje LPD ir galėjo daryti įtaką jos sprendimų priėmimo procesui. Nepaisant to, pranešančios šalys tiek pranešime apie koncentraciją, tiek reaguodami į Komisijos *statement of objection* teigė, kad LPD veikė nepriklausomai nuo *Gencor*. Vėliau Komisijos sprendimą, kuriuo buvo uždraustas akcijų įsigijimas, apskundžiant PIT,[285] šalys, supratusios realią reikalų esmę, ėmė tvirtinti priešingai, kad *Gencor* turėjo lemiamą įtaką priimant sprendimus. Nors šis tvirtinimas buvo teisingas, tačiau nesėkmingas,[286]nes, teismo teigimu, negalima keisti anksčiau pateiktų savo parodymų. Jei *Gencor* būtų tinkamai įvertinusi situaciją bei pateikusi tinkamus argumentus, būtų laikoma, kad sandoris nepakeitė kontrolės, nes visa grupė sudarė vieną ūkio subjektą. Komisijai apie tokį sandorį nebūtų reikėję pranešti ir jis nebūtų uždraustas.

Situacija sudėtingesnė, kai abu ūkio subjektai, tiek įgyjantysis tiek įgyjamasis, yra valdomi valstybės, vienos valstybinės institucijos ar savivaldybės.[287] Faktas, kad du ūkio subjektai valdomi valstybės, nebūtinai reiškia, kad jie negali būti laikomi nepriklausomais. Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *CEA Industrie/France Telecom/Finmeccanica/SGS-Thomson*[288] įmonės *SGS-Thomson*, *France Telecom* ir *CEA-Industrie* buvo laikomos nepriklausomais ūkio subjektais, nors visų savininkė buvo Prancūzijos valstybė. Tokiu atveju svarbus atsakymas į klausimą, ar sandoris reiškia vidinę restruktūrizaciją, ar koncentracija priklauso nuo to, ar abu ūkio subjektai iki sandorio buvo to paties ekonominio vieneto dalys, ar priklausė skirtingiems ekonominiams vienetams, galintiems priimti savarankiškus sprendimus. Jeigu abu ūkio subjektai iki sandorio buvo to paties ekonominio vieneto dalys, pasikeitimai ūkio subjekto struktūroje bus laikomi ne koncentracija, bet vidine restruktūrizacija ir, atvirkščiai – jeigu jie nebuvo to paties ekonominio vieneto dalys, sandoris bus laikomas koncentracija. Jeigu ūkio subjektai po teisinio sandorio gali savarankiškai spręsti savo strateginius klausimus, sandoris bus laikomas restruktūrizacija, neatsižvelgiant į tai, kad šių ūkio subjektų akcijų valdymas atitektų vienam ūkio subjektui.[289]

---

[284] 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753.
[285] Te pat.
[286] Ten pat, 167-194 pastraipos.
[287] 2007 m. liepos 10 d. Komisijos suvestinis pranešimas dėl jurisdikcijos pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės, [2008] OL C95/1 (toliau- Suvestinis pranešimas), 52 pastraipa.
[288] 1993 m. vasario 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.216 *CEA Industrie/France Telecom/ Finmeccanica/SGS-Thomson.*
[289] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 52 pastraipa.

1.2. Pokyčiai ūkio subjekto struktūroje dėl ūkio subjektų jungimo

Reglamente 139/2004 nėra pasakyta, ką reiškia sąvoka „jungimas“ pagal Reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punktą. Jeigu sąvoką „jungimas“ aiškintume plačiąja ekonomine prasme, Reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktas būtų perteklinis ir nereikalingas.[290] 2007 m. suvestiniame pranešime „Dėl Jurisdikcijos, pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės“ Komisija pateikė savo šios sąvokos sampratą. Pranešime išskiriami dviejų rūšių „jungimai“: *de jure sujungimai* ar *prijungimai* ir *de facto amalgamacijos*.

De jure sujungimas susidaro, kai du ar daugiau ūkio subjektų sujungiami į naują ūkio subjektą ir nustoja egzistuoti kaip atskiri teisiniai subjektai. *De jure prijungimas* susidaro, kai vienas ūkio subjektas, išsaugodamas savo teisinį identitetą, prijungia kitą,[291] kuris nustoja egzistuoti kaip teisinis subjektas.[292] Tokiu atveju visos vieno ar daugiau ūkio subjektų teisės ir pareigos perkeliamos kitam, kuris gali būti tam tikslui sukurtas.[293] Paprastai prijungto ar prijungtų ūkio subjektų nariai gauna akcijų naujame ūkio subjekte su ar be papildomo mokesčio.[294] Perdavus turtą ir teises, prijungtas ūkio subjektas[295] ar sujungti ūkio subjektai paprastai teisiškai nebeegzistuoja[296] ar nebeveikia konkrečioje rinkos dalyje, palikdami šią rinkos dalį naujai sukurtam ūkio subjektui.[297] Plačiai žinomas koncentracijos, kaip dviejų įmonių sujungimo į vieną naują darinį, pavyzdys buvo 1996 m. *Ciba-Geigy* sujungimas su *Sandoz* ir suformuota bendra didelė vaistų ir chemijos kompanija *Novartis*.[298] Kitas pavyzdys būtų, 2000 m. *Glaxo Wellcome* sujungimas su *SmithKleinBeecham* ir *GlaxoSmithKlein* [299] sukūrimas.

De facto amalgamacijos nepakeičia šalių kaip subjektų teisinio statuso. Tokia situacija susidaro tada, kai anksčiau nepriklausomų ūkio subjektų veikla yra sujungiama taip, kad susiformuoja vienas ekonominis vienetas. Tam, kad būtų nustatytas vienas bendras ekonominis vienetas, „būtina sąlyga yra pastovaus, bendro ekonominio valdymo egzistavimas“.[300] Tokia situacija gali susidaryti, kai du ar daugiau ūkio subjektų, nekeisdami savo individualaus teisinio subjektiškumo, sutarties pagrindu dėl bendros finansinės naudos sukuria bendrą ir nuolatinę

---

[290] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control,* 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000) p. 27.
[291] 1998 m. liepos 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.1069 *World Com/MCI* [1999] OL L116/1, 6-7 pastraipos.
[292] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 9 pastraipa.
[293] 1998 m. balandžio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.1138 *Royal Bank of Canada/ Bank of Montreal.*
[294] 1996 m. liepos 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.737 *Ciba-Geigy/Sandoz* [1997] OL L201/1, 7 pastraipa.
[295] 1998 m. liepos 6 d. Komisijos sprendimas IV/M.1140 *Halliburton/Dresser;* 1991 m. kovo 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.069 *KYOWA / Saitama Banks;* 2000 m. birželio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M. 1673 *Veba / VIAG* [2001] OL L188/1; 2000 m. liepos 26 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1806 *AstraZeneca/Novartis* [2004] OL L110/1; 2001 m. vasario 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2208 *Chevron/Texaco;* 1999 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.1383 *Exxon/Mobil* [2004] OL L103/1.
[296] 1998 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.1293 *BP/AMOCO.*
[297] 1998 m. vasario 16 d. Komisijos sprendimas IV/M.1043 *BAT / ZÜRICH.*
[298] 1996 m. liepos 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.737 *Ciba-Geigy/Sandoz* [1997] OL L201/1.
[299] 2000 m. gegužės 8 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1846 *Glaxo Wellcome/ SmithKline Beecham*.
[300] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 10 pastraipa.

ekonominę valdymo sistemą.[301] Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand*[302] *de fakto* amalgamacija Komisija pripažino dviejų auditą ir finansines analizes atliekančių rinkos tinklų veiklos suderinimą. Jos teigimu, svarstant klausimą, ar sandoris pagal Koncentracijų reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punktą yra *jungimas*, reikia nustatyti, ar anksčiau veikusių nepriklausomų ūkio subjektų veiklos suderinimas sudaro ar nesudaro vieną savarankišką ekonominį darinį. Kadangi naujas darinys *Price Waterhouse* turėjo bendro ekonominio vieneto požymius, t. y. pakankamą įtaką priimant sprendimus bei derinant veiklą, turėjo finansinį interesą šį suderinimą pripažinti ir jo laikytis, skirstė pelną ir nuostolius tarp grupės narių, turėjo bendrą išorinę atsakomybę,[303] jis buvo pripažintas *de facto amalgamacija.*

Apibendrinant galima teigti, kad *jungimas* pagal 3 straipsnio 1 dalies a punktą suprantamas siaurąja ekonomine prasme – *de jure sujungimas* ar *prijungimas* arba *de facto amalgamacija.*

2. KONCENTRACIJA, SUSIDARANTI DĖL ŪKIO SUBJEKTO KONTROLĖS ĮGIJIMO

Iš Koncentracijos reglamento 139/2004 3 straipsnio 1 dalies b punkto galima suprasti, kad koncentracija gali taip pat susidaryti, jeigu asmuo, kontroliuojantis vieną ar kelis ūkio subjektus, arba ūkio subjektas *įgyja kontrolę* kito ūkio subjekto.[304] Lingvistinė šio straipsnio 1 dalies b punkto analizė leidžia išskirti kelias pagrindines sąlygas, kurios turi egzistuoti, kad konkretus sandoris būtų pripažintas koncentracija. Sandoris bus pripažintas koncentracija, jeigu:

1. Sandoryje dalyvaus mažiausiai du dalyviai:
   - kontrolę įgyjantis – asmuo, kontroliuojantis vieną ar kelis ūkio subjektus, arba ūkio subjektas;
   - kontrolę perduodantis ūkio subjektas.
2. Pokyčiai atsiras dėl kontrolės įgijimo ar kontrolės pasikeitimo.

Toliau darbe nagrinėjamos atskiros kontrolės įgijimo sąlygos.

2.1. Koncentracijos dalyviai

Kaip jau minėta, koncentracijoje, kurioje vienas iš jos dalyvių įgyja kito kontrolę, turi dalyvauti mažiausiai du subjektai: įgyjantis kontrolę ir perduodantis kontrolę.

---

[301] 2002 m. rugsėjo 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2816 *Ernst & Young France/ Andersen France*, 23-25 pastraipos.
[302] 1998 m. gegužės 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.1016 *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand [*1999] OL L50/27, 8 pastraipa.
[303] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 10 pastraipa.
[304] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 1 dalies b punktas.

Kontrolę įgyjantis koncentracijos dalyvis

Lingvistinė Koncentracijų reglamento 139/2004 3 straipsnio 1 dalies b punkto analizė rodo, kad greta „ūkio subjekto“ sąvokos, kuri yra tokia pati kaip ir ūkio subjektų *jungimo* atveju,[305] pateikiama sąvoka „asmuo“. Kyla klausimas: ar sąvoka „asmuo“ yra tapati sąvokai „ūkio subjektas“ pagal šio straipsnio 1 dalies a punktą? Ar pagrįstai galima daryti prielaidą, jog sąvoka „asmenys“ gali apimti ir fizinius asmenis? Kadangi šios sąvokos paaiškinimas Koncentracijų reglamente nepateiktas, jos turiniui nustatyti būtina ištirti Komisijos bei teismų praktiką ir kaip pagalbiniu šaltiniu remtis Komisijos išleistais pranešimais.

Nagrinėjant Koncentracijos reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktą, galima pastebėti, kad jeigu fizinis asmuo ar jų grupė neužsiima ūkine veikla ir neturi įmonių akcijų ar jų kontrolės, sandorio metu įsigijus ūkio subjektą ar jo akcijų, koncentracija nesusidarys. Tačiau jeigu asmuo ar susiję asmenys jau vykdo ekonominę veiklą arba jau kontroliuoja mažiausiai vieną ar daugiau ūkio subjektų, ūkio subjekto ar akcijų įsigijimas gali sudaryti koncentraciją. Tai patvirtina ir Komisijos sprendimų praktika. Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *Asko/Jacobs/Adia*[306] buvo pripažinta, kad Vokietijos holdingo bendrovė *Asko* ir privatus Šveicarijos investuotojas *Jacobs* bendrai įgijo Šveicarijos kompanijos kontrolę. *Jacobs* buvo pripažintas susijusiu asmeniu, nes jis turėjo akcijų kituose versluose: šokolado, saldainių ir kavos. Kitoje byloje *Allied Lyons/HWE-Pedro Domecq*[307] fizinis asmuo *Mora-Figueroa* buvo pripažintas „asmeniu,“ nes jis buvo įmonės HWE savininkas, jos prezidentas ir įmonės *Pedro Domecq* vykdomasis direktorius.

Remiantis Koncentracijų reglamento 139/2004 preambulės 22 pastraipa galima teigti, kad į sąvoką „asmenys“ patenka tiek privatūs, tiek valstybiniai ūkio subjektai. Komisijos praktika rodo, kad prie asmenų priskirtina ir pati valstybė ar jos administracinės struktūros[308] bei viešosios įstaigos.[309] Pavyzdžiui, byloje *Air France/Sabena*[310] Komisija padarė išvadą, kad *Air France* ir Belgijos valstybė bendrai valdo *Sabena*. Šiai išvadai neturėjo įtakos tai, kad Belgijos valstybė nėra laikoma ūkio subjektu. Tokiu būdu Komisija patvirtino, kad valstybė patenka į sąvoką „asmenys.“

Sandoris taip pat nebus pripažintas koncentracija, jeigu jam įvykus kontrolę įgytų tokie subjektai kaip kredito įstaigos, kitos finansinės įstaigos arba draudimo bendrovės, kurių įprastinė veikla yra sandorių sudarymas arba prekyba vertybiniais popieriais, jeigu jos tik laikinai įsigyja ūkio subjekto vertybinius popierius, siekdamos juos perparduoti. Tokiu atveju reikalaujama, kad jos savo veikla nedarytų poveikio ūkio subjekto konkurenciniam elgesiui ir ūkio subjekto

[305] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 1 dalies a punktas.
[306] 1991 m. gegužės 16 d. Komisijos sprendimas IV/M.082 *Asko/Jacobs/Adia*.
[307] 1994 m. balandžio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.400 *Allied Lyons /HWE-Pedro Domecq*.
[308] 1993 m. gruodžio 14 d. Komisijos sprendimas IV/M 308 *Kali & Salz/MdK/Treuhand* [1994] OL L186/38.
[309] Ten pat.
[310] 1992 m. spalio 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.157 *Air France/Sabena.*

veikloje balsuotų tik ūkio subjekto turto ar jo vertybinių popierių perdavimo klausimais. Papildomas vertybinių popierių perpardavimas turi įvykti per vienerius metus nuo įsigijimo dienos,[311] jeigu, esant pagrįstoms priežastims, Komisija termino nepratęsia. Koncentracija taip pat nesusidaro, jeigu ūkio subjekto akcijų įsigyja holdingo bendrovės. Tačiau balsavimo teisėmis jos turi naudotis tik siekdamos apsaugoti savo investicijas, o ne tiesiogiai arba netiesiogiai darydamos įtaką ūkio subjekto konkurenciniam elgesiui.[312]

Koncentracijos taip pat nebūtų, jeigu ūkio subjekto kontrolę įgytų pareigūnas, vykdydamas valstybės narės teisės aktuose numatytas procedūras, susijusias su įmonės likvidavimu, nemokumu, kompromisinių susitarimų sudarymu ir panašiai.[313]

Kontrolę perduodantis koncentracijos dalyvis

Remiantis Koncentracijų reglamento 139/2004 3 straipsnio 1 dalies b punktu, galima tvirtai teigti, kad perduota gali būti tik *ūkio subjekto* kontrolė. Kontrolė gali būti perduota viso ūkio subjekto ar tik jo dalies. [314] Sąvoka „ūkio subjektas“ šiame straipsnyje sutampa su „ūkio subjekto“ sąvoka, pateikiama Reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punkte. Pagrindinis klausimas svarstant ūkio subjekto kontrolės perdavimą turėtų būti, kokiose situacijoje pripažįstama, kad įvyko ar įvyks kontrolės perdavimas kitam ūkio subjektui. Šis klausimas nagrinėjamas toliau.

2.2. Pokyčiai ūkio subjektų struktūroje dėl kontrolės įgijimo

Nuorodą, kada įgyjama *kontrolė* pagal Koncentracijų reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktą, galima rasti pačiame Reglamente. Pagal šį straipsnį vertinami sandoriai, kuriuos sudarius nuolatiniam bendram valdymui perduodami anksčiau buvę nepriklausomi ūko subjektai, išsaugant jų individualų teisinį subjektiškumą.[315]

Reglamente aiškiai nurodoma, kad kontrolė gali būti perduota ne tik įsigyjant akcijas,[316] bet ir perduodant ūkio subjekto turtą ar jo dalį.[317] Nematerialaus turto, tokio kaip registruoti prekės ženklai ar licencijos, perdavimas taip pat gali sudaryti koncentraciją. Praktikoje gana

[311] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 5 dalies a punktas.
[312] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 5 dalies c punktas.
[313] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 5 dalies b punktas.
[314] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 1 dalies b punktas.
[315] Snelders R., „Developments in E.C. Merger Control in 1996“ [1997] 22 *E.L.Rev.*75, p. 96.
[316] 2008 m. rugpjūčio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5282 *Barclays/ Computerlinks*; 2008 m. rugsėjo 23 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5284 *Klepierre/ABP/Steen & Ström*; 2008 m. spalio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5299 *Goldman Sachs/Deutsche Bank/Befraco*.
[317] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 2 dalies a punktas; 2000 m. vasario 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1849 *Solectron/Ericsson Switches,* 3 pastraipa; 2001 m. birželio 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2479 *Flextronics/Alcatel*, 5 pastraipa; 2008 m. rugsėjo 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5290 *Phoenix/Cerp Lorraine –Repartition France.*

sudėtinga atskirti priemonių perdavimą nuo ūkio subjekto ar jo dalies kontrolės perleidimui prilygstančio turto perdavimo. Rezultatas priklauso tik nuo atsakymo į klausimą, ar įsigyjamas turtas gali veikti rinkoje kaip atskiras savarankiškas ūkinis vienetas, kuriam galima aiškiai priskirti rinkos apyvartą.[318] Jeigu taip, turto perdavimo sandoris bus laikomas koncentracija. Pavyzdžiui, sprendime *Blokker/Toys'R'U*[319] Komisija padarė išvadą, kad priemonių perdavimas kartu su teise parduoti žaislus pagal frančizės susitarimą sudarė koncentraciją. Tačiau reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad registruotų prekės ženklų, licencijų, patentų ar autorinių teisių perdavimas, jei neperduodamas joks kitas turtas, gali sudaryti koncentraciją tik jeigu licencijos yra išimtinės ir ilgalaikės.[320]

Reglamente taip pat pažymėta, kad kontrolę galima įgyti sudarant įvairias sutartis.[321] Kontrolė bus laikoma perduota sutartimi, jeigu ją sudarius susidarys panaši įtaka kitam ūkio subjektui kaip ir įgijus akcijų ar perdavus turtą.[322] Kontrolė gali būti perduota ne tik perduodant turtą nuosavybės teise, bet ir suteikiant teisę tik juo naudotis.[323]

Taip pat reiktų pažymėti, kad kai kurių užsakomųjų paslaugų[324] pirkimo atveju taip pat gali susidaryti koncentracija, jeigu šios paslaugos galės būti teikiamos ne tik klientui, bet ir tretiesiems asmenims, iš karto arba greitai po turto perdavimo.[325] Komisijos teigimu, reikalavimas vienas – perduodamas turtas turi suteikti galimybę veikti rinkoje, t. y. turi leisti turtą įsigyjančiam ūkio subjektui pradėti veikti rinkoje bent jau per laikotarpį, atitinkantį jungtinės veiklos pradžios laikotarpį.[326]

Kontrolė gali būti įgyta vien dėl susiklosčiusių ekonominių tarpusavio santykių,[327] gali susidaryti vykstant ne vienam, bet keliems sandoriams.[328]Akivaizdu, kad vertinant koncentracijas, nagrinėjant galimus kontrolės įgijimo (perdavimo) atvejus, gilinamasi ne į konkretaus sandorio formą, bet į jo esmę ir tikėtiną įtaką ūkio subjektų elgesiui. Papildomai

---

[318] 2005 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M. 3867 *Vattenfall/Elsam and E2 Assets*.
[319] 1997 m. birželio 26 d. Komisijos sprendimas IV/M.890 *Blokker/Toys'R'Us* [1998] OL L316/1, 12-16 pastraipos.
[320] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 24 pastraipa.
[321] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 2 dalis.
[322] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 18 pastraipa.
[323] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 2 dalies a punktas; 2003 m. gruodžio 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3136 *GE/Agfa NDT*. (sutartimi perduota verslo išteklių, valdymo ir rizikos kontrolė)
[324]Užsakomųjų paslaugų teikėjas teikia tas paslaugas klientui, kuria klientas pats anksčiau atliko. Pavyzdžiui, valymo paslaugos, organizacinės priežiūros paslaugos, detalių surinkimas ir pan. Paprastai paslaugų teikėjams neperduodamas kliento turtas arba darbuotojai, klientas taip pat nepasilieka turto ir darbuotojų. Tačiau gali būti ir kitaip, gali būti perduotos kliento priemonės ir darbuotojai paslaugas teikiančiai organizacijai ir buvę darbuotojai naudodami kliento priemones teiktų paslaugas klientui.
[325] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 25-27 pastraipos.
[326] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 26 pastraipa.
[327] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 20 pastraipa.
[328] 2002 m. kovo 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2737 *Royal Bank Private Equity/ CINVEN/Chelwood Group*, 1-3 pastraipos.

reiktų pasakyti, kad Koncentracijų reglamentas nelaiko situacijos koncentracija, kai jau turima kontrolė yra sustiprinama.[329] Tai suprantama, nes kontrolė arba yra, arba jos nėra.

Paprastai kontrolę įgyja asmenys, kurie tiesiogiai įsigyja kontrolinį akcijų paketą arba pagal sutartį turi tam tikrų teisių, leidžiančių kontroliuoti.[330] Tačiau gali būti atvejų, kai ūkio subjektai ar asmenys, tiesiogiai teisiškai neturėdami teisių, faktiškai gali jomis naudotis.[331] Tokiu atveju laikoma, kad yra įgyta netiesioginė kontrolė.[332] Pavyzdžiui, kontrolinį akcijų paketą gali turėti vienas asmuo, bet faktiškai akcijų suteikiamomis teisėmis naudotis kitas. Tokia situacija gali susidaryti tada, kai akcijų suteikiamomis teisėmis naudojamasi ne tiesiogiai, bet per kitą asmenį ar įmonę. Teoriškai akcininkas yra tarpininkas, bet praktiškai jis yra tik priemonė. Tuomet laikoma, kad kontrolę įgyja įmonė, kuri nors teisiškai sandoryje nedalyvauja, tačiau faktiškai įgyja galią kontroliuoti kitą ūkio subjektą.[333] Tokie santykiai susiklostytų, jeigu sandoryje dalyvautų dukterinė įmonė, bet faktinę kontrolę įgytų pagrindinė, arba jeigu sandoriuose dalyvautų ūkio subjektas, įsteigtas tam, kad sukoncentruotų tikrųjų savininkų akcijas ar balsavimo teises ir reikštų bendrus interesus arba naudotų jų balsus „unisonu“.[334] Netiesioginė kontrolė taip pat gali susidaryti esant tam tikriems sutartiniams santykiams, finansavimo, šeimos ryšiams ir kita. Pavyzdžiui, investicinė bendrovė, kontroliuodama investicinį fondą, kuris finansuoja ūkio subjektą, tam tikromis aplinkybėmis gali netiesiogiai įgyti to ūkio subjekto kontrolę.[335] Ne visos aplinkybės turi būti vienu metu. Kiekvienos iš jų svarba priklauso nuo konkrečios situacijos.[336]

Tai, kad kontrolė gali būti įgyta netiesiogiai, praktikoje turi didelę reikšmę. Ūkio subjektas, tiesiogiai perkantis akcijas ar turtą, gali būti kontroliuojamas vieno ar daugiau kitų ūkio subjektų, todėl jį kontroliuojantis asmuo gali netiesiogiai įgyti įsigyjamo ūkio subjekto kontrolę. Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *TNT/GD Net*[337] penkios pašto įmonės ir TNT įsigijo JVC. Penkios pašto įmonės valdė 50 proc. akcijų, o likusius 50 proc. valdė TNT. Penkios pašto įmonės jungtinės veiklos pagrindu įsteigė GD ir perdavė jai savo akcijas, kad ji valdytų jas kolektyviai. Atsižvelgiant į tai, kad GD buvo tik priemonė penkių pašto įmonių veiksmams derinti, pripažinta, kad penkios pašto įmonės turėjo netiesioginę JVC kontrolę. Kitame Komisijos sprendime *Medeol/Elosua*[338] buvo nustatyta, kad *Medeol* įgijo *Elosua* kontrolę, nes ji per savo

---

[329] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control,* 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000), p. 27.
[330] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 3 dalies a punktas
[331] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 3 dalies b punktas
[332] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 1 dalies b punktas.
[333] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 13 pastraipa.
[334] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control,* 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000), p. 34.
[335] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 15 pastraipa.
[336] 1997 m. balandžio 23 d. Komisijos sprendimas IV/M.754 *Anglo American Corporation / Lonrho* [1998] OL L149/21.
[337] 1996 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.787 *PTT Post/TNT-GD Net.*
[338] 1994 m. birželio 6 d. Komisijos sprendimas IV/M.431 *Medeol/Elosua.*

dukterinę įmonę *Koipe* netiesiogiai valdydama 37 proc. *Elosua* akcijų papildomai tiesiogiai įsigijo dar 20 proc. *Elosua* akcijų.

Galiausiai reiktų pasakyti, kad kontrolės nebus, jeigu siekdama apginti viešąjį interesą, akcijų įgis valstybė, tačiau neketins ar neturės galimybės naudotis lemiama įtaka tame ūkio subjekte.[339] Taip pat reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad ūkio subjekto kontrolės nustatymas, taikant Koncentracijų reglamentą, neturi įtakos ūkio subjektų teisiniam statusui, nustatomam pagal atskirų valstybių nacionalinę teisę[340] ar kitus EB teisės aktus. Kontrolės samprata Koncentracijų reglamente gali nesutapti su kontrolės samprata, vartojama kituose Bendrijos ar nacionaliniuose teisės aktuose. Pavyzdžiui, komisijos sprendime *Swissair/Sabena*[341] buvo nagrinėjama, ar pagal Koncentracijų reglamentą nustatyta *Swissair* ir Belgijos kolektyvinė *Sabena* kontrolė keičia ūkio subjekto teisinį statusą pagal EB oro linijų taisykles. Tam, kad ūkio subjektas pagal EB oro linijų taisykles turėtų „Bendrijos vežėjo“ statusą, būtina, kad daugumą jo akcijų turėtų valstybė narė ir jis būtų „veiksmingai kontroliuojamas“ atsižvelgiant į Bendrijos interesus.

Šioje byloje buvo nustatyta, kad pagal Komisijai pateiktą pranešimą *Swissair* būtų įgijusi 49,5 proc. *Sabena* akcijų ir sudarytų bendradarbiavimo sutartį su Belgijos pervežėju. Likusios 50,5 proc. *Sabena* akcijų būtų valdomos Belgijos valstybės ir įvairių Belgijos investicinių institucijų. Komisija nustatė, kad *Swissair*, įsigijusi akcijas, įgytų kolektyvinę *Sabena* kontrolę kartu su Belgijos valstybe. Pagal akcininkų susitarimą Belgija visose svarbiausiuose balsavimo organuose būtų turėjusi daugumą. Taip pat Belgija turėtų teisę paskirti šešis iš dvylikos *Sabena* valdybos narių, o kartu su *Swissair* – ir dar septintą. Valdyboje sprendimai turėtų būti priimami paprasta balsų dauguma, ir tai Belgijos valstybei suteiktų veiksmingą *veto* teisę valdyboje sprendžiant visus esminius politikos ir strategijos klausimus (svarstant biudžetą ir verslo planą). *Swissair* tokius sprendimus galėtų vetuoti tik užsitikrinusi dvylikto nario paramą. Nepaisant to, Komisija nustatė, kad *Swissair* kolektyviai kontroliuotų *Sabena* dėl trijų priežasčių: pirma, *Swissair* ir Belgijos valstybė būtų itin suinteresuotos *Swissair* turima komercine patirtimi valdyti *Sabena* abipusiškai bendradarbiaujant ir tikėtina, kad *Swissair* aktyviai veiktų *Sabena* veiklą. Antra, *Swissair* ir Belgijos valstybė kartu skirtų *Sabena* vykdomąjį direktorių, kuris būtų atsakingas už kasdienį oro linijų valdymą, kontroliuotų visų vykdomųjų vadybininkų skyrimą ir atleidimą bei skirtų visus antraeilius vadybininkus. Trečia, susitarimo tarp *Swissair* ir *Sabena* sąlygos rodo tiek *Swissair*, tiek Belgijos valstybės lemiamą įtaką *Sabena* valdymui. Galiausiai Komisija priėjo išvadą, kad nepriklausomai nuo to, jog remiantis Reglamentu, yra nustatyta

[339] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 53 pastraipa.
[340] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p. 27.
[341] 1995 m. liepos 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.616 *Swissair/Sabena.*

kolektyvinė *Swissair* kontrolė, Belgijos valstybė neprarado „veiksmingos kontrolės“ *Sabenoje* statuso, būtino pagal EB oro linijų taisykles, nes ji turi absoliučią akcijų daugumą.

Lingvistinė 3 straipsnio 2 dalies analizė leidžia išskirti pagrindines sąlygas, kurioms esant įgyjama kito ūkio subjekto *kontrolė*:

- sandorio metu turi būti įgyjama galimybė daryti *lemiamą įtaką* kitam ūkio subjektui;
- pakanka, kad įtaka būtų *galima*.

Toliau darbe detalizuojama lemiamos įtakos nustatymo reikšmė, įtakos įgijimo ar susidarymo būdai bei galimybės daryti įtaką ūkio subjekto veiklai reikšmė.

2.2.1. „Lemiamos įtakos“ sąlygos reikšmė nustatant kontrolę

Kontrolės apibrėžime būdvardžio „lemiamas“ vartojimas yra svarbus. Koncentracija įvyksta, jei įtaka yra ne bet kokia, bet lemianti ūkio subjekto veiklą. Reglamento 3 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kas galėtų suteikti galimybę daryti „lemiamą įtaką“: tai nuosavybė ar teisė naudotis visu ar dalimi ūkio subjekto turto[342] arba teisės ar sutartys, suteikiančios galimybę daryti „lemiamą įtaką“ įkuriant ūkio subjekto valdymo organus, juose balsuojant ar priimant sprendimus.[343]

Atsižvelgiant į Koncentracijos reglamento 3 straipsnio 2 dalį, galima teigti, kad teisinė kontrolė nėra būtina „lemiamai įtakai“ susidaryti. Pavyzdžiui, byloje *Arjomari/Wiggins Teape*[344] Komisija pripažino, kad sandoris, kuriuo *Arjomari* įsigijo 39 proc. *Wiggins Teape* akcijų, suteikė *Arjomari* vienvaldę *Wiggins Teape de facto* kontrolę, nes nė vienas akcininkas neturėjo daugiau kaip 4 proc. *Wiggins Teape* akcijų. Tai reiškia, kad „lemiama įtaka“ gali būti įgyta turint mažiau nei 50 proc. balsavimo teisę suteikiančių akcijų.

Tačiau įtaka turi būti tam tikro „svorio“.[345] Teisių, kurios pagal nacionalinę įmonių teisę suteikiamos apsaugoti smulkiųjų akcininkų interesus, neužtenka, kad būtų pripažinta įtaka.[346] Turėti kontrolinį akcijų paketą taip pat nepakanka.[347] Svarbu ne turimų akcijų skaičius, bet balsų dauguma, leidžianti daryti įtaką ūkio subjekto verslo strategijai ir valdymo organų sprendimams. „Lemiamos įtakos“ taip pat neturima, jeigu susitarimai yra susiję tik su kasdienio valdymo atsakomybės paskirstymu ūkio subjekte, nes kiti ūkio subjektai, turintys *veto* teisę priimant

---

[342] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 2 dalies a punktas.
[343] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 2 dalies b punktas.
[344] 1990 m. gruodžio 10 d. Komisijos sprendimas IV/M.025 *Arjomari-Prioux SA/Wiggins Teape Appleton plc.*
[345] Broberg M., „The Concept of Control in the Merger Control Regulation,“ [2004] *E.C.L.R.* 741, p.742.
[346] 2001 m. birželio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2393 *Skanska Sverige/Posten/HOOC;* 2001 m. birželio 26 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2300 *YLE/TDF/Digita/JV*.
[347] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p. 15.

strateginius verslo sprendimus, gali daryti „lemiamą įtaką“. Verslo politikos kontrolė yra svarbesnė nei kasdienių veiksmų.[348]

Vertinant kiekvieną kartą tiriamos balsavimo ir kitos teisės, kurias turi akcininkai, bei įtaka, kurią pagal ūkio subjekto įstatus ir nuostatus jos suteikia.[349] Jeigu sprendžiant strateginius klausimus reikalinga kvalifikuota akcininkų balsų dauguma ,tai smulkieji akcininkai, turintys pakankamą balsų skaičių, gali daryti „lemiamą įtaką“. Tačiau jeigu kvalifikuota balsų dauguma reikalinga tik priimti sprendimams, susijusiems su smulkiųjų akcininkų apsauga, tai *veto* teisė priimant tokios rūšies klausimų sprendimus bus laikoma nepakankama pripažinti „lemiamą įtaką“. Pavyzdžiui, jeigu reikia kvalifikuotos daugumos pritarimo keisti ūkio subjekto įstatus ar gerokai didinti akcinį kapitalą, tai akcininkų mažuma neturės „lemiamos įtakos“, nes tokie klausimai dažniausiai nelaikomi verslo strategijos klausimais. Byloje *Eridania/ISI*[350] Komisija pripažino, kad smulkiųjų akcininkų turimos *veto* teisės, sprendžiant ūkio subjektų sujungimo, likvidacijos, kapitalo struktūros ar akcininkų skaičiaus pasikeitimo klausimus, neužtenka, kad galėtų turėti „lemiamos įtakos“ ūkio subjekto verslo sprendimams.

Įtaka, kurią suteikia „sutartys ar kiti pagrindai“, priklauso nuo nacionalinės teisės. Pavyzdžiui, nacionaliniuose įstatymuose gali būti numatyta tam tikrų asmenų ar jų susivienijimų (pvz., darbininkų profsąjungų) teisė dalyvauti nustatant ūkio subjekto kontrolę, nors jie ir nėra akcininkai. Gali susidaryti sudėtingos teisinės situacijos, nes vienose valstybėse akcininkai gali turėti platesnes teises, o kitose – siauresnes. Komisija sprendime *Anglo-American/Lonrho*[351] pripažino, kad *Anglo-American* įgijo lemiamą *Lonrho* įtaką todėl, kad *Lonrho* valdyboje *Anglo-American* atstovas, nors ir nebūdamas vykdančiuoju nariu bei turėdamas tik vieną balsą priimant sprendimus,, galėjo daryti įtaką verslo sprendimams, nes jis vienintelis valdyboje turėjo būtiną verslo ir kalnakasybos patirtį.

Komisijai suteikta plati diskrecijos teisė vertinti, ar konkrečiu atveju įgyjama „lemiama įtaka“. Apibendrinant Europos Komisijos sprendimų praktiką, kurioje buvo nagrinėtas „lemiamos įtakos“ atsiradimas, galima pasakyti, kad „lemiama įtaka“ atsiranda tada, kai daromas poveikis: [352]

- *skiriant valdymo organų narius*, turinčius vykdomuosius įgaliojimus (generalinis direktorius, jo pavaduotojai, vykdomasis direktorius).[353]

---

[348] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control*, 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000) p. 39.
[349] Ten pat, p. 36.
[350] 1991 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.062 *Eridania/ISI*.
[351] 1997 m. balandžio 23 d. Komisijos sprendimas IV/M.754 *Anglo American Corporation / Lonrho* [1998] OL L149/21.
[352] Broberg M., „The Concept of Control in the Merger Control Regulation,“ [2004] *E.C.L.R*. 741, p. 743; Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control*, 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000), p. 41.
[353] 1992 m. balandžio 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.197 *Solvay/Laporte/Intertox;* 2001 m. kovo 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2079 *Raytheon/Thales/JV*; 2001 m. rugsėjo 27 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2276 *The Coca-Cola Company/Nestlé/JV*; 1999 m. balandžio 28 d. PIT sprendimas T-221/95 *Endemol*

- *priimant sprendimus, susijusius su finansinių planų patvirtinimu*. Biudžeto tvirtinimas yra svarbi aplinkybė, nes jame apibendrinami visų ūkio subjekto padalinių tikslai (pardavimų, gamybos, platinimo, finansų ir t. t.).[354]
- *priimant sprendimus, susijusius su verslo planų tvirtinimu.*[355] Šiam klausimui Komisija teikia ypatingą reikšmę, nes *veto* teisė tvirtinant verslo planą savaime suteikia galimybę kontroliuoti. Jos nuomone, verslo planas – tai dokumentas, nustatantis ūkio subjekto tikslus ir priemones, kurios turi būti naudojamos jiems pasiekti. Ir atvirkščiai, šiuo klausimu neturint *veto* teisės įtaka gali būti pripažinta nepakankama.[356] Tačiau reiktų atkreipti dėmesį, kad verslo plane, kuriam tvirtinti gali būti panaudota *veto* teisė, turi būti pakankamai tiksliai pateikti ūkio subjekto strateginiai planai, nulemiantys ūkio subjektų elgesį rinkoje (pvz., klausimai, susiję su kainodara ir investicijomis) ir nustatantys kokybinius ir kiekybinius tikslus bei šių tikslų pasiekimo priemones, kurių pagrindu sudaromi veiksmų planai.[357] Įtaka tvirtinant verslo planus bus nepakankama, jeigu jame bus tik bendra siekių deklaracija:[358]
- *priimant sprendimus, susijusius su investavimu.* Šio klausimo svarba priklauso nuo investicijų sumos, kuriai reikia pritarimo ir investicijų svarbos rinkoje, kurioje veikia ūkio subjektas.[359] Jeigu pritarimo reikia tik labai stambioms investicijoms, tai turimos *veto* teisės neužteks kontroliuoti ūkio subjektą.[360] Jeigu įmonės veikla priklauso nuo didelių ilgalaikių investicijų, tai šiuo klausimu turima *veto* teisė turės palyginti didelę reikšmę. Tačiau jeigu įmonės veikla nepriklauso nuo ilgalaikių investicijų, tai išvada gali būti priešinga.
- *priimant sprendimus, susijusius su technologijų pasirinkimu.* Šio klausimo svarba priklauso nuo konkretaus ūkio subjekto. Kai technologija yra svarbiausias dalykas

---

Entertainment Holding BV v Komisija [1999] ECR II-01299, 159-164 pastraipos; 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 169-194 pastraipos; 1991 m. gegužės 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.010 *Conagra/Idea* [1991] OL C 175/18. 6, 11, 12 pastraipos.

[354] 2000 m. balandžio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1875 *Reuters/Equant-Project Proton*; 1999 m. balandžio 28 d. PIT sprendimas T-221/95 *Endemol Entertainment Holding BV v Komisija* [1999] ECR II-01299, 159-164 pastraipos; 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 169-194 pastraipos; 1991 m. gegužės 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.010 *Conagra/Idea* [1991] OL C 175/18. 6, 11, 12 pastraipos.

[355] 1999 m. balandžio 28 d. PIT sprendimas T-221/95 *Endemol Entertainment Holding BV v Komisija* [1999] ECR II-01299, 159-164 pastraipos; 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 169-194 pastraipos; 1991 m. gegužės 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.010 *Conagra/Idea* [1991] OL C 175/18, 6, 11, 12 pastraipos.

[356] 1993 m. kovo 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.295 *SITA-RPC/SCORI*; 1991 m. balandžio 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.073 *Usinor/ASD*.

[357] 1992 m. sausio 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.178 *Saab Ericsson Space.*

[358] 1996 m. vasario 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.681 *RB of Scotland/Bank*; Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 70 pastraipa.

[359] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 71 pastraipa.

[360] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 71 pastraipa.

įmonės veikloje, tai įtaka, sprendžiant klausimą, kokią technologiją turėtų naudoti ūkio subjektas, turės „lemiamą reikšmę“ nustatant kontrolę..

- *priimant sprendimus, susijusius su produkcijos tobulinimu*.[361] Ūkio subjektuose, kurie veikia rinkose, kurioms būdinga prekių įvairovė ir kuriose pateikiama daug naujovių, įtaka priimant sprendimus,, susijusius su naujų prekių gamyba ir įdiegimu, gali būti pripažinta svarbia.

Nėra būtina, kad *veto* teisė būtų visuose anksčiau paminėtuose klausimuose. Priklausomai nuo verslo, kuriame veikia konkretus ūkio subjektas, rūšies, įtaka sprendimams bent vienu iš anksčiau minėtų klausimų, gali būti pripažinta lemiama. Tačiau įtaka, nesusijusi nei su strategine prekybos politika, nei su aukščiausio lygio vadovybės skyrimu, nei su biudžeto ar verslo planų tvirtinimu, bus nepakankama pripažinti ūkio subjekto kontrolę.[362]

Vienvaldės ir kolektyvinės kontrolės skirtumai

Pagal Koncentracijų reglamentą, *kontrolę* galima įgyti vienasmeniškai[363] arba kolektyviai, kartu su kitais ūkio subjektais,[364] todėl tiriama, ar šalių pasirašyta sutartis arba kitas teisinis ar faktinis susitarimas kartu ar atskirai nesuteikia vienvaldės ar kolektyvinės kontrolės. Kontrolė gali būti tiek pozityvi,[365] tiek negatyvi.[366]

Vienvaldė kontrolė susidaro tada, kai *vienas* asmuo ar ūkio subjektas nulemia kito ūkio subjekto veiklą.[367] *Pozityvios* kontrolės atveju asmuo ar ūkio subjektas įgyja vienvaldę įmonės kontrolę įsigydamas ūkio subjekto kontrolinį akcijų paketą ir balsų, reikalingų strateginiams sprendimams priimti, daugumą.[368] *Negatyvios* kontrolės atveju vienas akcininkas turi teisę „blokuoti“ verslo strateginius sprendimus.[369] Toks *veto* teisę turintis akcininkas, priimdamas sprendimus, nebūtinai turi bendradarbiauti su kitais akcininkais. Vien dėl akcininko gebėjimo paveikti sprendimus taip, kad įmonė gali patekti į aklavietę, jis laikomas turinčiu „lemiamą įtaką“ priimant sprendimus ir atitinkamai kontroliuojančiu ūkio subjektą.

---

[361] 1991 m. gegužės 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.010 *Conagra/Idea* [1991] OL C 175/18, 6, 11, 12 pastraipos.
[362] 1993 m. kovo 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.295 *SITA-RPC/SCORI*.
[363] 2008 m. rugsėjo 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5290 *Phoenix/Cerp Lorraine –Repartition France.*
[364] 2008 m. rugsėjo 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5288 *GMR Infrastructure (Malta)/Ontario Teachers' Pension Plan/Intergen;* 2008 m. spalio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5299 *Goldman Sachs/Deutsche Bank/Befraco.*
[365] Pozityvios kontrolės atveju, vienas ar keli asmenys ar ūkio subjektai gali aktyviai dalyvauti sprendimų, susijusių su kito ūkio subjekto strateginiais verslo klausimais, priėmime. // Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 54 pastraipa.
[366] Negatyvios kontrolės atveju, vienas akcininkas negali priimti sprendimų, tačiau gali juos vetuoti . Veto teisė paprastai reiškia būtiną minimalų pritariančių balsų skaičių sprendimams akcininkų susirinkime ir valdymo organuose priimti. // Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 54 pastraipa.
[367] Broberg M., „The Concept of Control in the Merger Control Regulation,“ [2004] *E.C.L.R.* 741, pp. 743-744.
[368] 1993 m. sausio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.296 *Credit Lyonnais/BFG Bank*.(50 plius 1 akcija); 1993 m. vasario 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.299 *Sara Lee/BP Food Division* (100 akcinio kapitalo).
[369] Pvz., 1993 m. liepos 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.334 *Costa Crociere/Chargeurs/ Accor.*

Kolektyvinės kontrolės atveju du ir daugiau ūkio subjektų bendrai sprendžia ūkio subjekto verslo politikos klausimus,[370] t. y. ne vienas asmuo ar ūkio subjektas, bet keli turi „lemiamą įtaką“ kitame ūkio subjekte.[371] Šiuo atveju, „lemiama įtaka“ susidaro dėl esamos galimybės naudotis *veto* teise sutrukdant priimti sprendimus. Esant paprasčiausiam kolektyvinės kontrolės atvejui, tikėtina, kad kolektyvinė kontrolė susidarys, jeigu du dalyviai įgis vienodas balsavimo teises, kiekvienam iš jų įsigyjant po 50 proc. akcijų, suteikiančių vienodą balsavimo teisę priimant kiekvieną sprendimą.[372] Formalus dalyvių susitarimas nereikalingas.[373] Tačiau esant tarpusavio susitarimui, sutartis neturi pažeisti dalyvių lygių teisių principo. Joje nustatytos balsavimo teisės turi būti vienodos. Nei vienas iš dalyvių neturi turėti *lemiančio balso*.[374]

Kolektyvinei kontrolei nustatyti gali nepakakti akcininkų turimo vienodo akcijų skaičiaus, jeigu jos nesuteikia pakankamai *veto* teisių. Pavyzdžiui, įmonė, kurioje yra trys akcininkai, turintys po vieną trečdalį akcinio kapitalo ir renkantys po vieną trečdalį direktorių valdybos narių, gali kolektyvinės kontrolės neturėti, jeigu svarbiems sprendimams priimti pakanka paprastos balsų daugumos.[375] Tokiu atveju kontrolė nebūtų stabili, nes bet kuriuo momentu akcininkų dauguma galėtų persigrupuoti. Komisija pripažintų kolektyvinę kontrolę tik tada, jeigu nebūtų tikimybės, kad „susivienijęs aljansas“ galėtų pakeisti kontroliuojančiuosius.[376] Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *Paribas/MTH/MBU*[377] buvo nustatyta, kad *Paribas* ir *MTH* turėjo po 40 proc. *MBU* akcijų. Kiekvienas iš jų neturėjo įmonės akcijų daugumos, tačiau turėjo *veto* teisę akcininkų susirinkime. Nors Komisija pripažino, kad *Paribas* ir *MTH* kolektyvinis valdymas teoriškai galėjo būti pakeistas bent vienam iš jų susivienijus su kitais akcininkais, tačiau kiekvieno iš jų turima *veto* teisė jų bendrą valdymą padarė santykinai stabilų.

Jeigu akcininkai, turintys akcijų mažumą, gali *vetuoti* sprendimą, kuris yra svarbus ūkio subjekto strateginei komercinei veiklai, tai kolektyvinė kontrolė gali būti įgyta ir neturint lygių teisių (negatyvi kontrolė).[378] Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *Thomas Cook/LTU/West LB*[379]

---

[370] Whish R., *Competition Law*, 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p. 747; Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law: text, cases, and materials*, 2nd ed., (New York: Oxford university press, 2004), p. 868;
[371] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 62 pastraipa.
[372] 1991 m. sausio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.024 *Mitsubishi/Ucar*; 1997 m. liepos 2 d. Komisijos sprendimas IVM.885 *Merck/Rhône-Poulenc/Merial*; 2000 m. gegužės 12 d. Komisijos sprendimas COMP/JV.45 *Bertelsmann/Kooperativa Förbundet (KF)/BOL Nordic*; 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/JV.44 *Hitachi/NEC-DRAM/JV*; 2000 m. liepos 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1996 *SCA/Graninge/Scaninge Timber;* 2000 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2250 *Du Pont/Air Products Chemicals/JV*.
[373] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 64 pastraipa.
[374] 1993 m. kovo 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.272 *Matra/Cap Gemini/Sogeti*; 2000 m. rugsėjo 1 d. Komisijos sprendimas COMP/JV.51 *Bertelsmann/Mondadori/ BOL Italia S.p.A.*
[375] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 80 pastraipa.
[376] Arnull A., Dashwood A., Ross M., Wyatt D., Spaventa E., Dougan M., *Wyatt and Dashwood's, European Union Law,* 4th ed., (London: Sweet & Maxwell 2000), pp. 653-654.
[377] 1991 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas IV/M.050. *AT&T/NCR* [1991] OL C277/18.
[378] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 65-73 pastraipos; Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law: text, cases, and materials,* 2nd ed., (New York: Oxford university press, 2004), p. 868; Arnull A., Dashwood A., Ross M.,

buvo du akcininkai: *LTU* ir *West LB*, kurie atitinkamai turėjo 90 ir 10 proc. *Thommas Cook* akcijų. Tačiau jie buvo sudarę sutartį, kurioje numatė, kad yra reikalingas abiejų akcininkų pritarimas priimant svarbius strateginius sprendimus, tokius kaip penkerių metų verslo plano patvirtinimas. Komisija padarė išvadą, kad abu akcininkai turėjo jungtinę kontrolę. Jeigu nebūtų buvusios sutarties, suteikiančios *veto* teisę, smulkusis akcininkas būtų neturėjęs jokios įtakos.

Tačiau jeigu *veto* teisė skirta tik apsaugoti smulkiųjų akcininkų finansinius interesus,[380] tai kolektyvinė kontrolė nesusidarys.[381] Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *Pepsico/General Mills*[382] nors *General Mills* turėjo 40,5 proc. akcijų, o *Pepsico* – 59,5 proc.,, tačiau buvo pripažinta, kad kolektyvinės kontrolės jie neįgijo, nes akcininkų sudarytoje sutartyje buvo nurodytos tik sąlygos, skirtos apsaugoti dalyvių finansines investicijas.

Remiantis Komisijos sprendimų praktika, nėra aišku, kiek dalyvių gali kolektyviai kontroliuoti ūkio subjektą. Komisijos sprendimų praktikoje buvo pripažinta, kad netiesioginę kontrolę buvo įgiję penki, [383] septyni,[384] aštuoni ūkio subjektai.[385] Komisija sprendime *GTS Hermes Inc/HIT Rail BV*[386] nustatė, vienuolika, o sprendimuose *Archer Daniels Midland Company/Alfred C. Toepfer International GmbH/InTrade NV*[387] ir *ADM/ACTI*[388] net trylika bendros kontrolės dalyvių. Kyla klausimas, kiek reali ši kontrolė? Atrodo, komisija yra neapsisprendusi, kiek galėtų būti kolektyvinės kontrolės dalyvių. Tokia situacija akcijas įsigyjančių asmenų ar ūkio subjektų padėtį daro neaiškią ir sunkiai nuspėjamą, nes ūkio subjektai, įsigydami akcijų, niekada aiškiai negalės prognozuoti, ar pagal Koncentracijų reglamentą kontrolė jau įgyta ar dar ne. Klausimas yra svarbus, nes kontrolės atsiradimo atveju veiksmas yra pripažįstamas koncentracija ir atsiranda pareiga apie ją pranešti Europos Komisijai ir gauti iš jos leidimą įsigyti akcijų.

2.2.2. *De jure* ir *de facto* kontrolės susidarymas

Tiek vienvaldė, tiek kolektyvinė kontrolė gali būti įgyta ir *de jure,* ir *de facto.*

Wyatt D., Spaventa E., Dougan M., *Wyatt and Dashwood's, European Union Law*, 4th ed., (London: Sweet & Maxwell 2000), pp. 653-654.

[379] 1992 m. liepos 14 d. Komisijos sprendimas IV/M.229 *Thomas Cook/LTU/West LB.*

[380] Paprastai akcininkų mažumos teisių saugojimas liečia įstatų keitimą, kapitalo didinimą arba mažinimą, įmonės likvidavimą.

[381] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 66 pastraipa.

[382] 1992 m. rugpjūčio 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.232 *Pepsico / General Mills.*

[383] 2001 m. sausio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2246 *TNT/GD Sofinim/KBC Invest/Mercator & Noordstar/VIV/Tournesoleon/ de Clerck/NIB/FOC.*

[384] 2001 m. gegužės 14 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2315 *The Airine Group/ NATS.*

[385] 1991 m. rugpjūčio 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.116 *Kelt/American Express.*

[386] 1996 m. kovo 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.683 *GTS-Hermes Inc/HIT Rail BV.*

[387] 1999 m. lapkričio 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1348 *Archer Daniels Midland/Alfred C. Toepfer International/InTrade N.V.*

[388] 2002 m. vasario 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2693 *ADM/ACTI.*

Paprasčiausiu atveju vienas ūkio subjektas gali tapti kito ūkio subjekto savininku įsigydamas kontrolinį akcijų paketą, suteikiantį balsų, būtinų priimant verslo strateginius sprendimus, daugumą.[389] Kaip jau buvo minėta, balsavimo teisių dauguma nebūtinai sutampa su akcinio kapitalo dauguma, kaip ir balsavimo teisių dauguma nebūtinai suteikia vienvaldę kontrolę, nes, pavyzdžiui, smulkusis akcininkas gali kolektyviai kontroliuoti kartu su stambiuoju dėl to, kad jis turi *veto* teisę.

Kai nėra akcininko, turinčio absoliučią balsų daugumą, situacija yra mažiau nuspėjama, nes tokiu atveju *pozityvi* vienvaldė d*e jure* kontrolė gali susidaryti esant tam tikriems akcininkų susitarimams. Pavyzdžiui, strateginiams verslo sprendimams priimti gali būti numatytas reikalavimas surinkti tam tikrą balsų skaičių privilegijuotomis akcijomis ar susitarimu gali būti suteiktos kitos teisės, leidžiančios akcijų mažumą turinčiam asmeniui ar ūkio subjektui daryti įtaką ūkio subjekto strateginiams verslo sprendimams. Tokios teisės akcininkams gali būti numatytos ūkio subjekto įstatuose ar sutartyse. Pavyzdžiui, Komisija sprendime *CCIE/GTE*[390] pripažino *CCIE* įgijus *EDIL* kontrolę, nors *CCIE* įsigijo tik 19 proc. *EDIL* balsavimo teisių, kadangi *CCIE* gavo nuolatinę vietą *EDIL* valdyboje ir teisę skirti pirmininką bei vykdomąjį direktorių. Taip pat *CCIE* skiriamam direktoriui buvo suteikta *veto* teisė priimant visus svarbiausius *EDIL* sprendimus. Kitame sprendime *Saint Gobain/Poliet*[391] Komisija priėjo prie išvados, kad *Saint Gobain*, įsigijus 47 proc. *Poliet* akcijų, jis įgijo vienvaldę kontrolę, nepaisant tos aplinkybės, kad kita įmonė *Paribas* turėjo 51,9 proc. *Poliet* akcijų. Įtakos šiam sprendimui turėjo ta aplinkybė, kad buvo tarpusavio susitarimas, jog *Saint Gobain* skirs daugumą valdybos narių ir *Paribas* balsuos pagal *Saint Gobain* nurodymus.

Negatyvi vienvaldė kontrolė gali susidaryti, jeigu vienas akcininkas įsigyja 50 proc. akcijų, o kitus 50 proc. įsigyja du ar daugiau kitų akcininkų, arba jeigu tik vienas akcininkas turi *veto* teisę priimant verslo strateginius sprendimus.[392]

Kolektyvinė *de jure* kontrolė susidaro, jeigu ūkio subjekto dalyviai sudaro teisiškai juos įpareigojantį susitarimą, kuriuo numatoma bendrai naudotis balsavimo teisėmis.[393] Susitarime numatoma, kaip balsuoti ar kokios politikos laikytis valdymo organų susirinkimuose. Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *Cable I Televisió de Catalunya*[394] buvo nustatyta dviejų akcininkų grupių kolektyvinė kontrolė, nes kiekviena iš jų galėjo sukliudyti įmonei priimti

---

[389] 1993 m. sausio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.296 *Credit Lyonnais/BFG Bank* (50 plius 1 akcija);1993 m. vasario 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.299 *Sara Lee/BP Food Division* (100 akcinio kapitalo).
[390] 1992 m. rugsėjo 25 d. Komisijos sprendimas IV/M.258 *CCIE/GTE* [1992] O.J. C258/15.
[391] 1996 m. liepos 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.764 *Saint Gobain/Poliet.*
[392] 2005 m. balandžio 27 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3768 *BBVA /BNL,* 3 pastraipa.
[393] 1999 m. gegužės 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.1479 *Thomson/Banco Zaragozano/Caja Madrid/Indra.* (Komisija nustatė, kad grupė akcininkų turėdama mažiau nei 25 proc. akcijų turėjo kolektyvinę kontrolę, nes buvo susitarę derinti balsavimo veiksmus akcininkų susirinkime.)
[394] 1998 m. sausio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.1022 *Cable I Televisió de Catalunya (CTC).*

strateginius sprendimus – kiekvienas iš tų grupių narių buvo įpareigotas palaikyti vieningą grupės poziciją balsuojant įmonės veikloje.

Esant išskirtinėms aplinkybėms, dėl ūkio subjekto ekonominės priklausomybės, kontrolė gali būti įgyjama *de facto*. Kontrolė gali susidaryti dėl turimų svarbių ilgalaikių tiekimo sutarčių, tiekėjo ar pirkėjo suteiktos paskolos bei struktūrinių tarpusavio ryšių.[395] Tačiau aplinkybė, kad ūkio subjektas turi pirmenybę ateityje įsigyti pagrindinį įmonės akcijų paketą, nesudaro kontrolės.[396] Išvada būtų kita, jeigu greta kitų aplinkybių būtų įpareigojantis susitarimas šią teisę įgyvendinti netolimoje ateityje.[397]

De facto kontrolė gali susidaryti, kai balsų mažumą turintys akcininkai faktiškai turi balsų daugumą visuotiniame akcininkų susirinkime. Jei smulkusis akcininkas, atsižvelgiant į jo turimą akcijų skaičių, ankstesnę balsavimo akcininkų susirinkime praktiką,[398] kitų akcininkų padėtį,[399] tikėtina, kad turės nuolatinę balsų daugumą akcininkų susirinkime, tai manoma, kad toks smulkusis akcininkas turi vienvaldę kontrolę. Pavyzdžiui, Komisija sprendime *Coca-Cola Enterprises/Amalgamated Beverages Great Britain*,[400] atsižvelgdama į tai, kad *Coca-Cola Company* balsai akcininkų susirinkime visada nulemdavo priimamus sprendimus, *Coca-Cola Enterprises* verslas labai priklausė nuo *Coca-Cola Company* gaminamos produkcijos, ir kiti *Coca-Cola Enterprises* akcininkai, atsižvelgiant į jų finansinį interesą, balsuodami prieš *Coca-Cola Company* siūlomus sprendimus, turėtų įvertinti galimą žalą ilgalaikiams *Coca-Cola Enterprises* tikslams, priėjo prie išvados, kad *Coca-Cola Company* turėjo *de facto Coca-Cola Enterprises* kontrolę, nors ji *de jure* neturėjo vienvaldės kontrolės, nes *Coca-Cola Company* turėjo 45 proc. *Coca-Cola Enterprises* akcijų (antras didžiausias akcininkas turėjo tik 8 proc.). Be to, akcininkų susirinkimuose ji turėdavo tik 49 proc. balsavimo teisių. Komisijos teigimu, jeigu *Coca-Cola Company* neturėtų lemiamos įtakos, ji galėtų akcijų biržoje paprasčiausiai nusipirkti papildomus 2 proc. akcijų ir įgyti veiksmingą daugumą.

Vertinant galimą *de facto* kontrolės susidarymą, reikšmės turi: visuotiniuose akcininkų susirinkimuose nuolat dalyvaujančių balsų skaičius; balsų skaičius, reikalingas sprendimams priimti; įvairių akcininkų skiriami nuolatiniai balsai paremti vienos iš akcininkų grupių

---

[395] 1996 m. kovo 27 d. Komisijos sprendimas IV/M.697 *Lockheed Martin Corporation/Loral Corporation.*
[396] 1994 m. gegužės 19 d. PIT sprendimas T-2/93 *Société Anonyme à Participation Ouvrière Compagnie Nationale Air France v Komisija* [1994] ECR II-00323, 70-72 pastraipos.
[397] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 60 pastraipa; 1994 m. kovo 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.397 *Ford/Hertz*.
[398] 1999 m. lapkričio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.1157 *Skanska/Scancem* [1999] OJ L183/1, 14-20 pastraipos; 2004 m. kovo 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3330 *RTL /M6.*
[399] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice*, 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p. 22.
[400] 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15.

sprendimus; *veto* teisės praktikoje naudojimas priimant svarbius sprendimus;[401] likusių akcijų pasiskirstymas; kitų svarbesnių akcininkų struktūriniai, ekonominiai ar giminystės ryšiais su smulkiuoju akcininku; kitų akcininkų interesas (strateginis ar finansinis) įgyjamoje įmonėje. Pavyzdžiui,[402] sprendime *Arjomari-Prioux/Wiggins Teape*[403] Komisija pripažino, kad *Arjomari* įsigijus 39 proc. *Wiggings Teape* akcijų, jis įgijo vienvaldę *Wiggings Teape* kontrolę, nes kitos akcijos buvo plačiai pasklidusios tarp 100 000 akcininkų, kurių nei vienas neturėjo didesnės kaip 4 proc. akcinio kapitalo dalies.

Kolektyvinė kontrolė taip pat gali susidaryti *de facto*,[404] kai smulkiesiems akcininkams sutelkus nedidelius akcijų ir atitinkamus balsų kiekius atsiranda galimybė veikiant kartu kolektyviai kontroliuoti įgyjamą ūkio subjektą.[405] Kontrolei atsirasti nėra būtinas aiškus įpareigojantis susitarimas, kaip balsuoti visuotiniuose susirinkimuose ar kokios politikos laikytis valdybos posėdžiuose. Gali užtekti bendro raštiško pageidavimo veikti kolektyviai, nenustatant bendradarbiavimo modelio.[406] *De facto* kontrolė taip pat gali atsirasti, jeigu akcininkai turi bendrų interesų, kurie tokie svarbūs, kad jie nesiimtų veiksmų vieni prieš kitus,[407] jeigu smulkusis akcininkas turi ypatingas technologijas, praktinę patirtį, išskirtinius tiekimo ar pardavimo susitarimus,[408] jeigu stambusis akcininkas labai priklauso nuo smulkiojo akcininko, nes, pavyzdžiui, smulkusis akcininkas turi būtiną praktinę patirtį, o stambusis yra tik investuotojas.[409] Jeigu nėra svarbių bendrų interesų, o akcininkų dauguma nekinta, kontrolė bus pripažinta vienvalde. Jeigu akcininkų dauguma, priimant sprendimus, kinta, bus pripažinta, kad smulkieji akcininkai (arba tam tikra jų grupė) bendrai kontroliuoja ūkio subjektą.[410]

Kolektyvinė *de facto* kontrolė yra reikšmingesnė už *de jure.* Jeigu būtų remtasi tik *de jure* kontrole, anksčiau minėtose situacijose greičiausiai būtų nustatyta vienvaldė stambiojo akcininko kontrolė.[411]

---

[401] 1995 m. liepos 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.613 *Jefferson Smurfit Group plc/Munksjo AB*, (pripažinta, kad 29,04 proc. akcijų dalies turėjimas suteikia kontrolę, nes praktiškai visuotiniame akcininkų susirinkime jie sudarė daugiau kaip 70 proc. balsų.)

[402] Pavyzdžiui, 1995 m. liepos 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.613 *Jefferson Smurfit Group plc/Munksjo AB*, 4-7 pastraipos (turint 29,04 proc. akcijų, įgyta vienasmenė kontrolė, nes kitos akcijos labai išsisklaidę)

[403] 1990 m. gruodžio 10 d. Komisijos sprendimas IV/M.025 *Arjomari-Prioux SA/Wiggins Teape Appleton plc*., 4 pastraipa.

[404] 1993 m. gruodžio 3 d. Komisijos sprendimas IV/M.382 *Philips/Grundig.*

[405] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 74 pastraipa.

[406] 1992 m. liepos 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.117 *Koipe/Tabacalera/Elosua*; 1991 m. gruodžio 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.159 *Mediobanca/Generali.*

[407] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 76 pastraipa.

[408] 1993 m. gruodžio 3 d. Komisijos sprendimas IV/M.382 *Philips/Grundig,* 76-78 pastraipos.

[409] 2006 m. vasario 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4085 *Arcelor/Oyak/Erdemir.*

[410] 1998 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimas IV/JV.12 *Ericsson/Nokia/Psion/ Motorola.*

[411] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 78 pastraipa.

2.2.3. Galimybės daryti „lemiamą įtaką“ reikšmė nustatant kontrolę

Vertinant kontrolės įgijimą, esminis klausimas yra, ar teisės, kurias vienas ūkio subjektas įgyja kito subjekto atžvilgiu, yra pakankamos pripažinti, kad jis įgyja „galimybę daryti „lemiamą įtaką“ tam ūkio subjektui. Kontrolė pagal Koncentracijų reglamentą yra apibūdinama tik kaip *galimybė* daryti „lemiamą įtaką“, todėl nustačius, kad ši galimybė egzistuoja, visai nesvarbu, ar ja praktiškai pasinaudojama,[412] nėra būtina pateikti konkrečių įrodymų, kad galimybe bus pasinaudota ateityje.[413] Tačiau galimybė pasinaudoti šia įtaka turi būti reali.[414]

Kontrolės įgijimo nustatymui neturi reikšmės, ar ūkio subjektas siekė įgyti kontrolę. Kontrolė gali būti įgyta ir tuo atveju, jeigu ją įgyjantys ūkio subjektai tvirtina to visai nesiekę[415] ar savo galia naudotis neplanuoja. Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *McCormick/CPC/ Rabobank/Osmann*[416] buvo nustatyta, kad balsavimo procedūroje numatytas būtinas visų trijų akcininkų patvirtinimas priimant sprendimus, liečiančius įmonės valdymą ar komercinę politiką, suteikė kiekvienam iš akcininkų tam tikrą *veto* teisę, leidžiančią daryti „lemiamą įtaką“. Nors *Rabobank* tik investavo ir sakė, kad nedalyvaus priimant svarbiausius verslo sprendimus, tačiau Komisija teigė, kad „Nors *Rabobank* turi mažą bendro akcijų paketo dalį ir susitarimu numatytą gauti fiksuotą pelno procento dalį, tačiau tai negali panaikinti fakto, kad *Rabobank* turi teisinę galimybę daryti „lemiamą įtaką“ jungtinėje veikloje“.[417]

Diskusinis klausimas, ar koncentracijos vertinimui turi reikšmės galimybė įgyti įtaką ateityje. Šiuo klausimu Komisijos ir PIT išaiškinimai nėra vienareikšmiai. PIT teigimu, jeigu vertinimo momentu teisių savininkas jomis yra nepasinaudojęs ir nėra duomenų, kad jis siekia jomis naudotis, vertinant kontrolės atsiradimą būtų teisinga į tai neatsižvelgti.[418] Tam pritaria ir kai kurie konkurencijos teisės žinovai. Jų teigimu, įtaka turėtų būti vertinimo momentu, o ne kada nors ateityje.[419] Komisija šiuo klausimu, manytina, nėra aiškiai apsisprendusi, nes vienu atveju teigia, kad kontrolei susidaryti galimybės įgyti įtaką ateityje (pavyzdžiui, pirmumo teise

---

[412] Verloop P., Landes V. (eds.), *Merger Control in Europe: EU, Member States and Accession States,* 4th ed., (London: Kluwer Law International, 2003), p. 30; Broberg M., „The Concept of Control in the Merger Control Regulation,“ [2004] E.C.L.R. 741, p. 744; Arnull A., Dashwood A., Ross M., Wyatt D., Spaventa E., Dougan M., Wyatt and Dashwood‘s, *European Union Law,* 4th ed., (London: Sweet & Maxwell 2000), pp. 653-654.
[413] 1993 m. spalio 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.330 *McCormick/CPC/Rabobank/ Ostmann*, 17 pastraipa.
[414] 2006 m. vasario 23 d. PIT sprendimas T-282/02 *Cementbouw Handel & Industrie BV v. Komisija* [2006] ECR II-00319; 1993 m. spalio 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.330 *McCormick/CPC/Rabobank/ Ostmann.*
[415] 1992 m. spalio 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.157 *Air France/Sabena*; Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 21 pastraipa.
[416]1993 m. spalio 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.330 *McCormick/CPC/Rabobank/ Ostmann,* 14-16 pastraipos.
[417] 1993 m. spalio 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.330 *McCormick/CPC/Rabobank/ Ostmann,* 17 pastraipa.
[418] 1994 m. gegužės 19 d. PIT sprendimas T-2/93 *Société Anonyme à Participation Ouvrière Compagnie Nationale Air France v Komisija* [1994] ECR II-00323, 71-72 pastraipos.
[419] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control,* 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000), p. 32; Broberg M., „The Concept of Control in the Merger Control Regulation,“ [2004] *E.C.L.R.* 741, p.745.

įsigyjant akcijas) nepakanka,[420] kitu atveju – kad galimybė bet kuriuo momentu ateityje įgyti įtaką jau vertinimo momentu sudaro *de facto* kontrolę. Pavyzdžiui, byloje *Ford/Hertz*[421] Komisija lengvai priėjo išvadą, kad akcininkų susitarime numatyta *Ford*, kaip mažumos akcininko, teisė (nors *Ford* ja nėra pasinaudojęs) bet kokiu momentu be jokio papildomo mokesčio pakeisti dalį savo C klasės akcijų į B klasės akcijas (kas suteiktų teisę paskirti du papildomus *Hertz* valdybos narius ir taip sudarytų daugumą valdyboje) sudaro *de fakto* įmonės *Hertz* kontrolę. Sprendime Komisija taip pat pažymėjo, kad tikėtinas pasinaudojimas tokia teise gali būti papildoma aplinkybė, kuri kartu su kitomis aplinkybėmis, gali pagrįsti kontrolės atsiradimą.[422]

Manytina, kad nustatant koncentraciją, į galimą įtakos atsiradimą ateityje reikia atsižvelgti, jeigu galima aiškiai nustatyti priežastinį ryšį tarp sandorio ir galimybės įgyti įtaką ateityje. Jeigu ryšio negalima aiškiai nustatyti, atsižvelgti į tokią įtaką būtų per daug subjektyvu, nes įtaka ateityje atsirasti gali ne dėl sandorio, o dėl kitų priežasčių, pavyzdžiui, įgijus patirtį. Nustatant veiką, kuri turėtų būti pripažintina koncentracija, reikšminga ta įtaka, kuri atsiranda sudarius sandorį.

2.3. Kontrolės formos pasikeitimo reikšmė koncentracijų susidarymui

Koncentracijų reglamentas taikomas net tik kito ūkio subjekto kontrolės įsigijimo atveju, bet ir pasikeitus ūkio subjektų kontrolės formai.[423] Pavyzdžiui, sprendime *ICI/Tioxide* Komisija pažymėjo „lemiamos įtakos formos pasikeitimą“[424] kaip faktinę aplinkybę, rodančią koncentracijos pagal Reglamentą susidarymą. Suvestiniame pranešime detalizuojami kontrolės pokyčiai, kuriems esant, manoma, susidaro koncentracija.[425] Tokie kontrolės pasikeitimai yra, kai ūkio subjektas, anksčiau turėjęs vienvaldę kontrolę kitame ūkio subjekte, priima partnerį kaip kolektyvinės kontrolės dalyvį; kai kolektyvinė kontrolė pasikeičia į vienvaldę, vienam iš kolektyvinės kontrolės dalyvių nuperkant kito dalyvio dalį; kai akcininkų padaugėja ar pasikeičia

---

[420] 1994 m. liepos 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.479 *Ingersoll Rand/Man*, 10 pastraipa; 2003 m. vasario 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3068 *Ascott Group/Goldman Sachs/Oriville,* 7 pastraipa.
[421] 1994 m. kovo 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.397 *Ford/Hertz,* 5-9 pastraipos.
[422] 1997 m. rugsėjo 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.967 *KLM/Air UK*, 12 - 14 pastraipos; 2001 m. lapkričio 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2578 *Banco Santander/ Central Hispanico/AKB*, 5 - 6 pastraipos;
[423] Whish R., *Competition Law*, 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p. 748; Arnull A., Dashwood A., Ross M., Wyatt D., Spaventa E., Dougan M., *Wyatt and Dashwood's, European Union Law,* 4th ed., (London: Sweet & Maxwell 2000), pp. 653-654; Broberg M., „The Concept of Control in the Merger Control Regulation,“ [2004] *E.C.L.R.* 741, pp. 743-744; Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control,* 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000) pp. 34-43.
[424] 1990 m. lapkričio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.023 *ICI/Tioxide,* 4 pastraipa.
[425] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 83 pastraipa.

kontroliuojantys akcininkai. Tačiau jeigu vienvaldė negatyvi kontrolė pakeičiama pozityvia, manoma, kad kontrolės forma nepakito ir koncentracija nesusidarė.[426]

Tokie kontrolės, pasikeitimai įpareigoja sandorio dalyvius apie tai pranešti Komisijai. Kaip pažymėta Koncentracijų reglamente, koncentracija reiškia tik kontrolės pokyčius. Todėl vidaus restruktūrizavimas bendrovių grupėje nėra laikomas koncentracija.[427]

Perėjimas nuo kolektyvinės kontrolės prie vienvaldės

Sumažėjus akcininkų, turinčių ūkio subjekto kolektyvinę kontrolę, skaičiui, gali susidaryti koncentracija.[428] Pavyzdžiui, sprendime *ABB/BREL,*[429] Komisija pripažino koncentracija sandorį, kurio metu *ABB*, turėdamas 40 proc. *BREL* akcijų, nupirko iš kito akcininko *Trafalgar House* jo turimus 40 proc. *ABB* akcijų, nes kolektyvinė *BREL* ir *Trafalgar House* kontrolė pakito į vienvaldę *BREL* kontrolę.

Perėjimas nuo kolektyvinės kontrolės prie vienvaldės bus vertinama kaip koncentracija,[430] nes „lemiama įtaka“, kurią turi vienas subjektas, iš esmės skiriasi nuo kolektyviai daromos įtakos. Komisija daug kartų skelbė, kad kolektyvinė „lemiama įtaka“ labai skiriasi nuo vienvaldės,[431] nes, bendrai kontroliuodami akcininkai turi atsižvelgti į vieni kitų interesus, kurie gali skirtis. Pavyzdžiui, sprendime *ICI/Tioxide*[432] Komisija pripažino koncentracija sandorį, kuriame *ICI*, turėdamas 50 proc. *Tioxide* akcijų, įsigijo papildomus 50 proc. iš *Cookson*. Šiame sprendime Komisija, pabrėždama skirtumus tarp kolektyvinės ir vienvaldės „lemiamos įtakos“, pažymėjo, kad

> lemiama įtaka, naudojama vienasmeniškai, iš esmės skiriasi nuo „lemiamos įtakos“, naudojamos kolektyviai, nes antrojoje reikia atsižvelgti į galimus kito dalyvio ar susijusių dalyvių interesų skirtumus. Sandorio metu, pakeitus *ICI* lemiamą įtaką, kurią jis turi *Tioxide*, susidarytų ilgalaikiai susijusių dalyvių struktūriniai pokyčiai. *Tioxide* taptų visiškai *ICI* dukterine įmone, kuri įsigydama nuosavybės teise visas *Tioxide* priemones turėtų neribotą įtaką *Tioxide* sudėčiai, jos sprendimams ir pan. *ICI* įgytų visišką *Tioxine* kontrolę pagal 3 straipsnio 1 dalies b puntą, atsižvelgiant į reglamento 3 straipsnio 3 dalį.

---

[426] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 83 pastraipa.
[427] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 51 pastraipa.
[428] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law: text, cases, and materials,* 2nd ed., (New York: Oxford university press, 2004), p. 868.
[429] 1992 m. gegužės 26 d. Komisijos sprendimas IV/M.221 *ABB/BREL.*
[430] Whish R., Competition Law, 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p. 748; Arnull A., Dashwood A., Ross M., Wyatt D., Spaventa E., Dougan M., *Wyatt and Dashwood's, European Union Law*, 4th ed., (London: Sweet & Maxwell 2000), pp. 653-654.
[431] 1995 m. rugpjūčio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.627 UAP/Sun *Life*; 2000 m. vasario 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.1847 *GM/SAAB;* 2000 m. rugsėjo 1 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2120 *Toyota Motor Corporation/Toyota GB*; 2000 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2008 *AOM/Air Liberte/Air Littoral.*
[432] 1990 m. lapkričio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.023 *ICI/Tioxide.*

Nebūtina, kad visos akcijos būtų nupirktos iš kito dalyvio. Kaip minėta, pokytis turi būti toks, kad sandorio metu būtų įgyta vienvaldė „lemiama įtaka“ ūkio subjekto strateginiams sprendimams. Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *Eridania/ISI*[433] nustatyta, kad *ISI*, turėdamas 50 proc. *Eridania* akcijų, įsigijo dar 15 proc. akcijų iš kito akcininko *Finbieticola*, kuriam liko 35 proc. akcijų. Taip *ICI* padidino savo akcijų dalį iki 65 proc. Iki akcijų pirkimo *ISI* kartu su *Finbieticola* kolektyviai kontroliavo *Eridania*. Įvykus sandoriui, *ISI* įgijo vienvaldę kontrolę ir pagal Koncentracijų reglamentą įvyko koncentracija. Komisijos suvestiniame pranešime teigiama, kad dažniausiai koncentracijos nebus, jeigu kontroliuojančių akcininkų skaičiui sumažėjus, kolektyvinė kontrolė nepasikeis į vienvaldę.[434] Vartojama sąvoka paprastai rodo, kad vertinimas nėra vienareikšmis. Praktikoje būta atvejų, kai įvykęs sandoris, kurio metu trijų ūkio subjektų kontrolė buvo pakeista į dviejų, buvo pripažintas koncentracija.[435]

Perėjimas nuo vienvaldės kontrolės prie kolektyvinės

Pagal Koncentracijų reglamentą koncentracija taip pat gali susidaryti, kai asmuo ar ūkio subjektas, anksčiau turėjęs vienvaldę kito ūkio subjekto veiklos kontrolę, priima partnerį ir vienvaldę kontrolę pakeičia kolektyvine. Dėl naujo dalyvio atsiradimo iš esmės pakinta kontroliavusio subjekto padėtis, nes ateityje reikės atsižvelgti į kitų partnerių interesus, su jais bendradarbiauti ir derinti veiksmus.

Kolektyvinės kontrolės dalyvių pasikeitimas

Jeigu esant kolektyvinei kontrolei, vienas iš kontrolės dalyvių pakeičiamas kitu, tai pagal Koncentracijų reglamentą taip pat susidaro koncentracija.[436] Neatsižvelgiama į tai, kad ūkio subjektas buvo kolektyviai kontroliuojamas tiek iki sandorio, tiek po jo.[437] Koncentracija taip pat gali susidaryti, jeigu stambusis akcininkas parduoda savo akcijas keliems pirkėjams mažesnėmis dalimis ir akcininkas, turėjęs mažesnę akcijų dalį, tampa reikšmingas ir gali daryti „lemiamą įtaką“ ūkio subjekto sprendimams.[438]

Daugeliu atvejų, ūkio subjektai ar asmenys įgyja kito ūkio subjekto kontrolę sąmoningai. Tačiau kartais kontrolė gali susidaryti aktyviai nesiekiant jos įgyti, nes įgyjama dėl trečiųjų šalių veiksmų.[439] Tokia kontrolė laikoma įgyta „kitomis priemonėmis“.[440] Pavyzdžiui, byloje *Avesta*

---

[433] 1991 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.062 *Eridania/ISI.*
[434] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 90 pastraipa.
[435] 1998 m. gegužės 27 d. Komisijos sprendimas IV/M.993 *Bertelsmann/Kirch/Premiere* [1999] OL L 53/1.
[436] 1992 m. vasario 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.162 *James River/Rayne.*
[437] 2004 m. gruodžio 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3440 *ENI/EDP/GDP.*
[438] 1991 m. gruodžio 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.159 *Mediobanca/Generali.*
[439] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 21 pastraipa.
[440] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 1 dalies b punktas.

(II)[441] nustatyta, kad keturi stambieji *Avesta* akcininkai sudarė sutartį, pagal kurią svarbiausiems sprendimams, susijusiems su *Avesta* veikla, reikia išankstinio rašytinio dviejų iš keturių stambiųjų ir bent vieno iš dviejų smulkiųjų akcininkų (bet nebūtinai abiejų) sutikimo. Kai vienas iš dviejų smulkiųjų akcininkų pardavė savo *Avesta* akcijas, sutartis nebuvo pakeista. Dėl to prieš priimant svarbiausius sprendimus, ne tik du stambieji akcininkai, bet ir likęs vienas smulkusis akcininkas visada turėjo pateikti rašytinį sutikimą. Iki pardavimo du, po pardavimo jau trys akcininkai turėjo *veto* teisę. Kitais žodžiais tariant, likęs smulkusis akcininkas įgijo kolektyvinę *Avesta* kontrolę.[442]

Kontrolė gali susidaryti dėl išorinių aplinkybių, kurios gali būti nežinomos, ir todėl gali būti nežinoma, kad koncentracija įvyko.[443] Tarkime, kad A turi 35 proc. X akcijų. Kiti smulkesnieji akcininkai – po 10–15 proc. akcijų. Akcininkai laikui bėgant išsiskaidė taip, kad A paskutiniuose 10 visuotinių susirinkimų didėjančiai turėjo nuo 55 iki 90 proc. X balsų. Tokiu būdu A įgijo *de facto* vienvaldę X kontrolę. Tačiau negalima tiksliai pasakyti, kada ši kontrolė susidarė.

Kontrolės pasikeitimas dėl ūkio subjekto verslo skaidymo

Ūkio subjekto verslo skaidymas taip pat gali sudaryti koncentraciją ar koncentracijas. Pavyzdžiui, byloje *Solvay-Laporte/Interox*[444] nustatyta, kad *Solvay* ir *Laporte* norėjo išardyti *Interox* jungtinės veiklos įmonę. *Solvay* norėjo pasiimti *Interox* didmeninę chemijos verslo dalį, o *Laporte* specializuot1 chemijos verslo dalį. Komisija pripažino, kad tiek *Solvay*, tiek *Laporte* įgijo verslo dalies, kurioje jie turėjo kolektyvinę kontrolę, vienvaldę kontrolę, todėl susidarė dvi koncentracijos.

3. POKYČIO ILGALAIKIŠKUMAS - VIENA IŠ KONCENTRACIJOS SUSIDARYMO SĄLYGŲ

Pagal Koncentracijų reglamentą koncentracija reiškia sandorį, dėl kurio susidaro *ilgalaikiai* pokyčiai koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų struktūroje[445] ir rinkos struktūroje.[446] Todėl atitinkamai kontrolės pokytis turi būti ilgalaikis.

Kartais vienas ūkio subjektas įgyja kito ūkio subjekto kontrolę tik laikinai, kol ją perduoda kitam ūkio subjektui ar asmeniui. Teoriškai šioje situacijoje yra dvi koncentracijos įsigijimo ir perdavimo metu. Tačiau praktikoje tokia situacija laikoma viena koncentracija, kuri vertinama

---

[441] 1994 m. birželio 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.452 *Avesta (II).*
[442] 1994 m. birželio 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.452 *Avesta (II),* 13 pastraipa.
[443] Broberg M., „The Concept of Control in the Merger Control Regulation," [2004] *E.C.L.R.* 741, p. 750.
[444] 1992 m. balandžio 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.197 *Solvay/Laporte/Intertox.*
[445] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 3 straipsnio 1dalis.
[446] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 20 pastraipa; Schmidt J.,"The New ECMR: „Significant Impediment" or „Significant Improvement"?," [2004] 41 *C.M.L. Rev.*1555, p.1556.

pagal paskutinį perdavimą. Nors tarpinis subjektas įgyja kontrolę, tačiau, kaip teigia Komisija, „išorinės aplinkybės“ greitai šią kontrolę panaikina.[447]

Jeigu keli ūkio subjektai kartų įsigyja kitą ūkio subjektą, kad padalytų jo turtą, tai atsakymas į klausimą, ar abu, tiek įsigijimo, tiek padalijimo sandoriai bus laikomi koncentracijomis, priklauso nuo to, ar yra sudarytas teisiškai įpareigojantis pasidalijimo planas. Jeigu toks planas yra ir jis vykdomas, tai nepriklausomai nuo to, ar įsigijime ir pasidalijime dalyvauja tik tie patys subjektai ar ir kiti, įsigijimas nebus laikomas koncentracija, jeigu pasidalijimas įvyksta ne ilgiau kaip per vienerius metus.[448] Koncentracijomis bus laikomi tik pasidalijimo sandoriai.[449] Jeigu plano nėra, ypač jeigu neaišku, ar pasidalijimas tikrai įvyks netrukus po įsigijimo, [450] jeigu antrasis sandoris gali būti vykdomas nepriklausomai nuo pirmojo,[451] jeigu pasidalijimas trunka ilgiau nei metus, [452] tai įsigijimas taip pat bus koncentracija.

Kokia turi būti pokyčio trukmė, kad kontrolės pokytis būtų laikomas ilgalaikiu, negalima tiksliai pasakyti.[453] Sprendimuose Komisija nepateikė aiškaus atsakymo. Atsižvelgiant į sudaromų sandorių sudėtingumą, tai atrodo suprantama. Veiklos trukmė įvairiuose ekonominiuose sektoriuose turi kitokią reikšmę, todėl priklausomai nuo konkrečios verslo šakos, laikotarpis, kuriam esant pokytis bus pripažintas ilgalaikiu, gali būti skirtingas. Remiantis Komisijos sprendimų praktika, galima teigti, kad nėra būtina, jog struktūros pasikeitimai truktų neribotai[454] ar ypač ilgai.[455] Tačiau taip pat pagrįstai galima teigti, kad laikotarpis nuo vienerių iki trejų metų yra per trumpas.[456] Komisija savo sprendimuose penkerių[457], šešerių[458], septynerių[459] ar dešimties[460] metų veiklos laikotarpius laikė ganėtinai ilgus, kad pokyčiai būtų pripažinti ilgalaikiais.

---

[447] 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2499 *Norske Skog/Parenco/ Walsum;* 2001 m. liepos 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2461 *OM Group/DMC 2.*

[448] 2005 m. birželio 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3779 *Pernod Ricard/Allied Domecq*; 2005 m. liepos 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3813 *Fortune Brands/Allied Domecq.* (numatytas turto padalijimas per 6 mėnesius nuo įsigijimo)

[449] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 29-32 pastraipos.

[450] Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 33 pastraipa.

[451] 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2498 *UPM-Kymmene/Haindl* [2002] OL L233/38; 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2499 *Norske Skog/Parenco/ Walsum.*

[452] 2004 m. kovo 16 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3372 *Carlsberg/Holsten;* Žr. išnašą 287: Suvestinis pranešimas, 33 pastraipa.

[453] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice*, 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), pp. 8-9.

[454] 1993 m. gegužės 12 d. Komisijos sprendimas IV/M.292 *Ericsson/Hewlett-Packard*; 2000 m. liepos 31 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1954 *ACS/Sonera/Vivendi/ Xfera.*

[455] 1997 m. liepos 12 d. Komisijos sprendimas IV/M. 917 *Valinox/Timet,* (99 metai).

[456] 2005 m. liepos 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3858 *Lehman Brothers/SCG/ Starwood/Le Meridien.*

[457] 1996 m. spalio 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.791 *Gas Trading Ltd/Group 4 Utility Services Ltd.*

[458] 1992 m. lapkričio 27 d. Komisijos sprendimas IV/M.259 *British Airways/TAT* (6,5 metų).

[459] 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1.

[460] 1995 m. liepos 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.585 *Voest Alpine Industrieanlagenbau GmbH/Davy International.*

4. VEIKOS, PRIPAŽINTINOS KONCENTRACIJOMIS LIETUVOS RESPUBLIKOJE

Kaip ir EB Koncentracijų reglamente, LR konkurencijos įstatyme nėra numatytas specialus reglamentavimas nehorizontalioms koncentracijoms vertinti. Tačiau atsižvelgiant į pranešimo LR konkurencijos tarybai tipinę formą, galima teigti, kad LR konkurencijos taryba vertina tiek horizontalias, tiek nehorizontalias koncentracijas. Pranešimo apie koncentraciją formoje[461] nurodoma, kad pranešti apie koncentraciją turi ūkio subjektai, vykdantys ūkinę veiklą vertikaliai susijusiose prekių rinkose[462] ar bet kurioje kitoje prekės rinkoje,[463] jeigu vieno iš jų ar bendra rinkos dalis yra ne mažesnė nei 25 proc. Akivaizdu, kad įstatyme pateiktas veikos, kuri yra pripažintina koncentracija, apibrėžimas leidžia įvertinti (kaip ir EB) ne tik horizontalias, bet ir vertikalias ar konglomeratines koncentracijas. Tai patvirtina ir LR konkurencijos tarybos nutarimų praktika. LR konkurencijos taryba nagrinėjo koncentracijas, sudarytas ūkio subjektų, esančių didmeninėje spaudinių platinimo ir mažmeninėje spaudos platinimo bei kasdienio vartojimo prekybos rinkose,[464] didmeninėje televizijos signalo siuntimo Lietuvos Respublikoje ir mažmeninėje abonentinės daugiakanalės televizijos paslaugų teikimo Lietuvos Respublikoje rinkose, [465] didmeninėje ir mažmeninėje plačiajuosčio ryšio prieigos Lietuvoje rinkose,[466] keleivių skraidinimo, krovinių ir pašto siuntų gabenimo reguliariaisiais ir užsakomaisiais reisais bei orlaivių antžeminio aptarnavimo paslaugų rinkose[467] ir kita.

Tiek EB koncentracijų reglamente, tiek LR konkurencijos įstatyme numatyta, kad koncentracijos gali susidaryti dviem būdais: jungiant ūkio subjektus arba asmenims, kontroliuojantiems vieną ūkio subjektą, ar ūkio subjektams įgyjant kito ūkio subjekto kontrolę.[468] Nors abiejuose teisės aktuose koncentracijų sudarymo būdai yra panašūs ir pritaikomi visoms koncentracijų rūšims, tačiau nagrinėjant pranešimų tiek LR konkurencijos tarybai, tiek EB Komisijai apie sudaromą koncentraciją, formas, galima pastebėti, kad Lietuvos konglomeratinės koncentracijos, kurioms vykdyti reikia gauti leidimą, šiek tiek skiriasi nuo EB, nes pranešti reikia ne tik apie gretimas ar artimai susijusias rinkas, kuriose užimama ne mažesnė

---

[461] Tipinė pranešimo apie koncentraciją forma (TF) patvirtinta 2005 m. sausio 13 d. LR Konkurencijos Tarybos Nutarimu Nr.1S-4 dėl Lietuvos respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. balandžio 27 d. nutarimo Nr. 45 „dėl pranešimo apie koncentraciją pateikimo, nagrinėjimo ir bendrųjų pajamų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo, Žin., 2005, Nr.14-469, (toliau - TF forma).

[462] Žr. išnašą 461: TF forma, 10.2.2 punktas.

[463] Žr. išnašą 461: TF forma, 12, 23 punktai.

[464] LR konkurencijos tarybos 2007-12-29 nutarimas 1S-190 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Rautakirja OY įsigyjant 100 proc. UAB „Impress Teva“ akcijų*

[465] LR konkurencijos tarybos 2007-12-13 nutarimas 1S-179 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją TEO LT, AB įsigyjant 100 proc. UAB „Nacionalinė Skaitmeninė Televizija“ akcijų.*

[466] LR konkurencijos tarybos 2005-10-27 nutarimas 1S-122 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Elion Ettevõtted AS įsigyjant 100 PROC. Microlink AS akcijų.*

[467] LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-119 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją AB „Flylal group services“ įsigyjant iki 100 proc. UAB „Baltic ground services“ akcijų.*

[468] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 14 dalis.

nei 25 proc. rinkos dalis, bet ir apie kitas rinkas. Atsižvelgiant į darbe aptartas ne tik gretimų ar artimai susijusių rinkų apribojimo galimybes, bet ir kitų rinkų, kuriose konkurencijos apribojimas yra ne mažiau žalingas,[469] toks platesnis koncentracijų vertinimas yra sveikintinas dalykas.

Atsižvelgiant į LR konkurencijos tarybos tvirtinimą, kad ji, nustatydama koncentracijų vertinimo „tvarką ir aiškindama šios tvarkos teisės normas, <...> remsis Europos Komisijos ir Europos Teisingumo Teismo praktika ir išaiškinimais dėl koncentracijos kontrolės“,[470] tikslinga palyginti Lietuvos ir EB konkurenciją reguliuojančias teisės normas ir jų praktinį taikymą.

Ūkio subjektų jungimas

Remiantis LR civilinio kodekso[471] ir LR konkurencijos įstatymo[472] nuostatomis, ūkio subjektų reorganizavimas jungimo būdu susidaro tada, „kai prie ūkio subjekto, kuris tęsia veiklą, prijungiami vienas ar keletas kitų ūkio subjektų, kurie kaip savarankiški ūkio subjektai baigia veiklą, arba kai įsteigiamas naujas ūkio subjektas iš dviejų ar daugiau ūkio subjektų, kurie kaip savarankiški ūkio subjektai baigia veiklą“.[473] Lingvistinė straipsnio analizė leidžia daryti išvadą, kad koncentracija, kaip ir pagal EB koncentracijų reglamentą, gali susidaryti dviem ūkio subjektų jungimo būdais:

sujungus du ar daugiau ūkio subjektų į naują ūkinį vienetą;
prie vieno ūkio subjekto *prijungus* kitą ūkio subjektą.

Remiantis LR konkurencijos įstatymu ir EB koncentracijų reglamento nuostatomis, galima teigti, kad tiek Lietuvos, tiek EB konkurencijos teisės normose ūkio subjekto samprata yra panaši. Ji apima įmones, jų junginius (asociacijas, susivienijimus, konsorciumus ir pan.), įstaigas ir organizacijas ar kitus juridinius ar fizinius asmenis, kurie vykdo ar gali vykdyti ūkinę veiklą Lietuvos Respublikoje arba kurių veiksmai daro įtaką ar ketinimai, jeigu būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje.[474] Į ją patenka vieši ar privatūs, fiziniai ar juridiniai, pelno siekiantys ar nesiekiantys asmenys, užsiimantys ūkine veikla ir galintys paveikti atitinkamos rinkos konkurencinę aplinką. Ūkinė veikla reiškia įvairią gamybinę, komercinę,

[469] Žiūrėti darbo 1 dalies 1 skyrių.
[470] 2000 m. balandžio 27 d. LR Konkurencijos Tarybos Nutarimas Nr.45 Dėl pranešimo apie koncentraciją pateikimo, nagrinėjimo ir bendrųjų pajamų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo, Žin., 2000, Nr.38-1084, 3 dalis.
[471] Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymu Nr. VIII-1864, Žin., 2000, Nr. 74-2262, 2.97 straipsnio 1- 4 dalys.
[472] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 14 dalies 1 punktas.
[473] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 14 dalies 1 punktas.
[474] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 4 dalis.

finansinę ar profesinę veiklą, susijusią su prekių pirkimu ar pardavimu, išskyrus, kai fiziniai asmenys prekę įsigyja asmeniniams ir namų ūkio poreikiams tenkinti.[475]

Atsižvelgiant į tai, kad vienodas teisinis reglamentavimas negarantuoja vienodo praktinio teisės normų taikymo, tikslinga palyginti praktinį panašių teisės normų taikymą ir nustatyti teisės normų praktinio taikymo panašumus.

Kaip minėta anksčiau,[476] EB ūkio subjektų jungimas gali įvykti *de jure* ir *de facto*. Ištyrus Lietuvos koncentracijų nustatymo praktiką, galima teigti, kad ji skiriasi nuo EB praktikos. Kitaip negu EB, ūkio subjektų jungimo būdu vykstanti reorganizacija Lietuvoje, pripažįstama koncentracija, jeigu jungimas vyksta *de jure*. Konkurencijos tarybos sprendimų praktikoje nepavyko aptikti jungimų, pripažintų susidarius *de facto*.[477] Nors kai kurios LR konkurencijos tarybos išvados nutarimuose leidžia daryti prielaidą, kad *de facto* jungimai vyksta rinkoje. Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos 2007-07-19 nutarime „Dėl atsisakymo duoti leidimą vykdyti koncentraciją UAB „Šiaulių plentas“, UAB „Alksta“ ir AB „Kauno tiltai“ įsteigus AB „Kauno tiltai“ TŪB konsorciumą „Tiltra“[478] teigiama, kad „ūkio subjektų, pateikusių pranešimą apie koncentraciją, vykdomos ūkinės veiklos srityje vyksta nuolatinis mažesnių įmonių konsolidavimosi procesas, o stambesnės įmonės pritraukia finansiškai stiprias įmones, veikiančias nekilnojamojo turto plėtojimo ir statybos rinkose“. Todėl nėra aišku, kodėl LR konkurencijos taryba nenagrinėja jų įtakos konkurencijai ir apie jas nebūtina jai pranešti.

Kadangi LR konkurencijos taryba jungimų, susidariusių *de facto*, nevertina, tai galima situacija, kad ūkio subjektai, turintys vienodą galią rinkoje, t. y. turintys vienodą metinę apyvartą, bus vertinami skirtingai. Jeigu „kiekvieno iš koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų pasiekiama daugiau kaip du trečdaliai bendros Bendrijos apyvartos“,[479] Lietuvoje sandorį vertins LR konkurencijos taryba. Priešingu atveju sandorį vertins Europos Komisija. Pirmu atveju ūkio subjektų sudaroma koncentracija bus leidžiama, nes leidimą koncentracijai vykdyti išduos LR konkurencijos taryba, netirdama galimo ūkio subjektų *de facto* jungimo. Antru atveju koncentracija gali būti uždrausta, nes leidimą koncentracijai vykdyti reikės gauti iš Europos Komisijos, kuri koncentraciją vertins kitaip, atsižvelgdama į tai, ar nėra *de facto* susidariusio jungimo. Dėl šios priežasties vienodą padėtį rinkoje užimantiems ūkio subjektams dėl skirtingo jų vertinimo gali būti sudaromos nevienodos konkurencijos sąlygos rinkoje.

---

[475] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 1 dalis.
[476] Žiūrėti darbo 3 dalies 2 skyrių.
[477] *De facto* jungimai nepakeičia dalyvių teisinio statuso. Nepriklausomų ūkio subjektų veikla sujungiama taip, kad faktiškai susiformuoja vienas ekonominis vienetas.// Žiūrėti darbo 3 dalies 2 skyrių.
[478] LR konkurencijos tarybos 2007-07-19 nutarimas Nr. 1S-89 *dėl atsisakymo duoti leidimą vykdyti koncentraciją UAB „Šiaulių plentas“, UAB „Alksta“ ir AB „Kauno tiltai“ įsteigus AB „Kauno tiltai“ TŪB Konsorciumą „Tiltra.“*
[479] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 1 straipsnio 3 dalis.

Ūkio subjekto kontrolės įgijimas

Kaip ir EB koncentracijų reglamente, taip ir LR konkurencijos įstatyme yra numatytas koncentracijų susidarymas asmeniui ar ūkio subjektui įgyjant kito ūkio subjekto kontrolę.[480]

Tiek EB, tiek Lietuvoje kontrolę gali įgyti ne tik ūkio subjektai, bet ir fiziniai asmenys, jeigu jie iki sandorio jau yra įgiję vieno ar daugiau ūkio subjektų kontrolę.[481] Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos nutarime Nr.1S-152 P. Krištopaičiui ir S. V. Anužiui buvo leista vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis įsigyjant iki 100 proc. UAB „Simpras" ir UAB „Rokų keramika" akcijų ir įgyjant bendrą šių įmonių kontrolę.[482] Kaip ir EB koncentracijų reglamentavime asmenys ar ūkio subjektai gali įgyti kontrolę vienasmeniškai[483] ar kolektyviai,[484] tiesiogiai ar per kitus ūkio subjektus.[485] Koncentracija, apie kurią būtina pranešti LR konkurencijos tarybai, taip pat susidaro, jeigu kolektyvinė ūkio subjekto kontrolė pereina į vienvaldę,[486] pasikeičia kolektyvinės kontrolės dalyvių skaičius ar sudėtis.[487]

Kad veika būtų pripažinta koncentracija tiek EB, tiek Lietuvoje, reikšminga ne kiekviena atsirandanti kontrolė, o tik ta, kuri suteikia juridiniam ar fiziniam asmeniui galimybę daryti „lemiamą įtaką" ūkio subjekto veiklai.[488] „Lemiama įtaka" gali susidaryti *de jure* ar *de facto* įgijus įvairias teises pagal įstatymus ar sandorius,[489] pavyzdžiui, nuosavybės teisę į visą ar dalį ūkio subjekto turto,[490] teisę naudoti visą ar dalį ūkio subjekto turto[491] ar kitas teises, leidžiančias

---

[480] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 14 dalies 2 punktas.
[481] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 14 dalies 2 punktas.
[482] Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos 2004-10-21 nutarimas Nr.1S-152 *dėl leidimo P.Krištopaičiui ir S.V.Anužiui vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis įsigyjant iki 100 proc. UAB „Simpras" ir UAB „Rokų keramika" akcijų ir įgyjant bendrą šių įmonių kontrolę.*
[483] Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos 2007-08-30 nutarimas 1S-99 *dėl leidimo UAB „Omnitel" vykdyti koncentraciją įgyjant vienvaldę UAB „Mikrovisatos prekyba" kontrolę;* LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-119 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją AB „Flylal group services" įsigyjant iki 100 proc. UAB „Baltic ground services" akcijų.*
[484] Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos 2006-07-13 nutarimas 1S-76 *dėl leidimo UAB „Lietuvos Rytas" vykdyti koncentraciją įsigyjant 34 proc. UAB „15 minučių" akcijų ir kartu su Shibsted Baltics AS įgyjant bendrą kontrolę.*
[485] Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos 2006-01-19 nutarimas Nr.1S-5 *dėl leidimo Krosnopan holdings Ltd. Vykdyti koncentraciją per dukterinę įmonę Aurėja Ltd. Įsigyjant iki 87 proc. A/S Borderaja akcijų*; LR konkurencijos tarybos 2003-12-11 nutarimas Nr. 1S-140 *dėl leidimo „Teliasonera AB" vykdyti koncentraciją per dukterinę įmonę „Amber mobile teleholding AB" įsigyjant iki 90 proc. UAB „Omnitel" akcijų.*
[486] LR konkurencijos tarybos 2003-12-11 nutarimas 1S-140 *dėl leidimo „Teliasonera AB" vykdyti koncentraciją per dukterinę įmonę „Amber mobile teleholding AB" įsigyjant iki 90% UAB „Omnitel" akcijų.*
[487] LR konkurencijos tarybos 2002-02-21 nutarimas Nr.21 *dėl leidimo AB „Mažeikių nafta" vykdyti koncentraciją įgyjant 85% UAB „Uotas" akcijų, dėl leidimo AB „mažeikių nafta", V.Krolienė, S.Tuguši vykdyti koncentraciją įgyjant bendrą UAB „Uotas"*
[488] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 15 dalis.
[489] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 15 dalis.
[490] Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos 2008-04-23 nutarimas Nr.1S-53 *dėl leidimo UAB „Flopo informacinės sistemos" vykdyti koncentraciją įsigyjant UAB „Euroset LIT" turto dalį*; LR konkurencijos tarybos 2005-12-22 nutarimas 1S-141 *dėl leidimo UAB „BT Lietuva" vykdyti koncentraciją įsigyjant UAB „Kesko Agro Lietuva" turto dalį.*
[491] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 15 dalis 1 punktas; Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos 2007-09-27 nutarimas Nr. 1S-113 *dėl leidimo UAB „Palink" vykdyti koncentraciją, išsinuomojant komercinės paskirties patalpas;* LR konkurencijos tarybos 2004-07-01 nutarimas Nr. 1S-102 *dėl leidimo UAB „Baltisches Haus" vykdyti koncentraciją išsinuomojant iš UAB „Atvanora" patalpas;* LR konkurencijos tarybos 2003-12-18

daryti „lemiamą įtaką“ ūkio subjekto valdymo organų sprendimams ar personalo sudėčiai.[492] Lyginat EB koncentracijų reglamento nuostatas ir su LR konkurencijos įstatymo nuostatomis, galima daryti prielaidą, kad Lietuvoje „lemiamos įtakos“ susidarymui reikšmės turi daugiau aplinkybių nei EB. Lietuvoje nustatant kontrolės atsiradimą reikšminga ne tik įtaka, susijusi su pagrindinio vadovo ar valdymo organų tvirtinimo klausimais (kaip yra EB), bet ir sprendžiant kito personalo skyrimo klausimus. Turtas, kurio įsigijimas gali suteikti kontrolę pagal LR konkurencijos įstatymą, taip pat skiriasi nuo turto įsigijimo, numatyto EB koncentracijų reglamente. EB kontrolės nustatymui reikšmės turi tiek trumpalaikis ar ilgalaikis materialus, tiek nematerialus turtas, o pagal LR konkurencijos įstatymą reikšmingas tik ilgalaikio naudojimo materialus turtas ir kiti ūkinei veiklai naudojami neapyvartiniai aktyvai.[493]

Kitaip nei EB koncentracijų reglamente, LR konkurencijos įstatyme įtvirtinta prezumpcija, kad kito ūkio subjekto kontrolė įgyjama, jeigu įgyjama ¼ ar didesnė įstatinio kapitalo dalis arba teisė į ¼ ar didesnę kito ūkio subjekto balsų dalį.[494] Tokia prezumpcija nėra sveikintinas dalykas, nes perkelia koncentracijos dalyviams įrodymo naštą. Kaip pažymėta ankstesnėse šio darbo dalyse,,[495] kontrolės galima neturėti net turint didesnę nei ¼ ūkio subjekto balsų dalį. Galima ir priešinga situacija. Mažesnis nei ¼ balsų skaičius gali suteikti kontrolę, jeigu kiti balsai būtų plačiai išsklaidyti tarp daugelio akcininkų. Remiantis LR konkurencijos nutarimų praktika, kad būtų įgyta kolektyvinė kontrolė, užtenka įgyti 20 proc.,[496] 26,85 proc.,[497] 28,9 proc.,[498] 34 proc.[499] balsavimo teisių. Maksimalus kolektyvinės kontrolės dalyvių skaičius, kaip ir EB, nėra visiškai aiškus. Praktikoje buvo nustatyta 5 asmenų kolektyvinė kontrolė.[500]

---

nutarimas Nr. 1S-146 *dėl leidimo UAB „Aibės Mažmena“ vykdyti koncentraciją sudarant paslaugų teikimo sutartis su UAB „Žiburys.“* LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-118 *dėl leidimo MAXIMA LT, UAB vykdyti koncentraciją išsinuomojant komercinės paskirties patalpas, esančias adresu Naikupės G. 18, Klaipėdoje; Sporto g. 16, Marijampolėje; Savanorių pr. 375, Kaune; Pramonės pr. 16, Kaune; Gedvydžių g. 17, Vilniuje; Vytauto g. 98/Senojo Turgaus g. 1, Palangoje; Gelvonų 35, Vilniuje ir nuosavybės teise įgyjant patalpas, esančias Lietuvininkų G. 58, Šilutėje ir J.Basanavičiaus G. 53, Kėdainiuose*

[492] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 15 dalies 2 punktas ir 17 dalis.

[493] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 18 dalis.

[494] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 10 straipsnio 2 dalis.

[495] Žiūrėti darbo 3 dalies 2 skyriuje.

[496] LR konkurencijos tarybos 2007-12-28 nutarimas 1S-189 *dėl leidimo European Bank for Reconstruction and Development vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 20 proc. UAB „E Energija“ akcijų ir kartu su UAB „Energijos taupymo centras“, V.Strioga įgyjant bendrą įmonės kontrolę.*

[497] LR konkurencijos tarybos 2001-09-13 nutarimas 1S-105 *dėl leidimo OAO „Yukos“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 26,85 proc. AB „Mažeikių nafta“ akcijų ir „Williams International Company“ ir OAO „Yukos“ įgyti bendrą AB „Mažeikių nafta“ kontrolę.*

[498] LR konkurencijos tarybos 2005-04-21 nutarimas 1S-43 *dėl leidimo Amber trust IĮ S.C.A. vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 28,9 proc. AB „Malsena“ akcijų ir kartu su D.Tvarijonavičiumi, R.Kriūnu, UAB ‚Liprama Vilnius“, Liprama APS įgyjant bendrą AB „Malsena“ kontrolę.*

[499] LR konkurencijos tarybos 2006-07-13 nutarimas 1S-76 *dėl leidimo UAB „Lietuvos Rytas“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 34 proc. UAB „15 minučių“ akcijų ir kartu su Shibsted Baltics AS įgyjant bendrą kontrolę.*

[500] LR konkurencijos tarybos 2005-04-21 nutarimas 1S-43 *dėl leidimo Amber trust IĮ S.C.A. vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 28,9 proc. AB „Malsena“ akcijų ir kartu su D.Tvarijonavičiumi, R.Kriūnu, UAB ‚Liprama Vilnius“, Liprama APS įgyjant bendrą AB „Malsena“ kontrolę.*

Kaip ir pagal Koncentracijų reglamentą 139/2004, kontrolei susidaryti pakanka, kad būtų tik galimybė įgyvendinti savo sprendimus dėl kontroliuojamo ūkio subjekto ūkinės veiklos, valdymo organų sprendimų ar personalo sudėties.[501] Nereikia, kad „lemiama įtaka“ būtų praktiškai naudojamasi. Koncentracija taip pat susidaro pasikeitus kontrolės formai. Pavyzdžiui, kolektyvinę kontrolę pakeitus į vienvaldę.[502]

Pagal LR konkurencijos įstatymą koncentracijų susidarymui, priešingai nei pagal EB koncentracijų reglamentą, nėra svarbu, ar sandoryje dalyvaujančių ūkio subjektų struktūros pokyčiai yra ilgalaikiai, ar ilgam įgyjama įtaka. Įtakos laikotarpis svarbus tik tada, jeigu sandoryje dalyvauja finansinės ar draudimo įstaigos. Remiantis LR konkurencijos įstatymo 10 str. 5 dalimi, koncentracija nesusidaro, jeigu komerciniai bankai, kitos kredito įstaigos, vertybinių popierių viešosios apyvartos tarpininkai, kolektyvinio investavimo subjektai ar juos valdančios valdymo įmonės bei draudimo įmonės įsigyja daugiau kaip ¼ kitos įmonės akcijų turėdamos tikslą jas perleisti, jeigu nesinaudojama šių akcijų suteikiama balsavimo teise ir šios akcijos perleidžiamos ne vėliau kaip per vienerius metus.[503] Jeigu investavimas užtrunka ilgiau nei vienerius metus, laikoma, kad susidaro koncentracija.[504]

Apibendrinant galima pasakyti, kad koncentracijos, susidarančios vienam ūkio subjektui įgijus kito ūkio subjekto kontrolę, tiek pagal EB koncentracijų reglamentą bei jo taikymo praktiką, tiek pagal LR. konkurencijos įstatymą bei jo taikymo praktiką, yra panašios. Skiriasi nustatyta prezumpcija ir kartu įrodinėjimo našta. Jeigu koncentraciją nustato Europos Komisija, didesnė įrodymo našta tenka jai, o kai koncentraciją nustato LR konkurencijos taryba, tai įgijus ¼ balsų, dalis įrodymo naštos tenka koncentracijos dalyviams. Lietuvoje koncentracijoms susidaryti neturi reikšmės kontrolės įgijimo ilgalaikiškumas. Dėl šios priežasties, jeigu kontrolė įgyjama nors ir vienai dienai, apie ją būtina pranešti LR konkurencijos tarybai ir gauti leidimą ją vykdyti.

LEO koncentracija

Šiuo metu Lietuvoje plačiai aptariamas nacionalinio investuotojo LEO LT sukūrimas. Vienų teigimu, jo sukūrimas yra koncentracija[505] ir ji žalinga elektros energijos gamybos ir

---

[501] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 3 straipsnio 17 dalis.
[502] LR konkurencijos tarybos 2007-12-29 nutarimas 1S-190 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Rautakirja OY įsigyjant 100 proc. UAB „Impress Teva“ akcijų.*
[503] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 10 straipsnio 5 dalis.
[504] Žr. išnašą 156: konkurencijos įstatymas, 10 straipsnio 5 dalis.
[505] Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos pirmininkas R.Stanikūnas, Seimo pirmininko pavaduotojas R. Šukys, Seimo narys J. Veselka, // LR Konstitucinio teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas *dėl Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2008 m. vasario 1 d. redakcija) nuostatų ir 11 straipsnio (2008 m. vasario 1 d. redakcija) 1 dalies 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai*, IV dalies 3 punktas, V dalies 1.1 ir 1.2 punktai.

perdavimo rinkų veikimui, nes joje yra apribojama konkurencija ir vartotojai patiria žalą.[506] Kiti teigia priešingai.[507] Atsižvelgiant į šio darbo tematiką, tikslinga panagrinėti LEO LT sudarymo aplinkybes ir atsakyti į klausimą ar LEO LT sudarymas yra koncentracija? Jeigu taip, tai kokia jos rūšis?

LEO LT sukūrimą galima suskaidyti į kelis etapus,[508] kurie pateikiami 1 lentelėje.

Lentelė Nr. 1. LEO LT sukūrimo etapai.

Etapai	Veiksmai
I	Įsteigiamas LEO LT. Jo įstatinis kapitalas 500 000 litų. Akcininkai: LR Vyriausybė – 61,7 proc., NDX energija – 38,3 proc.
II	Didinamas LEO LT įstatinis kapitalas iki 5 mlrd. litų. Įstatiniam kapitalui didinti LR Vyriausybė investavo: „Lietuvos energijos“ (į kurią įeina Kauno HE ir Kruonio HAE) 96,4012 proc. akcijų ir „Rytų skirstomųjų tinklų“ 71,347 proc. akcijų. NDX energija investavo „Vakarų skirstomųjų tinklų“ (VST) 97,0955 proc. akcijų. Akcininkų dalys išliko nepakitusios: LR Vyriausybė – 61,7 proc., NDX energija – 38,3 proc.
III	Per 24 mėnesius nuo II etapo sandorio užbaigimo dienos nuo „Lietuvos energijos“ atskiriama Kauno hidroelektrinė (Kauno HE) ir Kruonio hidroakumuliacinė elektrinė (Kruonio HAE) sukuriant atskiras savarankiškas įmones.

Pirmajame etape koncentracija galimai susidaro dėl jungtinės veiklos sukūrimo. Kadangi šio darbo tema nesusijusi su jungtinės veiklos nagrinėjimu, todėl LEO LT kūrimo pirmasis etapas darbe nėra aptariamas. Atsižvelgiant į darbo temą, aktualus yra antrasis LEO LT sudarymo etapas. Antrajame etape „Lietuvos energijos“, „Rytų skirstomųjų tinklų“ ir VST akcijų perdavimas LEO LT sudaro tris vertikalias koncentracijas, nes:

- visų trijų įmonių kontrolė buvo perduota LEO LT. Visose trijose įmonėse visos akcijos turi vienodas balsavimo teises, todėl daugiau kaip 50 proc. akcijų perdavimas

[506] Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos l.e. komisijos pirmininko pareigas D.Janulionis,// LR Konstitucinio teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas *dėl Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2008 m. vasario 1 d. redakcija) nuostatų ir 11 straipsnio (2008 m. vasario 1 d. redakcija) 1 dalies 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai,* IV dalies 4 punktas.

[507] Seimo Ekonomikos komiteto pirmininkė B.Vėsaitė, Ūkio ministerijos teisės ir viešųjų pirkimų departamento direktorė N. Pažūsienė, Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos generalinis direktorius D.Kriaučiūnas,// LR Konstitucinio teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas *dėl Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2008 m. vasario 1 d. redakcija) nuostatų ir 11 straipsnio (2008 m. vasario 1 d. redakcija) 1 dalies 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai*, III dalis, IV dalies 1 punktas.

[508] LR Konstitucinio teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas *dėl Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2008 m. vasario 1 d. redakcija) nuostatų ir 11 straipsnio (2008 m. vasario 1 d. redakcija) 1 dalies 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai.*

suteikia LEO LT lemiamą įtaką strateginiams valdymo sprendimams. LEO LT įstatų 17 punkte nurodyta, kad „bendrovės veikla yra bendrovės įmonių grupės patronuojančios bendrovės veikla; bendrovės veiklos objektas yra: elektros energetikos įmonių dalyvių teisių įgijimas, naudojimas, valdymas ir disponavimas jomis; dukterinių įmonių ir kitų įmonių, kurių dalyviu bendrovė yra, veiklos analizė; dukterinių įmonių kontrolė; dukterinių įmonių veiklos gairių ir veiklos taisyklių nustatymas; dukterinių įmonių veiklos koordinavimas; paslaugų teikimas dukterinėms įmonėms ir kitoms įmonėms, kurių dalyviu bendrovė yra, ir dukterinių įmonių ir kitų įmonių, kurių dalyviu bendrovė yra, finansavimas“.[509]

- AB „Lietuvos energija“ perdavimo tinklo operatoriaus pagrindinis uždavinys – užtikrinti patikimą, efektyvų ir saugų aukštos įtampos elektros perdavimo tinklo eksploatavimą.[510]Akcinės bendrovės VST pagrindinė veikla yra elektros energijos tiekimas ir skirstymas vidutinės ir žemos įtampos elektros tinklais galutiniams vartotojams Kauno, Klaipėdos bei Šiaulių regionuose.[511] **„**Rytų skirstomųjų tinklų“ pagrindinė veikla – elektros energijos skirstymas žemosios bei vidutinės įtampos elektros tinklais ir elektros energijos tiekimas (pardavimas) vartotojams rytinėje Lietuvos teritorijoje.[512] AB „Lietuvos energija“ susijusi su VST ir „Rytų skirstomaisiais tinklais“ vertikaliais ryšiais, nes ji organizuoja elektros energijos perdavimą aukštos įtampos tinklais, iš kurių elektros energija perduodama žemos įtampos tinklams, t. y. AB „Lietuvos energija“ yra VST ir „Rytų skirstomųjų tinklų“ tiekėjas, o VST ir „Rytų skirstomieji tinklai“ yra AB „Lietuvos energija“ pirkėjai. Kiekvienas iš jų savo rinkoje užima didesnę nei ¼ rinkos dalį.
- LR Konstitucinio teismo posėdyje, nagrinėjant Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2008 m. vasario 1 d. redakcija) nuostatų ir 11 straipsnio (2008 m. vasario 1 d. redakcija) 1 dalies 1 punkto atitiktį Lietuvos

[509] LR Konstitucinio teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas *dėl Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2008 m. vasario 1 d. redakcija) nuostatų ir 11 straipsnio (2008 m. vasario 1 d. redakcija) 1 dalies 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai*, 70 punktas.

[510] „Lietuvos Energijos“ metinė ataskaita, (2008) <http://www.lpc.lt/repository/apie_bendrove/metines_ataskaitos/MA_2008_LT.pdf> [aplankyta: 2009-05-10], p. 8.

[511] Akcinės bendrovės „VST“ šešių mėnesių tarpinis pranešimas (2007 m. sausis – birželis), <www.vst.lt > [aplankyta: 2009-05-10], p. 4.

[512] 2008 metų AB Rytų skirstomųjų tinklų įmonių grupės konsoliduotas metinis pranešimas, (2008) <www.rst.lt> [aplankyta: 2009-06-10], p. 47.

Respublikos konstitucijai, Seimo atstovė B. Vėsaitė[513] nepagrįstai teigė, kad LEO perėmus elektros energijos perdavimo tinklų operatorės akcinės bendrovės „Lietuvos energija“ ir elektros energijos skirstomųjų tinklų operatorių akcinės bendrovės Rytų skirstomųjų tinklų ir akcinės bendrovės „VST“ kontrolę, padėtis pasikeitė tik tiek, kad privataus asmens (akcininko) įgyvendintą akcinės bendrovės „VST“ kontrolę pakeitė valstybės kontrolė. Tačiau, kaip minėta anksčiau, valstybei priklausančią akcinio kapitalo dalį perdavus kitam ūkio subjektui, nors ir valdomam valstybės, taip pat susidaro koncentracija, nes koncentracijos susidarymui ne tiek svarbus akcinio kapitalo savininkas, kiek ūkio subjektų gebėjimas savarankiškai priimti sprendimus. Iki LEO įsteigimo akcinės bendrovės „Lietuvos energija“, Rytų skirstomieji tinklai, „VST“ galėjo savarankiškai priimti sprendimus, todėl, įsteigus nacionalinį investuotoją bei perdavus jam kontrolę kitų ūkio subjektų, įvyko koncentracija ir atitinkamai pasikeitė padėtis rinkose. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjas Egidijus Šileikis, pateikdamas atskirąją nuomonę, pagrįstai teigė,[514] kad motininės bendrovės, kuri patronuoja savo dukterines įmones (akcines bendroves „Lietuvos energija“, „RST“, „VST“), modelio atsiradimas sudaro teisines sąlygas pasikeisti dukterinėmis įmonėmis tapusių bendrovių teisiniam savarankiškumui. Reikėtų sutikti su teisėjo teiginiu, kad priešinga nuomonė būtų „grynai (absoliučiai) civilinės teisės fikcija.“

Atsižvelgiant į tai, kad „Lietuvos energijos“, „Rytų skirstomųjų tinklų“ ir VST akcijų perdavimas LEO LT yra vertikalios koncentracijos, leidimas tam pagrįstai turėjo būti prašomas iš LR konkurencijos tarybos. Tačiau LR konkurencijos taryba šių koncentracijų teisėtumo nevertino dėl to, kad LEO buvo įsteigtas įstatymo pagrindu. Darbo autorės nuomonė apie LEO įsteigimo pasekmes rinkai ir konkurencijai pateikiama darbo 4 dalies 8 skyriuje.

---

[513] LR Konstitucinio teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas *dėl Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2008 m. vasario 1 d. redakcija) nuostatų ir 11 straipsnio (2008 m. vasario 1 d. redakcija) 1 dalies 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai*, III skyrius 2.1. punktas.

[514] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjo Egidijaus Šileikio atskiroji nuomonė *dėl Seimo ginčytų Atominės elektrinės istatymo 10 str. ir 11 str. nuostatų* (2008 m.vasario 1 d. redakcija) atitikties Konstitucijai, 1c punktas.

IV . NEHORIZONTALIŲ KONCENTRACIJŲ ŽALINGOS PASEKMĖS

Ūkio subjektų koncentracija pati savaime nėra draudžiama. Koncentracija draudžiama, jeigu ji nėra suderinama su bendrąja rinka, t. y. rinkoje sukelia žalingas pasekmes. Žalingos pasekmės pasireiškia *žymiu* veiksmingos konkurencijos apribojimu.[515]

Žymaus konkurencijos apribojimo sąlyga nėra nauja. Ji buvo numatyta vienoje iš „dominavimo“ taisyklės dalių. Šią sąlygą Bendrijos teismai nagrinėjo daug kartų. ETT teigimu, Komisija yra įpareigota nustatyti, ar koncentracija, apie kurią jai pranešta, „žymiai apribos“ veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje.[516] PIT teigimu, koncentracija turi būti leidžiama, „jeigu nėra žymaus poveikio konkurencijai“.[517]Koncentraciją galima uždrausti tik tada, jeigu ji „žymiai paveikia“ konkurenciją[518] ir atitinkamoje rinkoje susidaro žymus ir ilgalaikis konkurencijos apribojimas.[519] Žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo sąlyga yra nepakitusi ir naujoje vertinimo taisyklėje. Europos Komisijos konkurencijos direktorato generalinis direktorius P. Lowe pažymėjo, kad „nepriklausomai nuo žalos konkurencijai rūšies, teismai turėtų reikalauti to, ko reikalavo iki šiol – įrodymo, kad įvykus vertinamai koncentracijai, susidarys reikšmingos žalingos pasekmės konkurencijai“.[520]

Negalima būtų tvirtinti, kad sąvoka „žymiai“ yra neaiški ir Komisija, vertindama koncentracijas, turi per daug diskrecijos. Sąsaja tarp buvusios „dominavimo“ taisyklės ir dominavimo, kaip pagrindinio žymaus konkurencijos apribojimo pavyzdžio, naujoje vertinimo taisyklėje[521] leidžia teigti, kad konkurencija pirmiausia žymiai apribojama, jeigu sukuriama ar sustiprinama ūkio subjekto dominuojanti padėtis, sudaranti prielaidas tai daryti.[522] Dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas, sudarantis sąlygas žymiai apriboti konkurenciją, yra pirminė tokios žalos konkurencijai forma.[523] Todėl, kaip pažymėjo P. Lowe,

---

[515] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnio 2 ir 3 dalys.
[516] 1975 m. gegužės 14 d. ETT sprendimas 19 ir 20/74 *Kali und Salz AG ir Kali-Chemie AG v. Komisija* [1975] ECR 499, 221 pastraipa.
[517] 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585., 58 pastraipa.
[518] 1994 m. gegužės 19 d. PIT sprendimas T-2/93 *Société Anonyme à Participation Ouvrière Compagnie Nationale Air France v Komisija* [1994] ECR II-00323, 78 ir 79 pastraipos; 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 170, 180,193 pastraipos.
[519] 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585, 58 pastraipa.
[520] Lowe P., (Europos Komisijos konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „Implications of the recent reforms in the antitrust enforcement in Europe for national competition authorities“, pranešimas konferencijoje Italian Competition/Consumers day (Roma, 2003-10-09) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_067_en.pdf> [aplankyta 2008-06-01].
[521] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnis.
[522] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 26 pastraipa.
[523] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 15 pastraipa.

„koncentracijų uždraudimo tikslas išliko toks pat, koks buvo anksčiau, tai yra sutrukdyti ūkio subjektams jungiantis įgyti reikšmingą rinkos galią“.[524]

Tyrimas rodo, kad uždraudžiant koncentracijas, pagal naują vertinimo taisyklę būtina nustatyti tokį žalos konkurencijai dydį, kuris prilygtų dominuojančios padėties sukūrimui ar sustiprinimui. Todėl koncentracija nebus uždrausta, jeigu bus tik smulkus ar nereikšmingas konkurencijos suvaržymas.[525]

Nehorizontalių koncentracijų atveju sudėtinga pasakyti, kokios pasekmės, atsirandančios įvykus koncentracijai, turėtų būti laikomos žymia žala veiksmingai konkurencijai. Atsižvelgiant į nagrinėtus konkurencijos reguliavimo EB tikslus, Komisijos ir Bendrijos teismų praktiką, manytina, kad žalingomis pasekmėmis reikėtų laikyti rinkos struktūros pasikeitimus, kurie sudaro sąlygas koncentracijos dalyviams atitinkamai veikiant daryti žalą tiek konkurencijai, tiek vartotojams. Žalingos pasekmės, kurios gali susidaryti įvykus vertikaliai ar konglomeratinei koncentracijai, pateikiamos 2 lentelėje.

Lentelė Nr. 2. Nehorizontalių koncentracijų žalingos pasekmės

Koncentracijos rūšis	Pasekmės	Veiksmai	Žala konkurencijai	Žala vartotojui
Vertikali	Uždaroma vertikaliai aukštyn esanti rinka	Atsisakymas parduoti	Išstumiami iš rinkos ar susilpninami konkurentai, esantys rinkoje vertikaliai žemyn	Padidėja prekių kainos; sumažėja prekių pasirinkimas
	Uždaroma vertikaliai žemyn esanti rinka	Atsisakymas pirkti	Išstumiami iš rinkos ar susilpninami konkurentai, esantys rinkoje vertikaliai aukštyn	
	Padidinamas rinkos skaidrumas: sukuriamas informacijos perdavimo kanalas	Įgyjama ar panaudojama verslui reikšminga informacija	Išstumiami iš rinkos ar susilpninami konkurentai rinkoje	

[524] Lowe P., (Europos Komisijos konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „Implications of the recent reforms in the antitrust enforcement in Europe for national competition authorities“, pranešimas konferencijoje Italian Competition/Consumers day (Roma, 2003-10-09) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_067_en.pdf> [aplankyta 2008-06-01].

[525] 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26, 543 pastraipa.

Konglomeratinė Vertikali	Vienoje rinkoje turima galia panaudojama kitoje rinkoje[526]	Prekių susiejimas; Prekių grynasis, techninis ar mišrusis „surišimas“; Prekių pardavimas grupėmis; Kryžminis subsidijavimas; Grobuoniška kainodara	Išstumiami ar susilpninami konkurentai rinkoje į kurią perkeliama galia	Vėlesniu laikotarpiu padidėja prekių kainos; sumažėja prekių pasirinkimas ar kokybė
Konglomeratinė	Padidinama ūkio subjekto galia	Gali atlikti bet kuriuos galios panaudojimo veiksmus	Išstumiami iš rinkos ar susilpninami konkurentai rinkoje; sumažinama potenciali konkurencija	
Konglomeratinė Vertikali	Padidinamas rinkos skaidrumas: palengvinamas bendras veiksmų derinimo sąlygų supratimas	Tarp konkurentų derinami veiksmai	Rinkoje nekonkuruojama	Padidėja prekių kainos

Ūkio subjektai vienasmeniškais veiksmais gali žymiai apriboti veiksmingą konkurenciją rinkoje, jeigu įvykus nehorizontaliai koncentracijai yra panaikinami vieno ar kelių rinkos dalyvių svarbūs konkurenciniai suvaržymai ir atsiranda *galimybė ir ketinimas* uždaryti rinkas vertikaliai aukštyn ar žemyn, padidinti rinkos galią ir turimą rinkos galią panaudoti rinkoje, kurioje tokios galios neturima, naudotis konkurentų atžvilgiu jautria informacija. Dėl ūkio subjektų koncentracijos kitų gamintojų prekės gali tapti silpnesniais pakaitalais (dėl blogesnės kokybės, aukštesnės kainos, konkurentų pašalinimo ir naujų atsiradimo apribojimo), todėl gali padidėti sujungtų ūkio subjektų galia rinkoje.[527] Dėl koncentracijos taip pat gali susidaryti galimybė konkurentams derinti tarpusavio veiksmus. Šios priežastys gali lemti, kad konkurentai anksčiau ar vėliau bus pašalinti iš rinkos ar susilpninti, o vartotojams dėl to sumažės prekių pasiūla, jų kokybė ar padidės prekių kaina.

Nustatant žalingas pasekmes, būtina atsižvelgti tiek į sujungto ūkio subjekto ketinimus atlikti konkurenciją ribojančius veiksmus, tiek į galimybę tai daryti. Ūkio subjektas gali ketinti atlikti konkurenciją ribojančius veiksmais, tačiau jis gali neturėti galimybės to padaryti dėl rinkos struktūros, ūkio subjekto padėties rinkoje ir joje turimos galios, konkurentų ir vartotojų atsakomųjų veiksmų ar naujų rinkos dalyvių atsiradimo. Gali būti ir kitaip. Ūkio subjektas, nors ir galintis apriboti konkurenciją, galbūt to nedarys dėl objektyvių ar subjektyvių priežasčių.

Ar sujungta grupė, įvykus nehorizontaliai koncentracijai, ketins ir galės riboti konkurenciją, buvo nagrinėta ne viename Komisijos sprendime.[528] Pavyzdžiui, Komisija

[526] Nehorizontaliose gairėse ir CO formoje, nurodoma, kad pagrindinis dėmesys skiriamas koncentracijoms tarp ūkio subjektų, esančių gretutinėse rinkose, nors pripažįstama, kad žalingi veiksmai gali taip pat susidaryti negretutinėse rinkose.// Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 93 pastraipa; Žr. išnašą 61: CO forma, 6.3 punkto c pastraipa.

[527] Church J., "The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition," [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10], p. 11.

[528] 2004 m. sausio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3304 *GE/Amersham,* 31 pastraipa.

sprendime *Johnson & Johnson/Guidant*[529] vertindama rinkos uždarymo pasekmių tikėtiną atsiradimą, tyrė, ar „sujungtas ūkio subjektas turės galimybę ir ketins užsiimti [prekių] susiejimo praktika, ir jeigu taip, ar tokia veikla gali sukelti uždarymo pasekmes“. Toks vertinimas suderinamas su PIT sprendimais. Pavyzdžiui, byloje *Tetra Laval*[530] teismas vertino sujungtos grupės gebėjimą naudotis galia,[531] jos ketinimą užsiimti galios panaudojimu,[532] metodus, kuriuos gali naudoti sujungta grupė naudodamasi galia,[533] ir galios panaudojimo numatomas pasekmes.[534]

Ūkio subjekto ketinimų derinti veiksmus, uždaryti rinką ar naudotis galia reiktų nemaišyti su ūkio subjekto tikslais. Nėra svarbu, ar koncentracijos dalyviai faktiškai planuoja atlikti konkurenciją ribojančius veiksmus. Užtenka, kad ūkio subjektas įgytų „galimybę ir ekonominę iniciatyvą apriboti konkurentus“[535] ar „turėtų ekonominę galią įgyvendinti skirtingus ekonominius strateginius pasirinkimus“.[536] Ketinimą reikia suprasti kaip poreikį veikti, o ne tikslą užsiimti tokia veikla. Nehorizontaliose koncentracijose sujungtų ūkio subjektų ketinimą reikia suprasti kaip ekonominį poreikį uždaryti rinką, naudotis galia ar derinti tarpusavio veiksmus. Todėl neturi būti atsižvelgiama į ūkio subjekto tvirtinimą, kad jis neturi tikslo daryti žalos konkurencijai. Užtenka, kad susidarytų ekonominė paskata taip elgtis. Tai reiškia, kad reikia nustatyti pelningiausią ūkio subjekto veiklos kryptį.[537] Dėl to vertinimas atliekamas remiantis objektyviais ekonominiais kriterijais, o ne vadovaujamasi subjektyviais ūkio subjekto tikslais. Sujungto ūkio subjekto ketinimai gali būti nustatyti remiantis įmonės vidaus dokumentais, kuriuose aprašyti planuojami direktorių valdybos siekiai ar atlikta ekonominė analizė, rodanti elgesio naudingumą sujungtos grupės interesams.[538]

Pagal įprastą PIT, ETT ir Europos Komisijos praktiką vertinant, ar ūkio subjektai ketins riboti konkurenciją, nėra atsižvelgiama į ūkio subjektų prisiimtus elgesio įsipareigojimus ar teisės aktuose numatytą veiklos neteisėtumą, nes tai yra nepakankama žalos išvengimo priemonė. Tačiau vertinant atvejus, kai pasekmės dėl koncentracijos pasireiškia ne iš karto, bet vėlesniu laikotarpiu (galios perkėlimo, rinkos uždarymo atvejai), EB teismų teigimu, turi būti atsižvelgiama ir į prisiimtus elgesio įsipareigojimus[539] ar veiklos teisinį reglamentavimą.[540]

---

[529] 2005 m. rugpjūčio 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3687 *Johnson & Johnson/ Guidant*, 339 pastraipa.
[530] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34.
[531] Ten pat, 192-199 pastraipos.
[532] Ten pat, 200-216 pastraipos.
[533] Ten pat, 217-224 pastraipos.
[534] Ten pat, 225-307 pastraipos.
[535] 2004 m. sausio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3304 *GE/Amersham,* 31 pastraipa.
[536] 2001 m. spalio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2187 *CVC/Lenzing* [2004] OL L82/20, 168 pastraipa.
[537] 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26, 333 pastraipa.
[538] Ten pat, 333 pastraipa.
[539] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 161 pastraipa.

Pavyzdžiui, jeigu rinkos „uždarymo“ ar galios perkėlimo veiksmai pažeidžia EB Sutarties 81 ir/arba 82 straipsnius, tai Komisija, vertindama tokį elgesį, turi „nustatyti, ar nepaisant tokio elgesio uždraudimo, yra tikėtina, kad dėl jungimo susidaręs subjektas veiks taip pat ar ne, ar neteisėta elgesio kilmė ir/arba nustatymo rizika tokią veiklą padarytų neįtikėtina“. [541] Ar tokie ketinimai nebus panaikinti ar nesusilpnės dėl „tokio elgesio [pripažinimo] neteisėtu, jo nustatymo tikimybės, kompetentingų institucijų galimų veiksmų tiek Bendrijos, tiek nacionaliniame lygiu,, ir dėl finansinių nuobaudų, kurios gali būti skirtos“.[542]

Papildomai reiktų pasakyti, kad EB teismai patikslino šiuos reikalavimus teigdami, kad tyrimas turi būti pragmatiškas, proporcingas faktinėms aplinkybėms, kurias Komisija turi ištirti per trumpą laikotarpį.[543] „Toks vertinimas nereikalauja išsamaus ir detalaus įvairių teisės normų, kurios gali būti taikomos, tyrimo ir jų įgyvendinimo praktikos [nustatymo]<...>, jeigu toks vertinimas leidžia nustatyti, kad pažeidimas yra tikėtinas.“ [544] Taip pat nereikalaujama, kad elgesys būtų „draudžiamas keliomis teisės normomis, nes tai būtų per daug spekuliatyvu“.[545] Todėl Komisija, atlikdama vertinimą, atsižvelgs į tai, ar konkurencijai žalingas elgesys bus aiškiai ar galbūt neteisėtas pagal Bendrijos teisę, taip pat į tikimybę, kad toks neteisėtas elgesys bus nustatytas, ir į galimų baudų dydžius.[546]

Toliau darbe pateikiamas detalus žalingų pasekmių, kurios gali atsirasti įvykus nehorizontaliai koncentracijai, nagrinėjimas, įvertinant ūkio subjektų ketinimų ir galimybių atlikti tokius veiksmus sąlygas.

1. RINKOS UŽDARYMAS, ĮVYKUS VERTIKALIAI KONCENTRACIJAI

Uždaryti rinką, reiškia sumažinti realių ar potencialių konkurentų galimybes, pasiekti tam tikrus tiekėjus ar patekti į tam tikras rinkas ir kartu sumažinti jų gebėjimą ir/arba siekį konkuruoti.[547] Į uždarytą rinką negali patekti nauji rinkos dalyviai. Joje negali savo veiklos plėsti konkurentai arba jie gali būti priversti pasišalinti iš jos.[548] Tai ypač aktualu besivystančiose

---

[540] 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26, 73 pastraipa.
[541] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 159 pastraipa.
[542] Ten pat, 159 pastraipa.
[543] 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/1, 71-89 pastraipos.
[544] 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26, 73 pastraipa.
[545] PIT pažymėjo, kad Komisija, neatsižvelgdama į General Electric įpareigojimus, numatytus pagal EB Sutarties 82 str. padarė teisinę klaidą. // Ten pat, 302, 304, 311, 312 pastraipos.
[546] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 46 pastraipa.
[547] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 18 ir 29 pastraipos.
[548] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 29 pastraipa; Abbamonte G.B., Rabassa V., „Foreclosure and Vertical Mergers-The Commission‘s Review of Vertical Effects in the Last Wave of Media and Internet Mergers: AOL/Time Warner, Vivendi/Seagram, MCI Worldcom/Sprint,“ [2001] E.C.L.R. 214, pp. 214-226.

rinkose, kuriose kuriamos naujos technologijos. Vertikalus jungimasis su pradinėje stadijoje esančiu silpnu pirkėju ar pardavėju gali trukdyti technologijoms plėtotis.[549]

Veiksmai, kurie gali uždaryti rinką yra atsisakymas turėti verslo santykius, suteikti licenzijas ar priėjimą prie pagrindinių žaliavų šaltinių, diskriminuojanti praktika, kryžminis subsidijavimas, grobuoniška kainodara,[550] prekių išskirtinis platinimas[551] ir kita. Todėl rinkos uždarymo, įvykus vertikaliai koncentracijai, galima tikėtis, jeigu ūkio subjektas turi išskirtinių privalumų, tokių kaip galimybė naudotis pagrindiniais žaliavų šaltiniais ar užima rinkoje reikšmingą padėtį.[552] Jeigu rinką pavyksta uždaryti, tai sujungtas ūkio subjektas ir tikėtina likę rinkos dalyviai gali pelningai pakelti kainas pirkėjams[553] kurioje nors vienoje ar abiejose vertikaliai susijusiose rinkose. Nėra būtina, kad konkurentai būtų faktiškai pašalinti iš rinkos. Pakanka, kad jie pradėtų silpniau konkuruoti.[554]

Rinkos vertikalaus uždarymo galimas pasekmes Komisija nagrinėjo dažnai įpareigodama koncentracijos dalyvius šias rinkas atverti.[555] Pirmas Komisijos sprendimas, kuriame buvo nagrinėtas galimas rinkos uždarymas, buvo *Alcatel/Telettra.*[556] Šiame sprendime Komisija pripažino, kad telekomo operatoriaus ir jo tiekėjo vertikalus sąryšis gali pažeisti konkurenciją, nes tiekėjai, kurie tokių sąryšių neturi, gali atsidurti blogesnėje padėtyje. Nėra svarbu, kad pajamos, gaunamos iš sandorių su vertikaliai susijusiu ūkio subjektu, sudaro tik mažą dalį bendrų pajamų.[557] Komisija leido koncentraciją tik įpareigodama panaikinti vertikalius ryšius.

Vienas iš plačiausiai spaudoje komentuotų[558] Komisijos sprendimų, kuriame nagrinėjami koncentracijos vertikalių ryšių aspektai, buvo *Boeing/McDonnell Douglas.*[559] Kadangi planuojama koncentracija būtų turėjusi poveikį JAV ir EB rinkose, tai *Boeing* siekį įsigyti *McDonnell Douglas* vertino tiek JAV, tiek ES konkurenciją reguliuojančios institucijos. Jų

---

[549] Nouel L., *Competition Assessment of Vertical Mergers and Vertical Agreements in The New Economy*, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/merger_ agreement_summary.pdf > [aplankyta: 2007-03-18], p.6.
[550] Ten pat, p. 21.
[551] Lindsay A., The EC Merger Regulation: Substantive Issues, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 420
[552] Nouel L., *Competition Assessment of Vertical Mergers and Vertical Agreements in The New Economy*, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/merger_ agreement_summary.pdf > [aplankyta: 2007-03-18], p.20.
[553] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 18 ir 29 pastraipos.
[554] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 29 pastraipa.
[555] 2003 m. rugsėjo 2 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3083 *GE/Instrumentarium* [2004] OL L109/1; 2003 m. balandžio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2861 *Siemens/Drägerwerk/ JV* [2003] OL L291/1.
[556] 1991 m. balandžio 12 d. Komisijos sprendimas IV/M.042 *Alcatel/Telettra* [1991] OL L122/48.
[557] Ten pat, 34 pastraipa.
[558] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), pp.143, 279-280; Lofaro A., Ridyard D., „Beyond Bork: New Economic Theories of Exclusion in Merger Cases“, [2002] *E.C.L.R.*151, pp. 151-153.
[559] 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.877 *Boeing/McDonnell Douglas (MDD)* [1997] OL L336/16; Organisation for Economic Co-operation and Development, Directorate for financial, fiscal and enterprise affairs committee on competition law and policy, *Annual report on competition policy developments in United States* (nuo 1996 m. spalio 1 d.iki 1997 m. rugsėjo 30 d.), DAFFE/CLP (98) 10/07, 11 pastraipa, p.7.

nuomonės išsiskyrė vertinant koncentracijos vertikalių ryšių aspektus. Buvo skirtingai vertinamos *Boeing* ilgalaikės (iki 20 metų) išskirtinio tiekimo sutartys, dar iki koncentracijos sudarytos su įvairiomis oro linijų kompanijomis. JAV institucijos, atsižvelgdamos į tai, kad šios sutartys egzistavo dar iki koncentracijos, pripažino, kad jų buvimas nėra sujungimo rezultatas. Be to, jų nuomone, šios išskirtinio tiekimo sutartys nesukuria rinkos uždarymo rizikos, nes sudaro tik nedidelę dalį pasaulinės rinkos apyvartos (metinės pardavimų pasaulinėje rinkoje apimtys sudaro mažiau nei 25 proc.). Todėl atsižvelgdamos į *McDonnell Douglas* ribotą gyvybingumą ir koncentracijos sukuriamą naudą, nusprendė leisti *Boeing* pirkti *McDonnell Douglas*.

Europos Komisija priėjo prie kitokios išvados. Jos nuomone, išskirtinio tiekimo sutartys patvirtina, kad *Boeing* turėjo dominuojančią padėtį komercinių lėktuvų rinkoje dar iki koncentracijos, nes *Boeing* galėjo ilgą laiko tarpą nustatyti išskirtines sąlygas savo klientams. Jos teigimu, išskirtinių sąlygų nustatymu siekta apriboti konkurentų patekimą į vertikaliai aukštyn ar vertikaliai žemyn esančias prekės rinkas, apriboti jų galimybes konkuruoti su dominuojančiu ūkio subjektu. *McDonnell Douglas* įsigijimas sustiprintų *Boeing* turimą dominuojančią padėtį, nes *Boeing* lengviau rastų naujų klientų ir galėtų naudotis JAV karinėmis programomis, kurios yra finansuojamos iš biudžeto. Komisija leido *Boeing* pirkti *McDonnell Douglas*, kai jis sutiko nutraukti egzistuojančias išskirtinio tiekimo sutartis su oro linijų kompanijomis ir nesudaryti naujų.

Vertinant vertikalias koncentracijas, svarbu nustatyti, ar sujungtas ūkio subjektas turės galimybę ir ketins uždaryti vertikaliai aukštyn ar vertikaliai žemyn esančias rinkas ir „ar tai turi bet kokių reikšmingų pasekmių konkurencijai konkrečioje rinkoje.“[560]

Ūkio subjektų ketinimas uždaryti rinkas *vertikaliai aukštyn ar vertikaliai žemyn* priklauso nuo tokio elgesio pelningumo ir praktiškumo.[561] Vertinimui įtakos turi tiek didinančios ketinimą taip elgtis aplinkybės, tiek ir mažinančios.[562] Pavyzdžiui, Komisija sprendime *Boeing/Hughes*[563] vertindama, ar palydovų gamintojo *HSC* ir palydovų paleidimo įrenginių gamintojo *Boeing* koncentracija paskatintų sujungimo dalyvius gaminti gaminius, nesuderinamus su konkurentų gaminiais (palydovus, nesuderinamus su konkurentų paleidimo įrenginiais), nagrinėjo, ar taip elgdamosis jos gautų didesnę naudą nei patirtų žalą.[564] Komisijos teigimu, „būtina nustatyti, ar sujungtas ūkio subjektas, jeigu užsiimtų tokiu elgesiu, gautų daugiau naudos dėl paleidimo įrenginių gamybos sutarčių padidėjimo nei patirtų žalos dėl palydovų pirkimo sutarčių

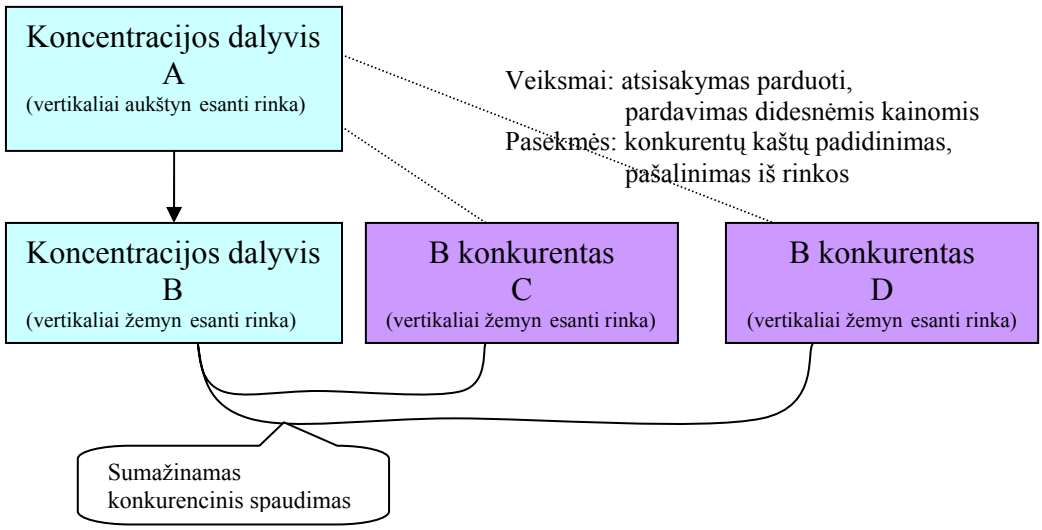
[560] 2002 m. liepos 10 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2803 *Telia/Sonera*, 91 pastraipa.
[561] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 384.
[562] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 46 pastraipa.
[563] 2000 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1879 *Boeing/Hughes* [2004] OL L63/53.
[564] Ten pat, 82 pastrapa.

sumažėjimo“.[565] Ištyrusi padėtį, Komisija priėjo išvadą, kad toks elgesys nepraktiškas, nes pirkėjai naudojasi ne vieno, bet kelių paleidimo įrenginių gamintojų produktais.[566]

Nustatant pelningiausią galimą pasirinkimą, nagrinėjama koncentracijos įtaka ūkio subjektų veiklos pelningumui rinkose tiek vertikaliai aukštyn, tiek vertikaliai žemyn. Vienoje rinkoje prarastą pelną turi kompensuoti padidėjęs pelnas kitoje vertikaliai susijusioje rinkoje.[567] Bendram rinkos uždarymo pelningumui reikšmės turi vertikalaus rinkos uždarymo įtaka sujungtos grupės pajamoms ir sąnaudoms,[568] vertikaliai žemyn ir aukštyn esančiose rinkose gaunamo pelno dydis,[569] dėl koncentracijos padidinamas ūkio subjektų veiklos efektyvumas, ūkio subjektų veiklos ypatumai ir koncentracijos dalyvių gamyklų geografinė padėtis.[570]

1.1. Vertikaliai aukštyn esančios rinkos uždarymas

Pirkimų iš vertikaliai aukštyn esančio pardavėjo apribojimas gali susidaryti, pavyzdžiui, gamintoją B sujungus su žaliavų tiekėju A. Dėl šios priežasties A gali atsisakyti tiekti žaliavas B konkurentams C ir D (2 paveikslas).

pav. Nr. 1. Vertikaliai aukštyn esančios rinkos uždarymas

[565] 2000 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1879 *Boeing/Hughes* [2004] OL L63/53, 83 pastraipa.
[566] 2000 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1879 *Boeing/Hughes* [2004] OL L63/53, 87 pastraipa.
[567] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 40 pastraipa.
[568] 2006 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4314 *Johnson & Johnson/ Pfizer Consumer Healthcare*, 131-132 pastraipa (nustatyta, kad NiQuitin nikotino pakaitalo rinkos uždarymas tiesiogiai padidina Nicorette (nikotino pakaitalo) pardavimų pelningumą); Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 385.
[569] 2004 m. birželio 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3333 *Sony/BMG* [2005] OL L62/30, 163 ir 174 pastraipos; apeliacija: 2006 m. liepos 13 d. PIT sprendimas T-464/04 *Independent Music Publishers and Labels Association (Impala, international association) v Komisija* [2006] ECR II-02289.
[570] 1991 m. birželio 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.085 *Elf/Occidental*.

Trumpam laikotarpiui A pelnas, jam atsisakius tiekti žaliavas, tikėtina, sumažėtų, tačiau vėlesniu laikotarpiu, jeigu C ir D neturi kitų žaliavų tiekėjų, toks elgesys gali būti naudingas, nes konkurentai C ir D gali būti išstumti iš rinkos. Jie gali būti pašalinti iš rinkos (nauji negali ateiti į rinką) dėl to, kad konkurentai negali įsigyti žaliavų, medžiagų prekėms pagaminti. Arba jų sąnaudos padidinamos tiek, kad jų prekės tampa rinkoje nekonkurencingos ar kainas vartotojui sujungtas ūkio subjektas gali pakelti be jokios rizikos.[571] Konkurencijai rinkoje apriboti pakanka, kad būtų tik tikimybė, jog sujungtas ūkio subjektas gali bandyti uždaryti rinką. Tai gali turėti žymų žalingą poveikį veiksmingai konkurencijai.

Atsižvelgiant į anksčiau minėtas vertikalių koncentracijų pasekmių nustatymo sąlygas, reiktų pažymėti, kad vertinant vertikaliai aukštyn esančios rinkos uždarymą, nagrinėjama, ar sujungtas ūkio subjektas *galės* reikšmingai apriboti priėjimą prie pardavimų iš vertikaliai aukštyn esančios rinkos, ar jis *ketins* tai daryti ir uždarymas turės *reikšmingas neigiamas pasekmes* konkurencijai vertikaliai žemyn esančioje rinkoje. [572]

Rinkos uždarymo galimybę pagrįstai galima numatyti, jeigu yra tikimybė, kad sujungtas ūkio subjektas sutrukdys konkurentams įsigyti žaliavų, medžiagų ar komplektuojamųjų dalių ir panašiai vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje, ar jie galės jų įsigyti tik blogesnėmis sąlygomis.[573] Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *GE/Smiths*[574] nagrinėta, ar konkurentai, įvykus koncentracijai, galėtų įsigyti lėktuvų komponentus ir naujausius kuriamų variklių tyrimų rezultatus. Kitame sprendime *Thale/Finmeccanic/Alcatel Alenia Space & Telespazio*[575]Komisija, vertindama koncentraciją, atsižvelgė į tai, kad naujai sukurtas darinys įgis priėjimą prie esminių žaliavų šaltinių ir galės uždelsti pateikti komplektuojamąsias dalis konkurentams bei galės taikyti sunkiai pastebimą kainų diskriminaciją.

Rinkos uždarymas gali susidaryti ne tik apribojant priėjimą prie žaliavų šaltinių, bet ir sumažinant jų kokybę[576] ar gaminant komplektuojamąsias dalis, technologiškai nesuderinamas su konkurentų gaminiais.[577] Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *Axalto/Gemplus* [578] buvo teigiama, kad koncentracijos dalyviai galėtų gaminti SIM korteles, nesuderinamas su mobiliojo telefono operatoriaus platforma, ar uždelsti jų akreditaciją.

---

[571] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 47 pastraipa.
[572] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 32 pastraipa.
[573] Bishop S., Lofaro A., Rosati F., Young J., *The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizontal Mergers,* report (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005), p.12; Paul C., Grainne D.B., *EC Law, Text, Cases & Materials*, 3rd ed., (Oxford: Clarendon Press, 2003), p. 1035; Abbamonte G.B., Rabassa V., „Foreclosure and Vertical Mergers-The Commission‘s Review of Vertical Effects in the Last Wave of Media and Internet Mergers: AOL/Time Warner, Vivendi/Seagram, MCI Worldcom/Sprint,“ [2001] *E.C.L.R.* p.214.
[574] 2007 m. balandžio 23 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4561 *GE/Smiths Aerospace*, 7 ir 8 pastraipos.
[575] 2007 m. balandžio 4 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4403 *Thales/Finmeccanica/ Alcatel Alenia Space & Telespazio,* 257-260 pastraipos.
[576] Pvz., 2006 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4314 *Johnson & Johnson/ Pfizer Consumer Healthcare*, 127 pastraipa (gali būti žemesnė nikotino pakaitalo, parduodamo konkurentams, kokybė).
[577] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 33 pastraipa.
[578] 2006 m. gegužės 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3998 *Axalto/Gemplus,* 75 pastraipa.

Ar rinkos „uždarymas“ yra naudingas A, priklauso nuo A užimamos žaliavų rinkos dalies, konkurentų skaičiaus tiek vertikaliai aukštyn, tiek vertikaliai žemyn esančiose rinkose ir pirkėjo informuotumo apie konkurentus lygio. Kad uždarymas būtų reikšmingas, reikia, kad koncentracijos dalyvis vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje užimtų pakankamai svarbią vietą.[579] Kuo didesnė dalis konkurentų neturės priėjimo prie žaliavų, tuo didesnė tikimybė, kad bus pakeltos kainos ir žymiai apribota veiksminga konkurencija vertikaliai žemyn esančioje rinkoje.[580] Pavyzdžiui, sprendime *Skanska/Scancem*[581] Komisija uždraudė Švedijos konstravimo kompanijai *Skanska* įsigyti Švedijos kompaniją *Scancem* dėl to, kad ji priklausė 90 proc. Švedijos cemento tiekimo rinkos ir buvo manoma, kad sumažėtų konkurentų galimybės naudotis cemento rinka.

Vertindama galimybę uždaryti priėjimą prie vertikaliai aukštyn esančios rinkos, Komisija tirs visus galimus variantus.[582] Tikėtina, kad galimybė uždaryti vertikaliai aukštyn esančią rinką susidarys, jeigu:

- *koncentracijoje dalyvaus ūkio subjektai, tiekiantys svarbias žaliavas ar medžiagas gaminiams*.[583] Žaliavos ar medžiagos laikomos reikšmingomis, jeigu be jų negalima pagaminti gaminio, jeigu jų kaina turi didelę įtaką galutinio gaminio kainai, jeigu jų nenaudojant, gerokai apsunkinamas galutinio gaminio pelningas pardavimas arba yra viena svarbiausių pasirinkimo galimybių.[584] Pavyzdžiui, sprendime *GE/Smiths Aerospace* Komisija pripažino, kad sujungus variklių gamintoją su medžiagų tiekėju, rinka negalės būti uždaryta, nes variklyje naudojami kontaktinio suvirinimo žiedai sudaro ne daugiau kaip 5 proc. variklio kainos, jie nėra intelektinė nuosavybė, nėra būtina galutinio gaminio dalis, o tik viena iš kelių pasirinkimo galimybių.[585] Komisija sprendime *Ineos/ BP Dormagen* pripažino, kad žaliavų kaina turi didelę įtaką galutinės prekės kainai, nes jų kaina sudarė nuo 40 iki 60 proc. galutinės prekės kainos.[586]
- *sujungtas ūkio subjektas užima reikšmingą padėtį vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje*. Galimybė uždaryti rinką susidarys tik tada, kai sujungtas ūkio subjektas galės daryti nemažą poveikį konkurencijos sąlygoms vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje, t. y. konkrečiai galės daryti poveikį prekių kainai ar prekių pardavimo sąlygoms.[587] Sujungto

[579] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 48 pastraipa.
[580] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 48 pastraipa.
[581] 1999 m. lapkričio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.1157 *Skanska/Scancem* [1999] OJ L183/1.
[582] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 33 pastraipa.
[583] Pvz., 2001 m. liepos 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2438 *SES/Stork/Fokker Space,* 19 pastraipa (Komplektuojančios dalys sudarė tik 5 proc. galutinės prekės kainos, todėl vertikaliai aukštyn esančios rinkos uždarymo tikimybė labai maža).
[584] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 34 pastraipa.
[585] 2007 m. balandžio 23 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4561 *GE/Smiths Aerospace,* 48-50 pastraipos.
[586] 2006 m. rugpjūčio 10 d. Komisijos sprendimas COMP/M. 4094 *Ineos/BP Dormagen* [2007] OL L69/40, 183 pastraipa.
[587] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 35 pastraipa.

ūkio subjekto padėčiai rinkoje didelę reikšmę turi rinkos struktūra,[588] jo užimama rinkos dalis,[589] konkurentų vertikali integracija ir jų galimas rinkos veikimą ribojantis elgesys.[590]

- *sumažinus konkurentams, esantiems vertikaliai žemyn esančioje rinkoje, galimybę įsigyti sujungto ūkio subjekto gaminius ar naudotis jo paslaugomis, būtų neigiamai paveiktas žaliavų ar paslaugų prieinamumas, jų kokybė ir kaina.* Jeigu kitų pardavėjų veikla yra mažiau efektyvi, jų parduodamos prekės yra prastesnės kokybės, jie, esant didesnei paklausai, neturi galimybių plėsti gamybos apimčių, turi ilgalaikes sutartis su koncentracijoje dalyvaujančiais ūkio subjektais,[591] tai sujungtas ūkio subjektas turi didesnes galimybes neigiamai paveikti rinką. Norint įvertinti padėtį, nagrinėjama, kokias turi galimybes konkurentai, esantys rinkoje vertikaliai aukštyn, kokios jų prekių ar paslaugų kainos.[592] Rinkos nebūtų galima uždaryti, jeigu kiti konkurentai, padidėjus paklausai, galėtų greitai padidinti pasiūlą tokia kaina, kuri būtų rinkoje, jeigu nebūtų įvykusi koncentracija. Tačiau žala konkurencijai galėtų atsirasti, jeigu konkurentai, atsižvelgdami į sujungto ūkio subjekto kainas, taip pat pakeltų savo prekių ar paslaugų kainas. Rinkos uždarymas taip pat yra mažai tikėtinas, jeigu pirkėjai iki koncentracijos prekes pirko iš vertikaliai aukštyn esančių sujungtos grupės konkurentų, o ne iš koncentracijos dalyvių, nes jie ir toliau galės įsigyti prekes iš kitų pardavėjų.[593] Tačiau taip pat reikėtų pažymėti, kad galimybės gali pasikeisti, jeigu koncentracijos būdu susidaręs naujas stambus ūkio subjektas gerokai pakeistų rinkos struktūrą[594] ir kiti pardavėjai negalėtų patenkinti didėjančių konkurentų poreikių.
- *konkurentai, esantys rinkoje vertikaliai žemyn, nesiims veiksmingų ir savalaikių atsakomųjų veiksmų.* Gamintojai, esantys rinkoje vertikaliai žemyn, siekdami sumažinti priklausomybę nuo sujungto ūkio subjekto parduodamų žaliavų, medžiagų bei paslaugų ar remdami naujo pardavėjo atsiradimą rinkoje, gali pakeisti savo gamybos procesą.[595] Pirkėjas taip pat gali turėti tokią perkamąją galią, kuri leistų sutrukdyti uždaryti rinką. Pavyzdžiui, Komisija sprendimuose *Finmeccanica /BAES Avionics &*

---

[588] 1995 m. rugsėjo 20 d. Komisijos sprendimas IV/M. 553 *RTL/Veronica/ Endemol* [1996] OL L 134/32, 37-40 pastraipos.
[589] Pvz., 2003 m. vasario 10 d. Komisijos sprendimai COMP/M.3064 *Ahlström Capital/ Capman/Nordkalk,* 36 pastraipa; 1995 m. rugsėjo 20 d. Komisijos sprendimas IV/M. 553 *RTL/Veronica/ Endemol* [1996] OL L 134/32,41-46 pastraipos.
[590] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 388.
[591] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 36 pastraipa.
[592] Pvz., 2003 m. vasario 10 d. Komisijos sprendimai COMP/M.3064 *Ahlström Capital/ Capman/Nordkalk,* 36 pastraipa.
[593] 1999 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1789 *INA/LuK*, 15-21 pastraipos (koncentracijos dalyviai ir konkurentai pirko iš skirtingų pardavėjų).
[594] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 388.
[595] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 39 pastraipa.

Communications[596] bei *Finmeccanica/AMS*[597] priėjo išvadą, kad JK įmonės, gaminančios aviacijos įrenginius, turėjo pakankamai galios pasipriešinti sujungtos grupės bandymams apriboti jų pirkimus, nes jos galėjo pradėti pirkti konkurentų parduodamus gaminius ar reikalauti, kad *Finmeccanica* pasirinktų subrangovus esant atvirai ir skaidriai konkurencijai.

- *nėra nustatyta reguliacinių verslo praktikos ribojimų.* Ribojimai gali būti nustatyti tiek nacionalinių teisės normų, tiek Europos Sąjungos.

Sujungtas ūkio subjektas *ketintų* uždaryti *vertikaliai aukštyn* esančią rinką, jeigu dėl to būtų pašalinti konkurentai iš vertikaliai žemyn esančios rinkos ir padidinta jo rinkos galia bei gaunamas pelnas.[598] Taip pat, jeigu konkurentams būtų trukdoma naudotis masto ekonomija ir padidinami ribiniai kaštai[599] ar prekių gamybos sąnaudos ir atitinkamai – prekių kainos. Tai gali pašalinti iš rinkos konkurentus ar sudaryti sąlygas koncentracijos dalyviams be rizikos pakelti savo prekių kainas.[600]

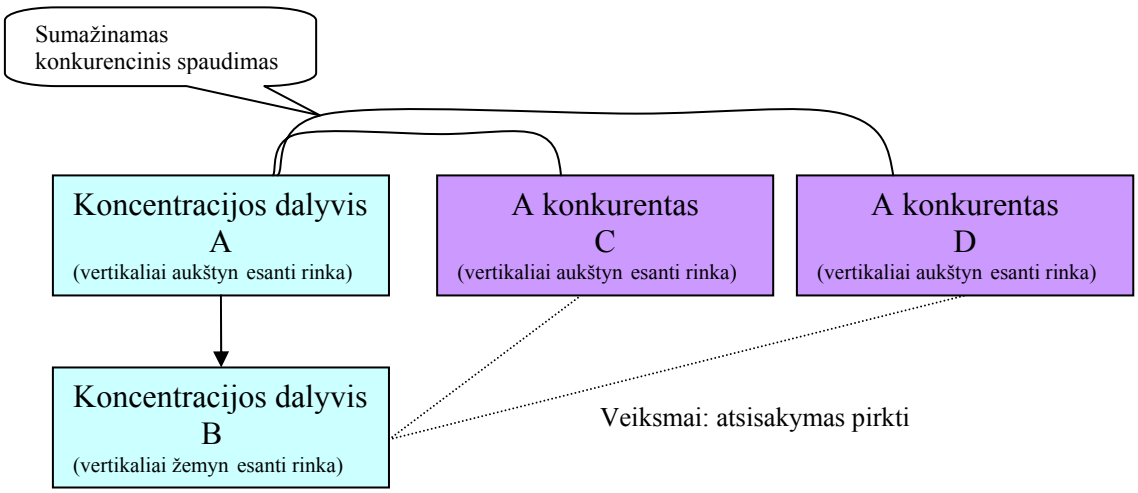
Sujungtas ūkio subjektas *neketintų* uždaryti *vertikaliai aukštyn* esančios rinkos, jeigu tai nepakeltų prekių kainų vertikaliai žemyn esančioje rinkoje ir pasekmės nebūtų naudingos koncentracijos dalyviams.[601] Taip pat, jeigu prekes parduodant tik koncentracijos dalyvių vidiniams poreikiams tenkinti būtų neišnaudojamos vertikaliai aukštyn esančio sujungimo dalyvio pardavimų apimtys.[602] Jeigu didesnė dalis prekių būtų parduodama ne koncentracijos dalyviams, tai yra maža tikimybė, kad rinkos uždarymas būtų pelningas. Pavyzdžiui, Komisija sprendime *GE/Agfa NDT*[603] nustačiusi, kad *GE* pirkimai sudarė mažiau nei 5 proc. *Agfa* pardavimų, priėjo išvadą, kad bet koks *Agfa* antikonkurencinis elgesys būtų žalingas jos veiklai, todėl yra mažai tikėtinas.

1.2. Vertikaliai žemyn esančios rinkos uždarymas

Koncentracija taip pat turėtų būti uždrausta, jeigu sujungta grupė, tikėtina, atsisakytų pirkti prekes iš konkurentų, esančių rinkoje vertikaliai aukštyn ir būtų žymiai apribota konkurencija. Dėl to konkurentams gali būti *uždaryta vertikaliai žemyn* esanti rinka. Tokia situacija gali susidaryti pardavėją sujungus su svarbiu pirkėju (2 paveikslas).

---

[596] 2005 m. kovo 14 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3649, *Finmeccanica/BAES Avionics & Communications,* 30 pastraipa.
[597] 2005 m. kovo 14 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3735 *Finmeccanica/AMS,* 30 pastraipa.
[598] 2003 m. balandžio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2903 *DaimlerChrysler/ Deutsche Telekom/JV* [2003] OL L300/62, 59 pastraipa (sujungta grupė gali neleisti konkurentams įsigyti platformos ir dėl to praplėsti savo verslą, esantį rinkoje vertikaliai žemyn).
[599] Lindsay A., The EC Merger Regulation: *Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p.386.
[600] Ten pat, pp. 385-386.
[601] Ten pat, p.386.
[602] Ten pat, p.388.
[603] 2003 m. gruodžio 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3136 *GE/Agfa NDT.*

pav. Nr. 2. Vertikaliai žemyn esančios rinkos uždarymas

Dėl vertikalios koncentracijos konkurentams, esantiems rinkoje vertikaliai aukštyn, gali padidėti ryšių su vartotojais sąnaudos ar ryšių gali nelikti. Konkurentų, esančių vertikaliai aukštyn, padėtis gali būti apsunkinta įvairiai: gali būti atsisakoma pirkti iš konkurentų ir perkama tik iš savo padalinio;[604] gali būti sumažinamos pirkimų iš konkurentų apimtys ar perkama sąlygomis, gerokai blogesnėmis už tas, kurios būtų, jeigu nebūtų ūkio subjektų koncentracijos;[605] gali būti padidinamos konkurentų prekių patekimo į platinimo tinklą sąnaudos.[606]

Pardavimų vertikaliai žemyn esančiam pirkėjui uždarymas gali turėti neigiamų pasekmių galutiniam vartotojui, nes gali būti sumažintas prekių pasirinkimas ar padidintos prekių kainos.[607] Žymus veiksmingos konkurencijos apribojimas susidaro, jeigu pernelyg reikšmingas pardavimų kiekis iš vertikaliai aukštyn esančios rinkos yra „uždaromas.“ Jeigu rinkoje yra pakankamas skaičius „laisvų“ pirkėjų, tai rinkos uždarymo veiksmai nebus veiksmingi. [608] Žala konkurencijai dėl rinkos uždarymo susidaro ne tik tada, kai konkurentai verčiami mažinti turimas pardavimų apimtis, bet ir tada, kai ribojama jų pardavimų plėtra.[609]

Vertikaliai žemyn esančios rinkos uždarymo klausimas buvo nagrinėtas nemažame skaičiuje Komisijos sprendimų.[610] Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *Bombardier/ADtranz*[611] buvo nagrinėjamas galimas vertikaliai žemyn esančios rinkos uždarymas sujungus regioninių

---

[604] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 60 pastraipa.
[605] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 60 pastraipa.
[606] Bishop S., Lofaro A., Rosati F., Young J., *The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizontal Mergers,* report (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005), p.12
[607] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 72 pastraipa.
[608] Faull J., Nikpay A.(eds.), *The EC Law of Competition,* (New York: Oxford University Press, 1999), 4157 pastraipa.
[609] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 74 pastraipa.
[610] 1991 m. vasario 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.009 *Fiat Geotech/Ford New Holland*; 1992 m. vasario 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.184 *Grand Metropolitan/Cinzano* [1992] OL C47; 1996 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.787 *PTT Post/TNT-GD Net.*
[611] 2001 m. balandžio 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2139 *Bombardier/ADtranz* [2002] OL L69/50.

traukinių ir vagonų gamybos rinkų dalyvius. Buvo bijomasi, kad kiti trys tiekėjai Vokietijoje gali susidurti su vertikaliai žemyn esančios rinkos uždarymu. Kitame sprendime *Promodes/Dirsa*[612] buvo nagrinėta Ispanijos maisto ir nemaisto platinimo rinkos „uždarymo“ galimybė, nes *Promodes* per savo dukterinę įmonę *DIA* įgijo galimybę dalyvauti svarbioje Ispanijos maisto ir nemaisto prekių mažmeninio platinimo rinkoje.

Atsižvelgiant į anksčiau minėtas vertikalių koncentracijų pasekmių nustatymo sąlygas, reikėtų pažymėti, kad vertinant vertikaliai žemyn esančios rinkos uždarymą, nagrinėjama, ar sujungtas ūkio subjektas *galės* reikšmingai apriboti galimybę pirkti iš vertikaliai žemyn esančios rinkos, ar jis *ketins* tai daryti, ir uždarymas turės *žymias neigiamas pasekmes* konkurencijai vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje. [613]

Tikėtina, kad galimybė uždaryti vertikaliai žemyn esančią rinką susidarys, jeigu:

- *aktualūs ar potencialūs konkurentai, esantys rinkoje vertikaliai aukštyn, dėl koncentracijos netektų ekonomiškai pagrįstų galimybių parduoti savo prekes rinkoje, esančioje vertikaliai žemyn.*[614] Tokia situacija, tikėtina, susidarytų, jeigu koncentracijoje dalyvautų pirkėjas, turintis reikšmingą galią vertikaliai žemyn esančioje rinkoje. Tačiau jeigu pakankamas skaičius pirkėjų pradėtų pirkti prekes iš pardavėjų, nedalyvaujančių koncentracijoje iš karto po koncentracijos sudarymo ar netolimoje ateityje, tai tikėtina, kad koncentracijos dalyviai rinkos neuždarytų.
- *aktualių ar potencialių konkurentų veiklos vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje apimtys dėl koncentracijos gali būti sumažintos ar suvaržytos.*[615] Jeigu konkurentų vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje gamybos apimtys ir pajamos priklauso nuo gamybos masto ekonomijos,[616] tai sumažinus jų pardavimų apimtis, jos bus priverstos padidinti savo prekių ar paslaugų kainas. Dėl šios priežasties būtų paveikta konkurencija ne tik vertikaliai aukštyn, bet ir vertikaliai žemyn esančioje rinkoje, nes kiti pirkėjai, esantys rinkoje vertikaliai žemyn, turės pirkti brangesnes prekes. Potencialūs konkurentai nenorės ateiti į vertikaliai aukštyn esančią rinką, todėl kainos rinkoje ir ateityje išliktų aukštesnės už tas, kurios būtų be koncentracijos.[617] Dėl šių priežasčių konkurentai gali nedaryti ilgalaikių investicijų sąnaudoms mažinti, naujoms technologijoms diegti ir prekių kokybei gerinti. Dėl to gali susilpnėti jų gebėjimas konkuruoti ir jie gali būti pašalinti iš rinkos.[618]

---

[612] 1990 m. gruodžio 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.027, *Promodes/Dirsa*.
[613] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 59 pastraipa.
[614] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 61 pastraipa.
[615] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 62 pastraipa.
[616] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 63 pastraipa; Areeda P.A., Hovenkamp H., Solow, *Antitrust Law,* 2 ed., (Aspen Law & Business, 1998), 1008 pastraipa.
[617] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 64 pastraipa.
[618] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 65 pastraipa.

- *nėra alternatyvių ar antrinių rinkų, kuriose konkurentai galėtų parduoti savo prekes*.[619] Jeigu įvykus koncentracijai rinka uždaroma, tačiau konkurentai gali savo prekes parduoti alternatyviose ar antrinėse rinkose, tai rinkos uždarymas nedarys žalos pirkėjams, nes prekių kainos nepadidės.
- *konkurentai, esantys rinkoje vertikaliai aukštyn, nesiims veiksmingų ir savalaikių atsakomųjų veiksmų.*[620] Konkurentai gali taikyti agresyvesnę kainodarą ar remti naujų pirkėjų atėjimą į rinką.
- *nėra teisinių verslo praktikos apribojimų.* Gali būti nustatyti teisiniai veiklos apribojimai, draudžiantys atlikti rinkos uždarymo veiksmus. Jie gali būti numatyti tiek nacionalinės, tiek ES teisės. Pavyzdžiui, Komisija sprendime *Sovion/HMG* nustatė, kad koncentracijos dalyviai teisės aktais buvo įpareigoti surinkti ir perdirbti skerdyklos atliekas, todėl buvo pripažinta, kad jie negalėtų uždaryti rinkos atsisakydami surinkti ir perdirbti konkurentų skerdyklų atliekas.[621]

Sujungtas ūkio subjektas *ketintų* uždaryti *vertikaliai žemyn* esančią rinką, jeigu būtų pelningiau pirkti iš vertikaliai aukštyn esančio padalinio, o ne iš konkurentų.[622] Kuo daugiau sujungto ūkio subjekto padalinių turės naudos iš rinkos uždarymo, tuo didesnė tikimybė, kad bus ketinama uždaryti rinką.[623] Ketinimas uždaryti rinką taip pat atsirastų, jeigu nutraukus pirkimus būtų gauta ekonominė nauda dėl kainų vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje padidėjimo.[624]

Sujungtas ūkio subjektas *neketintų* uždaryti *vertikaliai žemyn* esančios rinkos, jeigu: būtų naudingiau pirkti iš konkurentų, o ne iš sujungto ūkio subjekto padalinio;[625] jeigu sujungto ūkio subjekto padalinys, esantis rinkoje vertikaliai aukštyn, turi ribotas prekių gamybos ir pardavimų galimybes ir negali patenkinti viso sujungto ūkio subjekto kitų padalinių poreikio;[626] konkurentai gali pasiūlyti didesnį prekių pasirinkimą.[627]

Praktikoje pasitaiko sudėtingų koncentracijų, kurioms įvykus gali būti vienu metu „uždarytos“ tiek vertikaliai aukštyn, tiek vertikaliai žemyn esančios rinkos. Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *WLR/BST*[628] buvo nagrinėjamas tiek galimas pirkėjų kontaktų su pardavėjais, tiek pardavėjų su pirkėjais apribojimas.

---

[619] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 66 pastraipa.
[620] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 67 pastraipa.
[621] 2004 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3605 *Sovion/HMG,* 116-117 pastraipos.
[622] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 68 pastraipa.
[623] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 70 pastraipa.
[624] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 70 pastraipa.
[625] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 70 pastraipa.
[626] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 70 pastraipa.
[627] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 70 pastraipa.
[628] 2006 m. gruodžio 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4389 *WLR/BST*.

2. VIENOJE RINKOJE TURIMOS GALIOS NAUDOJIMAS KITOJE RINKOJE

Įvykus konglomeratinei[629] (kai kuriais atvejais vertikaliai) koncentracijai, konkurencija gali būti taip pat gerokai apribota, jeigu sujungtas ūkio subjektas, naudodamasis vienoje rinkoje turima galia, gali daryti poveikį kitai rinkai, kurioje tokios galios neturima, bei dėl to poveikio ateityje gali įgyti galią ir toje rinkoje. Komisijos teigimu, „koncentracijos dėka sujungti ištekliai ir pirminėje rinkoje turima galia gali sujungtam ūkio subjektui nedelsiant sudaryti sąlygas jo turimą galią panaudoti dominuojančios padėties kitoje rinkoje įgijimui netolimoje ateityje“.[630] Pavyzdžiui, sprendime *Tetra Laval*[631] Komisija nagrinėjo pasaulinio pakavimo į kartono pakuotes lyderio *Tetra Laval*, nedideliais kiekiais gaminančio ir plastikines pakuotes, siekį įsigyti 95 proc. prekių pakavimo įrangos ir sistemų kūrimo bei gamybos įmonės *Sidel SA*, pasaulinės pūtimo-liejimo mašinų gamybos ir tiekimo lyderės, akcijų. Komisija uždraudė koncentraciją dėl to, kad, jos teigimu, tai sukurtų dominuojančią padėtį PET pakavimo įrangos rinkoje ir sustiprintų *Tetra Laval* turimą dominuojančią padėtį kartoninių pakuočių rinkoje, nes kartono pakuočių rinkoje turimą galią galėtų perkelti į PET pakavimo įrangos rinką.[632]

Tiek PIT, tiek ETT patvirtino, kad dėl koncentracijos įvykę pasikeitimai, leidžiantys vienoje rinkoje turimą galią naudoti kitoje, pagrįstai laikomi žalingomis koncentracijos pasekmėmis.[633] Kadangi teismai sprendimuose šio klausimo nenagrinėjo plačiau, todėl paliko nemažai vietos akademinėms diskusijoms.

Komisijos teigimu, Europoje plinta galios, darančios žalą konkurencijai, naudojimas.[634] Teigiama, kad tokia praktika yra dažnesnė ES nei JAV.[635] Tai turbūt paaiškina, kodėl konglomeratinėms koncentracijoms, dėl kurių sukuriamos sąlygos panaudoti galią, JAV teikiamas mažesnis dėmesys. Tokiai situacijai, tikėtina, įtakos turi EB Sutarties 82 straipsnis, dėl kurio dominuojantys ūkio subjektai negali nustatyti pernelyg aukštų kainų. O pagal JAV *Sherman Act* 2 paragrafą per didelė kaina nėra draudžiama.[636] Taip pat yra teigiama, kad ES ūkio

---

[629] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 93 pastraipa; Howarth D., „Tetra Laval/Sidel: Microeconomics or Microlaw?,“ [2005] *E.C.L.R.* 369, pp. 369-372.

[630] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 151 pastraipa.

[631] 2001 m. spalio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2416 *Tetra Laval/Sidel* [2004] OL L43/13.

[632] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34; apeliacija: 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/1 (Komisijos sprendimą uždrausti koncentraciją panaikino, tačiau ne dėl to, kad konglomeratinių koncentracijų vertinimas nėra galimas, bet dėl to, kad Komisija nesugebėjo išvadų įtikinamai įrodyti).

[633] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34; apeliacija: 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/1.

[634] Giotakos D., „GE/Honeywell: a theoretic bundle assessing conglomerate mergers across the Atlantic,“ [2002] 23 *U. Pa. J. Int'l Econ. L.* 469, p. 502.

[635] Völcker S.B.,“Leveraging as a theory of competitive harm in EU merger control,” [2003] 40 *C.M.L.Rev.* 583, p. 590.

[636] Ten pat, p. 590.

subjektai siekia praplėsti savo galias skirtingose rinkose, siekdami išskaidyti monopolines kainas platesnei prekių grupei. Tai sumažina tikimybę būti pripažintam piktnaudžiaujančiam nustatant kainas.[637]

Galios panaudojimo kitoje rinkoje pasekmės skiriasi nuo pasekmių, atsirandančių įvykus vertikaliai ar horizontaliai koncentracijai. Taip elgdamasis ūkio subjektas dažniausiai nepadidina kainų pirkėjams. Konkurentų kainos, priešingai nei įvykus vertikaliai koncentracijai, taip pat nepadidėja. Dažnai susidaro priešinga situacija – kainos yra mažinamos. Teigiama, kad sujungta grupė, protingai elgdamasi, sumažina bendrai parduodamų prekių kainas, nes gali neatsirasti pakankamai vartotojų, kurie pirktų „prijungtą“ prekę, ir atsirastų didelės rinkos apribojimo pasekmės.[638] Tačiau toks elgesys yra trumpalaikis, nes pašalinus iš rinkos konkurentus, kainos pirkėjams gali būti padidintos. Konkurentai iš rinkos pašalinami dėl to, kad vartotojų paklausa nukreipiama į sujungto ūkio subjekto prekes ir sumažinama konkurentų galimybė ir ketinimas konkuruoti, nes sumažėja konkurentų pelnas. Įvykus koncentracijai, gali padidėti atsisakymo turėti verslo santykius su konkurentais ar mažesnės paklausos prekių pirkimo parėmimo tikimybė. [639] Todėl sujungta grupė gali įgyti ar sustiprinti savo galią rinkoje.[640]

Sujungta grupė, siekdama pašalinti iš rinkos konkurentus, gali pasitelkti prekių rinkoje turimą arba finansinę galią. Vienoje *prekių* rinkoje turimą galią naudodamas kitoje, ūkio subjektas gali užsiimti „prekių susiejimu“, „prekių grynuoju surišimu“ ar prekių, techniškai nesuderinamų su konkurentų prekėmis, gamyba („techninis surišimas“), „mišriu prekių surišimu“ ar pardavinėti prekes grupėmis. Vienoje rinkoje sukauptą *finansinę* galią naudodama kitoje, sujungta grupė gali užsiimti „kryžminiu prekių subsidijavimu“, „grobuoniška kainodara“, geresnėmis sąlygomis naudotis finansiniais ištekliais.

Veiksmai, atliekami naudojantis prekių rinkoje turima galia

Prekių *susiejimo*[641] (*tying*) atveju pirkėjas, pirkdamas vieną prekę A, verčiamas pirkti kitą skirtingą prekę B. Pavyzdžiui, *IBM* nuomojo kompiuterius ir reikalavo, kad nuomotojai pirktų iš *IBM* perforacines korteles, kurios buvo naudojamos duomenims įvesti. Dėl susiejimo *IBM,* nustatydamas didesnes perforacinių kortelių kainas, nedidindamas kompiuterių kainos galėjo padidinti kainas aktyvesniems kompiuterių vartotojams. Prekių susiejimo klausimas taip pat nagrinėtas Komisijos sprendime *Tetra Laval/Sidel*. Komisija, uždrausdama koncentraciją,

[637] Giotakos D., „GE/Honeywell: a theoretic bundle assessing conglomerate mergers across the Atlantic,“ [2002] 23 *U. Pa. J. Int'l Econ. L.* 469, p. 501.
[638] Völcker S.B.,“Leveraging as a theory of competitive harm in EU merger control,” [2003] 40 *C.M.L.Rev.* 583, p. 587.
[639] Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement*, (London: Sweet & Maxwell, 1999), pp. 159-160.
[640] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 111 pastraipa.
[641] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 419.

pažymėjo, kad sujungtas ūkio subjektas, parduodamas prekes, galėtų pasirinktinai jas „susieti“ (*tying*), reikalaudamas iš pirkėjų, naudojančių kartono pakavimo ir *SBM* mašinas, pirkti *Sidel SBM* mašinas. Priešingu atveju jie nebūtų aprūpinami *Tetra Pak* kartono pakavimo mašinomis ir kartono ritėmis.[642]

Prekių g*rynojo surišimo*[643] (*pure bundling*) atveju dvi prekės A ir B parduodamos kaip vienas rinkinys, bet A ir B prekės neparduodamos atskirai. Pavyzdžiui, restoranas siūlo meniu rinkinius ir neparduoda patiekalų atskirai. „Grynasis surišimas“ gali turėti „techninio surišimo“ formą, kurioje atskiri įrenginiai tinkamai veikia tik būdami bendroje sistemoje ir yra nesuderinami su konkurentų siūlomais įrenginiais.

Prekių *„*mišrioj*o* surišimo“[644] *(mixed bundling)* atveju pardavėjas siūlo pirkti tiek bendrą prekių rinkinį, tiek atskiras prekes. Pavyzdžiui, restoranas, užsiimantis „mišriu surišimu“, siūlo tiek meniu rinkinius, tiek atskirus patiekalus iš meniu. Rinkinio kaina turi būti žemesnė už sumą atskirų rinkinio patiekalų, nes kitu atveju vartotojas nenorės pirkti rinkinio.

Prekių grupės[645] (*full line forcing)* pardavimo atveju pardavėjas verčia pirkėją pirkti visą prekių grupę, atsisakydamas parduoti atskiras dalis, kurios pirkėjui yra būtinos ar jo pageidaujamos. Pavyzdžiui, *Gillete* asmeninių priežiūros priemonių, raštinės reikmenų ir smulkių elektros, elektronikos prietaisų verslus sujungus su *Duracell* baterijų gamybos verslu, susidarė galimybė versti pirkėją pirkti visą prekių grupę.[646]

Pagrindinės ekonomikos teorijos pripažįsta, kad prekių „susiejimas“ ar „surišimas“ gali tam tikromis aplinkybėmis susilpninti konkurentus ir padaryti žalą konkurencijai.[647] Nors reikėtų pažymėti, kad ekonomikos teorijoje nėra teigiama, jog prekių „susiejimas“ ar „surišimas“ yra visada žalingi konkurencijai, ir vienoje rinkoje turima galia, naudojantis prekių „susiejimu“ ar „surišimu“, visada perkeliama į kitą rinką.[648] Dėl šių priežasčių, sujungimas, kuris prekių „susiejimą“ ar „surišimą“ daro labiau tikėtiną, nebūtinai yra žalingas konkurencijai.

Veiksmai, atliekami naudojantis finansine galia

Sujungta grupė gali sukauptas pajamas, gaunamas parduodant prekes rinkoje, kurioje yra

---

[642] 2001 m. spalio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2416 *Tetra Laval/Sidel* [2004] OL L43/13, 367 pastraipa.
[643] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 419; Burnside A., “GE, Honey, I Sunk the Merger,” [2001] *E.C.L.R.*107, pp. 107-110.
[644] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 419.
[645] Ten pat, p. 419.
[646] 1996 m. lapkričio 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.836 *Gillette / Duracell.*
[647] Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement,* (London: Sweet & Maxwell, 1999), pp. 159-160.
[648] Ten pat, pp. 159-160.

silpna konkurencija, panaudoti savo antros rūšies prekių, susiduriančių su didesne konkurencija, subsidijavimui.[649] Pavyzdžiui, sumažinta barzdos skustuvo kaina gali būti kompensuojama jam parduodamų peiliukų kaina. Tai vadinama *kryžminiu subsidijavimu.*[650] Pavyzdžiui, Komisija sprendime *Ge/Honeywell* nagrinėjo sujungto ūkio subjekto finansinę galimybę „kryžmiškai subsidijuoti nuolaidas prekėms, kurios parduodamos kaip vienas rinkinys“.[651] Kitame sprendime *Danish Crown/Vestjyske Slagterier*[652] Komisija nustatė, kad sujungta grupė būtų vienintelė skerdykla, parduodanti šviežią jautieną ir kiaulieną Danijos rinkoje, todėl galėtų taikyti nuolaidas, subsidijuojant kiaulienos pardavimą jautienos kainos sąskaita ir atvirkščiai. Reikėtų pažymėti, kad kryžminis subsidijavimas yra tikėtinas tik tada, jeigu dėl tokių veiksmų būtų pašalinti iš rinkos konkurentai ir koncentracijos dalyviai, pakėlę prekių kainas, galėtų, susigrąžinti prarastas pajamas.

Koncentracija taip pat gali padidinti ūkio subjektų pašalinimo iš rinkos tikimybę, jeigu dėl jos susidarys sąlygos naudoti „grobuonišką kainodarą“.[653] Sujungtas ūkio subjektas panaikintų potencialių konkurentų ketinimus ateiti į rinką, jeigu sumažintų kainas iki dydžio, kuriam esant konkurentai negalėtų gyvuoti. Jeigu siekiant veiksmingai konkuruoti būtina patekti vienu metu į kelias rinkas, tai sujungto ūkio subjekto gebėjimas sutrukdyti patekti bent į vieną iš rinkų, gali žymiai apriboti veiksmingą konkurenciją.[654] Kaip ir „kryžminio subsidijavimo“ atveju, „grobuoniškos kainodaros“ naudojimas yra tikėtinas, jeigu toks elgesys privers konkurentus pasišalinti iš rinkos ir leis, pakėlus prekių kainas, susigrąžinti prarastas pajamas. Pavyzdžiui, Komisija sprendime *P&O Stena Line (Holding) Ltd*[655] nagrinėjo, ar *P&O*, panaudodama vienoje rinkoje turimą monopolinę galią, galėtų naudoti „grobuonišką kainodarą“ kitoje rinkoje, kurioje yra konkurencija. Atlikusi tyrimą, Komisija nusprendė, kad tokios galimybės nėra, nes: grobuonišką kainodarą reikėtų taikyti kelių konkurentų atžvilgiu; kai kurie konkurentai turi stambią finansinę bankų paramą ir/arba yra vertikaliai su jais integruoti; yra mažos patekimo į rinką kliūtys.

---

[649] 2000 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1630 *Air Liquide /BOC* [2004] OL L92/1, 194, 195 pastraipos.
[650] Pvz., 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.877 *Boeing/McDonnell Douglas* (MDD) [1997] OL L336/16, 78 pastraipa. (įvykus koncentracijai Boing galėtų rinkoje, kurioje yra stipresnė konkurencija, nustatyti prekių kainas lygias savikainai, kompensuojant tai didesnėmis kainomis kitose rinkose.)
[651] 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004]OL L 48/1, 353 pastraipa.
[652] 1999 m. kovo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1313 *Danish Crown / Vestjyske Slagterier* [2000] OL L20/1, 196 pastraipa.
[653] 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland,* [1991] OL L 334/42.
[654] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 112 pastraipa.
[655] 2002 m. rugpjūčio 7 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2838 *P&O/ P&O Stena Line* (Holding) Limited, 19 ir 20 pastraipos.

Koncentracija taip pat gali žymiai apriboti veiksmingą konkurenciją rinkoje, kai prijungus ūkio subjektą yra panaikinami jo kapitalo suvaržymai.[656] Ūkio subjektą prijungus prie turinčio finansinę galią ūkio subjekto, jis įgyja galimybę naudotis viduje sukauptomis finansinėmis lėšomis ir jam nėra būtina naudotis kapitalo rinka arba tai gali daryti gerokai už konkurentus palankesnėmis sąlygomis.

Finansinės galios panaudojimo kitoje rinkoje įvertinimas kelia daug problemų, nes nėra aiškios finansinės galios panaudojimo įvertinimo metodikos. Komisijos ir Bendrijos teismų praktika šiuo klausimu taip pat nėra susiformavusi. Todėl tarp konkurencijos teisės žinovų vyksta diskusijos, ar reikia finansinės galios panaudojimą vertinti kaip žalingą poveikį veiksmingai konkurencijai. Darbo autorės manymu, vertinant koncentracijas, būtina atsižvelgti į galimą kapitalo suvaržymų panaikinimą, jeigu tai suteikia ūkio subjektui galimybę užsiimti prekių „kryžminiu subsidijavimu“ ar „grobuoniška kainodara“, ir toks elgesys, tikėtina, pašalintų iš rinkos konkurentus ar trukdytų ateiti į rinką potencialiems konkurentams.

Komisijos teigimu, „kad sujungtas ūkio subjektas, naudodamasis komercine galia, galėtų apriboti konkurenciją rinkoje, būtina, kad [jis] vienoje prekės rinkoje iki koncentracijos turėtą galią galėtų perkelti į kitą gretutinę prekės rinką“.[657] Rinkoje susidaro galimybė ūkio subjektui vienoje rinkoje turimą galią naudoti kitoje rinkoje tada, kai jis, turėdamas galią vienoje ar keliose rinkose, įgyja ūkio subjektą, veikiantį vienoje ar keliose gretimose rinkose. Šiuo atveju įsigyto ūkio subjekto turima rinkos galia padidinama ne sujungus užimamas ūkio subjektų padėtis rinkoje, bet sudarant galimybę vienoje rinkoje turimą galią panaudoti kitoje, kurioje tokios galios neturima.[658] Galimybė ūkio subjektui, vienoje rinkoje turimą galią panaudoti kitoje rinkoje:

- *susiejant (boundling) ar surišant (tying) prekes, tikėtina, galėtų susidaryti, jeigu pirkėjas atskirai parduodamas prekes pageidautų įsigyti kartu arba skirtingas prekes pirktų ta pati pirkėjų grupė.*[659] Pavyzdžiui, pirkėjas, siekdamas taupyti lėšas, gali pageidauti įsigyti visas prekes iš vieno šaltinio, o ne iš kelių.[660] Pirkti abi prekes turėtų reikšminga pirkėjų grupė. Kuo daugiau yra pirkėjų, kuriems reikalingos abi prekės, tuo yra didesnė galimybė „susieti“ prekes. Priešingu atveju, pirkėjai, tikėtina, atsisakytų pirkti „susietas“ ar „surištas“ prekes.[661] Pavyzdžiui, *Tetra Laval/SIG* prekių susiejimo galimybė buvo atmesta, nes nebuvo įrodymų, kad pirkėjai pirktų kelias skirtingas prekes kartu.[662] Jeigu

---

[656] Völcker S.B.,“Leveraging as a theory of competitive harm in EU merger control,” [2003] 40 *C.M.L.Rev.* 583, p. 583; Church J., “The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition,” [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10], p. 260
[657] 2004 m. sausio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3304 *GE/Amersham*, 37 pastraipa.
[658] Völcker S.B.,“Leveraging as a theory of competitive harm in EU merger control,” [2003] 40 *C.M.L.Rev.* 583, p. 583.
[659] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 98 ir 100 pastraipos.
[660] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 104 pastraipa.
[661] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 416.
[662] 2005 m. liepos 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3746 *Tetra Laval/SIG,* 71 ir 74 pastraipos.

prekės papildo viena kitą, tai tikimybė, kad prekės bus „susiejamos“ ar „surišamos“,[663] yra didesnė.

- *susidarytų, jeigu sujungtas ūkio subjektas vienoje iš susijusių rinkų turėtų didelę rinkos galią, kuri nebūtinai reikštų dominavimą rinkoje.*[664] Pakanka, kad bent viena iš susietų prekių būtų pirkėjui būtina įsigyti. Pavyzdžiui, rinkoje nėra kito pasirinkimo ar jis labai mažas. Konkurencijos teisės žinovai svarsto, ar galią reikia turėti iki sujungimo turėtoje rinkoje ar po sujungimo įgytoje, ar abiejose. Tiek pagal „dominavimo“ taisyklę, tiek pagal „žymaus konkurencijos apribojimo“ taisyklę pakanka įrodyti, kad sujungimas sustiprintų galią iki sujungimo turėtoje rinkoje. Tačiau koncentracija taip pat gali būti uždrausta, jeigu dėl sujungimo būtų sukurta ar sustiprinta rinkos galia po sujungimo įgytoje rinkoje. Pavyzdžiu, sprendime *Tetra Laval/SIG*[665] Komisija neįžvelgė sujungto ūkio subjekto galimybės pasinaudoti galia, kadangi sujungta grupė neturėjo galios (dominuojančios padėties) nei vienoje iš rinkų. EB teismų teigimu, jeigu sujungto ūkio subjekto rinkos galia yra didesnė už konkurentų iki koncentracijos turėtą galią, yra tikimybė, kad sujungtas ūkio subjektas galės ir ketins naudotis turima galia.[666] Finansinės galios panaudojimas būtų mažai tikėtinas, jeigu sujungtas ūkio subjektas turėtų nepakankamą finansinę galią ar sąlygos rinkoje būtų tokios, kad būtų nepatrauklu naudotis finansine galia, ir toks elgesys būtų mažai tikėtinas.[667]
- *susidarytų, jeigu pirkėjai ar konkurentai nesiimtų savalaikių ir veiksmingų atsakomųjų veiksmų.*[668] Kad naudojimasis rinkos galia būtų pelningas, „turi būti protinga tikimybė, kad konkurentai negalės veiksmingai reaguoti ir susilpnės tiek, kad bus priversti pasišalinti iš rinkos. [669] Konkurentams pasišalinus iš rinkos, „sujungtas ūkio subjektas turi turėti galimybę vienašališkai pakelti kainas ir [tokia padėtis] <...> turi išlikti ilgą laikotarpį be naujų rinkos dalyvių atsiradimo ar išėjusių konkurentų sugrįžimo“. Jeigu rinkoje yra stiprūs konkurentai ir/arba pirkėjai, tai sujungta grupė gali neturėti galimybės vienoje rinkoje turima galia sėkmingai naudotis kitoje rinkoje Pavyzdžiui, sprendime *Tetra Laval BV v Komisija*[670] PIT, atsižvelgdamas į konkurencijos lygį rinkoje, kurioje

---

[663] 2005 m. liepos 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3732 *Procter & Gamble/ GILLETTE*, 117 pastraipa.
[664] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 99 pastraipa; Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 419.
p. 413; 2004 m. sausio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3304 *GE/Amersham*, 21, 31, 37, 38 pastraipos.
[665] 2005 m. liepos 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3746 *Tetra Laval/SIG,* 76 pastraipa.
[666] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 197 pastraipa; apeliacija: 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/1.
[667] Völcker S.B.,“Leveraging as a theory of competitive harm in EU merger control,” [2003] 40 *C.M.L.Rev.* 583, pp. 590, 595.
[668] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 103 pastraipa.
[669] 2004 m. sausio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3304 *GE/Amersham*, 37 pastraipa.
[670] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 245 ir 294 pastraipos.

siekiama pasinaudoti rinkos galia, pripažino, kad Komisija neįrodė, „jog pardavimai pasiektų lygį, kuris paveiktų stiprią konkurenciją“. Kitame sprendime *Procter &Gamble/Gillette*[671] Komisija, nagrinėdama, ar dėl koncentracijos susidariusios sąlygos rinkoje sujungtam ūkio subjektui leistų, naudojantis „prekių surišimu,“ pirkėjus verčiant pirkti būtinas ar žinomas prekes kartu su nežinomomis, apriboti konkurentų dalyvavimą platinimo tinkle ar trukdyti potencialiems konkurentams patekti į rinką, priėjo išvadą, kad konkurentai taip pat prekiauja panašiomis prekėmis, o mažmenininkai gali pasinaudoti turima pirkėjo galia, todėl toks elgesys, tikėtina, nebūtų žalingas konkurencijai.[672] Jeigu konkurentai neturi visų pirkėjui reikalingų prekių, kurias turi koncentracijos dalyviai, tai keli pardavėjai bendradarbiaudami gali jungti savo prekes į vieną grupę ir būti patrauklesni pirkėjui.[673] Pavyzdžiui, sprendime *BC FUnds/Sanitec*[674] Komisija nustatė, kad sujungta grupė galės „mišriai surišti“ keraminius sanitarijos gaminius, vandens čiaupus ir maišytuvus. Ji leido koncentraciją, kadangi tokie veiksmai „negalės pašalinti iš rinkos konkurentų“, nes konkurentai galės pateikti pirkėjui tokią pačią prekių grupę. Sujungta grupė negalėtų naudotis rinkos galia, jeigu pirkėjai, esant nors ir ilgalaikiams santykiams, gebėtų pereiti pas kitus pardavėjus.[675] Konkurentai, reaguodami į sujungto ūkio subjekto konkurenciją ribojančius veiksmus, gali naudotis agresyvesne kainodara.[676]

Bendrijos teismų teigimu, Komisija, įrodydama galimą sujungtų ūkio subjektų galios naudojimą, turi ne tik nustatyti, kad sujungtas ūkio subjektas galės vienoje rinkoje turimą galią naudoti kitoje rinkoje, bet pateikdama „įtikinamus įrodymus“ pagrįsti, kad jis ketins tai daryti. Sprendime *General Electric Company v Komisija*[677] PIT teigė: „Komisija turi nustatyti ne tik tai, ar sujungtas ūkio subjektas turi galimybę savo veiklą perkelti į aviacinės ir neaviacinės elektronikos produktų rinką, bet ir remdamasi įtikinamais įrodymais nustatyti, ar yra tikėtina, kad sujungtas ūkio subjektas užsiims tokia praktika.“[678] Teismo teigimu, „faktinė aplinkybė, kad sujungtas ūkio subjektas galės šiuo klausimu priimti strateginius sprendimus, nėra pakankama įrodyti, kad jis taip veiks praktikoje“.[679]

---

[671] 2005 m. liepos 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3732 *Procter & Gamble/ GILLETTE*, 121-130 pastraipos.
[672] Ten pat, 120 pastraipa.
[673] 2004 m. sausio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3304 *GE/Amersham*, 39 pastraipa.
[674] 2001 m. birželio 6 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2397 *BC Funds/Sanitec,* 19 pastraipa.
[675] 2004 m. kovo 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3314 *Air Liquide/Messer Targets,* 66 pastraipa.
[676] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 104 pastraipa.
[677] 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26, 327 pastraipa.
[678] Ten pat, 405 pastraipa.
[679] 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26, 466 pastraipa.

Ar sujungtas ūkio subjektas ketins vienoje rinkoje turimą galią naudoti kitoje rinkoje, priklauso nuo to, ar toks elgesys būtų pelningas.[680] Sujungtas ūkio subjektas vienoje rinkoje turimą galią ketins naudoti kitoje rinkoje, jeigu:

- *rinkoje, į kurią perkeliama ūkio subjekto turima galia, patiriami nuostoliai bus kompensuoti rinkoje, kurioje galia jau turima, gaunamu pelnu ir/arba pelnu, galimu gauti ateityje.* Nustatant sujungtos grupės ketinimus naudotis galia, reikia tiksliai nustatyti, kiek vienoje rinkoje pelnas sumažėja, o kitoje padidėja. Byloje *General Electric Company v Komisija*[681] PIT kritikavo Komisiją, kad ji tinkamai to nepatikrino, kai vertino sujungtos grupės ketinimą vienoje rinkoje turimą galią naudoti kitoje rinkoje. Teismo teigimu, įvykus koncentracijai, „užsiimti minima perkėlimo [į kitą rinką] praktika būtų racionalu tik tada, jeigu pajamos, kurias sujungtas ūkio subjektas, tikėtina, gaus iš tos praktikos, atsvers numatytas sąnaudas. < ...> Komisija klaidingai mano, kad yra logiška ir neišvengiama, jog sujungtas ūkio subjektas taip elgsis“. Sujungta grupė ketintų vienoje rinkoje turimą galią naudoti kitoje, jeigu ji taip elgdamasi galėtų padidinti savo veiklos pelningumą parduodama pirkėjui būtinas prekes, priversdama pasišalinti iš rinkos konkurentus, ribodama potencialių konkurentų patekimą į rinką, padidindama konkurentų kainas (dėl masto ekonomijos panaikinimo).
- *gaunama nauda prekes „susiejant“ ar „surišant“ kompensuos nuostolius, atsiradusius taip elgiantis.* Dalis pirkėjų gali atsisakyti pirkti „susietas“ ar „surištas“ prekes, jeigu jiems reikalinga viena prekė. Jie gali pirkti vieną prekę, nors ji būtų brangesnė nei perkant ją grupėje. Pirkėjai, pardavėjui „susiejus“ ar „surišus“ prekes, gali pirkti prekes iš konkurentų ar jų visai nepirkti.[682]
- *rinka, kurioje ketinama naudotis galia, nebus subrendusi ir mažai pelninga.*[683] Mažai tikėtina, jog ūkio subjektas, veikiantis ir turintis galią labai pelningoje rinkoje, naudos galią rinkoje, kurios pelningumas mažas.
- *dėl to padidės galia rinkoje, į kurią perkeliama galia, tai padės išsaugoti turimą rinkos galią ar dėl to bus sustiprinama galia abiejose rinkose.*[684]

Nustatant ketinimą vienoje rinkoje turima galia naudotis kitoje rinkoje, atsižvelgiama ne tik į aplinkybes, skatinančias taip elgtis, bet ir į aplinkybes, mažinančias ar panaikinančias tokį ketinimą.[685] Nustatant ketinimą, atsižvelgiama į ūkio subjektų elgesį iki koncentracijos.[686] Jeigu

---

[680] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 105 pastraipa.
[681] 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26, 338, 353, 420 pastraipos.
[682] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 105-106 pastraipos.
[683] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 107 pastraipa.
[684] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 108 pastraipa.
[685] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 110 pastraipa.
[686] 2004 m. sausio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3304 *GE/Amersham*, 35 pastraipa.

koncentracijos dalyviai ar jų konkurentai iki koncentracijos vienoje rinkoje turima galia naudojosi kitoje rinkoje, tai tiriamas buvęs poveikis konkurencijai. Jeigu ne, tiriama, ar koncentracija sudaro sąlygas tai daryti.[687]

3. ŪKIO SUBJEKTŲ GALIOS RINKOJE PADIDINIMAS

Kartais Koncentracijos metu sustiprinama rinkos galia[688] savaime gali būti pripažinta žalinga koncentracijos pasekme, jeigu dėl to susidaro sąlygos konkurencijai apriboti. Sandorio metu ūkio subjekto galia gali būti padidinta praplėtus gaminamų ir/ar parduodamų prekių asortimentą, panaikinus potencialią konkurenciją ar padidinus atsakomųjų veiksmų galimybę.

Kai kuriuose sprendimuose Komisija pripažino, kad koncentracijos metu praplėtus ūkio subjekto prekių asortimentą, gali atsirasti ar sustiprėti ūkio subjekto galia rinkoje.[689] Prekių asortimento[690] praplėtimas sukuria ar sustiprina ūkio subjekto galią rinkoje tada, kai atskirose prekių grupėse turimos galios rinkoje suma yra mažesnė už sujungtos prekių grupės suteikiamą galią.[691] Prekių asortimento praplėtimas reikšmingas rinkose, kuriose pirkėjai (didmenininkai, stambūs mažmenininkai) dažniausiai perka prekes grupėmis.[692]

Pavyzdžiui, sprendime *Guinness/Grand Metropolitan*[693] Komisija nagrinėjo koncentracijos įtaką atskirų alkoholio rūšių rinkoms. Ji leido koncentraciją tik tada, kai jos dalyviai įsipareigojo nutraukti turimą *Bacardi* romo ilgalaikio platinimo sutartį Graikijoje. Sprendimas reikšmingas tuo, kad patvirtino, jog koncentracijos metu praplėtus siūlomą pasaulyje pirmaujančių alkoholio rūšių asortimentą, gali būti sukurta tam tikros alkoholio rūšies (viskio) dominuojanti padėtis Graikijos rinkoje (atskira geografinė rinka) ir sustiprinta kitų alkoholio rūšių (džino, romo ir

---

[687] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p.416.

[688] Rinkos galios sustiprinimas - tai vieno ar daugiau ūkio subjektų gebėjimo, pelningai padidinti prekių ar paslaugų kainas, sumažinti jų pasiūlą, asortimentą ir kokybę ar kitaip neigiamai veikti konkurenciją, padidinimas.// Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 10 pastraipa.

[689] 1997 m. rugsėjo 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.833 *The Coca-Cola Company/Carlsberg A/*S [1998] OL L145/41; 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24; 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15.

[690] Nalebuff B., "Bundling, Tying and Portfolio Effects", [2003] *DTI Economics Paper No1,* <http://www.berr.gov.uk/files/file14774.pdf > [aplankyta 2007-06-14], p. 11; Church J., "The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition," [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers /studies_reports/merger _impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10].

[691] 1997 m. rugsėjo 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.833 *The Coca-Cola Company/Carlsberg A/S* [1998] OL L145/41, 67 pastraipa, (Komisija teigimu, sujungta prekių grupė „kiekvienai iš grupėje esančių [prekių] rūšių suteikia didesnę galią už tą, kuri būtų, prekes parduodant po vieną"); 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24., 38 pastraipa.

[692] Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement,* (London: Sweet & Maxwell, 1999), p.159; 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24, 46 pastraipa.

[693] 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24.

brendžio) dominuojanti padėtis rinkose, nors kiekvienoje iš jų užimamos rinkos dalys nepadidėjo.[694]

Sprendimas sulaukė kritikos dėl to, kad jame aiškiai nebuvo pasisakyta, kuo pasireiškia žala, atsirandanti praplėtus prekių asortimentą. Sprendime nurodyta, kad žala konkurencijai gali susidaryti padidėjus prekių susiejimo[695]galimybėms, taip pat padidėjus galimybėms nustatyti pardavimų sąlygas,[696] kainas, rėmimą, nuolaidas,[697] prekių išdėstymo mažmeniniame tinkle sąlygas ar pirkėjo prašomų prekių rūšiniais pavadinimais pateikimo ir reklamos trukmės sąlygas,[698] padidėjus galimybėms kryžmiškai subsidijuoti mažesnės paklausos prekes,[699] padidėjus galimybėms parduoti prekes iš „vieno šaltinio“[700] ar platinimo ir reklamavimo metu naudotis masto ir apimties ekonomija.[701] Negalima būtų sutikti su tuo, kad visais sprendime paminėtais atvejais konkurentai būtų susilpninti ar pašalinti iš rinkos ir susidarytų žala konkurencijai. Galimybė pirkėjui įsigyti prekes iš „vieno šaltinio“ ar masto ir apimties ekonomijos išnaudojimas dažniausiai neapriboja konkurencijos, netgi yra priešingai – tokiais atvejais konkurencija skatinama ir yra naudinga vartotojams. Todėl Komisija, dėl šių aplinkybių[702] galėdama uždrausti koncentraciją, nepagrįstai turi plačią diskrecijos teisę. Sprendimas kelia didelių abejonių, nes sukuriamas efektyvumas vertinamas kaip žala, pasireiškianti galios rinkoje padidėjimu ar sustiprinimu. Esant tokiam vertinimui, yra tikimybė, kad gali būti uždraustos rinkai naudingos koncentracijos. Reikia nustatyti aiškias aplinkybes, kurioms esant prekių asortimento praplėtimas galėtų būti pripažintas žalingu konkurencijai.

Žala konkurencijai taip pat galėtų atsirasti, jeigu praplėtus prekių asortimentą padidėtų prekių „susiejimo“[703] ar „surišimo“[704] galimybė. Pavyzdžiui, sprendime *GE/Honeywell*[705]

---

[694] Ten pat, 114-118 pastraipos.
[695] Ten pat, 40 ir 100 pastraipos.
[696] Ten pat, 40 pastraipa.
[697] Ten pat, 40 ir 101 pastraipos; Kiti pvz.: 2000 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1630 *Air Liquide /BOC* [2004] OL L92/1, 99 ir 194 pastraipos; 2001 m. gegužės 8 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2268 *Pernod Ricard /Diageo/ Seagram Spirits*, 23 pastraipa.
[698] 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24, 101 pastraipa.
[699] Ten pat, 99 pastraipa.
[700] Ten pat, 101 pastraipa;
[701] Ten pat,, 40 pastraipa;
[702] 1997 m. rugsėjo 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.833 *The Coca-Cola Company/Carlsberg A/S* [1998] OL L145/41, 69 pastraipa (galimybė pirkėjui įsigyti prekes iš „vieno šaltinio,“ masto ir apimties ekonomija); 2000 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1630 *Air Liquide /BOC* [2004] OL L92/1, 70-77, 166-168, 177-179 pastraipos(galimybė pirkėjui įsigyti prekes iš „vieno šaltinio,“ masto ir apimties ekonomija); 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2530 *Südzucker/Saint Louis Sucre* [2003] OL L103/1 (galimybė pirkėjui įsigyti prekes iš „vieno šaltinio“); 1997 m. rugsėjo 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.833 *The Coca-Cola Company/Carlsberg A/S* [1998] OL L145/41, 208 pastraipa (masto ir apimties ekonomija);
[703] 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland,* [1991] OL L 334/42, 31 pastraipa.
[704] 2000 m. kovo 21 d. Komisijos sprendimas COMP/JV.37 *B Sky B/Kirch Pay TV,* 78-80 pastraipos.
[705] 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004]OL L 48/1, 443-444 pastraipos.

Komisija, atsižvelgdama į tai, kad įgijus platų prekių rūšių asortimentą, padidėtų galimybė parduoti jas įvairiai „surišant“ ir sudarytų sąlygas turėti efektyvesnę nei konkurentų kainodarą, nusprendė, kad tokia padėtis per ilgesnį laikotarpį neigiamai paveiktų konkurenciją variklių ir aviacinės įrangos rinkose. Sprendimo negalima vertinti vienareikšmiškai. Galima sutikti, kad prekių asortimento praplėtimu gali būti apribota konkurencija, tačiau nėra aišku, ar sprendime minimi privalumai tikrai paveiktų konkurenciją. Sprendime konkurencija tapatinama su konkurentų padėtimi, nes nagrinėjamos galimos konkurentų problemos, kurios atsirastų koncentracijos dalyviams įgijus privalumų. Jame nėra nagrinėjama, ar dėl koncentracijos dalyvių įgytų privalumų vienas ar keli konkurentai realiai būtų pašalinti iš rinkos. Sprendime nepaaiškinama, kodėl konkurentai negalėtų įgyti tokių pačių privalumų susitardami tarpusavyje ar kitu būdu. Nėra aišku, ar žala konkurencijai, kuri atsirastų „surišant“ prekes, būtų didesnė už naudą (ekonomiją), kuri susidarytų taip elgiantis.

Atsižvelgiant į tai, kad koncentracija, daranti prekių „susiejimą“ ar „surišimą“ labiau tikėtinu, nebūtinai yra žalinga konkurencijai, tai vertinant koncentracijos pasekmes, būtina įtikinamai įrodyti, kad padidėjęs prekių asortimentas sustiprina vienoje rinkoje turimos galios panaudojimą kitoje rinkoje tiek, kad konkurentai rinkoje nebegali veikti.[706] Poveikio konkurencijai dydis, kuris galėtų būti praplėtus prekių asortimentą, priklauso nuo prekių grupėje esamų prekės rūšies lyderių skaičiaus, jų svarbos, ūkio subjekto užimamos rinkos dalies atskirose prekės rūšies rinkose, palyginti su konkurentų rinkų, kuriose jie užima žymią rinkos dalį, skaičiumi, tų rinkų svarba, [707] turimų prekių asortimentu. [708]

Dėl koncentracijos žala konkurencijai taip pat galėtų susidaryti, jeigu praplėtus prekių asortimentą padidėtų sujungto ūkio subjekto perkamoji galia. Pavyzdžiui, sprendime *Boing /McDonnell Douglas*[709] Komisija nerimavo, kad padidinus pirkėjo turimą lėktuvų parko aptarnavimo rinkos dalį nuo 60 iki 84 proc., sujungta grupė turėtų didesnį poveikį derėdamasi su oro linijų atstovais dėl išskirtinio platinimo susitarimų. Jos teigimu, sujungus civilinio ir karinio skraidymo verslus, sustiprėtų sujungtos grupės derybinė padėtis tariantis su prekių tiekėjais.

Be žalingų pasekmių, kurios gali atsirasti praplėtus turimų prekių asortimentą, gali susidaryti ir kitos pasekmės. Viena iš tokių pasekmių būtų *potencialios konkurencijos panaikinimas.*[710] Jeigu skirtingose geografinėse teritorijose veikiantys ir turintys galią ūkio subjektai, kurie plėsdami savo veiklą, tikėtina, ateityje ateitų į vieni kitų rinką, būtų sujungiami,

---

[706] Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement*, (London: Sweet & Maxwell, 1999), pp. 159-160.
[707] 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24, 41 pastraipa.
[708] Ten pat, 42 pastraipa.
[709] 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.877 *Boeing/McDonnell Douglas (MDD)* [1997] OL L336/16.
[710] Verloop P., Landes V. (eds.), *Merger Control in Europe: EU, Member States and Accession States,* 4th ed., (London: Kluwer Law International, 2003), pp.52-53.

tai jų sujungimas būtų žalingas konkurencijai. Pavyzdžiui, sprendimuose *Air Liquide/BOC*[711] ir *EDF/EnBW*[712] Komisija nusprendė, kad tiek viena, tiek kita koncentracija kelia susirūpinimą, nors koncentracijos dalyviai veikia skirtingose geografinėse rinkose. Komisija sprendime *EDF/EnBW*[713] nustatė, kad *EDF* ketino ateiti į Prancūzijos rinką ir iš visų ūkio subjektų buvo geriausiai tam pasirengusi, todėl *EDF* ir Prancūzijos įmonei *EnBW* sujungimo metu pašalinus potencialų konkurentą, susidarė žala konkurencijai. Sprendime *Air Liquide/BOC*[714] Komisija pripažino *Air Liquide* labiausiai tikėtinu potencialiu *BOC* konkurentu. Komisijos teigimu, nėra svarbu, kad *Air Liquide* praktikoje nebandė patekti į JK rinką, nes tai laikytina tik taktiniu elgesiu, kuris bet kada gali būti pakeistas.

Dėl koncentracijos gali būti sustiprinti ūkio subjekto galimi *atsakomieji veiksmai.* Koncentracijos metu padidėjusi grupė, kurioje dalyvautų ūkio subjektai, veikiantys skirtingose geografinėse rinkose, galėtų veiksmingiau reaguoti į konkurentų veiksmus. Pavyzdžiui, Komisija sprendime *EDF/EnBW*[715] pažymėjo, kad *EDF* iki koncentracijos galėjo silpniau priešintis Vokietijos įmonių atėjimui į Prancūzijos rinką, nes negalėjo imtis atsakomųjų veiksmų Vokietijos elektros rinkoje, nes joje neturėjo atstovo. Komisija priėjo išvadą, kad koncentracijos metu *EDF* sujungus su Vokietijos įmone *EnBW*, būtų sudarytos geresnės galimybės sujungtam ūkio subjektui pasipriešinti konkurentų *RWE, E.ON* ir *HEW* agresyviems veiksmams Prancūzijoje.

4. GERESNĖS SĄLYGOS INFORMACIJAI KONTROLIUOTI

Kontroliuojant verslui reikšmingą informaciją,[716] taip pat galima pašalinti iš rinkos konkurentus ar juos susilpninti. Įvykus vertikaliai koncentracijai, rinka gali pasidaryti skaidresnė. Dėl to gali palengvėti informacijos perdavimas iš vertikaliai žemyn esančio padalinio į vertikaliai aukštyn esantį padalinį[717] ir atvirkščiai. Vertikalios koncentracijos metu ūkio subjektas gali gauti konkuravimui reikšmingos informacijos apie vertikaliai aukštyn ar vertikaliai žemyn esančiose rinkose veikiančius konkurentus. Pavyzdžiui, ūkio subjektas, įvykus vertikaliai koncentracijai, gali tapti pardavėju vertikaliai žemyn esančiam konkurentui. Dėl šios priežasties jis galėtų gauti informacijos, kuri leistų vertikaliai žemyn esančioje rinkoje vykdyti mažiau agresyvią kainų politiką. Dėl to vartotojas gali patirti žalą. Pavyzdžiui, sprendime

---

[711] 2000 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1630 *Air Liquide /BOC* [2004] OL L92/1.
[712] 2001 m. vasario 1 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1853 *EDF/EnBW* [2002] OL L59/1.
[713] Ten pat, 64 pastraipa.
[714] 2000 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1630 *Air Liquide /BOC* [2004] OL L92/1, 201-204 pastraipos.
[715] 2001 m. vasario 1 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1853 *EDF/EnBW* [2002] OL L59/1, 69-71 pastraipos.
[716] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 420.
[717] Church J., "The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition," [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10], p. 250.

ENI/EDP/GDP[718] Komisija, pripažindama koncentraciją kaip nesuderinamą su bendrąja rinka, atsižvelgė į tai, kad įvykus koncentracijai, sujungtas ūkio subjektas galėtų lengvai gauti konfidencialią informaciją apie esamų ir potencialių konkurentų turimas sąnaudas ar žaliavų šaltinius.[719]

Dėl informacijos kontrolės gali pablogėti konkurentų padėtis. Jie gali atsisakyti ketinimų ateiti į rinką arba gali būti priversti pasišalinti iš jos.[720] Naudodamiesi gaunama informacija, sujungti ūkio subjektai gali ne tik atsisakyti pirkti ir parduoti prekes arba parduoti jas blogesnėmis sąlygomis, bet atlikti ir kitus konkurencijai žalingus veiksmus. Naudodamasis gaunama informacija, vertikaliai sujungtas ūkio subjektas gali lengviau derinti veiksmus[721] su konkurentais, esančiais vertikaliai aukštyn ar vertikaliai žemyn. Taip pat reikėtų pažymėti, kad vertikalios koncentracijos metu gali būti sukurtas „nepaklusnus“ ūkio subjektas, kurio buvimas rinkoje būtų naudingas konkurencijai, nes jis trukdytų derinti veiksmus. Jis galėtų atsirasti, jeigu dėl koncentracijos būtų sukurta asimetrija tarp ūkio subjektų, esančių vertikaliai aukštyn[722] ar žemyn. Toks ūkio subjektas per savo padalinius galėtų lengviau nuslėpti informaciją nuo konkurentų ir dėl to sumažėtų rinkos skaidrumas.[723]

Sprendime *Boeing/Hughes*[724] Komisija išskyrė net šešis galimus žalingus veiksmus, kuriuos sujungtas ūkio subjektas galėtų daryti naudodamasis verslui reikšminga informacija. Komisijos teigimu, sujungtas ūkio subjektas galėtų:[725]

- didinti gaminių nesuderinamumą su konkurentų pusgaminiais;
- kurti gaminius, kurių įdiegimui netiktų konkurentų įdiegimo įranga;
- atsisakyti skirti laiko suderinti įrangą, gaminius įdiegiantiems konkurentams;
- atsisakyti teikti konkurentams informaciją, reikalingą gaminiams suderinti;
- panaudoti informaciją, gautą derinimo su konkurentais metu, konkurentams pašalinti iš rinkų, esančių vertikaliai aukštyn ar vertikaliai žemyn;
- derinti naujus gaminius tik sujungto ūkio subjekto viduje.

5. PAPRASTESNIS KONKURENTŲ VEIKSMŲ DERINIMAS

Kai kurių rinkų struktūra gali būti tokia, kad jose veikiantys konkurentai, siekdami parduoti prekes didesnėmis kainomis, laikytų įmanomu, ekonomiškai naudingu ir pageidautinu dalyku

---

[718] 2004 m. gruodžio 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3440 *ENI/EDP/GDP*.
[719] Ten pat, 368-379 pastraipos.
[720] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 78 pastraipa.
[721] Žiūrėti darbo 4 dalies 5 skyriuje.
[722] Church J., “The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition,” [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10], p.252.
[723] Ten pat, p. 252.
[724] 2000 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1879 *Boeing/Hughes* [2004] OL L63/53, 82 pastraipa.
[725] Ten pat, 82 pastraipa.

derinti veiksmus tarpusavyje.[726] Tikslai, kurių siekiama derinant veiksmus, būna įvairūs. Vienose rinkose gali būti siekiama palaikyti aukštesnes kainas negu būtų rinkoje, kitose – apriboti gamybą ar naujų gaminių atsiradimą, pasidalyti rinkas ar sutartis.[727] Įvykus nehorizontaliai koncentracijai, sujungta grupė galėtų pradėti derinti veiksmus su kitais rinkos dalyviais, jeigu taptų santykinai paprasta suprasti bendras veiksmų derinimo sąlygas ir veiksmų derinimas būtų gyvybingas.[728] Veiksmų derinimas būtų gyvybingas, patenkinus tris sąlygas:[729]

1. *Veiksmus derinantys ūkio subjektai turi turėti galimybę kontroliuoti, ar yra laikomasi veiksmų derinimo sąlygų.* Rinkos dalyviai turi žinoti ne tik suderinto elgesio naudą kiekvienam, bet ir turėti galimybę greitai patikrinti, ar kiti rinkos dalyviai nenukrypsta nuo suderinto elgesio. Dėl to rinka turi būti pakankamai skaidri.
2. *Turi būti nustatytos patikimos disciplinuojančios priemonės, kurias būtų galima panaudoti, jeigu būtų nukrypstama nuo suderinto elgesio.* Rinkos dalyviai turi suvokti, kad nukrypus nuo suderinto elgesio kiti rinkos dalyviai imsis atsakomųjų veiksmų ir panaikins naudą, kurią tikimasi gauti nesilaikant veiksmų derinimo sąlygų.
3. *Ūkio subjektai, nedalyvaujantys derinant veiksmus (esami ir potencialūs konkurentai ar pirkėjai), turi savo veiksmais negalėti panaikinti rezultatų, kurių tikimasi iš veiksmų derinimo.*

Žala konkurencijai susidarytų, jeigu įvykus nehorizontaliai koncentracijai būtų panaikinti svarbūs konkurenciniai ribojimai ir ūkio subjektai, prieš tai nederinę veiksmų, galbūt pradėtų juos derinti, ir dėl to rinkoje padidėtų prekių kainos ar kitaip būtų apribota veiksminga konkurencija.[730] Ūkio subjektams, derinusiems veiksmus iki koncentracijos, tai daryti taptų lengviau. Veiksmų derinimas būtų stabilesnis ir veiksmingesnis.[731] Taip pat gali susidaryti paprastesnės sąlygos kolektyviai naudoti[732] rinkos galią.

Vertikali koncentracija gali supaprastinti veiksmų derinimo sąlygų supratimą ūkio subjektams, esantiems rinkose tiek vertikaliai aukštyn, tiek vertikaliai žemyn,[733] nes vertikaliai sujungtas ūkio subjektas, kaip jau minėta ankstesnėse šio darbo dalyse, gali „uždaryti“ bet kurią iš vertikaliai susijusių rinkų ir sumažinti rinkos dalyvių skaičių bei padidinti rinkos skaidrumą.[734]

---

[726] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 39 pastraipa; Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 79 pastraipa.
[727] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 40 pastraipa.
[728] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 119 pastraipa.
[729] 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585., 62 pastraipa.
[730] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 22 pastraipa b dalis; Nehorizontalių koncentracijų gairės, 19 ir 79 pastraipos.
[731] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 19 ir 79 pastraipos; 2003 m. gegužės 16 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3101 *Accor/Hilton/Six Continents/JV*, 23-28 pastraipos.
[732] Church J., "The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition," [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10], p. 242
[733] 2004 m. kovo 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3314 *Air Liquide/Messer Targets,* 94-96 pastraipos.
[734] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 84 pastraipa.

Rinkos skaidrumas padidėtų ir gamintojui įgijus platintojo, kuris platina ir kitų pardavėjų (konkurentų) prekes, kontrolę, pirkėjo, kuris savo perkamąja galia gali paskatinti konkurentą nukrypti nuo suderintų veiksmų,[735] kontrolę ar „nepaklusnaus“ pirkėjo kontrolę.[736] Nepaklusnus pirkėjas gali būti pašalintas, kai:[737]

- rinka, esanti vertikaliai aukštyn, yra pakankamai koncentruota ir joje yra tinkamos sąlygos veiksmams derinti;
- pardavėjui yra svarbi masto ekonomija (pelningumui išlaikyti būtinas tam tikras prekių kiekio pardavimas);
- yra įrodymų, kad pirkėjas gali kliudyti derinti veiksmus.

Vertikali integracija, padidindama rinkos skaidrumą, taip pat gali pagerinti suderintų sąlygų laikymosi kontrolę, nes palengvėja nukrypimų nustatymas.[738] Vertikaliai sujungtas ūkio subjektas gali veiksmingiau reaguoti į konkurentų bandymus nukrypti nuo suderintų veiksmų.[739] Dėl vertikalios koncentracijos gali sumažėti išorinių ūkio subjektų įtaka, nes gali būti padidintos patekimo į rinką kliūtys ar kitaip ribojamos išorinių ūkio subjektų atėjimo į rinką galimybės.[740]

Konglomeratinės koncentracijos tam tikromis aplinkybėmis taip pat gali palengvinti ūkio subjektų veiksmų, kurie daro žalą konkurencijai, derinimą.[741] Veiksmingų konkurentų skaičius rinkoje gali būti sumažintas tiek, kad atsirastų reali galimybė derinti veiksmus be jokio susitarimo. Konkurentai nebūtinai turi būti pašalinti iš rinkos. Pakanka, kad jie būtų susilpninti taip, kad nesipriešintų veiksmų derinimui ir laikytųsi nustatytų kainų.[742] Konglomeratinis sujungimas gali padidinti konkurencijos keliose rinkose apimtis ir svarbą bei disciplinuojančio mechanizmo, užtikrinančio koordinavimo sąlygų laikymąsi, veiksmingumą.[743]

Ketinimas derinti veiksmus atsirastų ar sustiprėtų, jeigu įvykus koncentracijai rinkoje susidarytų tokia situacija, kad esant trumpalaikiam aktyviam konkuravimui gaunamas pelnas

---

[735] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 90 pastraipa.
[736] Church J., “The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition,” [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10] pp.247-249; Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 85 pastraipa.
[737] Church J., “The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition,” [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10], pp.247-249.
[738] Church J., “The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition,” [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10], pp. 249-250; Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 86-87 pastraipos.
[739] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 88 pastraipa.
[740] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 89 pastraipa.
[741] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 119 pastraipa.
[742] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 120 pastraipa.
[743] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 121 pastraipa.

būtų mažesnis už nuostolius, kurie susidarytų per ilgesnį laikotarpį, jeigu konkurentai imtųsi atsakomųjų veiksmų.[744]

6. EFEKTYVUMO PAGERINIMO REIKŠMĖ NUSTATANT ŽALINGAS PASEKMES

Koncentracijos gali turėti ne tik žalingą, bet ir naudingą poveikį rinkos veikimui. Daugeliu atvejų ta pati koncentracija vienu aspektu yra žalinga konkurencijai, kitu naudinga. Todėl būtina nustatyti, ar vertinant koncentracijas pagal EB koncentracijų reglamentą gali būti ir turi būti atsižvelgiama į efektyvumo pagerinimą. Taip pat reikia atsakyti į klausimą, kokio dydžio turi būti nauda, atsirandanti pagerėjus efektyvumui, kad efektyvumo pagerinimu būtų galima pateisinti koncentracijos sudarymą.

Ekonomikos teorijos požiūriu, ūkio subjekto veiklos efektyvumo pagerėjimas reiškia naudą, gaunamą pagerinus veiklą, dėl kurios sumažinamos prekių kainos, gamybos sąnaudos, padidėja gamybos galimybės, paslaugų kiekis ar pagerėja prekių kokybė ir inovacijos. Veiklos efektyvumas gali kilti: racionalizavus gamybą, prekių platinimą, investicijas, valdymą, panaudojant masto ar apimties ekonomiją, didinant perkamąją galią, inovacijas ir kita.[745] Kai kuriais iš paminėtų efektyvumo pagerinimo atvejų naudą pajunta ir pirkėjas, nes gali sumažėti prekių kainos, atsirasti naujų prekių ar pagerėti esamų kokybė. Kitais atvejais, pavyzdžiui, dėl masto ekonomijos sumažinus fiksuotas sąnaudas, paprastai padidėtų tik ūkio subjekto pelnas.

Tiek vertikalios,[746] tiek konglomeratinės[747] koncentracijos gali sudaryti sąlygas kainų nustatymui ir jų planavimui pagerinti, veiklos našumui padidinti, nuostolių ir sutarčių su partneriais vykdymo problemoms sumažinti.

Įvykus vertikaliai koncentracijai, gali būti sumažintos veiklos sąnaudos, pagerėti prekių įsigijimas, nes prekių įsigijimo sąnaudos, esant vidiniams tarpusavio ryšiams, yra mažesnės už sąnaudas, kurios būtų sunaudojamos įsigyjant prekes rinkoje.[748] Gali sumažėti derybų dėl prekių pirkimo su nepriklausomais ūkio subjektais sąnaudos.[749] Gali būti sujungti dalyvių siekiai investuoti į naujas prekes, naują gamybos procesą ir prekių rinkodarą.[750] Panaikinus dvigubą

---

[744] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 80 pastraipa.
[745] Ivaldi M., Jullien B., Rey P., Seabright P., Tirole J., *The Economics of Unilateral Effects,* interim report for DG Competition, European Commission, [2003], < http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/the_economics_of_unilateral_effects_en.pdf> [aplankyta: 2009-01-10], p. 63.
[746] Bishop S., Lofaro A., Rosati F., Young J., *The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizontal Mergers,* report (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005), pp. 107, 108-112.
[747] Ten pat, pp. 113-118.
[748] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 380.
[749] Korah V., *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice*, 8th ed., (Oxford & Portland: Hart Publishing, 2004), p. 353.
[750] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 57 pastraipa.

antkainį gali sumažėti galutinės prekės kaina.[751] Atsižvelgiant į tai, kad vertikaliai susijusiose rinkose esančios prekės yra viena kitą papildančios, sujungus šiose rinkose esančius ūkio subjektus gali padidėti jų ketinimai sumažinti parduodamų prekių kainas. Tokių ketinimų gali kilti dėl to, kad padidėjus prekių paklausai vertikaliai žemyn esančioje rinkoje, padidės prekių paklausa ir vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje.[752] Dėl to, sumažinus vienos prekės kainą, gali padidėti abiejų prekių pardavimų apimtys.[753] Tačiau taip pat reikėtų nepamiršti, kad vertikalios koncentracijos būdu sukūrus ūkio subjektą, turintį rinkos galią gamybos ar pardavimo rinkose, iš jos gali būti pašalinti konkurentai, neįleisti potencialūs konkurentai, o kainos galutiniam pirkėjui padidintos.

Įvykus konglomeratinei koncentracijai taip pat gali sumažėti viena kitą papildančių prekių kainos,[754] bendrai parduodamų prekių pardavimų sąnaudos,[755] pagerėti prekių suderinamumas ir aptarnavimas.[756] Pirkėjas taip pat gali pajusti naudą, galėdamas prekes įsigyti iš vieno pardavėjo.[757] Tačiau reikėtų pažymėti, kad kainų sumažinimas ar prekių asortimento praplėtimas gali būti trumpalaikis, trunkantis tol, kol iš rinkos bus pašalinti konkurentai.[758]

Atsakant į klausimą, ar vertinant žalingas koncentracijos pasekmes reikia atsižvelgti į koncentracijos būdu pagerinamą efektyvumą, pabrėžtina, kad tarp konkurencijos teisės žinovų yra trys pagrindiniai požiūriai:[759]

- Pirmasis – „integruotas požiūris“.[760] To paties vertinimo metu atsižvelgiama tiek į koncentracijos daromą žalą, tiek į naudą. Koncentracija vertinama atsižvelgiant į bendras pasekmes rinkoje. Gali būti nustatyta, kad dėl koncentracijos pagerėjęs efektyvumas turi tokį teigiamą poveikį konkurencijai, jog vertinant bendrai bus pripažinta, kad koncentracija žymiai nesuvaržo konkurencijos.

---

[751] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p.380; Korah V., *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice,* 8th ed., (Oxford & Portland: Hart Publishing, 2004), p.353.
[752] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 13 pastraipa.
[753] Korah V., *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice*, 8th ed., (Oxford & Portland: Hart Publishing, 2004), p.353.
[754] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 117 pastraipa.
[755] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 118 pastraipa.
[756] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 118 pastraipa.
[757] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 14 pastraipa.
[758] Völcker S.B.,“Leveraging as a theory of competitive harm in EU merger control,” [2003] 40 *C.M.L.Rev.* 583, p. 587.
[759] Hovenkamp H., *Federal Antitrust Policy: The Law of Competition and its Practice*, (West Publishing Co, 1994), pp. 446 ir 450-451.
[760] Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „The substantive Standard for merger control, and the treatment of efficiency in merger analysis: an EU perspective“, pranešimas konferencijoje (New Yourk, 2002-10-30), <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10], p. 7.

- Antruoju požiūriu efektyvumo pagerinimas ir daroma žala konkurencijai nustatomi atskirai. Nustačius jie palyginami. Manoma, kad koncentracija pateisinama, jeigu efektyvumo pagerinimas pranoksta ar panaikina žalingas pasekmes.
- Trečiuoju – efektyvumo pagerinimas visais atvejais vertinamas ne kaip teigiamas, bet kaip neigiamas koncentracijos padarinys. Teigiama, kad pagerėjęs efektyvumas didina ūkio subjekto konkurencingumą ir rodo tik ūkio subjekto galios rinkoje atsiradimą ar padidėjimą.[761]

Manytina, kad vertinant nehorizontalias koncentracijas tinkamiausias yra pirmasis „integruotas“ požiūris, nes vertikaliose ar konglomeratinėse koncentracijose sukuriamą naudą sunku atskirti nuo žalos – tiek atsirandančios žalos, tiek sukuriamos naudos kilmė, kaip minėta anksčiau, dažnai būna ta pati. Daugiausia abejonių kelia trečiasis požiūris, kuris, manytina, yra visai netinkamas vertinant nehorizontalias koncentracijas. Nehorizontalių koncentracijų vertinimo metu, derinant kiekybinius[762] ir kokybinius[763] tyrimo metodus, visada turėtų būti atsižvelgiama į koncentracijos būdu pagerinamą efektyvumą. Suprantama, kad atliekant prospektyvinį vertinimą jį sunku nustatyti. Vertinimo metu efektyvumas dar nebūna padidėjęs. Todėl siekiant ištaisyti galimas koncentracijų leidimo klaidas, būtų tikslinga papildomai pasitelkti *ex-post* koncentracijų vertinimą. Vis dėlto gali būti teigiančiųjų, kad *ex-post* vertinimas kai kuriais atvejais neįmanomas, nes tik ūkio subjektai valdo ir pateikia viešą informaciją.[764] Dėl to vertintojai dažniausiai tikslios informacijos neturėtų. Dėl ūkio subjektų perduodamos informacijos iškraipymo galėtų sumažėti vertinimo patikimumas. Tačiau tokių pačių problemų kyla vertinant ir planuojamas koncentracijas. Duomenų patikimumas išankstinio koncentracijų vertinimo metu yra dar mažesnis, nes pasekmės tuo metu nėra žinomos. Jos yra tik prognozuojamos, naudojant įvairius metodus.

Kieno atžvilgiu gaunama nauda tiktų pateisinti daromą žalą, priklauso nuo koncentracijų kontrolės tikslų ir vertinimo taisyklių. Gali būti vertinama „bendra nauda“[765] arba tik vartotojų

---

[761] Kenny M., *The Transformation of Public and Private EC Competition Law*, (Borne: Stæmpfli Publishers Ltd. 2002), p.168.

[762] Kiekybinės analizės atveju, nustatomas minimalus sukuriamo efektyvumo kiekis, reikalingas žalai kompensuoti. // Röller L.H., Stennek, J., Verboven F., „Efficiency Gains from Mergers“, *Working Paper No.543* (Stockholm, The Research Institute of Industrial Economics: 2000) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2005_013_en.pdf > [aplankyta 2006-05-14], pp.10 ir 92.

[763] Kokybinės analizės atveju, pripažįstama problema gauti tikslius duomenis. Tiriama ar efektyvumo nauda yra pakankama, kad koncentracija žymiai nepažeistų veiksmingos konkurencijos.// Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 529.

[764] Ivaldi M., Jullien B., Rey P., Seabright P., Tirole J., *The Economics of Unilateral Effects,* interim report for DG Competition, European Commission, [2003], < http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/the_economics_of_unilateral_effects_en.pdf> [aplankyta: 2009-01-10], p. 63.

[765] Vertinant bendrąją naudą atsižvelgiama tiek į vartotojų tiek į gamintojų naudą.// Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „The substantive Standard for merger control, and the treatment of efficiency in merger analysis: an EU perspective“, pranešimas konferencijoje (New Yourk, 2002-10-30), <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10], p.10.

gaunama nauda.[766] Kai kurių konkurencijos teisės žinovų teigimu, reikia atsižvelgti tik į vartotojo gaunamą naudą,[767] nes atsižvelgiant į „bendrąją naudą“ vartotojo patiriami nuostoliai gali būti pateisinti bet kokiu menku veiklos sąnaudų sumažinimu.[768] Su tuo negalima sutikti, nes toks požiūris per siauras. Rinkose, kuriose svarbi techninė ir ekonominė pažanga, tyrimų ir prekių tobulinimo išteklių ir žinių tyrimams užtikrinimas, kuriose teikiama itin daug dėmesio galutinei prekei ir vartotojo interesams, gali būti varžoma konkurencija. Taigi turėtų būti vertinama ne tik vartotojui teikiama, bet ir su konkurencijos pagerinimu susijusi nauda.

Klausimas, ar galima ir reikia atsižvelgti į efektyvumo pagerinimą vertinant sudaromas koncentracijas, kėlė daug diskusijų visą EB koncentracijų kontrolės egzistavimo laikotarpį.

Pirmuose Koncentracijų reglamento projekto tekstuose buvo galima pastebėti galimybę atsižvelgti į efektyvumo pagerinimą, tačiau galutiniame pirmojo Reglamento tekste[769] pateisinimo neliko.[770] Buvo teigiama, kad efektyvumo pagerinimu negalima pateisinti konkurencijos suvaržymo.[771] C. Overbury, tuometinio Europos Komisijos konkurencijos direktorato Sujungimų padalinio direktoriaus teigimu, „tariantis dėl Reglamento vyko labai ilgi, karšti debatai. <...> Galutiniame mūšyje dėl Reglamento bet kokie nukrypimai buvo visiškai panaikinti, todėl rezultatas yra vien tik nustatyta taisyklė“. [772] Atsižvelgti galima į ką tik norima, tačiau tik „kol padaroma išvada, kad tai riboja konkurenciją. Jeigu konkurencija ribojama, tai [laikoma] nesuderinama“ su bendrąja rinka“. Tačiau šiems teiginiams būtų galima paprieštarauti. Tikėtina, kad Koncentracijų reglamento leidėjai siekė ne uždrausti pateisinimą, bet nesudaryti galimybės efektyvumo pagerinimu pateisinti kitus tikslus, tokius kaip „nacionalinių lyderių“ skatinimas.

Nepaisant to, koks buvo Koncentracijų reglamento 4064/89 tekstas, teleologiškai aiškinant jį buvo bandoma interpretuoti taip, kad vienaip ar kitaip pateisinimas dėl efektyvumo pagerinimo būtų. Teigta, kad nustatant ūkio subjekto padėtį rinkoje menamai atsižvelgiama į efektyvumo pagerinimą.[773] Tokie teiginiai kelia nemažų abejonių.

---

[766] Vertinant vartotojų naudą išskirtinis dėmesys skiriamas tik vartotojų naudai, kuri susidarytų įvykus koncentracijai.// Ten pat, p.10.
[767] Ten pat, p.10.
[768] Ten pat, p.10.
[769] Žr. išnašą 108: Koncentracijų reglamentas 4064/89.
[770] Motta M., „E.C.Merger Policy and the Airtours Case“ [2000] *E.C.L.R.*199, p.202; Faull J., Nikpay A.(eds.), *The EC Law of Competition,* (New York: Oxford University Press, 1999), p. 249.
[771] Banks D., „Non-competition factors and their future relevance under European merger law“ [1997] *E.C.L.R.* p.182.; Jacquemin A., „Mergers and European Policy,“ knygoje: Admiraal P.H., (ed.) Merger and Competition Policy in the European Community, (Oxford Basil Blackwell, 1990), p. 36.
[772] Halverson, J.T., Brchtold R., Jenny F., Overbury C., „EEC Merger Regulation Panel Discussion,“ rasta knygoje Hawk B.E. (Ed.), *International Mergers & Joint Ventures: Fordham Corporate Law 1992,* (New York: Transnational Juris Publications Inc., 1993), p. 615.
[773] Motta M., „E.C.Merger Policy and the Airtours Case“ [2000] *E.C.L.R.*199, p. 203.

Peržvelgus Komisijos sprendimų praktiką, nustatyta,[774] kad į „dalyvių efektyvumo [pagerinimo] argumentą [negalėjo] būti atsižvelgta“, jeigu padaroma išvada, kad koncentracija gali sukurti dominuojančią padėtį, kuri žymiai pažeistų konkurenciją rinkoje.[775] Komisija nėra priėmusi sprendimo, kuriuo, nustačiusi ūkio subjekto dominuojančios padėties, sąlygojančios veiksmingos konkurencijos ribojimą, sukūrimą ar sustiprinimą, būtų leidusi sudaryti koncentraciją, atsižvelgdama į efektyvumo pagerinimą. Komisijos teigimu, į efektyvumo pagerinimą nebuvo atsižvelgta dėl to, kad nebuvo nustatytas ūkio subjekto galios rinkoje padidėjimas ar efektyvumo pagerėjimas,[776] efektyvumo pagerinimas buvo pripažintas nereikšmingu[777] ar nesusijusiu su koncentracija,[778] arba nebuvo įrodyta, kad naudą, gautą pagerinus efektyvumą, pajustų vartotojas.[779] Konkurencijos teisės specialistai tvirtino, kad Komisijos nenoras sistemiškai vertinant koncentracijų pasekmes atsižvelgti į efektyvumo pagerinimą kiekvienoje byloje, priimant sprendimus, galėjo sudaryti sąlygas nevienodam ūkio subjektų veiklos vertinimui. [780]

Taip pat aktualus kitas klausimas, kurį svarstė nemažai konkurencijos teisės specialistų,[781] ar Komisija situacijos, kai koncentracijos būdu ūkio subjekto veiklos efektyvumas pagerinamas taip, kad palyginus konkurentų veikla tampa ne tokia efektyvi, nelaiko galios rinkoje sukūrimu ar sustiprinimu. Kai kurie Komisijos sprendimai leidžia teigti, kad „efektyvumo pagerinimas“ sumažino koncentracijos leidimo galimybes, nes tai buvo pripažinta dominavimo įrodymu. Pavyzdžiui, manytina, kad sprendime *Grand Metropolitan/ Guinness*[782] Komisija, uždrausdama koncentraciją, atsižvelgė į galimą veiklos efektyvumo pagerinimą, kuris, tikėtina, būtų padidinus prekių asortimentą. Kitame sprendime, *Aérospatiale/Alenia/De Havilland*,[783] Komisija padarė

---

[774] 1999 m. kovo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1313 *Danish Crown / Vestjyske Slagterier* [2000] OL L20/1

[775] Ten pat, 198 pastraipa; „jeigu nustatoma dominuojanti padėtis, žymiai pažeidžianti konkurenciją, nėra jokios galimybės išvengti uždraudimo“// Brittan, L., *The principles and practice of merger policy in the European Community,* (Brussels: Centre for European Policy Studies 1990), p. 2; Brittan L., „The law and policy of merger control in the EEC“, [1990] 15 *E.L.Rev*.351, p. 353.

[776] 1995 m. vasario 14 d. Komisijos sprendimas IV/M.477 *Mercedes Benz/Kässbohrer [*1995] OL L 211/1; 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland,* [1991] OL L 334/42, 65-68 pastraipos; 1994 m. lapkričio 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.469, *MSG Media Service* [1994] OL L364/1, 100-101 pastraipos; 1998 m. gegužės 27 d. Komisijos sprendimas IV/M.993 *Bertelsmann/Kirch/Premiere* [1999] OL L 53/1, 119-122 pastraipos.

[777] 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland*, [1991] OL L 334/42.

[778] 1995 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.490 *Nordic Satellite Distribution* [1996] OL L 53/20.

[779] 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1. 244-246 pastraipos; 1992 m. balandžio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.126 *Accor/Wagons Lits* [1992] OL L 204/1.

[780] Neven D., Röller L.H., „Discrepancies Between Markes and Regulators: an Analysis of the First Ten Years of EU Merger Control“, (Ženeva, The Graduate Institute Of International Studies: 2002) <http://hei.unige.ch/sections/ec/pdfs/Working_papers/HEIWP10-2002.pdf > [aplankyta 2008-01-16], p. 22.

[781] Ridyard D., „Economic Analysis of Singl Firm and Oligopolistic dominance“ [1994] *E.C.L.R.* 255, pp. 256-257; Monti G., E.Rousseva „Failing Firms in the Framework of the E.C. Merger Control Regulation“ [1999] 24 *E.L.Rev*. 38, p.45.

[782] 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24.

[783] 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland*, [1991] OL L 334/42.

išvadą, kad pagerėjęs efektyvumas labiau sustiprino sujungtų ūkio subjektų padėtį rinkoje ir susilpnino konkurentų padėtį, o ne sukūrė naudą. Sprendime *DuPont/ICI*[784] Komisija, vertindama dviejų nailoninio pluošto gamybos, tyrimo ir plėtojimo lyderių koncentraciją, efektyvumo pagerinimą pripažino viena iš svarbiausių aplinkybių, rodančių sujungto ūkio subjekto dominuojančią padėtį. Kitame sprendime, *MSG Media Service*,[785] Komisija, reaguodama į koncentracijos dalyvių teiginius, kad koncentracija gali prisidėti prie techninės ir ekonominės pažangos greitai didinant skaitmeninės televizijos paplitimą, teigė, kad:

> remtis šia aplinkybe galima tol, kol nėra sukuriami konkurencijos ribojimai. <...> Numatomos planuojamos koncentracijos pasekmės leidžia įtarti pirmus dominuojančios padėties sukūrimo, techninių ir administravimo paslaugų ateities rinkose požymius ir žymų veiksmingos konkurencijos apribojimą ateityje mokamos TV rinkoje. Šis veiksmingos konkurencijos apribojimas faktiškai daro ginčytiną techninės ir ekonominės pažangos pagerinimą.

Konkurencijos teisės specialistai teigė,[786] kad Komisija, vertindama konglomeratines koncentracijas, faktiškai taikė „efektyvumo bausmę“. Tai yra uždraudė koncentracijas, kurios sujungto ūkio subjekto veiklą darė per daug efektyvią, galinčią ateityje kelti grėsmę konkurentams. Suprantama, kad Komisija su tuo nesutiko. Mario Monti, tuometinis Konkurencijos politikos Komisaras, reaguodamas į viešus pasisakymus apie sprendimą *General Electric/Honeywell*[787], teigė, kad bet koks kainos sumažinimas nereiškia efektyvumo pagerinimo.

> Efektyvumas, [kuris būtų] reikšmingas, yra ilgalaikių ir struktūrinių gamybos ribinių sąnaudų ir platinimo sąnaudų sumažinimas, susidarantis nedelsiant įvykus tiesioginei koncentracijai, jis negali būti pasiektas mažiau ribojančiomis priemonėmis ir turėtų būti racionaliai ir visam laikui perduotas vartotojams <...> mažesne kaina ar pagerėjusia kokybe.[788]

Remiantis Komisijos komisaro pasisakymu, efektyvumo pagerinimu buvo galima pateisinti koncentracijos sudarymą,[789] tačiau turėjo būti užtikrintas gautos naudos perdavimas vartotojui, pasireiškiantis žemesnių kainų nustatymu ar naujų gaminių atsiradimu. Požymių, kad koncentracijos galbūt buvo leistos, be kitų dalykų, atsižvelgiant į vartotojo gaunamą naudą,

---

[784] 1992 m. rugsėjo 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.214 *Du Pont/ICI.*

[785] 1994 m. lapkričio 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.469, *MSG Media Service* [1994] OL L364/1, 100-101 pastraipos.

[786] Pflanz M., Caffarra C., „The economics of G.E./Honeywell“ [2002] *E.C.L.R.* 115, p.116.

[787] 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004] OL L 48/1.

[788] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai), „Antitrust in the US and Europe: a History of Convergence,“ kalba (Vašingtonas, 2001-11-14) <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/index_2001.html> [aplankyta 2008-01-10].

[789] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) „Proactive Competition Policy and the role of the Consumer“, pranešimas konferencijoje European competition day (Dublinas, 2004-04-29) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/04/212&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2008-04-15], p. 3.

galima rasti atskiruose Komisijos sprendimuose.[790] Sprendime *Air France/Sabena*[791] Komisija, nustačiusi, kad *Air France* ir *Sabena* įmonių sujungimas sukurtų dominuojančią padėtį rinkose skrydžių kryptimis Paryžius – Briuselis, Nica – Briuselis ir Lionas – Briuselis, leido sudaryti koncentraciją, nustatydama mažesnius įpareigojimus įmonei maršrute Paryžius – Briuselis, nes, jos teigimu, naujas tiesioginių skrydžių maršrutas buvo naudingas vartotojams. Reikėtų pažymėti, kad Komisija nustatė tik mažesnius įpareigojimus, bet nenagrinėjo, ar tokia nauda pateisintų dominuojančios padėties, žymiai pažeidžiančios konkurenciją, sukūrimą.

Atsižvelgiant į atliktą tyrimą, galima teigti, kad Koncentracijų reglamente 4064/89 nebuvo visiškai aišku,[792] ar efektyvumo pagerinimas buvo reikšmingas vertinant koncentracijas. Sukuriamos naudos vertinimas, galima sakyti, užėmė „šalutinę vietą“.[793] Todėl galima pritarti A. Jones ir B. Sufrin nuomonei, kad koncentracijų dalyviai nenoriai pateikdavo duomenis apie veiklos efektyvumo pagerinimą, bijodami, kad efektyvesnė veikla bus pripažinta sunkinančia kitų ūkio subjektų konkurencinę padėtį.[794]

2004 m. priimto Koncentracijų reglamento 139/2004 „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklėje daugiausia dėmesio skiriama pasekmėms, o ne dominavimui, todėl dabar natūraliai galima atsižvelgti į efektyvumo, neutralizuojančio koncentracijos neigiamus padarinius, pagerinimą. Koncentracijų reglamento 2 straipsnio teleologinė analizė leidžia teigti, kad galimybė atsižvelgti į efektyvumo pagerinimą vertinant koncentacijas numatyta trijose straipsnio vietose:

- taikant „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklę;[795]
- atsižvelgiant į „poreikį palaikyti ir plėtoti veiksmingą konkurenciją bendrojoje rinkoje“;[796]
- atsižvelgiant į „techninės ir ekonominės pažangos plėtrą, kiek ji yra naudinga vartotojams ir nesudaro kliūčių konkurencijai“.[797]

Papildomai Reglamento antraštės, kurioje nurodyti Reglamento taikymo tikslai ir principai, 4 pastraipoje teigiama, kad Bendrijoje reorganizacija „sveikintina, kol atitinka dinamiškos konkurencijos reikalavimus, gali padidinti Europos pramonės konkurencingumą, pagerinti

---

[790] 2005 m. kovo 2 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3664 *Repsol Butano/Shell Gas (LPG),* 33-35 pastraipos; 2005 m. liepos 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3732 *Procter & Gamble/ GILLETTE,* 131 pastraipa.
[791] 1992 m. spalio 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.157 *Air France/Sabena.*
[792] Hinten-Reed N., Camesasca P.D. „European Merger Control: Tougher, Softer, Clearer?“, [2003] *E.C.L.R.* 458, p.461; Camesasca P.D., „The explicit efficiency defence in merger control: Does it make the difference,“ [1999] *E.C.L.R.*14., pp. 23-24.
[793] Schmidt J.,“The New ECMR: „Significant Impediment“ or „Significant Improvement“?,“ [2004] 41 *C.M.L. Rev.* 1555, p. 1572.
[794] Jones A., Sufrin B., EC Competition Law, text, cases, and materials, (New York: Oxford university press, 2001), p. 797.
[795] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnio 3 dalis.
[796] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnio 1 dalies, a punktas.
[797] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnio 1 dalies, b punktas.

ekonomikos augimo sąlygas ir kelti gyvenimo lygį Bendrijoje“.[798] Reglamento antraštės 29 pastraipoje pripažįstama, kad vertinant koncentracijas tikslinga „atsižvelgti į konkrečių įmonių pagrįstus ir galimus efektyvumo pasiekimus“[799], ir suprantama, kad dėl koncentracijos atsiradę efektyvumo pasiekimai gali neutralizuoti žalingas pasekmes konkurencijai ir vartotojams.[800] Nehorizontalių koncentracijų gairėse taip pat nurodoma, kad Komisija, vertindama koncentraciją, atsižvelgia tiek į neigiamą, tiek į teigiamą koncentracijų įtaką konkurencijai.[801] Koncentracija gali būti leidžiama, jeigu dėl koncentracijos pagerėjęs veiklos efektyvumas, tikėtina, padidintų sujungto ūkio subjekto galimybes bei ketinimus veikti konkurencijos ir vartotojo naudai ir taip panaikintų galimus neigiamus koncentracijos padarinius.[802]

Apibendrinant galima teigti, kad pateisinimas, remiantis efektyvumo pagerinimu, EB koncentracijų teisinio reguliavimo mechanizme yra aiškiai numatytas. Tačiau reikšmingas ne bet koks efektyvumas. Efektyvumo pagerinimas gali būti pripažintas naudingu tik tas, kuris patenkina tris sąlygas: yra naudingas vartotojams, susidaro tik įvykus koncentracijai ir jį galima patikrinti.[803]

Naudingas vartotojams ir konkurencijai

Komisija laikosi požiūrio, kad konkurencijos reguliavimo tikslas yra tik vartotojų gerovė,[804] o ne bendra gerovė, todėl į efektyvumo pagerinimą, naudingą rinkos dalyviams, bet ne vartotojams, negali būti atsižvelgta.[805] Efektyvumo pagerėjimas turi būti toks, kad vertinant kartu teigiamas ir neigiamas koncentracijos pasekmes būtų nustatyta, jog vartotojų padėtis nėra pabloginama.[806] Dėl pagerėjusio efektyvumo vartotojų gaunama nauda turi būti tose rinkose, kuriose priešingu atveju greičiausiai būtų apribota veiksminga konkurencija.[807]

Tačiau tiek dėmesio skirti vartotojui, darbo autorės manymu, nėra tinkama. Jeigu dėmesys išskirtinai būtų sutelkiamas į vartotoją, gamintojo ir kitų konkurentų gaunama nauda būtų visiškai nereikšminga. Vargu ar galima tikėtis, kad sujungti ūkio subjektai visą naudą, gautą

---

[798] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 4 pastraipa.
[799] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 29 pastraipa.
[800] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 29 pastraipa.
[801] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 51 pastraipa.
[802] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 52 pastraipa; Colley L., „From ‘defence‘ to ‚attack‘? Quantifying efficiency arguments in mergers,“ [2004] *E.C.L.R.* 342, p. 343.
[803] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 53 pastraipa.
[804] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 21 pastraipa; Luescher C., „Efficiency considerations in European Merger Control - just another battleground for the European Commission, economists and competition lawyers,“ [2004] 25 *E.C.L.R.* 72., pp. 77-79, 82-83, 86.
[805] Korah V., An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice, 8th ed., (Oxford & Portland: Hart Publishing, 2004), p. 352.
[806] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 79 pastraipa.
[807] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 79 pastraipa.

pagerinus efektyvumą, perduotų vartotojui. Jeigu taip būtų, ūkio subjektai neturėtų paskatų jungtis. Todėl reikalavimas atsižvelgti tik į vartotojo naudą efektyvumo pagerinimo vertinimą padarytų neturintį praktinės reikšmės.

Tai patvirtina ir Koncentracijų reglamento 139/2004 tekstas, kuriame dėmesio skiriama ne tik vartotojui, bet ir konkurencijai. Reglamento 2 straipsnio 1 dalies a punkte numatytas poreikis palaikyti ir plėtoti *veiksmingą konkurenciją*. Reglamento 2 straipsnio 1 dalies b punkte nurodyta, kad techninės ir ekonominės pažangos plėtra turi būti naudinga ne tik vartotojams, bet ir *nesudaryti kliūčių konkurencijai*. Reglamento 2 straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad yra vertinamas žymus *veiksmingos konkurencijos* apribojimas. Reglamento antraštinėje dalyje nurodoma, kad dėl koncentracijos atsiradęs efektyvumo pagerėjimas gali neutralizuoti poveikį *konkurencijai*.[808] Joje taip pat nurodoma, kad reorganizacija sveikintina, kol atitinka *dinamiškos konkurencijos* reikalavimus, gali padidinti Europos *pramonės konkurencingumą.*[809] Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad vertinant dėl koncentracijos pagerėjusį efektyvumą, reikia atsižvelgti ne tik į vartotojo naudą, bet ir naudą konkurencijai.

Susidaro tik įvykus koncentracijai

Nors Koncentracijų reglamento 139/2004 priėmimo metu buvo diskutuojama, ar nauda, gaunama pagerėjus efektyvumui, būtinai turi atsirasti tik dėl sudaromos koncentracijos,[810] nuspręsta, kad atsižvelgti galima vien į tą naudą, kuri pelnoma tiesiogiai įvykus koncentracijai ir negali būti panašiu mastu pasiekta kitais, konkurenciją mažiau ribojančiais būdais.[811] Toks reikalavimas yra pagrįstas, nes jis įtvirtina proporcingumo principo, plačiai vartojamo Bendrijos teisėje, taikymą. Vadovaujantis proporcingumo principu, koncentracija neturėtų būti leidžiama, jeigu efektyvumą galima pagerinti kitomis, konkurenciją mažiau ribojančiomis priemonėmis.

Vertinimui taip pat reikšmingas laikas, per kurį turi pasireikšti naudingos pasekmės. Kuo jis trumpesnis, tuo didesnė tikimybė, kad Komisija, vertindama koncentracijas, į jas atsižvelgs.[812] Dėl šios priežasties lengviau galima įrodyti efektyvumo pagerėjimą, susidarantį sumažinus gamybos sąnaudas. Gamybos sąnaudos gali sumažėti sujungus turtą, įrenginius ar technologijas. Nauda dėl šio sujungimo pasireiškia iš karto po koncentracijos sudarymo. Dinaminį efektyvumo pagerėjimą, susidarantį dėl sujungto ūkio subjekto valdymo pakeitimų, sunkiau įrodyti, nes pasekmės pasireiškia vėliau .

---

[808] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 29 pastraipa.
[809] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 4 pastraipa.
[810] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) „Review of the EC Merger Regulation – Roadmap for the reform project“ pranešimas konferencijoje Conference on Reform of European Merger Control (Briuselis, 2002-06-04), <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/02/252&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2008-01-15], p. 6.
[811] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 85 pastraipa.
[812] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 21 pastraipa..

Gali būti patikrintas

Naudą, kuri būtų gaunama pagerinus veiklos efektyvumą, sunku objektyviai įvertinti, nes tik koncentracijos dalyviai turi visą informaciją apie galimą efektyvumo pagerinimą. Koncentracijų vertinimas yra prospektyvinis. Be to, nemaža koncentracijų dalis lieka neįgyvendintos.[813] Kadangi tikslūs sąnaudų ir paklausos duomenys nėra žinomi, Komisija turi turėti galimybę patikrinti ir įsitikinti, kad efektyvumas tikrai pagerės ir bus ganėtinai didelis, jog panaikintų galimą žalą[814] ne pavieniams vartotojams, bet daugeliui jų. Komisijos atstovų teigimu, „turi būti galima numatyti ir aiškiai išskirti teigiamą įtaką [daugeliui] vartotojų, [o] ne minimaliai jų daliai“.[815]

Gaunamos naudos kiekis

Europos Bendrijos teisės aktuose, reglamentuojančiuose koncentracijų sudarymą, priešingai nei JAV, nėra aiškiai nurodyta, kokio dydžio turi būti gaunama nauda dėl pagerėjusio efektyvumo, kad būtų panaikintos žalingos koncentracijos pasekmės. JAV nauda dėl pagerėjusio efektyvumo turi būti ne tik patikrinama, gaunama tik įvykus koncentracijai ar egzistuoti toje pačioje rinkoje, kurioje būtų jaučiamos koncentracijos žalingos pasekmės, bet ir būti tokio dydžio, kad atsvertų neigiamas žalingas pasekmes.[816] Europos Bendrijoje nei Koncentracijų reglamente, nei Komisijos pateikiamose gairėse[817] nėra aiškiai nurodyta, kokio dydžio nauda turėtų būti. Nehorizontalių koncentracijų gairėse teigiama, kad „remiantis pakankamais įrodymais“ gali būti padaryta išvada, jog dėl vertikalios „koncentracijos pagerėjęs efektyvumas galbūt padidins sujungto ūkio subjekto konkurencines galimybes bei ketinimus veikti vartotojų naudai ir taip bus panaikintos neigiamos pasekmės konkurencijai“.[818] Komisijos teigimu,[819] „įmanoma, jog dėl [konglomeratinės] koncentracijos pagerėjęs efektyvumas gali panaikinti žalingas pasekmes konkurencijai“.[820] Tai gali būti tada, kai dėl pagerėjusio efektyvumo „padidėja sujungto ūkio subjekto galimybės ir ketinimai veikti [konkurencijos] naudai“.[821] Tačiau niekur nėra paaiškinta, kada tas kiekis bus pakankamas koncentracijos neigiamiems padariniams panaikinti. Akivaizdu, kad Komisija, vertindama koncentracijų pasekmes, turi

---

[813] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 528.
[814] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 86 pastraipa.
[815] Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), "The future shape of European merger control", pranešimas RBB/FIPRA seminare (Briuselis, 2003-02-14) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_045_en.pdf> [aplankyta 2008-04-14].
[816] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės 4 parafragas.
[817] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės; Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės.
[818] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 52 pastraipa.
[819] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 115 pastraipa;
[820] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 76 pastraipa.
[821] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 77 pastraipa.

plačią diskrecijos teisę. Dėl to koncentracijos dalyviai niekada negali būti tikri, ar koncentracija bus leista, jeigu ketins savo veiksmus pateisinti galimu efektyvumo pagerinimu.

Suprantama, kad JAV taisyklė, skirta efektyvumo pagerinimui horizontaliose koncentracijose vertinti, nėra visiškai tinkama efektyvumo pagerinimui vertinti nehorizontaliose koncentracijose. Nehorizontaliose koncentracijose, ypač vertikaliose, nėra įmanoma visais atvejais atskirti koncentracijos padarinius, žalingus konkurencijai, nuo padarinių, naudingų konkurencijai ir vartotojui, nes tiek teigiamų, tiek neigiamų koncentracijos padarinių priežastis būna ta pati. Įvertinti efektyvumo pagerinimą dviem etapais, pirmame etape atskirai nustatant koncentracijos daromą žalą ir naudą, bei antrame etape jas palyginant, galima, jeigu žalingos pasekmės gali būti atskirtos nuo gaunamos naudos ir jei žalą ir nauda gali būti tiesiogiai palyginamos..

Horizontaliose koncentracijose efektyvumo pagerinimas dažnai pasireiškia ribinių sąnaudų sutaupymu, todėl tokią naudą lengva identifikuoti ir atkirti nuo žalos. Nehorizontaliose koncentracijose būna ir kitokių svarbių efektyvumo pagerinimo rūšių, susidarančių sujungus priemones, o ne tiesiogiai sumažinus sąnaudas. Nehorizontaliose koncentracijose žala konkurencijai dažnai susidaro dėl to, kad dėl koncentracijos pagerinamas efektyvumas.[822] Pavyzdžiui, įvykus nehorizontaliai koncentracijai ir susidarius sąlygoms prekes „surišti“, įtaka konkurencijai gali būti vertinama tiek teigiamai, tiek neigiamai, nes atsiradusi galimybė ūkio subjektui užsiimti prekių „surišimu“ gali tiek didinti konkurencingumą rinkoje, tiek jį mažinti. Sujungus silpnesnius rinkos dalyvius ir sudarius galimybę jiems užsiimti prekių „surišimu“, gali būti sustiprinta jų padėtis rinkoje, o jų veikla suaktyvintų konkurenciją rinkoje. Tačiau jeigu kiti silpnesni rinkos dalyviai negalėtų ar nesugebėtų savo prekių „susieti“, jie galėtų būti susilpninti ir pašalinti iš rinkos. Dėl to konkurencija rinkoje susilpnėtų. Tai leidžia teigti, kad nehorizontalių koncentracijų atveju daugumos efektyvumo pagerinimo rūšių vertinimas turi sudaryti bendrą integruotą koncentracijos padarinių vertinimą. Galutiniu sprendimu turi būti nustatoma, kad koncentracija, bendrai vertinant tiek teigiamus, tiek neigiamus jos padarinius, yra naudinga konkurencijai ir vartotojui, todėl leidžiama, ar žalinga konkurencijai ir todėl draudžiama.

7. APLINKYBĖS, SĄLYGOJANČIOS ŽALINGŲ PASEKMIŲ SUSIDARYMĄ

Ar įvykus nehorizontaliai koncentracijai ūkio subjektas ketins ir galės gerokai apriboti veiksmingą konkurenciją, „uždarydamas“ vertikaliai susijusias rinkas, vienoje rinkoje turimą galią panaudodamas kitoje rinkoje, kontroliuodamas verslui reikšmingą informaciją ar derindamas veiksmus su konkurentais, priklauso nuo konkrečios rinkos dydžio, jos struktūros ir

[822] Bishop S., Lofaro A., Rosati F., Young J., *The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizontal Mergers,* report (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005), p.106.

plėtojimosi tendencijų,[823] koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų padėties, jų ekonominio ir finansinio pajėgumo,[824] realios ir potencialios Bendrijos viduje arba už jos ribų esančios ūkio subjektų konkurencijos[825] ir pirkėjų pajėgumo pasipriešinti sujungto ūkio subjekto veiksmams.[826]

Toliau darbe pateikiama minėtų aplinkybių įtaka ir reikšmė vertinant nehorizontalias koncentracijas.

7.1. Rinkos nustatymo reikšmė vertinant nehorizontalias koncentracijas

Rinka reiškia tam tikras ribas, kuriose nagrinėjamas koncentracijos poveikis konkurencijai. Nustačius rinką, sudaromos sąlygos surinkti reikšmingą informaciją apie sujungto ūkio subjekto užimamą rinkos dalį ir įgyjamą rinkos galią[827] bei įvertinti rinkoje esančią konkurenciją.[828] Kaip ETT ne kartą yra pažymėjęs, „tikslus tam tikros rinkos apibrėžimas yra būtina sąlyga norint įvertinti koncentracijos poveikį konkurencijai“.[829]

Pranešimo apie sudaromą koncentraciją formoje nurodoma, kad vertikalios koncentracijos poveikis konkurencijai nustatomas „paveiktose rinkose“,[830] o konglomeratinės koncentracijos poveikis nustatomas rinkose, kurioms daroma „žymi įtaka“.[831] Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad nėra aiškaus skirtumo tarp „paveiktos rinkos“ ir tos, kuriai daroma „žymi įtaka“, nes tiek vienu, tiek kitu atveju manoma, kad poveikis rinkai daromas, jeigu koncentracijos dalyviai užima 25 proc. rinkos ir daugiau.

Prieš atliekant detalią rinkos nustatymo problematikos analizę, būtina suprasti rinkos nustatymo principus:

- *Rinka nustatoma kiekvieną kartą iš naujo.* Komisija neprivalo remtis ar vadovautis ankstesniuose sprendimuose nustatytomis rinkomis.[832] PIT sprendime *Coca-Cola Co v.*

---

[823] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnio 1dalies a ir b punktai.
[824] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnio 1 dalies b punktas.
[825] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnio 1dalies a punktas.
[826] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnio 1dalies b punktas.
[827] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai), „Maket Definition as a cornerstone of EU Competition Policy“, kalba, (Helsinkis, 2001-10-05) www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/index_2001.html [aplankyta 2008-01-10].
[828] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law: text, cases, and materials,* 2nd ed., (New York: Oxford university press, 2004), p. 917.
[829] 1994 m. gegužės 19 d. PIT sprendimas T-2/93 *Société Anonyme à Participation Ouvrière Compagnie Nationale Air France v Komisija* [1994] ECR II-00323,, 80 pastraipa; 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375, 169-178, 143 pastraipos; 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585, 19 pastraipa.
[830] Žr. išnašą 61: CO forma, 3 dalies b punktas.
[831] Žr. išnašą 61: CO forma, 4 dalies 6.3 punktas.
[832] 2000 m. kovo 22 d. PIT sprendimas T-125/97 ir 127/97 *The Coca-Cola Company and Coca-Cola Enterprises Inc. v. Komisija* [2000] ECR II-01733, 81 ir 82 pastraipos; 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26, 118-120, 252, 514 pastraipos.

Komisija[833] aiškiai nurodė, kad ankstesniuose jos sprendimuose nustatyta rinka neturi įtakos nei pačios Komisijos, nei nacionalinių teismų ar konkurencijos institucijų vėlesniems sprendimams. Kiekvienas atvejis turi būti pagrįstas konkrečiomis faktinėmis aplinkybėmis, esančiomis tam tikro nustatymo metu. Tačiau negalima sakyti, kad Komisijos sprendimų, kuriuose nustatyta rinka, praktika negalima remtis. Joje galima rasti reikšmingų rinkos nustatymo principų aiškinimo nuorodų.

- *Komisija tikslią rinką nustato tiktai esant būtinybei.* Jeigu galima priimti sprendimą nenustatant tikslių rinkos ribų, apsiribojama alternatyvių rinkų darbinių hipotezių analize.[834] Komisijos narių teigimu, „atsižvelgiant į turimus ribotus išteklius, <...> rinka nustatoma tik tada, kai tai būtina. Koncentracijų [nagrinėjimo] atveju, <...> jeigu [nustatoma, kad] nė viename iš galimų rinkos variantų veiksmai nesukelia konkurencijos suvaržymų, rinkos apibrėžimo klausimas paprastai paliekamas atviras“.[835] Pavyzdžiui, Komisija sprendime *EDS/SD Scicon,*[836] vertindama koncentraciją informacinių technologijų paslaugų srityje, pabrėžė, kad „pateikto pranešimo kontekste nėra būtina priimti galutinį sprendimą dėl prekės ar geografinės rinkos“. Komisija teigė, kad „nepriklausomai nuo rinkos apibrėžimo, vertinama koncentracija nesukurs ar nesustiprins dominuojančios padėties, dėl kurios veiksminga konkurencija būtų gerokai apribota“.[837] Sprendimų, kuriuose rinka nebuvo nustatyta dėl to, kad koncentracija, esant bet kokiam rinkos dydžiui, būtų laikoma suderinama su bendrąja rinka, yra nemažai.[838] Tačiau taip pat yra sprendimų, kuriuose tiksli rinka nebuvo nustatyta dėl to, kad ūkio subjekto dominuojanti padėtis būtų akivaizdi, esant bet kokiam rinkos apibrėžimui.[839]
- *Komisija visada nustato tikslias rinkos ribas, jeigu nuo to priklauso atsakymas į klausimą, ar koncentracija galės žymiai apriboti veiksmingą konkurenciją.* Ypač detali analizė atliekama, jeigu koncentracija yra uždraudžiama.

---

[833] 2000 m. kovo 22 d. PIT sprendimas T-125/97 ir 127/97 *The Coca-Cola Company and Coca-Cola Enterprises Inc. v. Komisija* [2000] ECR II-01733.
[834] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice*, 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p. 90.
[835] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai), „Maket Definition as a cornerstone of EU Competition Policy“, kalba, (Helsinkis, 2001-10-05) www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/index_2001.html [aplankyta 2008-01-10], 27 pastraipa.
[836] 1991 m. liepos 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.112 *EDS/SD Scicon.*
[837] 1991 m. liepos 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.112 *EDS/SD Scicon*, 8 pastraipa.
[838] 1992 m. rugpjūčio 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.232 *Pepsico / General Mills*, 13 pastraipa; 1998 m. vasario 16 d. Komisijos sprendimas IV/M.1065 *Nestlé/San Pellegrino;* 1998 m. kovo 10 d. Komisijos sprendimas IV/M.1009 *Georg Fischer/Disa;* 1998 m. vasario 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.1078 *BP/Hüls;* 1998 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.1081 *Dow Jones/NBC-CNBC Europe*; 1997 m. gruodžio 23 d. Komisijos sprendimas IV/M.1041 *Basf/Shell;* 2001 m. spalio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2416 *Tetra Laval/Sidel* [2004] OL L43/13; 2005 m. birželio 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3779 *Pernod Ricard/Allied Domecq,* 12 pastraipa.
[839] 1999 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.1383 *Exxon/Mobil* [2004] OL L103/1; 2000 m. liepos 26 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1806 *AstraZeneca/Novartis* [2004] OL L110/1.

Rinką sudaro prekės ir geografinė rinkos. Toliau darbe nagrinėjama jų nustatymo problematika.

7.1.1. Prekės rinkos nustatymo problematika

Prekės rinka – tai prekių ar paslaugų grupė, „apimanti visas prekes ir (arba) paslaugas, kurias vartotojas laiko vienodomis ar pakeičiamomis pagal prekių savybes, kainą ir paskirtį“.[840] Nustatant prekės rinką, identifikuojamos prekės, kurios vertinimo metu konkuruoja su koncentracijos dalyvių prekėmis.[841]

Prekės rinka turi būti gana siaura,[842] kad į ją nepatektų prekės, kurios nėra pakaitalai, ir būti pakankamai plati, kad į ją patektų visi prekės pakaitalai.[843] Jeigu būtų nustatyta per siaura prekės rinka, koncentracija, nesukelianti žalingų pasekmių konkurencijai, galėtų būti uždrausta, nes būtų nepagrįstai nustatyta didelė koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų užimama rinkos dalis ir jų galia rinkoje. Pavyzdžiui, Komisija sulaukė kritikos už tai, kad sprendime *Aerospatiale-Alenialde Havilland*[844] nustatė per siaurą rinką. Tačiau taip pat reikėtų pažymėti, kad nustačius per plačią prekės rinką, gali būti leista koncentracija, sukelianti žalingų pasekmių konkurencijai.

Nustatant prekės rinką, atsižvelgiama į paklausos ir pasiūlos pakeičiamumą.[845] Tikslus šių elementų nustatymas ir sujungimas į visumą užtikrintų tinkamą prekės rinkos nustatymą.

7.1.1.1. Paklausos pakeičiamumas

Nustatant rinką, pirmenybė teikiama paklausos pakeičiamumui.[846] Ekonomikos teorijos vertinimu, „paklausos pakeičiamumas sudaro tiesioginį ir veiksmingą disciplinuojantį spaudimą konkrečios prekės gamintojui, priimant konkrečius sprendimus dėl kainos“.[847] Ūkio subjektas ar ūkio subjektų grupė negali labai paveikti nusistovėjusių pardavimo sąlygų, jeigu pirkėjai gali lengvai pasirinkti kitus prekių pakaitalus. Nėra būtina, kad prekės būtų visiškai vienodos ar

---

[840] Žr. išnašą 61: CO forma, 6 skyriaus 1 dalis.
[841] Baker S., Bishop S., “ A Guide to the Principles and Practices of Market Definition,“ A NERA report (2000), p. 44, rasta: Padilla A.J., *The role of supply-side substitution in the definition of the relevant market in merger control,* a report for DG Enterprise A/4, European Commission, (Madrid: National Economic Research Associates, 2001), p.15.
[842] 1997 m. gruodžio 9 d. Komisijos pranešimas „dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams“, [1997] OL C372/3, (toliau – Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo), 17 pastraipa.
[843] Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001), p. 6.; Areeda P.A., Hovenkamp H., Solow, *Antitrust Law,* 2 ed., (Aspen Law & Business, 1998), 929 pastraipa.; Hawkes L., „The EC Merger Control Regulation: not an industrial policy instrument: the de Havilland Decision,“ [1992] 34 *E.C.L.R.* 34, p.37.
[844] 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland,* [1991] OL L 334/42.
[845] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 13 ir 21 pastraipos.
[846] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 13, 15-19 pastraipos.
[847] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials*, (New York: Oxford university press, 2001), p. 43.

turėtų tą pačią pardavimo kainą. Prastesnės kokybės ir žemesnės kainos prekės gali būti aukštesnės kokybės ir daugiau kainuojančių prekių pakaitalai.[848]

Praktikoje naudojami keli paklausos pakeičiamumo nustatymo būdai. Viena jų yra „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklė,[849] kurios pritaikymą galima rasti sprendime *Du Pont/ICI.*[850] Komisija teigė, „kad dvi prekės būtų laikomos pakaitalais, reikia, jog tiesioginis pirkėjas turėtų realią ir racionalią galimybę reaguodamas, pavyzdžiui, į didesnį prekės kainos pakėlimą per sąlyginai trumpą laikotarpį pasirinkti kitą prekę“.[851] Nustatant paklausos pakeičiamumą kitu būdu, remiamasi prekių fizinėmis charakteristikomis, funkcionalumu, vartotojų vertinimu ir kt.

Vertinant paklausos pakeičiamumą ir vienu, ir kitu būdu, reikšmės turi įvairios faktinės aplinkybės, kurios nagrinėjamos toliau.

„Mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklė

Ši prekės pakeičiamumo nustatymo taisyklė kelia ne vieną klausimą. Pirmiausia nėra aišku, kiek turi pakisti kaina, kad paveiktų pirkėjus. Antra, nėra aišku, kiek pirkėjų turi pasirinkti kitą prekę. Trečia, per kokį reliatyviai trumpą laikotarpį pirkėjai turi sureaguoti į kainos pakėlimą.

Atsakymą į pirmą klausimą galima rasti Komisijos pranešime dėl rinkos apibrėžimo.[852] Jame nurodoma, kad vertinama pirkėjų reakcija į nuolatinį kainos pakėlimą nuo 5 ir 10 procentų.[853] Komisija pabrėžė, kad taikant taisyklę atliekama hipotetinė prospektyvinė analizė.[854] Taisyklė taikoma plečiant prekių grupę. Pradžioje imama siauresnė grupė galimų prekių pakaitalų. Jeigu pirkėjai pakėlus kainas pasirenka kitas prekes,[855] prekių grupė plečiama, kol, pakėlus kainą nuo 5 iki 10 proc., pirkėjai kitų prekių nesirenka. Kad taisyklė būtų tinkamai taikoma,, turi būti tinkamai parinkta pirma prekių grupė ir vėlesnės prekių grupės. Pranešime dėl rinkos apibrėžimo nurodoma, kad pradžioje imamos koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų

---

[848] Kokkoris I., „The Concept of Market definition and the SSNIP test in the Merger Appraisal [2005] *E.C.L.R.* 210, p. 210.
[849] Toliau tekste – SSNIP taisyklė. (Sutrumpinimas angliško išsireiškimo „Small but Significant Non-transitory Increase in Price“)
[850] 1992 m. rugsėjo 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.214 *Du Pont/ICI.*
[851] 1992 m. rugsėjo 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.214 *Du Pont/ICI,* 23 pastraipa.
[852] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo.
[853] T.K. Willardo nuomone, negalima tiksliai nuspėti kokia situacija rinkoje būtų, jeigu koncentracija neįvyktų, todėl 5 proc. šiai dienai protingiausias atskaitos taškas. // Willard K.T., *Market Definition under the Merger Guidelines: Some Modest Proposals,* comments submitted to the FTC/DOJ Merger Enforcement Workshop, (Washingtonas: 2004-02-17) <http://www.ftc.gov/bc/mergerenforce/presentations/040217tom.pdf> [aplankyta 2007-06-20], p. 3.
[854] 2001 m. spalio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2187 *CVC/Lenzing* [2004] OL L82/20, 26-29 pastraipos.
[855] 2003 m. birželio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2947 *Verbund/EnergieAllianz* [2004] OL L92/91, 75 pastraipa.

prekės.[856] Tačiau nėra paaiškinama, kokia tvarka prekės rinka turi būti plečiama. Konkurencijos teisės žinovai siūlo kiekvieną kartą imti kitą geriausią pakaitalą.[857]

Iš pirmo žvilgsnio taisyklė atrodo paprasta. Tačiau toks požiūris yra klaidingas. Pavyzdžiui, jeigu prekės, tokios kaip vaisvandeniai, parduodamos mažomis kainomis, pirkėjai kainos pakėlimo nuo 5 iki 10 proc. gali net nepastebėti, todėl nebus jokios jų reakcijos.[858] Netinkamai nustačius pradinę prekės kainą, vertinimas gali būti netikslus dėl vadinamojo „celofano efekto“.[859] „Celofano efektas“ susidaro, kai prekės kaina iki koncentracijos būna didesnė už kainą, kuri būtų esant veiksmingai konkurencijai,[860] o įvykus koncentracijai, ji priartėja prie kainos, kuri būtų esant konkurencijai. Reiškinio pavadinimas kilęs iš JAV Aukščiausiojo Teismo, kaip teigiama, klaidingo sprendimo byloje *United States v. El du Pont de Nemours &* Co.[861] Teismas, priimdamas sprendimą, klaidingai nustatė, kad celofanas sudaro ne atskirą rinką, bet kartu su aliuminio folija, pergamentiniu popieriumi ir polietilenu patenka į bendrą pakavimo medžiagų rinką. Jeigu rinkoje būtų veiksminga konkurencija, celofano vieneto kaina būtų 5 Lt, o kitų tam pačiam tikslui naudojamų medžiagų kaina 10 Lt/vnt. Pakėlus kainą nuo 5 iki 10 proc., pirkėjai nepradėtų pirkti kitų pakavimo medžiagų, nes jos būtų brangesnės, todėl būtų nustatyta savarankiška celofano rinka. Šioje byloje *Du Pont* buvo celofano gamybos rinkos monopolininkas. Esant monopolinei rinkai, jis kainą nustatė šiek tiek žemesnę nei 10 Lt/vnt. tik dėl to, kad pirkėjai nepirktų kitų pakavimo medžiagų. *Du Pont* lengvai įtikino Teismą, kad pakėlus prekės kainą (kuri yra monopolinė) nuo 5 iki 10 proc., pirkėjai pradėtų pirkti kitas pakavimo medžiagas, todėl taikant „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklę prekės rinka buvo praplėsta, įtraukiant į ją ir kitas pakavimo medžiagas. Dėl klaidingai nustatytos pirminės kainos JAV Aukščiausiasis Teismas suklydo, nustatydamas per plačią prekės rinką.

„Celofano efekto“ tikimybė didesnė, jeigu koncentracija vertinama naudojant „dominavimo“ taisyklę, nes ūkio subjekto dominuojančios padėties nustatymui didesnę reikšmę turi tikslus rinkos apibrėžimas. Pasitelkiant JAV „žymaus konkurencijos sumažinimo“ taisyklę, klaidos tikimybė mažesnė, nes ją taikant daugiausia dėmesio skiriama pokyčiams rinkoje.[862]

---

[856] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 16 ir 17 pastraipos.
[857] Werden G.J., „Demand Elasticities in Antitrust Analysis“ [1998] 66 *Antitrust Law Journal* 363, pp. 402-406.
[858] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p. 96.
[859] Leddy M., Hallouët S., Kehoe M., ir kiti, *ICN Report on Merger Guidelines – Chapter 2,* [2004] <www.internationalcompetitionnetwork.org/media/library/conference_2nd_merida_ 2003/amg_chap2_mktdefn.pdf > [aplankyta: 2008-01-10], p. 10; Harbord D., Graevenitz G., „Market Definition in Oligopolistic and Vertically Related markes: Some Anomalies,“ [2000] *E.C.L.R.*151, p. 151.
[860] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 19 pastraipa.
[861] JAV Aukščiausio teismo 1956 m. birželio 11 d. sprendimas: *United States v. El du Pont de Nemours & Co,* 351 U.S. 377 (1956).
[862] Kokkoris I., „The Concept of Market definition and the SSNIP test in the Merger Appraisal [2005] *E.C.L.R.* 210, p. 212.

Todėl, 2004 m. „dominavimo“ taisyklę pakeitus į „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklę, šios klaidos tikimybė, manytina, sumažėjo, nes dabar nustatomas tiesioginis poveikis konkurencijai. Tačiau taip pat reikėtų nepamiršti, kad vertinant galimus dominuojančios padėties sukūrimo atvejus, tyrimas ir toliau atliekamas vadovaujantis „dominavimo“ taisyklės taikymo principais.[863]

Siekiant išvengti „celofano efekto“, siūlytina „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklę pakeisti taip, kad būtų tiriama pirkėjų reakcija į prekės ar paslaugos kainos pakėlimą nuo 5 iki 10 proc., su sąlyga, kad visi galimi prekės pakaitalai yra parduodami kainomis, kurios būtų, esant veiksmingai konkurencijai.

Papildomai reikėtų pasakyti, kad „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklės negalima taikyti neelastingose rinkose, kuriose kainos pakėlimas neturi jokios reikšmės. Pavyzdžiui, atominių elektrinių ar greitųjų traukinių rinkose.[864]

Atsakant į antrą klausimą, reikėtų pasakyti, kad pirkėjų pasirinkimas pirkti kito ūkio subjekto parduodamas prekes turi būti toks, kad kainos pakėlimas būtų nepelningas. Tai priklauso nuo to, ar pajamų padidėjimas, susidaręs pakėlus kainas ir sumažinus sąnaudas (dėl paklausos sumažėjimo) bus mažesnis už pajamų praradimą, susidarantį sumažėjus paklausai.[865] Jeigu pajamų padidėjimas bus mažesnis už pajamų praradimą, kainos pakėlimas bus laikomas nepelningu ir prekės pateks į vieną bendrą prekės rinką.[866] Kaip galima pastebėti, nėra būtina, kad pakėlus prekių kainas visi pirkėjai pradėtų pirkti kito ūkio subjekto prekes. Tačiau taip pat nėra aišku, kokia jų dalis turi pradėti pirkti. Daugelį prekių įvairūs pirkėjai naudoja skirtingai. Tos pačios prekės dažnai pakaitalais tampa ne visiems pirkėjams.[867] Nei teismas, nei Komisija nėra pasisakę, kelių procentų prekės pakeičiamumas, palyginti su pardavimų apimtimis, turėtų būti (10, 50 ar 75 proc.), kad prekes būtų galima priskirti tai pačiai prekės rinkai. Atrodo, šis klausimas sprendžiamas *ad hoc.*[868] Pavyzdžiui, sprendime *TKS/ITW Sinode/Titan* Komisija plieno ir plastiko sąvaržas priskyrė vienai prekių rinkai, nors tik nuo 3 iki 10 proc. plastiko sąvaržų naudotojų, pakėlus kainą, pirktų plieno sąvaržas.[869]

Atsakant į trečią klausimą, reikėtų pasakyti, kad nėra aišku, koks yra reliatyviai trumpas laikotarpis. Paprastai vertinamas vienerių metų periodas, nors gali būti pasirenkamas ir kitas

---

[863] Žiūrėti darbo 2 dalies 2 skyriuje.
[864] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p. 96.
[865] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 103.
[866] Crocioni P., „The Hypothetical Monopolist Test: What It Can and Cannot Tell You“ [2002] *E.C.L.R.* 355, p. 355.
[867] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials*, (New York: Oxford university press, 2001), p.44.
[868] Harris B.C.,Veljanovski C.G. „Critical Loss Analysis: Its Growing Use in Competition Law“ [2003] *E.C.L.R.* 213.
[869] 1998 m. gegužės 6 d. Komisijos sprendimas IV/M.970 *TKS/ITW Sitgnode/Titan* [1998] OL L316/33, 40 pastraipa.

laiko tarpas, kurio trukmė priklauso nuo konkrečios rinkos struktūros. Pavyzdžiui, sprendime *Mitsui/CVRD/Caemi* Komisija sutiko su ekonomistų konsultantų nuomone, kad tam tikrais atvejais vienerių metų laikotarpis gali būti pailgintas iki dvejų metų.[870] Verslo srityse, kuriose greitai vyksta technologiniai pasikeitimai ar yra palyginti trumpas prekės gyvavimo ciklas, vertinimo periodas turi būti gana trumpas. Kitose, labiau subrendusiose rinkose, vertinimo laikotarpis gali būti ilgesnis.[871]

Paklausos pakeičiamumo nustatymas, remiantis prekės funkciniu pakeičiamumu ir fizinėmis savybėmis

Nors Komisijos *pranešime dėl rinkos apibrėžimo* itin daug dėmesio skiriama „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklei, priimdama sprendimus, Komisija ją taikė retai. Kopenhagos tyrėjų pranešime teigiama, kad Komisija tik 4 proc. bylų, nustatydama geografinę rinką, ir 11 proc. bylų, nustatydama prekės rinką, aiškiai taikė „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklę.[872] Kituose sprendimuose Komisija, nustatydama rinką, rėmėsi prekių fizinėmis savybėmis, funkciniu pakeičiamumu ir panašiai.

Reikėtų pripažinti, kad, Komisijos nuomone, prekių funkcinio savybių tapatumo ar funkcinio pakeičiamumo paprastai nepakanka prekių pakeičiamumui nustatyti.[873] Pavyzdžiui, sprendime *Bertelsmann/Springer/JV*[874] Komisija, atsižvelgdama į tai, kad stambūs užsakymai išskirtinai atlikti rotograviūros būdu, juos išskyrė į atskirą rinką, nors katalogai ir reklaminiai bukletai galėjo būti išspausdinti naudojant tiek ofsetines, tiek rotograviūrines mašinas (buvo funkciškai pakeičiami). Sprendime *Kesko/Tuko*[875] Komisija teigė, kad klientų naudojimasis abiem, *klasikinio didmenininko* ir *mokėk ir vežk*, platinimo būdais nereiškė vienos prekės rinkos, nes kiti įrodymai rodė, kad paslaugos buvo tik viena kitą papildančios.

Tačiau esminiai prekių savybių skirtumai turi įtakos prekių padalijimui į atskiras rinkas. Pavyzdžiui, sprendime *ABB/Daimler-Benz*[876] Komisija, vertindama paklausos pakeičiamumą, rėmėsi prekės fizinėmis savybėmis, kaina ir prekės naudojimo būdu. Šioje byloje susijusių

---

[870] 2001 m. spalio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2420 *Mitsui/CVRD/Caemi* [2004] OL L92/50, 111 pastraipa.
[871] Denis P., „An Insider‘s Look at the New Horizontal Merger Guidelines“ [1992] 6 *Antitrust* 7.
[872] Copenhagen Economics, *The international market and the relevant geographical market*, report, Enterprise Papers No 15, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004), p. 59.
[873] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 36 pastraipa; Europe Economics, *Market Definition in the Media Sector-Economic Issues,* report for the European Commission, DG Competition, [2002] <http://ec.europa.eu/competition/publications/studies/european_economics.pdf> [aplankyta: 2008-01-10].
[874] 2005 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3178 *Bertelsmann/Springer/JV* [2006] OL L61/17, 40, 41, 44 pastraipos.
[875] 1996 m. lapkričio 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.784 *Kesko/Tuko* [1997] OL L110/53, 30 pastraipa.
[876] 1995 m. spalio 18 d. Komisijos sprendimas IV/M.580 *ABB/Daimler-Benz* [1997] OL L 11/1, 9 pastraipa; 1998 m. sausio 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.1064 *Bombardier/Deutsche Waggonbau,* 7 pastraipa; 2001 m. balandžio 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2139 *Bombardier/ADtranz* [2002] OL L69/50, 7 pastraipa.

prekių grupė „ratiniai įrenginiai“ buvo suskaidyta į pogrupius, tokius kaip „vietiniai traukiniai ir sistemos“, „regioniniai traukiniai“ ir „tiesioginio susisiekimo traukiniai“. Sprendime *Gencor/Lonrho* dėl skirtingo prekių naudojimo ir esamos kainos neelastingumo „brangiųjų metalų rinka“ buvo suskaidyta į „platinos ir aukso“ bei „kitų brangiųjų metalų“ rinkas.[877] Kituose sprendimuose dėl prekės kainos, fizinių savybių ir vartojimo skirtumų deguonimi prisodrinti gaivieji gėrimai buvo atskirti nuo kitų nealkoholinių gėrimų, tokių kaip kava, arbata, pienas, sultys ir fasuotas geriamasis vanduo,[878] dėl skirtingų konkuravimo sąlygų mokamos TV paslaugos atskirtos nuo nemokamų,[879] IT programinės įrangos pardavimas atskirtas nuo IT paslaugų teikimo,[880] dėl skirtingų prekių savybių muzika *on-line* ir įrašyta į fizines laikmenas buvo suskaidyta į dvi atskiras prekės rinkas. [881]

Tam tikrais atvejais prekės, kurios nėra pakaitalai, sujungiamos į vieną rinką, jeigu vartotojai dažniausiai jas įsigyja grupėmis, o ne atskirai,[882] ar yra kitų techninių, kokybės privalumų pirkti prekes grupėmis.[883] Pavyzdžiui, sprendime *Sanitec/Sphinx*[884] keraminės sanitarijos gaminiai, kuriuos sudaro WC, prausimosi kriauklės ir bidė, buvo sujungtos į vieną rinką, nes vartotojai dėl dizaino ar konstrukcinių ypatumų paprastai pageidauja įsigyti visą prekių grupę, o ne atskirus gaminius. Kitame sprendime *Telia/Telenor*[885] telefono šaukiamųjų ir atsakomųjų skambučių rinkos sujungtos į vieną bendrą rinką, nes bendroje sąskaitoje sunku atskirti šių paslaugų kainas ir yra neprotinga tikėtis, kad pirkėjas įsigytų atskiras šaukiamųjų ir atsakomųjų skambučių linijas.

EB teismų sprendimuose „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklė, nustatant prekės ar geografinę rinkas, taikyta palyginti retai. Nustatant rinkas, remtasi prekės fizinėmis savybėmis,[886] funkciniu pakeičiamumu,[887] kaina ir kitais ypatumais.[888] Bendrijos

---

[877] 1996 m. balandžio 24 d. Komisijos sprendimas IV/M.619 *Gencor/Lonrho* [1997] OL L 11/30.
[878] 1997 m. rugsėjo 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.833 *The Coca-Cola Company/Carlsberg A/S* [1998] OL L145/41.
[879] 1998 m. gegužės 27 d. Komisijos sprendimas IV/M.993 *Bertelsmann/Kirch/Premiere* [1999] OL L 53/1; 2002 m. lapkričio 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2996 *RTL/CNN/Time Warner/N-TV*.
[880] 2001 m. balandžio 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2365 *Schlumberger/SEMA*.
[881] 2004 m. birželio 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3333 *Sony/BMG* [2005] OL L62/30, 22-23 pastraipos, apeliacija: 2006 m. liepos 13 d. PIT sprendimas T-464/04 *Independent Music Publishers and Labels Association (Impala, international association) v Komisija* [2006] ECR II-02289.
[882] ABA: Section of Antitrust Law (eds.), *Market Power Handbook: Competition Law and Economic Foundation,* (ABA Publishing, 2005), pp. 111, 112 (JAV teismų praktikoje sujungtos gydymo paslaugų, banko paslaugų, prekių gyvūnams, priešgaisrines apsaugos paslaugų rinkos).
[883] Europe Economics, *Market Definition in the Media Sector-Economic Issues,* report for the European Commission, DG Competition, [2002] <http://ec.europa.eu/competition/publications/studies/european_economics.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], 2.3.22 punktas.
[884] 1999 m. gruodžio 1 d. Komisijos sprendimas IV/M.1578 *Sanitec/Sphinx* [2000] OL L294/1, 19-29 pastraipos.
[885] 1999 m. spalio 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.1439 *Telia/Telenor* [2001] OL L40/1, 86, 87 pastraipos.
[886] 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, 12-35 pastraipos.
[887] 1973 m. vasario 21 d. ETT sprendimas 6/72 *Europemballage Corporation and Continental Can Company Inc v. Komisija* [1973] ECR 215.

teismų požiūris nėra pasikeitęs ir dabar.[889] PIT sprendimuose *BaByliss v Komisija*[890] ir *General Electric Company v Komisija*[891] aiškiai parodė, kad „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklė nustatyti rinkai tinka tol, kol nėra nukrypstama nuo EB Sutarties nuostatų.

Bendrijos teismų požiūriui pritaria ir kai kurie konkurencijos teisės žinovai. Jų teigimu, „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklė neužtikrina tyrimo rezultatų pakankamo mokslinio pagrįstumo.[892] Tikslus prekės vartotojų ypatumų, prekių funkcionalumo ir fizinių savybių nustatymas yra patikimesni už vartotojų reagavimo apžvalgą, kuri negali būti pagrįsta empiriniais vartotojų elgesio įrodymais.[893] Jeigu rinka negali būti nustatyta moksliškai pagrįstais faktais, tokiais kaip prekės charakteristikos, naudojimo būdas ir vartotojų teikiama pirmenybė, sprendimas gali būti per daug subjektyvus.[894] Tam tikrais atvejais paklausos struktūra gali būti tokia, kad remiantis „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisykle bus nustatyta atskira prekės rinka, o remiantis prekių fizinėmis savybėmis, funkciniu pakeičiamumu ar kaina, gali būti gautas priešingas rezultatas.[895]

Pakeičiamumui nustatyti tiriami įvairūs įrodymai, kurių pasirinkimas priklauso nuo konkrečios situacijos ir prieinamumo. Ne viename sprendime nagrinėta anksčiau rinkoje buvusi situacija ar įvykis. Pavyzdžiui, Komisija tyrė aliuminio liejimo įmonės sprogimo pasekmes rinkai, [896] ūkio subjektų elgesį, teikiant pasiūlymus pirkimo konkurse,[897] anksčiau atsiradusios ir tuo metu naujos prekės įtaką rinkai ir vykdytą reklamos kampaniją.[898]

Dažnai remtasi prieinamais ekonometriniais duomenimis.[899] Pavyzdžiui, byloje *Gencor/Lonrho*[900] Komisija, nustačiusi, kad platinos kainos elastingumas yra gerokai mažesnis

---

[888] 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461; 1983 m. lapkričio 9 d. ETT sprendimas 322/81 *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v. Komisija* [1983] ECR 3461.

[889] 2003 m. rugsėjo 30 d. PIT sprendimas T-346/02 ir T-347/02 *Cableuropa SA ir kiti v Komisija* [2003] ECR II-04251, 115 pastraipa.

[890] 2003 m. balandžio 3 d. PIT sprendimas T-114/02 *BaByliss SA v. Komisija* [2003] ECR II-01279, 143 pastraipa.

[891] 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26, 516 pastraipa.

[892] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control*, 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000), p.134 -138

[893] Ten pat, p.134 -138

[894] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials,* (New York: Oxford university press, 2001), p. 271.; Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement*, (London: Sweet & Maxwell, 1999), 3 skyrius.

[895] 1991 m. liepos 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.012 *Varta/Bosch;* 1992 m. balandžio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.126 *Accor/Wagons Lits* [1992] OL L 204/1.

[896] 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1693 *Alcoa/Reynolds* [2002] OL L58/25, 24 pastraipa.

[897] 2004 m. spalio 26 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3216 *Oracle/PeopleSoft* [2005] OL L218/6, 98, 129, 136, 144 pastraipos; Harkrider J.D., „Operationalizing the Hypothetical Monopolist Test“ pranešimas konferencijoje Merger Enforcement Workshop (Washington, 2004-02-17), <www.usdoj.gov/atr/public/workshops/docs/202598. pdf> [aplankyta 2007-12-01], pp.6 ir 7.

[898] 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15, 64-79 pastraipos.

[899] Harkrider J.D., „Operationalizing the Hypothetical Monopolist Test“ pranešimas konferencijoje Merger Enforcement Workshop (Washington, 2004-02-17), <www.usdoj.gov/atr/public/workshops/docs/202598. pdf> [aplankyta 2007-12-01], p. 8; Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 39 pastraipa; Wills H., „Market

už 1, priėjo išvadą, kad kaina paklausos požiūriu neelastinga, todėl platina laikoma sudaranti atskirą savarankišką prekės rinką.[901]

Komisijos nuomone, kainos skirtumas tarp prekių, turinčių tą pačią paskirtį, yra akivaizdus požymis, kad prekės, vartotojo požiūriu, nėra laikomos pakaitalais.[902] Pavyzdžiui, atsižvelgiant į tai, kad trumpalaikių ir ilgalaikių atostogų paslaugų kainos skyrėsi daugiau kaip 100 proc., jos buvo padalytos į atskiras prekės rinkas.[903] Tačiau, nepaisant kainų skirtumo, Komisija gali priskirti prekes vienai prekės rinkai, jeigu yra platus, papildantis vienas kitą prekių ir kainos spektras[904] arba mažas vartotojų reagavimas į kainų skirtumą.[905] Komisijos teigimu, dvi, labai skirtingas kainas turinčios prekės gali konkuruoti tarpusavyje.[906] „Žemesnės kokybės prekės ar paslaugos, parduodamos mažesne kaina, gali būti aukštesnės kokybės prekių, parduodamų aukštesne kaina, pakaitalu.“[907]

Nemažą reikšmę turi vartotojų įpročiai.[908] Siekiant išsiaiškinti konkrečių prekių pasirinkimo priežastis, apklausiami konkurentai ir pirkėjai.[909] Įtakos rinkai nustatyti turi tarptautinių organizacijų prekių skirstymas. Pavyzdžiui, nustatant medikamentų rinkas sprendime *Glaxo Wellcome/SmithKline Beecham*[910] atsižvelgta į Europos farmacijos rinkodaros tyrimų asociacijos, sprendime *Hoffmann-La Roche/Boehringer Mannheim*[911] – į Europos

---

Definition: How Stationarity Tests Can Improve Accuracy“ [2002] *E.C.L.R.* 4; 2001 m. spalio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2187 *CVC/Lenzing* [2004] OL L82/20, 79, 113 pastraipos (suderinamumo arba vienos kilmės taisyklė); Torre A., „The Use of Own Price Elasticity of Demand in Competition Law“ [2005] *E.C.L.R.* 468, p. 469.

[900] 1996 m. balandžio 24 d. Komisijos sprendimas IV/M.619 *Gencor/Lonrho* [1997] OL L 11/30, patvirtintas apeliacijoje 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753.

[901] 1996 m. balandžio 24 d. Komisijos sprendimas IV/M.619 *Gencor/Lonrho* [1997] OL L 11/30, 57 pastraipa.

[902] 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1., 83 pastraipa; 2001 m. spalio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2420 *Mitsui/CVRD/Caemi* [2004] OL L92/50, 117 pastraipa; 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 13 pastraipa (išpilstytas vanduo ir gaivieji gėrimai padalinti į atskiras rinkas, nes kainos tarp jų skyrėsi 200 - 300 proc.).

[903] 1999 m. rugsėjo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1524 *Airtours/First Choice* [2000] OL L93/1, 22-28 pastraipos; apeliacija: 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585.

[904] 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2498 *UPM-Kymmene/Haindl* [2002] OL L233/38, 21 pastraipa. (dviejų rūšių popierius priskirtas vienai rinkai, nors kainos tarp jų skyrėsi 20 proc.).

[905] 2001 m. sausio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2192 *SmithKline Beecham/ Block Drug,* 9 ir 11 pastraipos (nustatyta viena dantų pastos rinka, nes vartotojai ją pirko atsižvelgdami ne į kainą, bet į specialius ar bendrus poreikius)

[906] 2002 m. liepos 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2706 *Carnival Corporation/P&O Princess* [2003] OL L248/1, 40-41 pastraipos.

[907] 2002 m. liepos 11 d. Komisijos gairės „dėl rinkos analizės ir žymios rinkos galios nustatymo elektroninės komunikacijos sektoriuje Bendrijos reguliavimo srityje,“ [2002] O.J. C165/3, 46 pastraipa.

[908] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, (be kita ko, dėl skirtingų mineralinio vandens ir kitų gaiviųjų gėrimų vartojimo įpročių, gaiviųjų gėrimų rinka Prancūzijoje padalinta į mineralinio vandens ir kitų gaiviųjų gėrimų rinkas.) 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15 (atsižvelgta į skirtingus vartojimo įpročius ir vartotojų supratimą apie gazuotus gaiviuosius gėrimus)

[909] Komisijos klausimyno, pateikiamo vartotojams, ištrauką galima rasti: 2001 m. spalio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2187 *CVC/Lenzing* [2004] OL L82/20.

[910] 2000 m. gegužės 8 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1846 *Glaxo Wellcome/ SmithKline Beecham,* 12 pastraipa.

[911] 1998 m. vasario 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.950 *Hoffmann-La Roche/Boehringer Mannheim* [1998] O.J. L234/14, 32 pastraipa.

diagnostikos priemonių gamintojų asociacijos ir sprendime *Akzo Nobel/Hoechst Roussel Vet*[912] – į gyvūnų sveikatos priežiūros verslo atstovų ir konsultantų rinkos skirstymus.

Jeigu pirkėjo perėjimo nuo vienos prekės prie kitos sąnaudos ir kliūtys[913] padidina prekės kainą daugiau kaip 5 proc., manoma, kad prekės randasi skirtingose rinkose. Jeigu pardavėjas gali diskriminuoti pirkėjus, nustatydamas kainą,[914] ir sutrukdyti vienos pirkėjų grupės prekių perdavimą į kitą grupę, tai prekės, parduodamos skirtingoms pirkėjų grupėms, bus priskiriamos skirtingoms rinkoms.[915] Pavyzdžiui, nustačius skirtingas kainas, krovos į laivą ir krovos iš laivo darbai padalyti į atskiras rinkas,[916] verslo reikmėms skirti tepalai atskirti nuo kitų tepalų rinkos.[917] Jeigu prekes perka skirtingos vartotojų grupės, prekės gali patekti į skirtingas rinkas.[918] Jeigu prekės platinamos iš esmės skirtingais tiekimo kanalais, jos taip pat yra skirtingose rinkose.[919] Pavyzdžiui, namuose naudojamos popierinės nosinės pripažintos esančios kitoje rinkoje, nei nosinės, naudojamos lauke, nes jos parduodamos skirtingais platinimo kanalais ir skirtingiems vartotojams.[920] Byloje *Air Liguide/BOC*[921] dujų rinka dėl skirtingų pristatymo sąnaudų buvo suskaidyta pagal dujų pardavimo būdus – prekybą tonomis, urmu ar dujų balionais. Dėl tokių pačių priežasčių į atskiras rinkas buvo padalyti: popierius verslo ir privačioms reikmėms,[922] elektronikos komponentų tiesioginis pardavimas ir platinimo kanalais,[923] elektros pardavimas stambiems ir smulkiems vartotojams,[924] maisto paslaugų teikimas komerciniam segmentui, kurį sudaro restoranai, užkandinės, viešbučiai, greito maisto restoranai ir panašiai, bei socialiniam segmentui – valgykloms, mokykloms, ligoninėms [925] ir kt.

7.1.1.1. Pasiūlos pakeičiamumas

Konkurencijos kontrolės institucijų atstovai, teisės ekspertai ir ekonomistai vieningai nesutaria, ar reikia atsižvelgti į pasiūlos pakeičiamumą rinkos nustatymo metu. V.Koraho[926],

---

[912] 1999 m. lapkričio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1681 *Akzo Nobel/Hoechst Roussel Vet,* 13 pastraipa;
[913] 2000 m. vasario 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1628 *TotalFina /Elf* [2001] OL L143/1, 248 pastraipa.
[914] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 43 pastraipa.
[915] 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/1, 103 pastraipa; Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 43 pastraipa.
[916] 2001 m. liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/JV.55 *Hutchison/RCPM/ECT* [2003] OL L223/1, 31, 33, 35 pastraipos.
[917] 1998 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.1293 *BP/AMOCO,* 25 pastraipa.
[918] 2003 m. rugsėjo 2 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3083 *GE/Instrumentarium* [2004] OL L109/1, 23 pastraipa
[919] Ten pat, 29 pastraipa
[920] 2001 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2097 *SCA/Metsä Tissue* [2002] OL L57/1, 17 pastraipa.
[921] 2000 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1630 *Air Liquide /BOC* [2004] OL L92/1, 12-27 pastraipos.
[922] 2000 m. gruodžio 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2245 *Metsä-Serla/Zanders,* 13 pastraipa.
[923] 2005 m. birželio 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3820 *Avnet/Memec,* 12-17 pastraipos.
[924] 1999 m. rugsėjo 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.1557 *EDF/Louis Dreifys.*
[925] 2000 m. rugsėjo 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1990 *Unilever/Bestfoods,* 42 pastraipa.
[926] Korah V., *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice,* (Oxford & Portland: Hart Publishing, 1997), p. 80.

S.Bishopo ir M.Walkerio,[927] bei D.G.Goyderio[928] teigimu, nustatant pasiūlos pakeičiamumą, būtina atsižvelgti į visas rinkos struktūras, kurios padeda nustatyti ūkio subjekto padėtį rinkoje. Kitų konkurencijos teisės žinovų įsitikinimu, atsižvelgus į pasiūlos pakeičiamumą, nepagrįstai praplečiama rinka.[929] Komisijos manymu, į pasiūlos pakeičiamumą reikia atsižvelgti įvertinant „potencialią konkurenciją, nors kartais jis tiriamas ir nustatant prekės rinką, tačiau apskritai tai yra nepakankamas pagrindas praplėsti atitinkamos rinkos ribas.“[930] ETT, priešingai nei Komisija, aiškiai pabrėžė, kad būtina atsižvelgti į pasiūlos pakeičiamumą rinkos nustatymo metu. Byloje *Hoffmann La-Roche .v Komisija* [931] teismas sukritikavo Komisijos nustatytas rinkos ribas dėl to, kad ji neatsižvelgė į pasiūlos pakeičiamumą. Tokios pačios pozicijos teismas laikėsi ir vėlesnėse bylose.[932]

Rinkos nustatymo metu atsižvelgiama į pasiūlos pakeičiamumą, jeigu nustatoma, kad pardavėjai, reaguodami į ilgalaikius nedidelius santykinių kainų pakitimus, per trumpą laiką ir nepatirdami didesnių papildomų sąnaudų ar rizikos gali vienų prekių gamybą ar pardavimą pakeisti kitų prekių gamyba ar pardavimu.[933] Todėl yra būtina, kad „alternatyvūs gamintojai jau turėtų visas reikalingas svarbiausias priemones“.[934] Šiuos reikalavimus lengvai patenkintų ūkio subjektai, gaminantys platų prekių asortimentą. Pavyzdžiui, sprendime *Pernod Ricard/Diageo/Seagram Spirits*[935] Komisija teigė, kad „nors ir galima identifikuoti atskirus skirtingos kokybės kiekvienos alkoholio rūšies segmentus, tokius kaip pirma ar antra rūšis, namų gamyba, žema kaina ir taip toliau, <...> tačiau vientisas kainų spektras, kintantis nuo didžiausios iki mažiausios“, bei galimos kainų nuolaidos, kurios gali pakeisti padėtį pasiskirstant vienoms ar kitoms rūšims, lėmė spirito rinkos suskirstymą ne pagal kokybę,[936] bet pagal spirito rūšis, tokias kaip viskis, brendis, romas, džinas, tekila ir likeris. Kitame sprendime, *Masterfoods/Royal*

---

[927] Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement,* (London: Sweet & Maxwell, 1999), pp. 57-58.
[928] Goyder D.G., *EC Competition Law,* 3th ed.,(New York: Oxford university press, 1998), p.331.
[929] Padilla A.J., *The role of supply-side substitution in the definition of the relevant market in merger control*, a report for DG Enterprise A/4, European Commission, (Madrid: National Economic Research Associates, 2001), p. 9; Kokkoris I., „The Concept of Market definition and the SSNIP test in the Merger Appraisal [2005] *E.C.L.R.* 210, p. 210.
[930] Europos Komisija, *XXIII Report on competition policy,* 1993, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1994).
[931] 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v. Komisija* [1979] ECR 461, (sprendimas priimtas, pagal EB Sutarties 82 str.).
[932] 1983 m. lapkričio 9 d. ETT sprendimas 322/81 *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v. Komisija* [1983] ECR 3461.
[933] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 20 pastraipa.
[934] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai), „Maket Definition as a cornerstone of EU Competition Policy,“ kalba, (Helsinkis, 2001-10-05) www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/index_2001.html [aplankyta 2008-01-10].
[935] 2001 m. gegužės 8 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2268 *Pernod Ricard /Diageo/ Seagram Spirits,* 16-17 pastraipos.
[936]2001 m. gegužės 8 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2268 *Pernod Ricard /Diageo/ Seagram Spirits,* 17 pastraipa (Konjakas Armagnac ir kitos brendžio rūšys buvo padalintos į atskiras rinkas dėl skirtingos kokybės, kainos, transportavimo atstumų ir kt.).

Canin,[937] Komisija nustatė, kad gyvūnų maisto kainos, priklausančios nuo kokybės, yra tolygios, todėl sunku įvairios kokybės prekėms nustatyti atskiras rinkas, ir priėjo išvadą, kad gyvūnų maistas sudaro vieną prekės rinką.

Atsižvelgus į pasiūlos pakeičiamumą, dažniausiai sujungiamos kelios rinkos ir nustatoma platesnė prekės rinka nei ta, kuri būtų nustatyta, remiantis tik paklausos pakeičiamumu.[938] Pavyzdžiui, sprendime *Mannesmann/Vallourec/Ilva*[939] Komisija, atsižvelgdama tiek į paklausos, tiek į pasiūlos pakeičiamumą, padarė išvadą, kad besiūliai karštuoju ir šaltuoju būdu pagaminti plieno vamzdžiai patenka į vieną prekės rinką, nes abi vamzdžių rūšis gamino tie patys gamintojai ir pirko tie patys pirkėjai. Kitame sprendime *Exxon/Mobil*[940] Komisija priėjo išvadą, kad mažmeninėje prekyboje benzinas ir dyzelinas patenka į vieną variklių degalų rinką, nors mažmeninėje prekyboje nėra paklausos tarp benzino ir dyzelino pakeičiamumo. Išvada padaryta, remiantis pasiūlos pakeičiamumu. Buvo pripažinta, kad didmeninėje prekyboje abi prekės visada platinamos kartu, gamybos procesas lankstus, ir kiekvienos degalų rūšies rinkoje užimama rinkos dalis retai kada sutaps su bendroje variklių degalų rinkoje užimama dalimi. Remiantis Komisijos sprendimų praktika, prekės rinka, atsižvelgus į pasiūlos pakeičiamumą, praplėsta sujungus akademinės ir profesinės leidybos rinkas,[941] kelių rūšių popieriaus rinkas sujungus į vieną prekės rinką.[942] Konkurencijos teisės žinovai teigia, kad pasiūlos pakeičiamumas turėtų lemti rinkos nustatymą vertinant koncentracijas „kultūros prekių“ rinkoje.[943]

Dėl pasiūlos pakeičiamumo rinka gali būti ne tik sujungta, bet ir suskaidyta.[944] Esant skirtingam žaliavų naudojimui ir skirtingam vartojimui, spirito rinka buvo suskaidyta į viskio, džino, degtinės ir romo rinkas.[945] Dėl didelių investicijų (iki 10 milijonų eurų), reikalingų pereinant nuo vienos prekės pakavimo prie kitos, pakavimo rinka buvo suskaidyta į maisto, medicininės įrangos, vaistų, namų apyvokos prekių ir kitų ne maisto prekių pakavimo rinkas.[946]

Pasiūlos pakeičiamumas gali būti ne tik dvipusis, bet ir vienpusis. Pavyzdžiui, sprendime *Group 4 Falck/Securicor*[947] Komisija nustatė, kad pinigų pervedimo paslaugą teikiantis ūkio subjektas gali užsiimti grynųjų pinigų pervežimo paslaugos teikimu, nes pinigams pervežti reikalinga mažesnė kvalifikacija. Tačiau grynųjų pinigų pervežimo paslaugą teikiantis ūkio

---

[937] 2002 m. vasario 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2544 *Masterfoods/Royal Canin,* 15-17 pastraipos.
[938] Kokkoris I., „The Concept of Market definition and the SSNIP test in the Merger Appraisal“ [2005] *E.C.L.R.* 209, p. 211-212.
[939] 1994 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas IV/M. 315 *Mannesmann /Valourec/Ilva* [1994] OL L 102/15.
[940] 1999 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.1383 *Exxon/Mobil* [2004] OL L103/1, 436 pastraipa.
[941] 2003 m. liepos 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M. 3197 *Candover/Cinven/ Bertelsmann-Springer.*
[942] 1992 m. vasario 24 d. Komisijos sprendimas IV/M.166 *Torras/Sarrio.*
[943] Boeshertz C., Kleiner T., Nouet G., Petit L., Koppenfelds U., Rabassa V., “Lagardère/Natexis/VUP: big deal in a small world”, [2004] *Competition Policy Newsletter,* Number 1, 8, p.10.
[944] 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1671 *Dow Chemical/Union Carbide* [2001] OL L 245/1, 146-159 pastraipos.
[945] 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24.
[946] 2003 m. vasario 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3049 *Alcan/Flexpack.*
[947] 2004 m. gegužės 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3396 *Group 4 Falck/ Securicor,* 16 pastraipa.

subjektas negali tuojau pat užsiimti pinigų pervedimu, nes pinigų pervedimo sandoriams vykdyti reikalinga aukštesnė kvalifikacija. Konkrečiu atveju, atsižvelgdama į tai, kad koncentracija darė poveikį tik grynųjų pinigų pervežimo paslaugos teikimo rinkai, Komisija nustatė bendrą paslaugos teikimo rinką. Tačiau ji taip pat pabrėžė, kad rinka galėtų būti kita, jeigu koncentracija darytų poveikį pinigų pervedimo paslaugos teikimo rinkai. Kitame sprendime, *Vopak/Van der Sluijs*,[948] Komisija tepalų ir chemikalų transportavimo baržomis paslaugas padalijo į atskiras prekės rinkas. Nors tepalų transportavimo baržos galėjo būti panaudotos chemikalams pervežti, chemikalų transportavimo baržos negalėjo būti naudojamos tepalams pervežti, nes buvo didelės baržų valymo ir paruošimo sąnaudos.

Reikėtų pažymėti, kad prekės rinkos negalima nustatyti remiantis tik pasiūlos pakeičiamumu. Sprendime *MAN/Auwärter*[949] Komisija, atsižvelgdama į skirtingą prekių paskirtį ir vartotojų poreikius, nepriklausomai nuo to, kad autobusus galima naudoti įvairiems keleivių pervežimams, nustatė atskiras miesto, tarpmiestinio susisiekimo ir kelionių autobusų gamybos rinkas. Komisijos teigimu, jeigu tarp atskirų prekių grupių aiškiai nėra pakeičiamumo, bendra rinka negali būti nustatyta, net jeigu dėl rinkų dubliavimosi jas sudėtinga atskirti.[950]

Galimybę pereiti prie prekės gamybos turi turėti „dauguma siūlytojų“ ar „dauguma, jeigu ne visi, gamintojai“.[951] Perėjimui skiriamas „trumpas laikotarpis“,[952] per kurį nėra įmanoma itin pagerinti materialų ir nematerialų turtą.[953] Laikotarpio trukmė, taip pat kaip ir pasiūlos pakeičiamumo nagrinėjimo atveju, priklauso nuo konkrečios rinkos ir nustatoma remiantis Bendrijos teismų bei Komisijos sprendimų praktika.[954] Paprastai šis laikotarpis trunka vienerius metus, kartais pratęsiamas iki dvejų metų.[955] Tam tikrais atvejais gali būti ir ilgesnis.

Pasiūlos pakeičiamumui nustatyti svarbios įvairios faktinės aplinkybės. Galimybei pereiti nuo vienos prekės gamybos prie kitos įtakos turi perėjimo sąnaudos, susijusios su gamybos proceso pakeitimu,[956] turto ar gamybos priemonių įsigijimu,[957] naujo platinimo tinklo, transportavimo infrastruktūros sukūrimu, naujos rinkodaros strategijos, prekės ženklo

---

[948] 2002 m. vasario 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2597 *Vopak/Van der Sluijs*, 14 pastraipa.
[949] 2001 m. birželio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2201 *MAN/Auwärter* [2002] OL L116/35, 17 pastraipa.
[950] 2000 m. kovo 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1672 *Volvo/Scania* [2001] OL L143/74, 220 pastraipa. (skirtingos paskirties autobusai padalinti į askiras rinkas).
[951] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 21 ir 22 pastraipos.
[952] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 20 pastraipa.
[953] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 4 pastraipa.
[954] 2002 m. liepos 11 d. Komisijos gairės „dėl rinkos analizės ir žymios rinkos galios nustatymo elektroninės komunikacijos sektoriuje Bendrijos reguliavimo srityje,“ [2002] OL C165/3, 37 pastraipa.
[955] 2001 m. spalio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2420 *Mitsui/CVRD/Caemi* [2004] OL L92/50, 111 pastraipa.
[956] 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2498 *UPM-Kymmene/Haindl* [2002] OL L233/38; 2002 m. rugsėjo 16 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2926 *EQT / H&R / Dragoco,* 19, 28, 30 pastraipos (sąnaudų nėra, nes gamybos priemonės tinka gaminti abi prekes).
[957] 1999 m. balandžio 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.1467 *Rohm and Haas/Morton,* 32 pastraipa; 1998 m. balandžio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.1109 *Owens-Illinois/BTR Packaging,* 15 pastraipa (dėl pakavimo įrangos įsigyjimo brangumo, pakavimo į stiklinę tarą rinka atsirta nuo pakavimo į kitas pakuotės rūšis.)

naudojimu.[958] Taip pat turi reikšmės su partneriais sudarytos ilgalaikės sutartys, jų pakeitimo nuostoliai, sugrįžimo gaminti pirminę prekę sąnaudos, pirkėjų nuostoliai pasirenkant naujas prekes (siekiant pritraukti vartotojus, būtina padengti jų patirtus nuostolius), konkurentų gamybos galimybės, turto, reikalingo naujam gaminiui gaminti, pardavimo galimybės.

7.1.2. Geografinės rinkos nustatymo problematika

Geografinė rinka – tai geografinė teritorija, kurioje prekių pakaitalų gamintojai ar pardavėjai daro poveikį vieni kitų veiklai. Galima sutikti su Epsteino ir Rubinfeldo nuomone, kad geografinės rinkos nustatymas iš esmės nesiskiria nuo prekės rinkos nustatymo, nes prekės geografinė padėtis yra tik viena iš daugelio savybių, apibūdinančių prekę. Todėl prekės, turinčios vienodas fizines savybes, gali būti laikomos skirtingomis ekonominėmis prekėmis, jeigu jos yra skirtingose geografinėse teritorijose.[959]

ETT teigimu, geografinė rinka reiškia „geografinę teritoriją, kurioje parduodamos susijusios prekės, ir konkurencijos sąlygos joje visiems ūkio subjektams yra gana panašios, tokios, kad galima racionaliai numatyti koncentracijos, apie kurią pranešta, poveikį konkurencijai“.[960] Komisija *pranešime dėl rinkos apibrėžimo* iš esmės nenukrypsta nuo teismo pasirinkto apibrėžimo, teigdama, kad geografinė rinka reiškia „teritoriją, kurioje suinteresuoti ūkio subjektai dalyvauja prekių ar paslaugų pasiūloje ir paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra gana panašios ir kuri nuo gretimų teritorijų skiriasi <...> pastebimai kitokiomis konkuravimo sąlygomis“.[961] Galima pastebėti, kad Komisijos požiūris į geografinę rinką šiek tiek skiriasi nuo teismo požiūrio. Komisija papildomai atsižvelgia į konkuravimo sąlygų skirtumus greta esančiose teritorijose. Darbo autorės manymu, tai perteklinis geografinės rinkos nustatymo elementas, kuris, ekonomikos teorijos požiūriu, geografinei rinkai nustatyti nėra būtinas. Jeigu yra lyginamos konkurencijos sąlygos greta esančiose geografinėse rinkose, tai geografinė rinka gali būti nepagrįstai praplėsta, nes greta esanti kita geografinė rinka gali būti prijungta prie nustatomos geografinės rinkos, nors, ekonomikos teorijos požiūriu, ji turėtų būti pripažinta atskira geografine rinka.

---

[958] 1998 m. vasario 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.986 *Agfa-Gevaert/Du Pont* [1998] OL L211/22, 29 pastraipa.
[959] Epstein R.J., Rubinfeld D.L., *Effects of Mergers Involving Differentiated Products*, Technical Report COMP/B1/2003/07 [2004], < http://ec.europa.eu/competition/mergers/ studies_reports/effects_mergers_involving_ differentiated_products.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], III skyrius.
[960] 1975 m. gegužės 14 d. ETT sprendimas 19 ir 20/74 *Kali und Salz AG ir Kali-Chemie AG v. Komisija* [1975] ECR 499, 11 ir 44 pastraipos; 2003 m. liepos 8 d. PIT sprendimas T-374/00 *Verband der freien Rohrwerke eV ir kiti v Komisija* [2003] ECR II-02275, 141 pastraipa; 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, (rinkos nustatymas panašus į rinkos nustatymą pinaudžiavimui dominuojančia padėtimi įvertinti).
[961] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 7 pastraipa.

Nustatydama geografinę rinką, priešingai nei prekės rinką, Komisija vienodai atsižvelgia tiek į pasiūlos, tiek į paklausos pakeičiamumą. Paklausos ir pasiūlos pakeičiamumui nustatyti, kaip ir rinkos nustatymo atveju, taikoma „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklė. Paklausos pakeičiamumo nustatymo metu pasirenkama siauresnė geografinė teritorija ir tiriama, ar pakėlus kainas nuo 5 iki 10 proc. dauguma vartotojų per trumpą laiką išvyks į greta esančią teritoriją įsigyti prekių.[962] Jeigu taip, geografinė teritorija praplečiama ir tyrimas kartojamas. Pasiūlos pakeičiamumo nustatymo metu dažniausiai pasirenkama geografinė teritorija, kurią užima koncentracijoje dalyvaujantys ūkio subjektai, ir tiriama, ar pakėlus kainas nuo 5 iki 10 proc. greta esančioje geografinėje teritorijoje pardavėjas norės ir galės parduoti prekes toje teritorijoje, kurioje kainos yra pakeltos. Jeigu taip, geografinė teritorija praplečiama. Komisija, siekdama tinkamai įvertinti koncentracijos teigiamą ar neigiamą poveikį rinkai, gali nustatyti pasaulinę, EB dydžio, nacionalinę, regioninę ar netgi vietinę geografinę rinką.

„Mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklė nėra taikoma mechaniškai. Komisija, nustatydama geografinę rinką, naudojasi nemaža diskrecijos teise, pasirinkdama faktines aplinkybes, kurios, jos nuomone, konkrečiu atveju yra tinkamos geografinei rinkai nustatyti. Jos sprendimuose retai išskiriama viena aplinkybė. Komisijos teigimu, ji

> „preliminariai atsižvelgia į geografinės rinkos dydį pagal daugelį rodiklių, rodančių šalių ir jų konkurentų rinkos dalis, bei į preliminarius kainodaros ir kainų skirtumų nacionaliniu ir Bendrijos ar EEE lygmeniu duomenis. Toks pradinis požiūris iš esmės pasitelkiamas kaip darbinė hipotezė, padedanti Komisijai sutelkti dėmesį ties atsakymais į jos klausimus, kuriais remiantis nustatomas tikslus geografinės rinkos apibrėžimas“.[963]

Nustatant geografinę rinką, atsižvelgiama į pirkėjų kalbą, kultūrą, gyvenimo stilių, nacionalinius prioritetus,[964] teikiamą pirmenybę nacionaliniams prekių ženklams,[965] prekių naudojimo skirtumus.[966] Jeigu tam tikrų valstybių pirkėjai pirmenybę teikia prekėms, kurių savybės labai skiriasi nuo perkamų kitose valstybėse, geografinė rinka dažniausiai bus nacionalinė. Tokių prekių rinkose kaip knygų leidyba ar nacionalinio transliuotojo paslaugos[967] kalba gali lemti nacionalinės rinkos ribas. Jeigu parduodamos pasaulyje pripažinto prekės ženklo prekės, pavyzdžiui, *Campari*,[968] rinka paprastai bus tarptautinė. Jeigu pardavus prekes pirkėjui

---

[962] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 29 pastraipa.
[963] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 29 pastraipa; 2004 m. spalio 6 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3099 *Areva/Urenco/ETC JV* [2006] OL L61/11, 75 pastraipa (Komisija, atsižvelgdama į užimamų rinkos dalių pasiskirstymą ir kainų skirtumus skirtingose geografinėse teritorijose, nustatė darbinę hipotezę, kurią patikslino atsižvelgdama į pasiūlos ir paklausos pakeičiamą).
[964] 1999 m. kovo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1313 *Danish Crown / Vestjyske Slagterier* [2000] OL L20/1, 82 pastraipa (vartotojas teikė pirmenybę Daniškai kiaulienai).
[965] 2002 m. birželio 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2817 *Barilla / BPL / Kamps,* 19 pastraipa.
[966] 1994 m. birželio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.430, *Procter & Gamble/VP Schickedanz (II)* [1994] OL L 354/32, 78 pastraipa.(higienos prekių skirtingas naudojimas)
[967] 1994 m. lapkričio 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.469, *MSG Media Service* [1994] OL L364/1, 46 pastraipa.
[968] 1992 m. vasario 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.184 *Grand Metropolitan/Cinzano* [1992] OL C47, 10-11 pastraipos.

būtina suteikti aptarnavimo,[969] personalo mokymo,[970] priežiūros, remonto, aprūpinimo atsarginėmis dalimis vietinėje rinkoje paslaugas, jeigu prekei platinti reikalingas platus prekių platinimo tinklas,[971] geografinė rinka gali būti pripažinta nacionaline ar vietine. Komisija sprendimuose dėl nacionalinės platinimo sistemos ir pirkimo politikos nacionalinę rinką nustatė bankų paslaugoms,[972] elektros tiekimui,[973] vaistų,[974] mobiliųjų telekomunikacijų paslaugų pardavimui,[975] draudimo sutarčių sudarymui,[976] žurnalų leidybai.[977] Komisijos teigimu, „prekybos centrai sutraukia vietinės teritorijos vartotojus“.[978] Dėl šios priežasties vietinė geografinė rinka buvo nustatyta maisto mažmeninės prekybos tinklų[979] ir kuro antžeminio saugojimo rinkose.[980] Geografinė rinkos teritorija nebūtinai turi patekti į vienos valstybės teritoriją, kad ją būtų galima pripažinti vietine ar regionine. Pavyzdžiui, sprendime *Owens-Illinois/BSN Glasspack*[981] Komisija nustatė dvi geografines rinkas: Barselonos/Pietvakarių Prancūzijos regiono ir Šiaurės Italijos/Pietryčių Prancūzijos regiono. Abiejų geografinių rinkų teritorija apėmė tik dalį kelių valstybių teritorijos.

Jeigu nustatoma, kad pardavėjas gali diskriminuoti pirkėjus, aiškiai dalydamas juos pagal teritorijas ir trukdydamas vienos teritorijos prekes perparduoti kitoje, tai tikėtina, kad teritorijos bus pripažintos atskiromis geografinėmis rinkomis.[982] Komisijos teigimu, koncentracijų vertinimo metu „atliekant prospektyvinį [rinkos nustatymo] tyrimą, ūkio subjektų, galinčių koncentracijos būdu įgyti labai stiprią padėtį tarp pardavėjų, parduodančių prekes tam tikroje teritorijoje, galimybė užsiimti kainų diskriminacija gali [lemti] <...> geografinės rinkos ribų nustatymą“.[983] Pavyzdžiui, sprendime *Mitsui/CVRD/Caemi*[984] Komisija, teigusi, kad „siauresnė

---

[969] 2000 m. kovo 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1672 *Volvo/Scania* [2001] OL L143/74, 64 pastraipa. (būtinas sunkiasvorių vilkikų aptarnavimas)
[970] 2003 m. rugsėjo 2 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3083 *GE/Instrumentarium* [2004] OL L109/1, 75-77 pastraipos (būtinas personalo mokymas ir nuolatinis aptarnavimas).
[971] 1999 m. spalio 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M. 1571 *New Holland/Case,* 29 pastraipa. (žemės ūkio produktų platinimas); 1999 m. lapkričio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1761 *Toyota Motor/Toyota France,* 3-4 pastraipos (būtinas prekės ar paslaugos pristatymas laiku)
[972] 1993 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.391 *BAI/Banca Popolare di Lecco,* 9 pastraipa.
[973] 1995 m. birželio 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.568 *EDF / Edison-ISE,* 18 pastraipa.
[974] 1996 m. liepos 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.737 *Ciba-Geigy/Sandoz* [1997] OL L201/1, 49 pastraipa ; 1998 m. vasario 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.950 *Hoffmann-La Roche/Boehringer Mannheim* [1998] O.J. L234/14, 17 pastraipa.
[975] 2003 m. rugsėjo 16 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3245 *Vodafone/Singlepoint,* 16-17 pastraipos.
[976] 2001 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2602 *Gerling/NCM*, 22-27 pastraipos.
[977] 2005 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3178 *Bertelsmann/Springer/JV* [2006] OL L61/17, 63 pastraipa.
[978] 1993 m. vasario 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.301 -*TESCO LTD /CATTEAU SA,* 8 pastraipa.
[979] 1993 m. balandžio 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.320 *Ahold/Jeronimo Martins/ Inovacao,* 17 pastraipa.
[980] 1999 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.1383 *Exxon/Mobil* [2004] OL L103/1, 262-263 pastraipos.
[981] 2004 m. birželio 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3397 *Owens-Illinois/BSN Glasspack,* 27 pastraipa.
[982] 2001 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2097 *SCA/Metsä Tissue* [2002] OL L57/1, 48 pastraipa.
[983] Ten pat, 47 pastraipa.
[984] 2001 m. spalio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2420 *Mitsui/CVRD/Caemi* [2004] OL L92/50, 146-163 pastraipos.

geografinė rinka gali egzistuoti <...> tik jeigu esantys geležies rūdos tiekėjai turi galimybę ir ketina diskriminuoti pirkėjus skirtingose teritorijose“, nustatė geležies rūdos platesnę geografinę rinką. Į ją pateko ne tik vakarų Europa, bet visos valstybės, geležies rūdą importuojančios jūros transportu.

Geografinei rinkai nustatyti įtakos gali turėti skirtinga nacionalinė vartotojų apsaugos politika. Komisija yra nustačiusi nacionalinę geografinę rinką dėl nacionalinės valstybinės kompensavimo už kelio ir klubo rekonstrukcijos implantus sistemos,[985] skirtingos nacionalinės vaistų įsigijimo politikos,[986] nacionalinės kompensavimo už medikamentus sistemos,[987] skirtingos mokesčių politikos,[988] karinės pramonės rėmimo.[989] Jeigu karinėje pramonėje konkurentai iš trečiųjų valstybių turėtų vienodas konkuravimo sąlygas su vietiniais rinkos dalyviais tai rinka galėtų būti platesnė.[990]

Galima sutikti su teiginiu, kad greta esančios geografinės teritorijos nepatenka į vieną geografinę rinką, jeigu jose konkuravimo sąlygos yra aiškiai skirtingos. Pavyzdžiui, Komisija sprendime *Air Liquide/BOC*[991] visą EEA teritoriją pripažino geografine rinka, dėl to, kad konkuravimo sąlygos dujų pardavimo tonomis rinkoje buvo vienodos visoje EEA teritorijoje, bet labai skyrėsi nuo kitų pasaulio regionų. Tačiau priešingas teiginys, kad greta esančios geografinės teritorijos, tikėtina, patenka į vieną geografinę rinką, jeigu konkuravimo sąlygos jose yra vienodos, autorės manymu, nėra visiškai teisingas. Geografinės rinkos ribas lemia ne tik konkuravimo sąlygų vienodumas, bet ir transportavimo išlaidos. Todėl konkuravimo sąlygų vertinimas greta esančiose teritorijose geriausiu atveju galėtų būti pasitelkiamas nustatant darbinę hipotezę, kuri būtų patvirtinta ar paneigta kitomis faktinėmis aplinkybėmis.

Konkurentai visoje geografinėje teritorijoje dažniausiai užima vienodas rinkos dalis. Komisija sprendime *Magneti Marelli/CEA*[992] nustatė nacionalinę (Prancūzijos) geografinę rinką iš dalies dėl to, kad konkurentai užėmė nevienodas rinkos dalis. CEA užėmė 40 proc. Prancūzijos, bet tik 5 proc. Vokietijos rinkos. Kitame sprendime, *Sonoco/Ahlstrom*,[993] Komisija

---

[985] 1998 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.1286 *Johnson & Johnson / Depuy,* 19 pastraipa.
[986] 2000 m. gegužės 8 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1846 *Glaxo Wellcome/ SmithKline Beecham*, 73-74 pastraipos; 2000 m. kovo 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1835 *Monsanto/Pharmacia & Upjohn*, 43-44 pastraipos.
[987] 2005 m. rugpjūčio 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3687 *Johnson & Johnson/ Guidant*, 67-69 pastraipos.
[988] 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24, 27-29 pastraipos.
[989] 2004 m. gegužės 26 d. Komisijos sprendimai COMP/M.3418 *General Dynamics/ Alvis,* 15-18 pastraipos; 2005m. balandžio 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3680 *Alcatel/Finmeccanica/ Alcatel Alenia Space & Telespazio*, 52-54 pastraipos;
[990] 2000 m. vasario 4 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1797 *Saab/ Celsius,* 33 pastraipa.
[991] 2000 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1630 *Air Liquide /BOC* [2004] OL L92/1, 34 pastraipa.
[992] 1991 m. gegužės 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.043 *Magneti Marelli/CEAC,* 16 pastraipa.
[993] 2004 m. spalio 6 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3431 *Sonoco/Ahlstrom* [2005] OL L159/13, 58-59, 61, 74 pastraipos.

geografine rinka pripažino teritoriją, esančią 600 km spinduliu aplink pardavėją, nes pardavimai atstumu, didesniu kaip 600 km, buvo labai reti.

Geografinės teritorijos, į kurias pirkėjas lengvai atvyksta pas pardavėją įsigyti prekės ar pardavėjas vyksta pas pirkėją parduoti prekės, gali patekti į vieną geografinę rinką. Komisija sprendime *Pramatome/Siemens/Cogema/JV*[994] teisingai pabrėžė, kad vien faktas, jog pardavėjas turi galimybę parduoti prekes bet kurioje rinkos vietoje, savaime dar nerodo rinkos ribų. Daugiausia dėmesio vertinant skiriama tikriesiems konkuravimo geografinėje rinkoje požymiams ir rinkos homogeniškumui nustatyti.“ Praktikoje, jeigu Europos regiono prekės ar paslaugos parduodamos pirkėjams, esantiems visoje Bendrijoje, geografinė rinka bus visa EB teritorija. Pavyzdžiui, sprendime *Du Point/ICI*[995] Komisija nustatė nailoninių kiliminių siūlų geografinę rinką, sutampančią su EB teritorija, dėl to, kad gamintojai savo gaminius visiems kilimų gamintojams parduodavo iš Šiaurės Europoje ir Šiaurės Italijoje esančių pagrindinių centrų, nepriklausomai nuo konkrečios kilimų gamintojo geografinės padėties.

Kuo didesnė prekės vertė, tuo didesnė tikimybė, kad pirkėjai apsipirkti vyks didesniais atstumais, ir geografinė rinka bus platesnė.[996] Komisijos sprendimų praktikoje pasaulinė rinka nustatyta teikiant polipropileno gamybos technologijų licencijavimo paslaugas[997] ir tauriųjų metalų, tarp jų platinos, prekyboje.[998] Jeigu transportavimo išlaidos, palyginti su prekės kaina, yra santykinai mažos, geografinė rinka taip pat gali būti platesnė. Komisija sprendimuose transportavimo sąnaudas, kurios sudarė nuo 3 iki 6 proc.,[999] nuo 3 iki 7 proc.[1000] ir daugiau kaip 10 proc.[1001] galutinės prekės vertės, laikė nereikšmingomis nustatant geografinę rinką. Transporto išlaidos turi didesnę reikšmę stambių gabaritų ir mažos vertės prekėms.[1002]

Prekybos kliūčių reikšmė, nustatant geografinę rinką EB viduje, yra palyginti maža, nes dauguma barjerų, bent jau tiesiogiai veikiančių, yra panaikinti. Tačiau prekybos barjerai, esantys tarp kitų, ne Europos Bendrijos valstybių turi nemažą reikšmę, nustatant platesnę už EB teritoriją geografinę rinką. Įvairios prekybos kliūtys, tokios kaip kvotos, saugojimo sąnaudos,[1003]

---

[994] 2000 m. gruodžio 6 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1940 *Framatome/Siemens/ Cogema/JV* [2001] OL L289/8, 114 pastraipa.
[995] 1992 m. rugsėjo 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.214 *Du Pont/ICI,* 29 patraipa.
[996] Naujosios Zelandijos Komercijos Komisija, *Sujungimų ir įsigyjimų gairės*, 2004 <www.comcom.govt.nz/ Publications/ContentFiles/Documents/MergersandAcquisitionsGuidelines.PDF> [aplankyta 2008-01-10], 3.3 punktas.
[997] 1994 m. birželio 8 d. Komsijos sprendimas IV/M.269 *Shell/ Montecatini* [1996] OL L294/10, 49 pastraipa.
[998] 1996 m. balandžio 24 d. Komisijos sprendimas IV/M.619 *Gencor/Lonrho* [1997] OL L 11/30.
[999] 2003 m. birželio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3056 *Celanese/Degussa/ JV (European Oxo Chemicals)* [2004] OL L38/47, 89 pastraipa.
[1000] 2000 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1882 *Pirelli/BICC* [2003] OL L70/35, 53 pastraipa.
[1001] 2002 m. balandžio 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2690 *Solvay/Montedison-Ausimont,* 71-73 pastraipos.
[1002] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 50 pastraipa.
[1003] 2005 m. liepos 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3625 *Blackstone/Acetex* [2005] OL L312/60, 42 pastraipa.

rinkliavos,[1004] reguliacinės kliūtys, techniniai standartai,[1005] leidimai ir licencijavimas,[1006] aplinkosauginiai reikalavimai, gali sąlygoti mažesnės geografinės rinkos nustatymą. Pavyzdžiui, sprendime *Rhone-Poulenc/SITA* Komisija, atsižvelgdama į EB direktyvą 91/156, kurioje pagal atliekų tvarkymui nustatytą „artumo principą“ atliekos turi būti surenkamos kaip galima arčiau jų susidarymo vietos, jų saugojimo teritorijas turi reguliuoti vietos valdžia ir atsakomybė trečioms šalims yra nustatoma pagal nacionalinę teisę, apibrėžė nacionalinę geografinę atliekų tvarkymo rinką.

Komisija, nustatydama geografinę rinką, tiria įvairius įrodymus.[1007] Ji gali atsižvelgti į buvusius pirkėjų elgesio pokyčius, atsiradusius pakitus prekių kainoms, trūkstant prekių rinkoje ir kt.[1008] Pavyzdžiui, sprendime *Blackstone/Acetex*[1009] Komisija tyrė gamyklos prastovos, pritrūkus žaliavų, įtaką prekių (acto rūgšties) kainoms ir prekybos srautams. Gana svarbi pirkėjų ir konkurentų nuomonė.[1010] Pavyzdžiui, remiantis pirkėjų pateiktais atsakymais į Komisijos klausimyną, juvelyrinių dirbinių geografinė rinka buvo pripažinta pasauline.[1011] Komisija taip pat remiasi gaunamais ekonometriniais duomenimis, kurie rodo pirkėjų polinkį vykti į kitą teritoriją įsigyti prekių. Šie duomenys gaunami tiriant kainų koreliaciją,[1012] pastovumą, vienodumą ir kt. Komisijos teigimu, „jeigu kainos skirtingose rinkose kinta nepriklausomai viena nuo kitos, galima daryti išvadą, kad rinkos yra atskiros“.[1013] Tačiau jeigu yra kainų koreliacija, tai dar nereiškia, kad teritorija būtinai patenka į vieną geografinę rinką. Turi būti papildomos tai patvirtinančios aplinkybės, pavyzdžiui, abipusis prekių įsiskverbimas ar panaši pasiūlos ir paklausos skirtinguose regionuose struktūra.[1014] Jeigu kainų santykis dviejose teritorijose išlieka

---

[1004] 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1671 *Dow Chemical/Union Carbide* [2001] OL L245/1, 47 pastraipa; 2000 m. kovo 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1751 *Shell/BASF/JV –Project Nicole,* 27 pastraipa.

[1005] 2001 m. balandžio 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2139 *Bombardier/ADtranz* [2002] OL L69/50, 20 pastraipa; 2000 m. kovo 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1672 *Volvo/Scania* [2001] OL L143/74, 56-57 pastraipos.

[1006] 2000 m. birželio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1932 *BASF/American Cyanamid (AHP),* 31 pastraipa.

[1007] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 52 pastraipa.

[1008] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 45 pastraipa.

[1009] 2005 m. liepos 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3625 *Blackstone/Acetex* [2005] OL L312/60, 36-41 pastraipos.

[1010] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 47 pastraipa.

[1011] 2001 m. liepos 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2333 *De Beers / LVMH* [2003] OL L29/40, 36 pastraipa.

[1012] Copenhagen Economics, *The international market and the relevant geographical market,* report, Enterprise Papers No 15, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004), 4 skyrius; Epstein R.J., Rubinfeld D.L., *Effects of Mergers Involving Differentiated Products,* Technical Report COMP/B1/2003/07 [2004], < http://ec.europa.eu/competition/mergers/ studies_reports/effects_mergers_involving_ differentiated_products.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], pp. 37-38.

[1013] Europos Komisija, *XXIII Report on competition policy,* 1993, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1994), 291 pastraipa.

[1014] 1994 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.315 *Mannesmann /Valourec/Ilva* [1994] OL L 102/15, 32 pastraipa.

pastovus tam tikrą laiką, galima spėti, kad teritorijos patenka į vieną geografinę rinką.[1015] Kainų pastovumo analizės privalumas yra tas, kad ji tinkama naudoti lyginant prekių kainas, kurios yra nustatytos skirtinga valiuta.[1016] Kainų geografinėse teritorijose skirtumas gali reikšti, kad teritorijos yra skirtingose geografinėse rinkose. Komisijos teigimu,

> teritorija, kurioje pirkėjai gali įsigyti prekę už tokią pačią kainą kaip ir pirkėjai, esantys kitose teritorijose, įtraukiama į geografinės rinkos teritoriją. Jeigu pirkėjai, pirkdami iš pardavėjų, esančių kitoje teritorijoje, nevisada gali nusipirkti prekę už tokią pačią kainą kaip pirkėjai, esantys toje teritorijoje, ta teritorija nebūtinai įtraukiama į geografinės rinkos teritoriją.[1017]

Pavyzdžiui, sprendime *Volvo/Skania*[1018] Komisija, remdamasi tuo, kad *Volvo* ir kiti sunkiasvorių vilkikų pardavėjai nustatė aiškiai skirtingas kainas kiekvienoje valstybėje narėje, pripažino, kad geografinė rinka yra nacionalinė. Kitame sprendime, *Mannesmann/Vallourec/Ilva*,[1019] Komisija atskyrė Vakarų Europos ir Japonijos geografines rinkas iš dalies dėl to, kad prekių kainos tarp šių regionų skyrėsi 35 proc. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad kainų tarp atskirų valstybių narių skirtumas nuo 10 iki 15 proc. nereiškia, kad prekės negali būti vienoje rinkoje.[1020] Lyginant kainas būtina atsižvelgti į transportavimo išlaidas,[1021]didmenininkų teikiamas nuolaidas,[1022] žaliavų kainų svyravimą,[1023] valiutos keitimo kursų skirtumus.[1024]

Papildomai reikėtų pasakyti, kad pardavėjų geografinės rinkos gali iš dalies dubliuoti viena kitą taip, kad pardavėjai dėl grandininio poveikio pajus pokyčius, esančius kitoje geografinėje rinkoje.[1025] Dėl šio poveikio viena kitą dubliuojančios geografinės rinkos sujungiamos į vieną geografinę rinką. Pavyzdžiui, dėl regioninių ir vietinių geografinių rinkų dubliavimosi Komisija sprendime *Airtours/First Choice*[1026] atostogų užsienyje organizavimo paslaugoms nustatė nacionalinę geografinę rinką, nors vartotojai pirmenybę teikė skrydžiams iš oro uostų, esančių arčiausiai namų. Geografinių rinkų dubliavimosi galimybė priklauso nuo pardavimo vietų

[1015] Copenhagen Economics, *The international market and the relevant geographical market,* report, Enterprise Papers No 15, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004), 4 skyrius.
[1016] Wills H., „Market Definition: How Stationarity Tests Can Improve Accuracy“ [2002] *E.C.L.R.* 4, p.5.
[1017] 2001 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2097 *SCA/Metsä Tissue* [2002] OL L57/1, 47 pastraipa.
[1018] 2000 m. kovo 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1672 *Volvo/Scania* [2001] OL L143/74, 37-49, 66-70, 91-93 pastraipos.
[1019] 1994 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.315 *Mannesmann /Valourec/Ilva* [1994] OL L 102/15*,* 21-37 pastraipos.
[1020] 2003 m. liepos 8 d. PIT sprendimas T-374/00 *Verband der freien Rohrwerke eV ir kiti v Komisija* [2003] ECR II-02275, 145 pastraipa.
[1021] 2001 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2337 *Nestle/Ralston Purina,* 26 pastraipa.
[1022] 1994 m. birželio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.430 *Procter & Gamble/VP Schickedanz (II)* [1994] OL L 354/32, 79 pastraipa.; 2004 m. sausio 7 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2978 *Lagardère/Natexis/VUP* [2004] OL L125/54, 353, 374, 383 pastraipos.
[1023] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p.167.
[1024] Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2002), pp. 400-402.
[1025] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 57 pastraipa.
[1026] 1999 m. rugsėjo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1524 *Airtours/First Choice* [2000] OL L93/1, 45 pastraipa..

tankumo ir rinkų dubliavimosi laipsnio.[1027] Pavyzdžiui, sprendime *Mannesmann/Vallourec/Ilva*[1028] Komisija nustatė Europos dydžio geografinę rinką dėl to, kad rinkos viena kitą dubliavo nuo 30 iki 60 proc. Praktikoje Komisija dėl rinkų dubliavimosi vietines kuro mažmeninės prekybos,[1029] gyvūnų maisto pardavimo,[1030] maisto prekių mažmeninio platinimo,[1031] dujų balionuose pardavimo[1032] rinkas pripažino nacionalinėmis, o nacionalinę plokščio stiklo pardavimo rinką pripažino Bendrijos dydžio rinka.[1033]

Galiausiai reikėtų pabrėžti, kad anksčiau nustatytomis rinkomis remtis kaip precedentu nepatartina, nes kiekvieną kartą gali būti nustatoma kita geografinė rinka. Komisija sprendime *Tetra Laval/Sidel* pripažino, kad rinka laikui bėgant gali kisti.[1034] Šiam požiūriui pritarė ir Pirmosios instancijos teismas.[1035] Tikėtina, kad tam įtaką daro bendrosios rinkos sukūrimo Europos Bendrijoje tikslo įgyvendinimas. Nacionalinės teisės suderinimas ir kliūčių tarp valstybių narių panaikinimas trukdo remtis buvusiomis aplinkybėmis, nes ankstesnė rinkos struktūros ar jos pasidalijimo, kainų nustatymo situacija gali pasikeisti. Pavyzdžiui, dėl elektros įrangos rinkos liberalizavimo ir bendrų ES vartotojų apsaugos reikalavimų nustatymo, Komisijos teigimu, nacionalinė elektros kabelių rinka[1036] tapo EB rinka.[1037] Vien tik ateities pokyčių prognozė gali lemti klaidingas išvadas. Ne visada paprasta įvertinti nesenai priimtos direktyvos poveikį. Komisija, nustatydama rinką, atsižvelgia į galimus pokyčius joje. Pavyzdžiui, sprendime *Siemens/Italtel*[1038] Komisija, nustatydama telekomunikacinės įrangos geografinę rinką, atsižvelgė į taisyklių harmonizavimą, technologinę pažangą, viešųjų pirkimų direktyvos poveikį ir rinkos liberalizavimą.

Kartu reikėtų atkreipti dėmesį, kad geografinė rinka, nustatyta remiantis numatoma padėtimi ateityje, gali skirtis nuo rinkos, kuri nustatyta remiantis esama ar buvusia padėtimi.[1039] Dėl to tos pačios prekės geografinė rinka, nustatyta vertinant konkurenciją pagal EB Sutarties 82

[1027] 1992 m. liepos 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.242 *Promodes / BRMC,* 11 pstraipa.
[1028] 1994 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.315 *Mannesmann /Valourec/Ilva* [1994] OL L 102/15, 33 pastraipa.
[1029] 1999 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.1383 *Exxon/Mobil* [2004] OL L103/1, 440-441pastraipos.
[1030] 2001 m. vasario 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2271 *Cargill / Agribrands,* 10 pastraipa.
[1031] 1999 m. vasario 3 d. Komisijos sprendimas IV/M.1221 *Rewe/ Meinl* [1999] OL L274/1, 18-20 pastraipos; Baker S., Coscelli A., Dijk T., „Unilateral effects in retail chain mergers: an application to supermarkets," [2002] *E.C.L.R.* 180.
[1032] 2000 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1630 *Air Liquide /BOC* [2004] OL L92/1, 39 pastraipa.
[1033] 1993 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.358 *Pilkington-Techint / SIV* [1994] OL L158/24, 16 pastraipa.
[1034] 2001 m. spalio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2416 *Tetra Laval/Sidel* [2004] OL L43/13, 163 pastraipa.
[1035] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 34 pastraipa.
[1036] 1991 m. gruodžio 18 d. Komisijos sprendimas IV/M.165 *Alcatel/ AEG Kabel,* 13 pastraipa.
[1037] 2000 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1882 *Pirelli/BICC* [2003] OL L70/35.
[1038] 1995 m. vasario 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.468 *Siemens/Italtel* [1995] OL L161/27, 19-35 pastraipos.
[1039] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 12 pastraipa.

straipsnį, gali nesutapti su geografine rinka, nustatyta vertinant konkurenciją pagal Koncentracijų reglamentą.

7.1.3. Galimas rinkos nustatymo būdas

Atliktas prekės ir geografinės rinkos nustatymo tyrimas atskleidė, kad rinkų nustatymas yra sudėtingas ir ilgai trunkantis procesas. Kaip minėta, ne visi duomenys vertintojams prieinami, nes dalį jų turi tik koncentracijos dalyviai. Atsižvelgiant į tai, rinką nustatyti siūlytina atlikti, remiantis *kritinio praradimo tašku*.[1040]

Dažniausiai, pakėlus rinkoje prekės kainą, tam tikra dalimi sumažėja jos pardavimų apimtys ir atitinkamai gaunamas pelnas. Tačiau likusią prekių dalį parduodant didesne kaina, gaunamas didesnis pelnas už kiekvieną prekės vienetą. Kainos pakėlimas laikomas naudingu, jeigu pelnas, papildomai gautas padidinus prekės kainą, yra didesnis už nuostolius, kurie atsiranda sumažėjus pardavimų apimtims. Taškas, kuriame pelnas lygus nuostoliams, vadinamas „kritinio praradimo“ tašku. Remiantis „kritinio praradimo“ tašku taip pat galima nustatyti rinką.

Pirmiausia reikėtų nustatyti, kiek procentų turėtų sumažėti pardavimų apimtys, kad būtų nepelninga pakelti prekės kainą nuo 5 iki 10 proc. Toliau reikėtų palyginti, ar rinkoje faktiškai pakėlus prekės kainą nuo 5 iki 10 proc., pardavimų apimtys sumažėtų daugiau procentų, nei nustatyta kritinė riba. Jeigu būtų nustatyta, kad pardavimų apimtys nukrinta žemiau kritinės ribos, rinka turėtų būti pripažinta atskira konkurencine rinka. Jeigu būtų nustatyta, kad pardavimų apimtys didesnės už kritinę ribą, rinkos ribos turėtų būti praplėstos.

Remiantis kritinio praradimo tašku nustatyti rinką paprasčiau nei šiuo metu naudojamais rinkos nustatymo būdais. Rinką nustatant tokiu būdu nereikia daug duomenų. Pakanka žinoti prekės kainą ir vidutinį kainų pokytį. „Kritinio praradimo“ taško taisyklės naudojimas būtų dar prasmingesnis, „dominavimo“ vertinimo taisyklę pakeitus į „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklę, nes atliekant vertinimą pagal „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklę nėra būtinas toks detalus rinkos nustatymas kaip dominavimo vertinimo atveju. Dabar dominuojančios padėties sukūrimas yra tik vienas galimų galios įgijimo rinkoje būdų. Pastebėtina, kad Komisija, nustatydama rinką, kartais atsižvelgia į kritinio praradimo tašką, nors tiesiogiai to neįvardija. Pavyzdžiui, sprendime *CVC/Lenzing*[1041] Komisija, nustatydama koncentracijos pasekmes rinkai, lygino, kiek būtų prarasta pajamų dėl sumažėjusių pardavimo apimčių ir kiekjų būtų gauta papildomai dėl padidėjusios prekės kainos.

[1040] Werden G.J., „Demand Elasticities in Antitrust Analysis“ [1998] 66 *Antitrust Law Journal* 363, pp. 391-394.
[1041] 2001 m. spalio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2187 *CVC/Lenzing* [2004] OL L82/20, 56 pastraipa;

7.2. Ūkio subjekto turimos galios reikšmė ir formos nehorizontaliose koncentracijose

Galia (angl. *power)* reiškia gebėjimą kontroliuoti žmones ar įvykius.[1042] Atitinkamai rinkos galia reiškia gebėjimą daryti poveikį rinkos veikimui. Vertinant nehorizontalių koncentracijų galimą poveikį veiksmingai konkurencijai, būtina nustatyti ūkio subjektų gebėjimą ir ketinimą savo elgesiu sukelti rinkoje žalingas pasekmes, kurios aptartos ketvirtoje darbo dalyje. Todėl yra tikslinga išsiaiškinti galios reikšmę gebėjimui ir ketinimui sukelti žalingas pasekmes.

Vertikalių koncentracijų atveju reikėtų išsiaiškinti, ar ūkio subjektas turi turėti žymią rinkos galią vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje, kad gebėtų „uždaryti“ vertikaliai aukštyn esančią rinką ir, atvirkščiai, ar ūkio subjektas turi turėti žymią rinkos galią vertikaliai žemyn esančioje rinkoje, kad gebėtų „uždaryti“ vertikaliai žemyn esančią rinką.

Ekonomikos teorijos požiūriu, jeigu sujungta grupė neturėtų žymios rinkos galios vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje, ji nesugebėtų „uždaryti“ rinkos, nes tikėtina, kad pirkėjai pradėtų pirkti kitų pardavėjų prekes. Todėl galima teigti, kad žymi rinkos galia vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje yra būtina, kad būtų galima pagrįstai numatyti vertikaliai aukštyn esančios rinkos uždarymo ir konkurencijos apribojimo vertikaliai žemyn esančioje rinkoje pasekmes. Tačiau Komisijos sprendimų praktika šiuo klausimu nėra nuosekli. Sprendime *AOL/Time Warner*[1043] Komisija, atsižvelgdama į ūkio subjekto dominuojančią padėtį vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje, pripažino, kad jis galės diktuoti pardavimų sąlygas vertikaliai žemyn esančioje rinkoje, atsisakydamas išduoti leidimus ar grasindamas atšaukti suteiktas teises. Sprendime *Hilton/Accor/Forte/Travel Services JV*[1044] Komisija taip pat pažymėjo, kad kyla konkurencijos vertikaliai žemyn esančioje rinkoje apribojimo rizika, jeigu nustatoma, kad pagrindinė kompanija turi pakankamą rinkos galią vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje. Tačiau sprendime *Vivendi/Canal+/Seagram*[1045] Komisija teigė, kad konkurencijai vertikaliai žemyn esančioje rinkoje apriboti pakanka, jei vienas iš septynių leidimus išduodančių ūkio subjektų, neturinčių dominuojančios padėties, atsisako suteikti leidimus kitiems vertikaliai žemyn esančios rinkos dalyviams. Tai, jos teigimu, sustiprintų vertikaliai žemyn esančio koncentracijos dalyvio dominuojančią padėtį rinkoje. Tokie argumentai nėra aiškūs ir, teigtina, nėra pagrįsti, nes neaišku, kodėl kiti ūkio subjektai negalėtų gauti leidimus iš kitų šešių juos išduodančių ūkio subjektų.

Taip pat, atsižvelgiant į Komisijos sprendimų praktiką, galima teigti, kad nėra būtina, jog sujungta grupė įgytų žymią rinkos galią vertikaliai žemyn esančioje rinkoje tam, kad gebėtų

[1042] Hornby A.S., Ashby M. (eds.), *Oxford Advanced Leaner's dictionary,* 6th ed., (Oxford University press, 2000), p. 988

[1043] 2000 m. spalio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1845 *AOL/Time Warner* [2001] OL L268/28, 25 pastraipa.

[1044] 2001 m. vasario 16 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2197 *Hilton/Accor/Forte/ Travel Services JV*, 31 pastraipa.

[1045] 2000 m. spalio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2050 *Vivendi/Canal+/Seagram,* 43-50 pastraipos.

„uždaryti“ vertikaliai žemyn esančią rinką ir apriboti konkurenciją vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje. Pavyzdžiui, nors sprendime *Alcan/Pechiney (II)*[1046] Komisija nustatė, kad dėl koncentracijos ūkio subjektas neįgis dominuojančios padėties vertikaliai žemyn esančioje rinkoje, vis tiek padarė išvadą, kad konkurencija vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje gali būti apribota, nes dėl žalingų veiksmų gali būti padidintos konkurentų sąnaudos. Kitame sprendime *BP/E.ON*[1047] Komisija teigė, kad klausimas, ar koncentracijos dalyviai įgis dominuojančią padėtį vertikaliai žemyn esančioje rinkoje, nėra svarbus ir tyrė, ar dėl koncentracijos nebus sukurta arba sustiprinta ūkio subjekto dominuojanti padėtis vertikaliai aukštyn esančioje rinkoje.

Konglomeratinių koncentracijų vertinimo atveju žalingos pasekmės gali susidaryti, vienoje rinkoje turimą galią panaudojus kitoje rinkoje. Todėl akivaizdu, kad sujungtas ūkio subjektas turi galią turėti pirminėje rinkoje. Tačiau neaišku, ar reikia tirti, ar dėl koncentracijos gali būti įgyta galia rinkoje, į kurią perkeliama kitoje rinkoje turima galia. Pavyzdžiui, PIT sprendime *Tetra Laval BV v Komisija*[1048] daugiausia dėmesio skyrė tam, ar sujungta grupė galėtų, naudodamasi pirminėje rinkoje turima galia, sukurti arba sustiprinti dominuojančią padėtį kitoje rinkoje. Manytina, kad toks išskirtinis teismo dėmesys rinkai, į kurią perkeliama kitoje rinkoje turima galia, yra nepagrįstas. Konkurencija gali būti apribota visiškai nesukūrus ar nesustiprinus ūkio subjektų dominuojančios padėties. PIT sprendimą tikriausiai galima paaiškinti tuo, kad vertinimas atliktas remiantis „dominavimo“ taisykle, pagal kurią Komisija turėjo nustatyti, ar koncentracija kurioje nors iš rinkų sukurs ar sustiprins dominuojančią padėtį.

Galia turi nė kiek ne mažesnę reikšmę susidarant ir kitoms žalingoms pasekmėms. Pats ūkio subjektų galios padidinimas gali būti pripažintas žalinga koncentracijos pasekme. Pavyzdžiui, ūkio subjektai, įgiję kolektyvinę dominuojančią padėtį, gali lengviau derinti veiksmus ar kontroliuoti verslui reikšmingą informaciją.

Ūkio subjekto turimos ar koncentracijos metu įgyjamos galios nustatymas ir vertinimas skiriasi nuo galios nustatymo ir vertinimo, tiriant galimą ūkio subjekto piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi. Koncentracijos vertinimo metu galios nustatymas reiškia prognozę ne tik apie koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų, bet ir jų konkurentų, pirkėjų ar vartotojų elgesį, įvykus koncentracijai. Pavyzdžiui, konkurentai gali pradėti gaminti kitą prekę ar pirkėjai gali pasirinkti kitą pardavėją. Tiriant padėtį, turi būti atsižvelgiama į galimas rinkos plėtojimosi tendencijas. Kaip sprendime *Aitours* pažymėjo PIT, padėtis turi būti vertinama ne tik statiškai

[1046] 2003 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3225 *Alcan/Pechiney (II),* 40-44 pastraipos.
[1047] 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2533 *BP/E.ON* [2002] OL L276/31, 89 pastraipa.
[1048] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 148, 153, 154, 251, 254, 281, 291 pastraipos; patvirtinta apeliacijoje: 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/1.

veiksmų atlikimo momentu, bet ir dinamiškai, atsižvelgiant į vidinę rinkos pusiausvyrą, stabilumą ir elgesio ilgalaikiškumą.[1049]

7.2.1. Galios įgijimo prielaidos

Ūkio subjekto galia priklauso nuo daugelio aplinkybių, kurių kiekviena atskirai nebūtinai lemia sprendimą.[1050] Sujungtos grupės galia rinkoje priklauso nuo grupės užimamos rinkos dalies ir kitų turimų privalumų.

Komisija ūkio subjekto užimamą rinkos dalį apskaičiuoja pasitelkdama įvairius metodus. Dažniausiai skaičiuojama, remiantis ūkio subjektų metine pardavimų konkrečioje rinkoje apyvarta, kuri nustatoma atsižvelgiant į gaunamas pajamas arba pardavimų kiekius. Esant diferencijuotoms prekėms, užimama rinkos dalis dažniau apskaičiuojama pagal gaunamas pajamas, nes toks apskaičiavimas geriau „atspindi“ koncentracijos dalyvių ir konkurentų padėtį rinkoje.[1051] Pavyzdžiui, Komisija sprendime *Nestlé/Perrier*,[1052] atsižvelgdama į tai, kad geriamas ir mineralinis vanduo yra diferencijuotos prekės, ūkio subjektų užimamas rinkos dalis apskaičiavo remdamasi prekių verte. Esant homogeniškoms prekėms, užimama rinkos dalis dažniausiai nustatoma remiantis parduotais vienetais.[1053]

Be minėtų rinkos dalių apskaičiavimo metodų, „yra ir kitų, kurie, priklausomai nuo konkrečios prekės ar pramonės šakos, gali būti <...> naudingi“.[1054] Komisijos sprendimų praktikoje užimama rinkos dalis buvo apskaičiuota remiantis sudarytų sutarčių,[1055] telefono abonentų skaičiumi[1056] ir kt.

Nustatant užimamą rinkos dalį, dažnai keliamas klausimas, ar prekės, skirtos vidiniam sujungto ūkio subjekto naudojimui, turėtų būti įskaičiuotos į ūkio subjekto užimamą rinkos dalį. Komisija, nustatydama užimamą rinkos dalį, daugeliu atveju neatsižvelgdavo į vidinio naudojimo prekes. Jos teigimu, „yra bendra Komisijos praktika vertinant koncentracijos įtaką pašalinti vidinio naudojimo prekes iš atitinkamos rinkos“.[1057] Tačiau PIT sprendime *Schneider*

[1049] 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585, 192 pastraipa.
[1050] 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, 66 pastraipa.
[1051] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 55 pastraipa.
[1052] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 40 pastraipa.
[1053] Kekelekis M., *The EC Merger Control Regulation: Rights of Defence, A Critical Anglysis of DG COMP Practice and Community Courts' Jurisprudence*, (The Netherlands: Kluwer Law, 2006), p. 48.
[1054] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 54 pastraipa.
[1055] 2000 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1630 *Air Liquide /BOC* [2004] OL L92/1, 55 pastraipa. (Komisija atsižvelgė į laimėtų per paskutinius penkis metus sutarčių skaičių).
[1056] 2000 m. balandžio 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1795 *Vodafone Airtouch/Mannesmann,* 32 pastraipa; 2000 m. rugpjūčio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2016 *France Telecom / Orange.*
[1057] 2000 m. liepos 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2002 *Preussag/THOMSON,* 11 pastraipa.

Electric SA v Komisija[1058] pripažino, kad Komisija suklydo neatsižvelgdama į vidinio naudojimo prekių apimtis. PIT teigimu, praktikoje vertikaliai susieti ir nesusieti elektrinių paskirstymo skydų pardavėjai tiesiogiai ar netiesiogiai konkuruoja, todėl Komisija, vertikaliai susietų ūkio subjektų vidinio vartojimo prekių neįtraukdama į rinką, tinkamai neįvertino jų ekonominės galios. Remiantis sprendimu, galima daryti išvadą, kad Komisijos bendra taisyklė neįtraukti į prekės rinkos apimtis vidinio vartojimo prekių, nėra tinkama, ir Komisija kiekvieną kartą, nustatydama užimamas rinkos dalis, turės atsižvelgti į vidinio vartojimo prekių svarbą.

Užimamos rinkos daliai nustatyti paprastai pasitelkiami vienerių metų duomenys. Taip pat atsižvelgiama ir į paskutinius svarbius pasikeitimus, jeigu tikėtina, kad jie yra nuolatinio pobūdžio.[1059] Tačiau vertinimo laikotarpis gali būti ilgesnis, jeigu rinkoje per vienerius metus būna mažas sandorių skaičius. Pavyzdžiui, sprendime *General Electric/Honeywell*[1060] lėktuvų variklių rinka nagrinėta apimant penkerių metų laikotarpį.

Sujungto ūkio subjekto įgytai galiai įvertinti nepakanka nustatyti jo užimamą rinkos dalį. Reikšmingi visi ribojimai, kuriuos patiria koncentracijos dalyviai.[1061] Pavyzdžiui, sprendime *American Cynamid / Shell*[1062] pažymėta, kad negana įvertinti ūkio subjektų užimamas rinkos dalis, bet būtina atsižvelgti ir į rinkos dinamiką, susijusią su ūkio subjektų atėjimu į rinką ir pasišalinimu.

Koncentracijos dalyvių galia rinkoje priklauso ne tik nuo jų užimamos rinkos dalies, bet ir nuo konkurentų užimamų rinkos dalių.[1063] Jeigu sujungtas ūkio subjektas užimtų 51 proc. rinkos, jo padėtis rinkoje, esant skirtinai konkurentų padėčiai, skirtųsi. Ji būtų vienokia, jeigu rinkoje būtų vienas konkurentas, užimantis 49 proc. rinkos, kitokia, jeigu rinkoje būtų trys konkurentai, užimantys atitinkamai 17, 16 ir 16 proc. rinkos ir dar kitokia, jeigu rinkoje būtų 49 konkurentai, užimantys po 1 proc. rinkos. Jeigu sujungtas ūkio subjektas užimtų 51 proc. rinkos, o konkurentas – 49 proc., rinkoje susidarytų oligopolija ir, tikėtina, būtų nustatyta kolektyvinė dominuojanti padėtis. Todėl, įvertinant koncentracijos dalyvių turimą galią rinkoje, būtina nustatyti ir konkurentų užimamas rinkos dalis.

Be koncentracijos dalyvių ir konkurentų užimamų rinkos dalių, įgyjamos galios dydžiui taip pat reikšmingos kitos aplinkybės, sąlygojančios ūkio subjekto padėtį rinkoje. Pavyzdžiui,

---

[1058] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-310/01 *Schneider Electric SA v Komisija* [2002] ECR II-04071, 296 pastraipa.
[1059] 2003 m. birželio 10 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3130 *Arla Foods/Express Dairies,* 64 pastraipa.
[1060] 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004] OL L 48/1, 74 ir 75 pastraipos; 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26.
[1061] Baker S., „The Treatment of Captive Sales in Market Definition: Rules or Reason?“ [2003] *E.C.L.R.*161.
[1062] 1993 m. spalio 1 d. Komisijos sprendimas IV/M.354 *American Cynamid / Shell,* 33-35 pastraipos.
[1063] 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461, 48 pastraipa; Europos Komisija, *XX Report on competition policy,* 1990, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1991), 150 pastraipa.

sprendime *WorldCom Inc./MCI*,[1064] Komisija vertino dviejų didelių interneto paslaugų teikėjų koncentraciją. Komisija nustatė, kad patekti į vertikaliai aukštyn esančią rinką, kuri, Komisijos teigimu, suteikia „visuotinės prieigos“ galimybę kokybiškai, greitai ir patikimai be papildomo mokesčio prisijungti prie interneto bet kurioje pasaulio šalyje, buvo sudėtinga, nes buvo didelės patekimo į rinką kliūtys. Todėl *MCI WorldCom, įvykus koncentracijai,* iš karto arba palyginti greitai įgytų „pagrindinio šaltinio“ statusą, prie kurio tiesiogiai ar netiesiogiai jungtis turėtų visi vertikaliai žemyn esančios rinkos paslaugų teikėjai, kad vartotojui galėtų pasiūlyti patikimą interneto prieigos paslaugą“.[1065]

Komisijos sprendimų praktikoje svarbiomis aplinkybėmis pripažinti esami ir būsimi sujungto ūkio subjekto gamybiniai ir prekybiniai pajėgumai,[1066] jų panaudojimo laipsnis, [1067] gaminamų ar parduodamų prekių rūšys, jų kokybė,[1068] prekių su žinomu prekės ženklu turėjimas ir ženklo reikšmingumas vartotojui,[1069] tyrimų plėtojimo lygis,[1070] ypatingų, išskirtinių prekių rūšių skaičius ir apimtys,[1071] naujų technologijų, apsaugotų patentais, naudojimas, finansinės galimybės, masto ekonomijos, prekių transportavimo ar pardavimų privalumai,[1072] priėjimas prie žaliavų šaltinių,[1073] ilgalaikių tiekimo sutarčių turėjimas,[1074] ūkio subjekto ekonominis stiprumas,[1075] technologiniai privalumai,[1076] platinimo ir[1077] veiksmingo pirkėjų aptarnavimo tinklų turėjimas.[1078]

[1064] 1998 m. liepos 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.1069 *World Com/MCI* [1999] OL L116/1.
[1065] Ten pat, 126 pastraipa.
[1066] Pvz., 2000 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1939 *Rexam (PLH)/American National Can,* 21, 22, 24 pastraipos (skardinės taros gėrimams rinka buvo nustatyta atsižvelgus į gamybos galimybes).
[1067] 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461, 48 pastraipa.
[1068] Goyder D.G., *EC Competition Law,* 4th ed., (New York: Oxford university press, 2003), p.362.
[1069] 1983 m. lapkričio 9 d. ETT sprendimas 322/81 *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v. Komisija* [1983] ECR 3461, 55 pastraipa.
[1070] 1987 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimai IV/30.787 ir 31.488 *Eurofix-Bauco v. Hilti Eurofix-Bauco/Hilti* [1988] OL L65/19, 69 pastraipa; apeliacija: 1991 m. gruodžio 12 d. PIT sprendimas T-30/89 *Hilti AG v. Komisija* [1991] ECR II-01439; patvirtintas: 1994 m. kovo 2 d. ETT sprendimas C-53/92 P *Hilti AG v. Komisija* [1994] ECR I-00667.
[1071] 1983 m. lapkričio 9 d. ETT sprendimas 322/81 *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v. Komisija* [1983] ECR 3461, 55 pastraipa.
[1072] 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, 69 pastraipa.
[1073] 1996 m. balandžio 24 d. Komisijos sprendimas IV/M.619 *Gencor/Lonrho* [1997] OL L 11/30, 79-85 pastraipos (kalnakasybos verslo rinka); 1999 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.1532 *BP Amoco/Arco* [2001] OL L18/1, 25 pastraipa.
[1074] 1990 m. gruodžio 19 d. Komisijos sprendimas IV/33.133 *C Soda-ash - Solvay* [1991] OL L152/21, 45 pastraipa.
[1075] 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, 126 pastraipa.
[1076] 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461, 48 pastraipa.
[1077] 1987 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimai IV/30.787 ir 31.488 *Eurofix-Bauco v. Hilti Eurofix-Bauco/Hilti* [1988] OL L65/19, 69 pastraipa; apeliacija: 1991 m. gruodžio 12 d. PIT sprendimas T-30/89 *Hilti AG v. Komisija* [1991] ECR II-01439; patvirtintas: 1994 m. kovo 2 d. ETT sprendimas C-53/92 P *Hilti AG v. Komisija* [1994] ECR I-00667; 1983 m. lapkričio 9 d. ETT sprendimas 322/81 *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v. Komisija*

Vertinant taip pat reikšmingos rinkos raidos tendencijos, potenciali konkurencija, koncentracijos dalyvių perkamosios galios ir kompensacinės pirkėjo galios buvimas rinkoje.[1079]

Pagrindinės ir aiškiausios ūkio subjektų įgyjamos galios formos yra vienasmenis ir kolektyvinis dominavimas. Koncentracijų reglamente pripažįstama, kad „veiksminga konkurencija dažniausiai itin apribojama dėl dominuojančios padėties atsiradimo ar sustiprėjimo“.[1080] Taip pat Komisijos horizontalių koncentracijų gairėse teigiama, jog „tikėtina, kad daugumoje koncentracijų nesuderinamumo su bendrąja rinka atvejų sprendimas ir toliau bus paremtas dominuojančios padėties nustatymu“.[1081] Todėl galima pritarti K.Fountoukakos teiginiui, kad „tikėtina, jog dominavimo sąvoka iki tam tikro laiko ir toliau išliks EB koncentracijų nagrinėjimo centrine figūra“.[1082]

7.2.2. Vienasmenis dominavimas

Bendrijos teismų teigimu, ūkio subjekto dominuojanti padėtis – tai situacija, kai vienas ar daugiau ūkio subjektų rinkoje įgyja ekonominę galią, kuri leidžia riboti veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje ir suteikia galimybę veikti „tam tikru reikšmingu mastu nepriklausomai nuo <...> konkurentų, pirkėjų ir galiausiai vartotojų“.[1083] Pateiktame apibrėžime svarbiausiu dominavimo elementu įvardytas gebėjimas elgtis nepriklausomai nuo konkurentų, pirkėjų ir vartotojų. Kitais žodžiais tariant, nejausti konkurentų spaudimo dėl kainų, kokybės ar verslo sąlygų.

Dominuojančios padėties susidarymas dėl įvykusios koncentracijos priklauso „nuo sujungto ūkio subjekto santykinio stiprumo po koncentracijos pasikeitusioje rinkoje, tai yra naujo vieneto padėties, palyginti su likusių konkurentų padėtimi“.[1084] Kad susidarytų dominuojanti padėtis, nėra būtina, jog rinkoje būtų visiškai panaikinta konkurencija. Pakanka, kad leistų „ūkio subjektui, kuris iš to pelnosi, jeigu ne reguliuoti, tai bent turėti žymią įtaką sąlygoms, kuriomis ta konkurencija plėtosis ir <...> leistų veikti, <...> kol tokia padėtis nesukels žalos patiems“.[1085]

[1983] ECR 3461, 58 pastraipa; 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461, 48 pastraipa.

[1078] 1990 m. gruodžio 19 d. Komisijos sprendimas IV/33.133 *C Soda-ash - Solvay* [1991] OL L152/21, 45 pastraipa.

[1079] Žiūrėti darbo 5 dalies 3 skyriuje.

[1080] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, antraštės 26 pastraipa.

[1081] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 4 pastraipa.

[1082] Fountoukakos K., Ryan S., „A New Substantive Test for EU Merger Control,“ [2005] *E.C.L.R.* 277, p. 291.

[1083] 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 200 pastraipa.

[1084] Europos Komisija, *XX Report on competition policy*, 1990, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1991), 150 pastraipa.

[1085] 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461, 4 pastraipa; 2001 m. spalio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2187 *CVC/Lenzing* [2004] OL L82/20, 137 pastraipa.

Jeigu sujungtas ūkio subjektas įgytų teisinę monopoliją, jis vienareikšmiškai užimtų dominuojančią padėtį. Byloje *Hoffmann La Roche v. Komisija* [1086] ETT, atsižvelgdamas tik į ūkio subjekto užimamą rinkos dalį įvairių vitaminų rinkose, teigė, kad 75–87 proc. užimama rinkos dalis yra „tokia didelė, kad savaime rodo dominavimą“,[1087] 84–90 proc. užimama rinkos dalis yra „tokia didelė, kad įrodo dominuojančios padėties egzistavimą“[1088] ir 93–100 proc. užimama rinkos dalis reiškia „rezultatą, kuris faktiškai yra monopolija“.[1089] Tačiau PIT byloje *Tetra Pak v. Komisija*[1090] patvirtindamas, kad užimama 70–80 ir 90 proc. rinkos dalis jau savaime yra stiprus dominuojančios padėties požymis, papildomai pasakė, kad „tam tikromis retomis situacijomis netgi tokia didelė užimama rinkos dalis nebūtinai sudaro dominavimą“. Teismo teigimu, „jeigu rinkoje yra gana aktyvūs konkurentai, ūkio subjektas, užimantis didelę rinkos dalį, dėl konkurencinio spaudimo, įprasto konkurencinėje rinkoje, gali neturėti galimybės veikti reikšmingu mastu nepriklausomai“.[1091]

Jeigu teisinė monopolija nesusidarytų, Teismas ir Komisija ne tik nustatytų užimamą rinkos dalį, bet atsižvelgtų ir į kitus ūkio subjekto turimus privalumus. Byloje *Hoffmann-La Roche*[1092] ETT vitaminų rinkose, kuriose užimama rinkos dalis buvo 47 proc.,[1093] 63–66 proc.[1094] ir 54 proc.,[1095] pripažino ūkio subjekto dominuojančią padėtį, tik atsižvelgusi į kitas aplinkybes, didžiausią reikšmę skirdama konkurentų padėčiai rinkoje. Teismų sprendimų praktika patvirtina, kad užimama didesnė nei 50 proc. rinkos dalis gali būti aiškus ūkio subjekto dominuojančios padėties rinkoje požymis.[1096] Tačiau galutinai dominuojanti padėtis nustatoma tik atsižvelgus į kitas aplinkybes, sąlygojančias ūkio subjekto veiklą.

Nors Koncentracijų reglamente nurodoma, kad esant mažesnei nei 25 proc. užimamai rinkos daliai preziumuojama, jog koncentracija yra teisėta ir todėl suderinama su bendrąja rinka,[1097] tačiau Komisija teigia, kad dominuojančios padėties susidarymo galimybė negali būti

---

[1086] 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461, 41 pastraipa.
[1087] Ten pat, 53-56 pastraipos, (vitaminas B2).
[1088] Ten pat, 59-60 pastraipos (vitaminas B6).
[1089] Ten pat, 67 pastraipa (Vitaminas H).
[1090] 1994 m. spalio 6 d. PIT sprendimas T-83/91 *Tetra Pak International SA v. Komisija* [1994] ECR II-00755, 109-110 pastraipos; patvirtinta apeliacijoje: 1996 m. lapkričio 14 d. ETT sprendimas C-333/94 P *Tetra Pak International SA v. Komisija* [1996] ECR I-05951.
[1091] 1991 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.068 *Tetra Pak/Alfa Laval* [1991] OL L290/35, 3.3 ir 3.4. punktai.
[1092] 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461, 41 pastraipa.
[1093] Ten pat,, 50-52 pastraipos (Vitaminas A).
[1094] Ten pat,, 61-63 pastraipos (Vitaminas C).
[1095] Ten pat, 64-66 pastraipos (Vitaminas E).
[1096] 1999 m. balandžio 28 d. PIT sprendimas T-221/95 Endemol Entertainment Holding BV v Komisija [1999] ECR II-01299, 134 pastraipa.
[1097] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 32 pastraipa.

visiškai atmesta, jeigu ūkio subjektas užima nuo 20 iki 40 proc. rinkos dalį.[1098] Jos teigimu, kontroliuojant koncentracijas nėra formalios ribos, kurią peržengus būtų nustatomas galimas dominavimas. Todėl kiekvieną kartą tiriamos visos aplinkybės.[1099] Pavyzdžiui, sprendime *Rewe/Meinl*[1100] Komisija nustatė, kad koncentracijos dalyviai turėjo dominuojančią padėtį Australijos maisto mažmeninės prekybos rinkoje, nors jie užėmė tik 37 proc. rinkos. Komisija atsižvelgė į kitus koncentracijos dalyvių privalumus, tokius kaip turima centralizuota struktūra, verslo didesnės dalies buvimas strategiškai geresnėje geografinėje teritorijoje, turėjimas daugiau pelningų parduotuvių ir kt.

Papildomai reikėtų pažymėti, kad ūkio subjekto ekonominis stiprumas nėra matuojamas vien pelningumu. Laikini nuostoliai[1101] ar pirkėjui siūlomos finansinės nuolaidos[1102] nėra nesuderinami su ūkio subjekto dominuojančia padėtimi.[1103] Laikini nuostoliai kaip tik gali rodyti, kad ūkio subjektas turi ekonominę galią, kuri leidžia padengti laikinus nuostolius. Taip pat didelis pelnas gali būti ir esant veiksmingai konkurencijai.[1104]

7.2.3. Kolektyvinis dominavimas

Ekonomikos teorijoje[1105] pripažįstama, kad tam tikras savybes turinčioje oligopolinėje rinkoje keli nepriklausomi ūkio subjektai gali kolektyviai veikti taip, kaip veiktų vienas ūkio subjektas, turintis galią rinkoje. Skirtumas tik tas, kad jie nesielgia nepriklausomai vienas nuo kito. Reikšmingus sprendimus jie priima atsižvelgdami į numanomą konkurentų elgesį ateityje ir savo veiksmus derina su kitais kolektyviai dominuojančios grupės dalyviais.[1106]

[1098] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control,* 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000), p. 152.
[1099] Europos Komisija, *XXIXth Report on competition policy,* 1999, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000), p.66.
[1100] 1999 m. vasario 3 d. Komisijos sprendimas IV/M.1221 *Rewe/ Meinl* [1999] OL L274/1, 98-114 pastraipos.
[1101] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials*, (New York: Oxford university press, 2001), p. 314.
[1102] 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26, 215 pastraipos.
[1103] 1983 m. lapkričio 9 d. ETT sprendimas 322/81 *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v. Komisija* [1983] ECR 3461, 59 pastraipa.
[1104] 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, 126 pastraipa.
[1105] Ivaldi M., Jullien B., Rey P., Seabright P., Tirole J., *The Economics of Unilateral Effects,* interim report for DG Competition, European Commission, [2003], < http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/the_economics_of_unilateral_effects_en.pdf> [aplankyta: 2009-01-10]; Bishop S., „Power and Responsibility: The ECJ's Kali-Salz Judgment," [1999] *E.C.L.R.* .37, p.37.
[1106] Europe Economics, *Study on Assessment Criteria for Distinguishing between Competitive and Dominant Oligopolies in Merger Control*, final report for the European Commission Enterprise Directorate General, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/oligopolies_study.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], p. 3.

Pagal Komisijos ir Bendrijos teismų sprendimų praktiką sąvoka „kolektyvinis dominavimas“[1107] yra tolygi sąvokai „oligopolinis dominavimas“,[1108] nes griežtoje oligopolinėje rinkoje būna ne daugiau kaip 2–5 ūkio subjektai.[1109] Siekdami padidinti savo pelną, ūkio subjektai, derindami veiksmus, gali padidinti kainas ar sumažinti gaminamų prekių kiekį. Veiksmus gali derinti formaliai susitardami arba be susitarimo.[1110] Tai reiškia, kad be jokių formalių ūkio subjektų sąsajų kainos rinkoje gali padidėti tiek pat ar panašiai, kiek jos būtų padidėjusios, jeigu būtų aiškus ūkio subjektų susitarimas.[1111]

Dėl ūkio subjektų koncentracijos gali būti apribota veiksminga konkurencija, jeigu atsiradę struktūriniai rinkos pasikeitimai sudaro sąlygas likusiems rinkos dalyviams gerokai lengviau derinti savo veiksmus.[1112] Priešingai nei esant vienasmeniam dominavimui, susidarius kolektyviniam dominavimui, pakinta sujungto ūkio subjekto ir likusių rinkos dalyvių elgesys rinkoje,[1113] nes tampa naudingiau derinti veiksmus nei elgtis nepriklausomai. Teigiama, kad veiksmų derinimo pasekmės yra labiau žalingos konkurencijai, nei tos, kurios būtų elgiantis vienašališkai.[1114] Tikriausiai todėl JAV vertinant koncentracijas daug dėmesio skiriama galimiems derinimo veiksmams nustatyti.[1115]

Konkurenciją reguliuojančios institucijos turėtų uždrausti tas koncentracijas, kurioms įvykus susidarytų tokia rinkos struktūra, kurioje padidėtų veiksmų derinimo patikimumas. Reikėtų sutikti su C.Caffarra ir K.U.Kühno teiginiais, kad nepakanka nustatyti, jog rinkos

---

[1107] Europe Economics, *Study on Assessment Criteria for Distinguishing between Competitive and Dominant Oligopolies in Merger Control*, final report for the European Commission Enterprise Directorate General, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/oligopolies_study.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], p. vi. (Teigiama, kad dominavimas ir kolektyvinis dominavimas tiriamas EB Komisijos ir teismų sprendimuose yra teisinės sąvokos, kurios beveik nenaudojamos ekonominėje literatūroje).

[1108] Haupt H., „Collective Dominante Under Article 82 E.C. and E.C. Merger Control in the light of the Airtours Judgment“ [2002] *E.C.L.R.* 434, p. 435.

[1109] Kantzenbach E., Kruse J., *Collective Dominance – The Concept and its Applicability to Competition Policy,* study for the European Commission, [1987], rasta: Haupt H., „Collective Dominante Under Article 82 E.C. and E.C. Merger Control in the light of the Airtours Judgment“ [2002] *E.C.L.R.* 434, p.435.

[1110] Langer J., „The Airtours Judgment: A Welcome Lecture on Oligopolies, Economics and Joint Dominance,“ [2003] 1 *Colum. J. Eur. L.*105, p. 106; Haupt H., „Collective Dominante Under Article 82 E.C. and E.C. Merger Control in the light of the Airtours Judgment“ [2002] *E.C.L.R.* 434, p. 435.

[1111] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials,* (New York: Oxford university press, 2001), p.769.

[1112] Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement*, (London: Sweet & Maxwell, 1999) pp. 149-150; Ivaldi M., Jullien B., Rey P., Seabright P., Tirole J., *The Economics of Unilateral Effects,* interim report for DG Competition, European Commission, [2003], < http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/the_ economics_of_unilateral_effects_en.pdf> [aplankyta: 2009-01-10], p. 3.

[1113] Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement*, (London: Sweet & Maxwell, 1999), pp. 149-150.

[1114] Bishop S., „Power and Responsibility: The ECJ‘s Kali-Salz Judgment,“ [1999] *E.C.L.R.*37, p. 38.

[1115] Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement*, (London: Sweet & Maxwell, 1999), pp. 149-150; Ivaldi M., Jullien B., Rey P., Seabright P., Tirole J., *The Economics of Unilateral Effects,* interim report for DG Competition, European Commission, [2003], < http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/the_ economics_of_unilateral_effects_en.pdf> [aplankyta: 2009-01-10], p. 3.

dalyviai, derindami veiksmus, ketintų padidinti prekių kainas. Svarbu detaliai įvertinti veiksmų derinimo patikimumą. Ne taip svarbu, ar dėl galimo pelno padidėjimo veiksmų derinimas būtų racionalus ir patrauklus.[1116]

Kolektyvinio dominavimo samprata ir jo reguliavimo sąlygos tiek pagal Reglamentą 4064/89,[1117] tiek pagal Reglamentą 139/2004 kėlė ir kelia nemažai diskusijų.[1118] Buvo diskutuojama, ar Komisija galėjo pagal buvusį teisinį reglamentavimą uždrausti koncentracijas, dėl kurių būtų sukurtas ar sustiprintas ūkio subjektų kolektyvinis dominavimas. Jeigu taip, tai kokioms sąlygoms esant tai galėjo padaryti. Dabartiniu metu diskusijos, ar gali būti uždrausta koncentracija, dėl kurios rinkoje susidarytų kolektyvinis dominavimas, nėra. Tačiau išlieka aktualus kolektyvinio dominavimo reglamentavimo turinio suvokimas, nes tai besiplėtojantis procesas. Norint geriau suvokti reglamentavimą, būtina ištirti Komisijos ir Bendrijos teismų sprendimų praktiką.

Pirmą kartą apie „kolektyvinį dominavimą“ Komisija prabilo sprendime *Flat Glass,*[1119] kuriame paskelbė, kad trys Italijos plokščio stiklo gamintojai pažeidė EB Sutarties 82 str. piktnaudžiaudami savo kolektyvine dominuojančia padėtimi. Komisijos teigimu, kolektyvinį elgesį rodė rinkoje derinami veiksmai,[1120] t. y. rinkos dalyviai „save rinkoje pristato kaip vieną, bet ne kaip atskirus subjektus“.[1121] Nors PIT panaikino Komisijos sprendimą, nes ji nesugebėjo įrodyti, kad gamintojai įgijo kolektyvinę dominuojančią padėtį, tačiau patvirtino, kad rinkoje du ar daugiau ūkio subjektų gali veikti kolektyviai. Teismo teigimu, „iš principo nėra nieko, kas draustų du ar daugiau nepriklausomus ekonominius vienetus tam tikroje rinkoje susieti

---

[1116] Caffarra C., Kühn K.U., „Jodint Dominante: The CFI Judgment on Gencor/Lonrho,“ [1999] *E.C.L.R.* 355, pp. 356 - 358.

[1117] Stroux S., „Collective dominance under the Merger Regulation: a serious evidentiary reprimand for the Commission,“ [2002] 27 *E.L.Rev.* 736, pp. 736-746; Haupt H., „Collective Dominante Under Article 82 E.C. and E.C. Merger Control in the light of the Airtours Judgment“ [2002] *E.C.L.R.* 434.; Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials*, (New York: Oxford university press, 2001), p. 778; Faull J., Nikpay A.(eds.), *The EC Law of Competition,* (New York: Oxford University Press, 1999) p. 249; Goyder D.G., EC *Competition Law,* 4th ed., (New York: Oxford university press, 2003), p. 365; Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), pp.199-249; Langer J., „The Airtours Judgment: A Welcome Lecture on Oligopolies, Economics and Joint Dominance,“ [2003] 1 *Colum. J. Eur. L.* 105; Kenny M., *The Transformation of Public and Private EC Competition Law*, (Borne: Stæmpfli Publishers Ltd. 2002); Kokkoris I., „The Reform of the European Control Merger Regulation in the Aftermath of the Airtours Case – the Lagerly Expected Debate: SLC v Dominante Test“ [2005] *E.C.L.R.* 37, pp. 37-47; Korah V., *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice,* 8th ed., (Oxford & Portland: Hart Publishing, 2004), pp. 345-359; Pérez M.G., „Collective Dominante Under the Merger Regulation,“ [1998] 23 *E.L.Rev.* 475, pp. 475-480; Korah V., „Gencor v. Commission: Collective Dominance“ [1999] *E.C.L.R.* 337; Jackson D., „Accountancy Mergers Revisited“ [2003] *E.C.L.R.*158, pp. 158-160; Richardson R., Gordon C., „Collective Dominance: The Third Way?,“ [2001] *E.C.L.R.* 416, pp. 416-423; Kloosterhuis E., „Joint Dominance and the Interaction Between Firms,“ [2001] *E.C.L.R.* 79, pp. 79-92.

[1118] Dethmers F., „Collective Dominance Under EC Merger Control - After Airtours and the Introduction of Unilateral Effects is There Still a Future for Collective Dominante?“ [2005] *E.C.L.R.* 638, pp. 638-649.

[1119] 1988 m. gruodžio 7 d. Komisijos sprendimas IV/31.906 *Flat Glass* [1989] OL L33/44.

[1120] 1992 m. kovo 10 d. PIT sprendimas T-68/89 *Società Italiana Vetro SpA, Fabbrica Pisana SpA and PPG Vernante Pennitalia SpA v Komisija* [1992] ECR II-01403, 79 pastraipa.

[1121] Ten pat, 79 pastraipa.

ekonominiais ryšiais, kurie dėl šios aplinkybės kartu turėtų dominuojančią padėtį *vis-à-vis* kitus tos pačios rinkos dalyvius“.[1122] ETT kitose bylose papildė apibrėžimą nurodydamas, kad „ūkio subjektai grupėje turi būti susieti taip, kad būtų priversti vienodai elgtis rinkoje“.[1123] Teismo teigimu, byloje *Compagnie Maritime Belge v. Komisija* [1124] nėra būtini formalūs ryšiai tarp ūkio subjektų ir nurodė, jog „nustatant kolektyvinio dominavimo padėtį, susitarimo ar kitų tiesioginių ryšių buvimas nėra neišvengiamas“. Ją nustatyti galima remiantis „kitomis reikšmingomis faktinėmis aplinkybėmis, kurios priklauso nuo konkrečios ekonominės situacijos rinkoje“.

Pirmą kartą Komisija, vertindama koncentraciją, tyrė kolektyvinio dominavimo susidarymą sprendime *Nestlé/Perrier.*[1125] Vieni konkurencijos teisės žinovai pateisino Komisijos platesnį požiūrį į dominavimą, [1126] kiti – kritikavo.

Šioje byloje *Nestlé* ir *Perrier* turėjo 60 proc. taroje išpilstyto mineralinio vandens Prancūzijos rinkos. *BSN* turėjo 22 proc. rinkos. Kitos smulkios įmonės turėjo likusią rinkos dalį. Įmonės, esančios rinkoje, išskyrus *Nestlé* ir *Perrier*, turėjo labai ribotą galimybę naudotis gręžiniu, iš kurio pagal Prancūzijos teisės nuostatus išgaunamas vanduo. *Nestlé* siekė įsigyti *Perrier*. Sandoriui įvykus, *Nestlé/Perrier* ir kitas rinkos dalyvis *BSN* būtų užėmę 82 proc. rinkos. Dėl to Komisija nusprendė, kad jos kolektyviai dominuotų rinkoje. Vertinimo metu Komisija tyrė, ar po koncentracijos susidariusioje rinkos struktūroje ūkio subjektai galėtų lengviau derinti veiksmus. Komisijos teigimu, „pardavėjų sumažinimas nuo trijų iki dviejų (duopolija) nėra tik kosmetinis pasikeitimas rinkos struktūroje“. Dėl tokio pokyčio „derinti konkurencijai žalingus veiksmus <...> būtų gerokai paprasčiau“,[1127] nes būtų pakankamas rinkos skaidrumas, „užtikrinantis suderintą kainų politikos laikymąsi“.[1128] Dėl abipusio priklausomumo *BSN* ir *Nestle/Perrier* turėtų „didelį bendrą siekį ir planus padidinti pelną derinant konkurencijai žalingus veiksmus“.[1129] Komisija, atsižvelgdama į tai, kad *Nestlé* ir *BSN* buvo panašios dydžiu, abi veikė platesniame maisto produktų gamybos versle ir jau bendradarbiavo kai kuriuose šio verslo sektoriuose (turėjo ekonominius ryšius),[1130] priėjo išvadą, kad „dėl koncentracijos susidaranti rinkos struktūra <...> Prancūzijos pilstomo vandens rinkoje sukurs duopolinę

[1122] Ten pat, 358 pastraipa.
[1123] 1994 m. balandžio 27 d. ETT sprendimas C-393/92 *Municipality of Almelo and others v NV Energiebedrijf Ijsselmij* [1994] ECR I-01477, 42 pastraipa; 1995 m. spalio 17 d. ETT sprendimas C-140/94, C-141/94 ir C-142/94 *DIP DIP SpA v Comune di Bassano del Grappa, LIDL Italia Srl v Comune di Chioggia and Lingral Srl v Comune di Chiogga* [1995] ECR I-03257, 26 pastraipa.
[1124] 2000 m. kovo 16 d. ETT sprendimas C-395/96 P ir C-396/96 P *Compagnie maritime belge transports SA, Compagnie maritime belge SA ir Dafra-Lines A/S v. Komisija* [2000] ECR I-01365, 45 pastraipa.
[1125] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1.
[1126] Ridyard D., „Joint Dominance and the Oligopoly Blind Spot under the EC Merger Regulation“ [1992] *E.C.L.R.*161, pp. 161-164; Briones A., „Economic Assessment of Oligopolies under the Community Merger Control Regulation [1993] *E.C.L.R.*118, pp. 118-122.
[1127] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 120 pastraipa
[1128] Ten pat, 121 pastraipa.
[1129] Ten pat, 134 pastraipa.
[1130] Ten pat, 123 pastraipa.

dominuojančią padėtį, kuri žymiai paveiks veiksmingą konkurenciją ir, tikėtina, padarys reikšmingą žalą vartotojams“.[1131] Komisija manė, kad kolektyvinės dominuojančios padėties rinkoje susidarymui, yra būtini ūkio subjektų tarpusavio „ekonominiai ryšiai.“ Jiems atsirasti neužtenka struktūrinių rinkos pasikeitimų. Tokie ryšiai atsiranda sudarius sutartis ar vykdant jungtinę veiklą.[1132] Todėl sprendime, nustatant struktūrinius ryšius, buvo atsižvelgta ne tik į rinkos struktūrą, bet ir į *Nestle* ir *Perrier* sutartinius ryšius su kitais rinkos dalyviais.

Pirmą kartą ETT nagrinėjo klausimą, ar koncentracija gali būti uždrausta, jeigu jai įvykus rinkos dalyviai įgytų kolektyvinę dominuojančią padėtį, byloje *Prancūzija v. Komisija.*[1133] Šioje byloje teismas, atsižvelgdamas į tai, kad Koncentracijų reglamento tekstinis bei istorinis aiškinimas ir taikymas šiuo klausimu nėra išsamus, Reglamentą taikydamas teleologiškai, atsižvelgė į „jo tikslą ir bendrąją struktūrą“ ir nusprendė, kad „kolektyvinė dominuojanti padėtis patenka į Reglamento taikymo ribas“.[1134] ETT, paneigdamas generalinio advokato G. Tesauro nuomonę,[1135] pripažino Komisijos teisę uždrausti koncentraciją, kuri sukuria ar sustiprina ūkio subjektų kolektyvinę dominuojančią padėtį rinkoje. Teismo teigimu, būtina užtikrinti, kad konkurencija bendrojoje rinkoje nebūtų iškreipta, todėl turi būti galimybė uždrausti bet kokias koncentracijas, dėl kurių konkurencija rinkoje būtų žymiai apribota. Priešingu atveju Reglamento tikslai nebūtų pasiekti,[1136] nes siaura Reglamento teksto interpretacija reikštų, kad konkurencija bendrojoje rinkoje galėtų būti iškreipta. Todėl, jeigu koncentracijoje dalyvaujantys ūkio subjektai kartu su nedalyvaujančiaisiais įgytų galimybę žymiai apriboti veiksmingą konkurenciją, „ypač jeigu dėl tarpusavio sąveikos ryšių jie galėtų laikytis bendros politikos rinkoje ir elgtis aiškiai neatsižvelgdami į konkurentus, pirkėjus ir vartotojus“, [1137] tokia koncentracija būtų uždrausta. Manoma, kad būtų galimybė laikytis bendros politikos, jeigu rinkoje susidarytų tokios sąlygos, kurioms esant bendras elgesys rinkoje būtų *gana tikėtinas*.[1138] Elgesys gana tikėtinas, jeigu:

- koncentracijos dalyviai užimtų gana didelę stabilią rinkos dalį;

[1131] Ten pat, 131 pastraipa.
[1132] Europe Economics, *Study on Assessment Criteria for Distinguishing between Competitive and Dominant Oligopolies in Merger Control*, final report for the European Commission Enterprise Directorate General, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/oligopolies_study.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], p. 3.
[1133] 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375, 221 pastraipa.
[1134] 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375, 178 pastraipa.
[1135] Ten pat, 81-98 pastraipos. (Generalinio advokato G.Tesauro teigimu, Koncentracijų reglamento priėmimo metu nebuvo siekiama, kad būtų reglamentuotas kolektyvinis dominavimas, todėl teismas neturėtų aiškinti vertinimo taisyklę plečiamai).
[1136] Ten pat, 169-172 pastraipos.
[1137] Ten pat, 221 pastraipa.
[1138] Ten pat,, 246 pastraipa.

- dėl koncentracijos būtų reikšmingai padidinta užimama rinkos dalis;
- susidariusios rinkoje sąlygos, tikėtina, skatintų abipusę priklausomybę;
- tarp dalyvių egzistuotų struktūriniai ryšiai.

Nagrinėjamoje situacijoje, ETT, įvertinęs bylos faktines aplinkybes, panaikino Komisijos sprendimą[1139] dėl to, kad ji nesugebėjo įrodyti, jog esami struktūriniai ryšiai reikšmingai paveiktų rinkos dalyvių konkurencinį elgesį.[1140]

Minėtas ETT sprendimas taip pat reikšmingas tuo, kad jame pateikiamos išvados apie įpareigojimus koncentracijoje nedalyvaujantiems, tačiau kolektyviai dominuojantiems ūkio subjektams. Pagal Koncentracijų reglamentą įpareigojimai gali būti nustatyti tik koncentracijos dalyviams,[1141] tačiau, teismo teigimu, jeigu Reglamentas būtų taikomas „tik ūkio subjektams, dalyvaujantiems koncentracijoje, tai <...> būtų prarasta didelė Reglamento veiksmingumo dalis“.[1142] Todėl ūkio subjektams, tiesiogiai nedalyvaujantiems koncentracijoje, Komisija gali nustatyti įpareigojimus, jeigu būtų išaiškinta, kad jie kartu su koncentracijos dalyviais tampa kolektyvinio dominavimo subjektais.

PIT byloje *Gencor Ltd v. Komisija,* remdamasis ETT išvadomis, pateiktomis byloje *Prancūzija v. Komisija,* taip pat patvirtino, kad Reglamentas yra tinkamas galimoms kolektyvinio dominavimo situacijoms vertinti,[1143] ir detaliai paaiškino koncentracijų uždraudimo sąlygas. PIT teigimu, „neutralūs žodžiai, pateikti Reglamento 2 straipsnio 3 dalyje, automatiškai nepašalina iš jo taikymo ribų, kolektyvinės dominuojančios padėties sukūrimo ar sustiprinimo reguliavimo“.[1144] Nors koncentracijos dalyvis *Gencor* tvirtino, kad Reglamento priėmimo metu valstybės narės sąmoningai atsisakė reguliuoti koncentracijas, dėl kurių buvo sukuriama oligopolinė padėtis,[1145] tačiau teismas pareiškė nuomonę, kad valstybių narių išreikšta pozicija Reglamento priėmimo metu yra mažiau svarbi už Reglamento žodžius, tikslus ir bendrą struktūrą. Priėmus Reglamentą, valstybės narės, tokios kaip Prancūzija, Vokietija ir Jungtinė Karalystė, prarado savo kompetenciją kontroliuoti koncentracijas, kurios patenka į Reglamento reguliavimo sritį.[1146] Reglamentu siekiama reguliuoti visas Bendrijos lygio koncentracijas,

---

[1139] 1993 m. gruodžio 14 d. Komisijos sprendimas IV/M 308 *Kali & Salz/MdK/Treuhand* [1994] OL L186/38.
[1140] 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375.
[1141] Ten pat, 161 pastraipa.
[1142] Ten pat,, 171 pastraipa.
[1143] 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 148-151 pastraipos.
[1144] Ten pat, 126 pastraipa.
[1145] Ten pat, 113 ir 115 pastraipos (Gencor tvirtinimu, Koncentracijų Reglamente tikslingai nenumatytas kolektyvinio dominavimo reguliavimas, nes teisės akto išleidimo aplinkybės rodo, jog klausimas ar Reglamentas turi reguliuoti kolektyvinį dominavimą Valstybių Narių buvo iškeltas ir diskutuotas ir nepasiekus susitarimo pašalintas iš Reglamento taikymo ribų).
[1146] 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 128-131 pastraipos.

kurios yra nesuderinamos su neiškreiptos konkurencijos sistema,[1147] todėl stambios koncentracijos, sukuriančios oligopolinę padėtį rinkoje, neturėtų likti nekontroliuojamos.

Šioje byloje dvi įmonės *Gencor Ltd* (Pietų Afrika) ir *Lonrho Lic* (UK) ketino sujungti platinos grupės metalų (*PGM*) gavybos verslus. Komisija uždraudė koncentraciją dėl to, kad pasaulinėje rinkoje būtų sukurta sujungto ūkio subjekto ir *Anglo American Corporation of South Africa Ltd* (*AAC*) duopolija, nors jokių sutarčių ar kitų struktūrinių ryšių tarp dalyvių nebuvo.

Bendrijos teismas, patvirtindamas Komisijos sprendimą, pirmą kartą aiškiai pasakė, kad norint nustatyti kolektyvinį dominavimą nėra būtina, kad būtų „struktūrinės kilmės“ ryšiai.[1148] Tokie ryšiai yra tik pavyzdiniai.[1149] Teismo teigimu, pakanka, kad būtų tam tikra rinkos struktūra, kuri „gali susidaryti tik dėl egzistuojančių ekonominių ryšių <...> arba dėl oligopolinės rinkos struktūros, kurioje kiekvienas ūkio subjektas gali sužinoti apie bendrą interesą ir sudaryti sąlygas padidinti kainas be jokio susitarimo ar suderintos praktikos“. [1150] Pateikti teismo teiginiai rodo, kad svarbesni yra ekonominės kilmės ryšiai, t. y. ekonominės rinkos sąlygos, leidžiančios ūkio subjektams derinti savo veiksmus. Jie sudaro rinkos dalyviams sąlygas laikytis bendros politikos rinkoje ir veikti nepriklausomai nuo savo konkurentų, pirkėjų ir vartotojų.[1151] Nors teismas nepaaiškino skirtumo tarp struktūrinių ir ekonominių ryšių, tačiau tai, kad jais buvo remtasi sprendime, leidžia daryti prielaidą, jog ekonominiams ryšiams susidaryti pakanka tik griežtos oligopolinės rinkos struktūros su dalyvių tarpusavio priklausomybės ryšiais. Toks vertinimas yra ekonomiškai pagrįstas.[1152] Todėl vertinant koncentracijas, pagrindinė užduotis yra nustatyti, ar dėl koncentracijos atsiradę ryšiai tarp rinkos dalyvių verstų juos derinti savo veiksmus be jokio aiškaus susitarimo.[1153] Jeigu taip, tai visai nesvarbu, ar ryšiai yra grynai ekonominiai, susidarę dėl oligopolinės rinkos struktūros, ar struktūriniai, nustatyti ūkio subjektų tarpusavio susitarimais. Pakanka, kad suderinti veiksmai būtų labiausiai tikėtina pasekmė. Suderintų veiksmų atsiradimo tikimybė priklauso nuo rinkos koncentracijos laipsnio, skaidrumo, esamų prekių homogeniškumo.[1154] Rinkos dalyviai turi turėti „galimybę numatyti vienas kito elgesį“.[1155] Kiekvienas pardavėjas turi žinoti, kad jo „aktyvūs konkurencingi veiksmai, skirti

---

[1147] Ten pat, 148-151 pastraipos.
[1148] Ten pat, 273-284 pastraipos.
[1149] Ten pat, 273 pastraipa.
[1150] Ten pat, 277 pastraipa.
[1151] Ten pat, 200 pastraipa.
[1152] Elliott G.P., „The Gencor judgment: collective dominance, remedies and extraterritoriality under the Merger Regulation,“ [1999] 24 *E.L.Rev.* 638, p. 645; Motta M., „E.C.Merger Policy and the Airtours Case“ [2000] *E.C.L.R.*199, p. 204.
[1153] Verloop P., Landes V. (eds.), *Merger Control in Europe: EU, Member States and Accession States,* 4th ed., (London: Kluwer Law International, 2003), p. 49.
[1154] 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753, 276 pastraipa.
[1155] Ten pat, 276 pastraipa.

padidinti užimamą rinkos dalį, <...> išprovokuotų kitų [rinkos dalyvių] tokius pačius veiksmus, ir pastangos nesuteiktų jokios naudos“.[1156]

Tolesnis kolektyvinio dominavimo doktrinos plėtojimasis pastebimas vėlesnėse bylose. Byloje *Airtours* Komisija[1157] ir PIT[1158] nustatė sąlygas, kurioms esant gali susidaryti kolektyvinis dominavimas be jokių ūkio subjektų tarpusavio ryšių.

Byloje *Airtours/First Choice*[1159] Komisija uždraudė *Airtours* įsigyti *First Choice*. Jungtinėje Karalystėje trumpalaikių atostogų rinkoje *Airtours* ir *First Choice* pagal rinkoje užimamą padėtį atitinkamai buvo antra ir ketvirta įmonės. Komisija nustatė, kad įvykus koncentracijai, būtų sukurta dominuojanti triopolija, susidedanti iš sujungto ūkio subjekto *Airtours/First Choice* (32 proc. rinkos) ir kitų rinkos dalyvių: *Thomson* (27 proc. rinkos) ir *Thomas Cook* (20 proc. rinkos). Jos teigimu, įvykus koncentracijai, susidarytų rinkos struktūra, kuri paskatintų likusius rinkos dalyvius panaikinti ar sumažinti tarpusavio konkurenciją.

Komisija sprendimu siekė Koncentracijų reglamentą pritaikyti „nesuderintų oligopolijų“ vertinimui. Ji teigė, kad, „kolektyviniam dominavimui susidaryti nėra būtinas aktyvus veiksmų derinimas“,[1160] todėl nėra būtina, kad oligopolijos nariai elgtųsi kaip susitarę. „Pakanka, kad įvykus koncentracijai, oligopolijos nariams, veikiant atskirai, būtų naudinga prisitaikyti prie rinkos sąlygų taip, kad būtų gerokai sumažinta tarpusavio konkurencija ir dėl to jie veikdami galėtų aiškiai neatsižvelgti į konkurentus, pirkėjus ir vartotojus“.[1161] Taip pat nėra būtina, kad ūkio subjektai turėtų galimybę imtis atsakomųjų veiksmų, jeigu veiksmai nederinami. Jos teigimu, jeigu „sumažinus konkurencinius veiksmus, gaunami reikšmingi privalumai, [tai] prievarta nebūtina“. [1162]

Komisija, atsižvelgdama į didelį rinkos koncentracijos laipsnį ir padidėjusį rinkos skaidrumą, sumažėjusį mažesnių kelionių agentūrų ir potencialių konkurentų gebėjimą konkuruoti, padarė išvadą, kad likusiems trims pagrindiniams rinkos dalyviams būtų naudinga vengti tarpusavio konkurencijos ir derinti veiksmus.[1163] Toks Komisijos požiūris sukėlė nemažai diskusijų ir vertinimų tarp konkurencijos teisės žinovų ir ekonomistų.[1164] Diskusijos kilo dėl to, kad siekiant didesnio pelno, visada naudingiau derinti veiksmus, o ne konkuruoti, todėl tokių

[1156] Ten pat, 276 pastraipa.
[1157] 1999 m. rugsėjo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1524 *Airtours/First Choice* [2000] OL L93/1; Overd A., „After the Airtours Appeal“ [2002] *E.C.L.R.*375, pp. 375-377.
[1158] 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585, 62 pastraipa.
[1159] 1999 m. rugsėjo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1524 *Airtours/First Choice* [2000] OL L93/1.
[1160] Ten pat, 53 pastraipa.
[1161] Ten pat, 54 pastraipa.
[1162] Ten pat, 150 pastraipa.
[1163] Ten pat, 56 ir 158 pastraipos.
[1164] Dethmers F., „Collective Dominance Under EC Merger Control - After Airtours and the Introduction of Unilateral Effects is There Still a Future for Collective Dominante?“ [2005] *E.C.L.R.* 638, pp. 638-649; Nikpay A., Houwen F., „Tour de Force or a Little Local Turbulence? A Heretical View on the Airtours Judgment“ [2003] *E.C.L.R.*193, pp. 193-202.

ketinimų galima tikėtis kiekvienoje rinkoje. Tačiau ne kiekvienoje rinkoje tokius ketinimus galima įgyvendinti.

PIT byloje *Airtour v. Komisija*[1165] sutiko, kad oligopolinėje rinkoje dėl įvykusios koncentracijos gali susidaryti kolektyvinė dominuojanti padėtis be jokio ūkio subjektų veiksmų derinimo. Tokioje rinkoje kiekvienas oligopolijos narys, žinodamas bendrus siekius ir norėdamas parduoti prekes aukštesnėmis kainomis, „galėtų, [jam būtų] ekonomiškai naudinga, nuolat laikytis bendros politikos rinkoje ir [jis] teiktų [tam] pirmenybę nesiekdamas susitarti ar derinti veiksmų pagal EB Sutarties 81 straipsnį ir nepalikdamas galimybės veiksmingai reaguoti esamiems ar potencialiems konkurentams, pirkėjams ar vartotojams.“ [1166] Tačiau teismas panaikino Komisijos sprendimą, nes ji blogai įvertinto faktines bylos aplinkybes ir savo išvadų nepatvirtino „įtikinamais įrodymais“.[1167] PIT nuomone, Komisija nepagrįstai nustatė, kad likusios trys kelionių agentūros tarpusavyje nekonkuruos.[1168] Teismo teigimu, būtina įrodyti, kad bendri veiksmai būtų ne tik ekonomiškai prasmingi, bet ir gyvybingi. Gyvybingumui užtikrinti turi būti pakankamai skaidri rinka, tinkamos atsakomosios priemonės ir gebėjimas pasipriešinti konkurentų ir pirkėjų spaudimui.[1169]

Esamas *rinkos skaidrumas* turi būti toks, kad kiekvienas oligopolijos narys galėtų tiksliai ir greitai sužinoti būsimą konkurentų elgesį. Kiekvienas narys turi ne tik žinoti, kad vieningas elgesys rinkoje yra pelningas visiems, bet ir turėti galimybę patikrinti, ar kitas narys elgiasi taip pat. Tik turėdami galimybę kontroliuoti vienas kito elgesį, oligopolijos nariai galėtų laiku nustatyti konkurentų apgaulę ir imtis atsakomųjų veiksmų.

Ilgalaikiam veiksmų derinimui yra būtinos *atsakomosios priemonės*, kurios skatintų rinkoje laikytis vieningų veiksmų. Kiekvienas oligopolijos narys turi suprasti, kad jo aktyvūs veiksmai, kuriais siekiama padidinti užimamą rinkos dalį, išprovokuotų jam nenaudingus konkurentų veiksmus. Priemonės neturi būti griežtos. Gana, kad jos būtų *patikimos* ir pakankamos, kad bet kuris oligopolijos narys neturėtų ketinimo sukčiauti ar elgtis skirtingai.[1170] Teismo teigimu, Komisija, kad nustatytų, jog suderinti veiksmai yra tikėtini ir ilgalaikiai, turi surinkti pakankamai įtikinamų įrodymų,[1171] nors galimam sukčiavimui nustatyti nereikia tikslaus santykio tarp kainos ir naudos matematinio paskaičiavimo.

Reiktų pripažinti, kad pateiktas teismo požiūris nepaaiškina, kaip atsakomosios priemonės turėtų būti nustatomos praktikoje. Galima sutikti su A. Nikpay ir F. Houweno nuomonėmis, kad klausimas galėjo būti paliktas atviras dėl to, kad nenorėta apriboti Komisijos veiksmų šioje

---

[1165] 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585.
[1166] Ten pat, 61 pastraipa.
[1167] Ten pat, 294 pastraipa.
[1168] Ten pat, 293 pastraipa.
[1169] Ten pat, 62 pastraipa.
[1170] Ten pat, 195 pastraipa.
[1171] Ten pat, 294 pastraipa.

doktrinos raidos stadijoje.[1172] Papildomai reikėtų pažymėti, kad atsakomosios priemonės, priešingai nei mano Komisija, yra būtinos suderintiems veiksmams nustatyti. Galima manyti, kad ūkio subjektai nuolat derins veiksmus tik tada, kai tikėsis „sulaukti bausmės to nedarydami“.[1173] Kai kuriais atvejais gali būti, kad atsakomosios priemonės bus patikimos vien dėl pakankamo rinkos skaidrumo. Atsakomųjų veiksmų veiksmingumui pagrįsti gali užtekti tik pavojaus, kad sukčiavimas gali išprovokuoti suderintų veiksmų panaikinimą. [1174] Tačiau toks požiūris tinka ne visada.

Oligopolijos nariai taip pat turi gebėti *atsilaikyti konkurentų ir pirkėjų spaudimui.* Esamų ir potencialių konkurentų bei pirkėjų numanoma reakcija turi nepanaikinti laukiamų bendro elgesio rezultatų.

Visos minėtos sąlygos turi būti įvykdytos. Jeigu bent viena iš sąlygų nėra įvykdoma, kolektyvinis dominavimas nebus nustatytas. Toks PIT vertinimas, priešingai nei Komisijos, yra suderinamas su ekonomikos teorija. Jis patvirtina, kad kolektyvinio dominavimo vertinimas – tai spėjamų oligopolinių veiksmų rizikos vertinimas.[1175]

Taip pat reikėtų pažymėti, kad teismas *Airtour v. Komisija* sprendime nurodė, jog kolektyviniam ūkio subjektų dominavimui susidaryti, būtini reikšmingi pokyčiai rinkos struktūroje. Nesant žymių konkurencijos pasikeitimų, koncentracija turėtų būti leidžiama. Be to, Komisija, nustatydama ūkio subjektų reakciją į naują situaciją rinkoje, negali remtis ūkio subjektų buvusiais ketinimais ir ankstesniu elgesiu.[1176] Tačiau toks reikalavimas yra nevisiškai pagrįstas vertikalių ar konglomeratinių koncentracijų vertinimo atveju. Kadangi įvykus nehorizontaliai koncentracijai, pokyčiai rinkos struktūroje susidaro tik po tam tikro laiko, tai vertinant tokias koncentracijas, turėtų būti galima remtis ankstesniais koncentracijos dalyvių ketinimais ir jų elgesiu rinkoje.

Vėlesniuose Komisijos sprendimuose, kuriuose nagrinėjamas galimas veiksmų derinimas, tikėtina, atsižvelgiant į PIT analitinį požiūrį,[1177] pirmenybė teikiama *Airtours* taisyklei ir patvirtinama atsakomųjų veiksmų svarba.[1178] Komisijos teigimu, yra „didesnė tikimybė, kad

---

[1172] Nikpay A., Houwen F., „Tour de Force or a Little Local Turbulence? A Heretical View on the Airtours Judgment“ [2003] *E.C.L.R.*193, p. 199.
[1173] Motta M., „E.C.Merger Policy and the Airtours Case“ [2000] *E.C.L.R.*199, p. 119.
[1174] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), pp.199-249.
[1175] Langer J., „The Airtours Judgment: A Welcome Lecture on Oligopolies, Economics and Joint Dominance,“ [2003] 1 *Colum. J. Eur. L.*105, p. 110.
[1176] 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585, 160-180 pastraipos.
[1177] 2002 m. balandžio 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2690 *Solvay/Montedison-Ausimont;* Spaventa E., „Case T-342/99, Aitours plc v. Commission, Judgment of the Court of First Instance of 6 June 2002“ [2002] 39 *C.M.L. Rev.* 1171, pp. 1171-1185.
[1178] 2000 m. kovo 14 d. COMP/M.1663 *Alcan/Alusuisse* [2002] OL L90/1; 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2389 *Shell/Dea* [2003] OL L15/35; 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2498 *UPM-Kymmene/Haindl* [2002] OL L233/38; 1999 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas

veiksmai bus derinami, jei konkurentai gali lengvai sužinoti, kaip derinimas turi vykti. Veiksmus derinantys ūkio subjektai turi vienodai suprasti, kokie veiksmai būtų laikomi tinkamais veiksmams derinti, o kokie – ne“.[1179] Veiksmų derinimui užtikrinti reikalinga nukrypimų kontrolė,[1180] veiksmingos atsakomosios priemonės.[1181] Pirkėjų ar konkurentų veiksmai turi būti nepakankami panaikinti suderintą elgesį.[1182]

Komisijos tyrimą, kuriame, įvykus koncentracijai, nagrinėjami tikėtini suderinti veiksmai, galima suskaidyti į tris žingsnius. Kiekviename žingsnyje, atsižvelgiant į konkrečias faktines aplinkybes, nustatomas rinkos struktūros tinkamumas veiksmams derinti, suderintų veiksmų tikimybė ir suderintų veiksmų gyvybingumas. (3 lentelė)

Lentelė Nr. 3. Rinkos tinkamumo veiksmams derinti, suderintų veiksmų tikimybės ir gyvybingumo nustatymas

Žingsniai	Reikšmingos faktinės aplinkybės
Nustatoma dėl koncentracijos susidariusi rinkos struktūra ir oligopolijos nariai	Aukštas koncentracijos lygis su stambiomis keliems savininkams priklausančiomis rinkos dalimis,[1183] užimamų rinkos dalių simetrija /asimetrija,[1184] sąnaudų simetrija,[1185] sąnaudų poreikis,[1186]struktūriniai ryšiai tarp konkurentų,[1187] prekių homogeniškumas,[1188] žemas inovacijų lygis,[1189] kainų/paklausos neelastingumas,[1190] rinkos subrendimas,[1191] rinkos sustingimas,[1192] pasiūlos koncentruotumas.[1193]

IV/M.1383 Exxon/Mobil [2004] OL L103/1; 2000 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1882 *Pirelli/BICC* [2003] OL L70/35.

[1179] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 41 pastraipa.

[1180] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 49-51 pastraipos.

[1181] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 52-55 pastraipos.

[1182] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 56-60 pastraipos.

[1183] 1995 m. vasario 14 d. Komisijos sprendimas IV/M.477 Mercedes Benz/Kässbohrer [1995] OL L 211/1

[1184] Europe Economics, *Study on Assessment Criteria for Distinguishing between Competitive and Dominant Oligopolies in Merger Control,* final report for the European Commission Enterprise Directorate General, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/oligopolies_study.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], pp. 72 ir 80; 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2389 *Shell/Dea* [2003] OL L15/35, 52 pastraipa; 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2533 *BP/E.ON* [2002] OL L276/31, 42 pastraipa.

[1185] 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2389 *Shell/Dea* [2003] OL L15/35, 52 pastraipa; 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2533 *BP/E.ON* [2002] OL L276/31, 42 pastraipa.

[1186] Verloop P., Landes V. (eds.), *Merger Control in Europe: EU, Member States and Accession States,* 4th ed., (London: Kluwer Law International, 2003), p. 50.

[1187] 1993 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.358 *Pilkington-Techint / SIV* [1994] OL L158/24; 1993 m. gruodžio 14 d. Komisijos sprendimas IV/M 308 *Kali & Salz/MdK/Treuhand* [1994] OL L186/38;

[1188] 1999 m. liepos 13 d. Komisijos sprendimas IV/M. 1517 *Rhodia/Donau Chemie/Albright & Wilson,* 52 pastraipa; 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2389 *Shell/Dea* [2003] OL L15/35, 52 pastraipa; 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2533 *BP/E.ON* [2002] OL L276/31, 42 pastraipa.

[1189] Europe Economics, *Study on Assessment Criteria for Distinguishing between Competitive and Dominant Oligopolies in Merger Control,* final report for the European Commission Enterprise Directorate General, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/oligopolies_study.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], p. 79 (Suderintų veiksmų tikimybė yra didesnė rinkose, kuriose technologijos subrendusios, maža naujų atsiradimo tikimybė, rinkos dalyviai gerai jas supranta); 1993 m. gruodžio 14 d. Komisijos sprendimas IV/M 308 *Kali & Salz/MdK/Treuhand* [1994] OL L186/38 (subrendusi potašo rinka pasireiškia homogeniškomis prekėmis); 1993 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.358 *Pilkington-Techint / SIV* [1994] OL L158/24 (nustatytas aukštas produkto heterogeniškumas ir naujovių atsiradimo lygis);

[1190] Europe Economics, *Study on Assessment Criteria for Distinguishing between Competitive and Dominant Oligopolies in Merger Control,* final report for the European Commission Enterprise Directorate General, [2001]

Nustatoma elgesio, žalingo konkurencijai, tikimybė ir rinkos tinkamumas oligopoliniam dominavimui	Rinkos skaidrumas,[1194] daugybiniai rinkos dalyvių kontaktai;[1195] vertikali integracija, gamybos apimtys, galimybė pakeisti gamybos apimtis;[1196] aktuali ar potenciali konkurencija.[1197]kainų skaidrumas, anksčiau buvęs, konkurencijai žalingas elgesys, didelės patekimo kliūtys ir potencialių konkurentų nebuvimas, esama perkamoji galia,[1198]
Nustatomas suderintų veiksmų gyvybingumas ir konkurencijos ribojimai, likę įvykus koncentracijai	Nukrypimo nuo suderinto elgesio pastebimumas ir atsakomųjų veiksmų veiksmingumas.[1199]

Nustatant ūkio subjektų kolektyvinį dominavimą oligopolinėje rinkoje, pirmiausia nustatoma rinkos struktūra, kuri susidarytų įvykus koncentracijai, ir būsimi oligopolijos nariai.

Antrame žingsnyje nustatoma elgesio, žalingo konkurencijai, tikimybė. Tiriama, ar rinka yra tinkama veiksmams derinti. Rinkose, kurios yra skaidrios, santykinai lėtai plėtojasi (lėtas augimas, mažas inovacijų lygis, homogeniškos prekės), didelės patekimo į jas kliūtys, yra didesnė kolektyvinio dominavimo tikimybė. Tokiose rinkose dažniausiai būna paprasta kontroliuoti konkurentų veiksmus ir laiku imtis atsakomųjų veiksmų. Rinkose, kurios plėtojasi greitai, yra neskaidrios, konkuruojama daugelyje veiklos sričių, yra žemi patekimo į jas barjerai, konkurentų elgesį galima nustatyti tik pavieniais atvejais.[1200]

<http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/oligopolies_study.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], p. 72, 83 (neelastinga paklausa skatina oligopolijos narius pakelti kainas); 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2389 *Shell/Dea* [2003] OL L15/35, 52 pastraipa; 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2533 *BP/E.ON* [2002] OL L276/31, 42 pastraipa.

[1191] Verloop P., Landes V. (eds.), *Merger Control in Europe: EU, Member States and Accession States,* 4th ed., (London: Kluwer Law International, 2003), p. 50;

[1192] 1994 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.315 *Mannesmann /Valourec/Ilva* [1994] OL L 102/15, (neelastinga paklausa skatina oligopolijos narius derinti veiksmus);

[1193] 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2389 *Shell/Dea* [2003] OL L15/35, 52 pastraipa; 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2533 *BP/E.ON* [2002] OL L276/31, 42 pastraipa.

[1194] Europe Economics, *Study on Assessment Criteria for Distinguishing between Competitive and Dominant Oligopolies in Merger Control,* final report for the European Commission Enterprise Directorate General, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/oligopolies_study.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], p. 72.

[1195] Ten pat, p. 85 (Daugybiniai kontaktai rinkoje sudaro sąlygas ūkio subjektams gauti papildomą informaciją apie jų konkurentus ir laiku imtis atsakomųjų veiksmų).

[1196] Ten pat, p. 86 (Pardavimų apimtys gali būti lengvai padidinamos, jeigu yra mažoms sąnaudos. Dėl to būna didesnis noras nukrypti nuo bendro elgesio. Tačiau, taip pat dėl to yra lengviau nubausti suderintų veiksmų nesilaikantį ūkio subjektą).

[1197] Ten pat, p. 85 (veiksmų derinimas gali nepavykti, jeigu yra grupė mažų ar nepaklusnių konkurentų, kurie atsisako derinti veiksmus).

[1198] 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2389 *Shell/Dea* [2003] OL L15/35, 52 pastraipa; 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2533 *BP/E.ON* [2002] OL L276/31, 42 pastraipa.

[1199] 1993 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.358 *Pilkington-Techint / SIV* [1994] OL L158/24; 2000 m. kovo 14 d. COMP/M.1663 *Alcan/Alusuisse* [2002] OL L90/1; 2001 m. birželio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2201 *MAN/Auwärter* [2002] OL L116/35; 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2498 *UPM-Kymmene/Haindl* [2002] OL L233/38; 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2389 *Shell/Dea* [2003] OL L15/35; 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2533 *BP/E.ON* [2002] OL L276/31.

[1200] Europe Economics, *Study on Assessment Criteria for Distinguishing between Competitive and Dominant Oligopolies in Merger Control,* final report for the European Commission Enterprise Directorate General, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/oligopolies_study.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], p. 71.

Trečiame žingsnyje nustatoma, ar suderinti veiksmai, įvykus koncentracijai, būtų ilgalaikiai ir gyvybingi. Nagrinėjama, ar konkurentai gebėtų ir ketintų nederinti veiksmų, ar rinkos dalyviai (pirkėjai, esami ir potencialūs konkurentai), kurie nedalyvautų derinant veiksmus, gebėtų ir ketintų trukdyti derinti juos.[1201]

Lentelėje pateiktas sąrašas nėra baigtinis. Kad būtų nustatytas kolektyvinis dominavimas, visos lentelėje minimos faktinės aplinkybės nėra būtinos. Konkrečioje situacijoje taip pat gali skirtis jų svarba. Vienoje situacijoje gali būti svarbesnės vienos, kitoje – kitos.[1202] Pavyzdžiui, jeigu kainų nustatymas nėra skaidrus, tai nepriklausomai nuo to, ar rinka būtų santykinai stabili, yra mažai tikėtina, kad rinkos skaidrumas būtų pakankamas veiksmams derinti.

Taip pat reikėtų pažymėti, kad Komisija, tirdama galimą kolektyvinio dominavimo susidarymą, kartais naudoja tyrimo metodus, kurie skiriasi nuo PIT pateikto byloje *Airtour v. Komisija*. Pavyzdžiui, sprendime *MCI WorldCom/Sprint*[1203] Komisija uždraudė dviejų telekomunikacijos įmonių, veikiančių internetinės sąsajos, pasaulinės telekomunikacijos paslaugų ir tarptautinės telefonijos paslaugų rinkose, sujungimą. Išvardijusi įprastas aplinkybes, kurios sąlygoja ūkio subjektų kolektyvinės dominuojančios padėties sukūrimą ar sustiprinimą, tokias kaip produkto homogeniškumas, užimamos rinkos dalies stabilumas ir vienodumas, sąnaudų vienodumas, patekimo į rinką kliūčių buvimas, paklausos sustingimas ar neelastingumas technologijų subrendimas,[1204] pažymėjo, kad šios aplinkybės yra tik „svarbi priemonė, sprendžiant keturis pagrindinius klausimus, kurie susiję su kolektyvinio dominavimo nustatymu“:[1205]

- Ar rinkos dalyviai turi poreikį derinti veiksmus?
- Ar paprasta rinkos dalyviams kontroliuoti kitų rinkos dalyvių veiksmus rinkoje?
- Ar rinkos dalyviams nėra naudinga nesilaikyti suderintų veiksmų?
- Ar paklausa gali trukdyti derinti veiksmus?

Atsakymai į šiuos klausimus leidžia nustatyti galimo suderinto elgesio riziką įvykus koncentracijai. Tačiau šių klausimų ištyrimas nesudaro sąlygų iki galo įvertinti suderintų veiksmų ilgalaikiškumą ir gyvybingumą. Nagrinėjamas tik vienas klausimas: kiek *paklausa* gali trukdyti ūkio subjektams derinti veiksmus? Tačiau veiksmų ilgalaikiškumo nelemia tik esama paklausa. Kaip minėta anksčiau, įtaką daro ir veiksmus derinant nedalyvaujančių ar potencialių konkurentų gebėjimai ir ketinimai neleisti ūkio subjektams elgtis suderintai. Šis klausimas ypač

[1201] 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2498 *UPM-Kymmene/Haindl* [2002] OL L233/38; 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2499 *Norske Skog/Parenco/ Walsum.*

[1202] Dethmers F., „Collective Dominance Under EC Merger Control - After Airtours and the Introduction of Unilateral Effects is There Still a Future for Collective Dominante?“ [2005] *E.C.L.R.* 638, p. 642.

[1203] 2000 m. birželio 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1741 *MCI WorldCom/Sprint* [2003] OL L300/1.

[1204] Ten pat, 258 pastraipa.

[1205] Ten pat, 259 pastraipa.

aktualus vertinant vertikalias ir konglomeratines koncentracijas. Tyrimas gali būti nepilnas ir jo gali neužtekti žalingoms pasekmėms nustatyti.

Baigiant kolektyvinio dominavimo klausimo nagrinėjimą, reikėtų paminėti, kad Komisijos ir EB teismų sprendimų apžvalga nepateikia aiškaus atsakymo, kiek ūkio subjektų gali kolektyviai dominuoti. Ekonomikos teorijoje taip pat apibendrintai teigiama, kad rinkos galia gali bendrai naudotis du ar daugiau ūkio subjektų.[1206] Tvirtai galima teigti tik viena – kad koncentracijos metu gali būti sukurta ar sustiprinta dviejų ūkio subjektų bendra dominuojanti padėtis. Komisija vertino koncentracijas, kuriose buvo tiriama galima trijų ir daugiau ūkio subjektų dominuojanti padėtis, bet nebuvo jų uždraudusi.[1207] Pavyzdžiui, sprendime *Enso/Stora*[1208] Komisija svarstė, ar trijų ūkio subjektų, užimančių apie 60 proc. rinkos, suderinta veikla gali sudaryti kolektyvinę dominuojančią padėtį laikraštinio popieriaus rinkoje ir ar penkių ūkio subjektų, užimančių apie 80 proc. rinkos, suderinta veikla gali sudaryti kolektyvinę dominuojančią padėtį naujienų spausdinimo rinkoje. Komisija padarė išvadą, kad tokios pasekmės neįmanomos tik dėl nepakankamo rinkos skaidrumo.

Tačiau Komisija, byloje *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand* vertindama dviejų iš vadinamojo „Didžiojo šešeto“[1209] audito įmonių sujungimą, apie galimą oligopolijos narių skaičių pasakė, kad „kolektyvinis dominavimas, apimantis daugiau nei tris ar keturis pardavėjus, yra mažai tikėtinas <...> dėl tarpusavio ryšių sudėtingumo ir dėl to esančio ketinimo nesilaikyti [suderintų veiksmų]. Tokia situacija nebus ilgą laiką stabili ir gyvybinga“.[1210] Toks Komisijos sprendimas tik iš dalies suderinamas su ekonomikos teorija, nes, kaip jau minėta, ekonomikos teorijoje nurodyta, kad kolektyvinę dominuojančią padėtį gali įgyti ir daugiau nei du ūkio subjektai. Tikėtina, kad toks Komisijos sprendimas priimtas atsižvelgiant į konkrečias bylos faktines aplinkybes, ir esant kitoms faktinėms aplinkybėms sprendimas būtų kitoks. Tai galima tvirtinti atsižvelgiant, kad vėlesnėse bylose nagrinėtas didesnis kolektyvinio dominavimo dalyvių skaičius.[1211]

Kadangi sprendimų praktika nepatvirtina tik dviejų ūkio subjektų galimybės įgyti kolektyvinę dominuojančią padėtį, tai ateityje gali būti Komisijos sprendimų, kuriuose bus

---

[1206] Europe Economics, *Study on Assessment Criteria for Distinguishing between Competitive and Dominant Oligopolies in Merger Control,* final report for the European Commission Enterprise Directorate General, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/oligopolies_study.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], p. 74.
[1207] 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2498 *UPM-Kymmene/Haindl* [2002] OL L233/38; 1993 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.358 *Pilkington-Techint / SIV* [1994] OL L158/24; 1992 m. balandžio 27 d. Komisijos sprendimas IV/M.202 *Thorn EMI/Virgin Music [*1992] OL C120; 1992 m. rugsėjo 25 d. Komisijos sprendimas IV/M.258 *CCIE/GTE* [1992] O.J. C258/15.
[1208] 1998 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1225 *Enso/Stora* [1999] OL L254/9.
[1209] 1998 m. gegužės 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.1016 *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand* [1999] OL L50/27 (KPMG, Ernst & Young, Arthur Andersen, Deloitte Touche Tohmatsui).
[1210] Ten pat, 103 pastraipa.
[1211] 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2498 *UPM-Kymmene/Haindl* [2002] OL L233/38; 1998 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1225 *Enso/Stora* [1999] OL L254/9; 1999 m. rugsėjo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1524 *Airtours/First Choice* [2000] OL L93/1.

nustatyta, kad įvykus koncentracijai rinkoje susidarė daugiau negu dviejų ūkio subjektų kolektyvinis dominavimas.

7.3. Aplinkybės, turinčios reikšmės ūkio subjekto galios rinkoje dydžiui

Komisijos ir Bendrijos teismų sprendimuose, kuriuose tirtos vertikalių ir konglomeratinių koncentracijų pasekmės konkurencijai, vertinimas atliktas atsižvelgiant į konkrečios rinkos savybes, vertikaliai susijusiose ar gretimose rinkose esančią ir potencialią konkurenciją, koncentracijos dalyvių perkamąją galią bei kompensacinę pirkėjo galią. Apibendrinant sprendimų praktiką, galima pasakyti, kad nė viena iš minėtų aplinkybių savaime nenulemia sprendimo rezultato, kiekvienos iš jų įtaka skirtinga ir svarba priklauso nuo konkrečios nagrinėjamos situacijos.

7.3.1. Rinkos savybės

Kiekviena rinka yra unikali, todėl nustatant poveikį konkurencijai „atsižvelgiama į rinkos savybes“. Pavyzdžiui, nagrinėjama, „ar rinka yra labai dinamiška, ar rinkos struktūra dėl atsirandančių naujovių ar plėtros yra nestabili“.[1212] Vertinant reikšmės turi rinkos subrendimo lygis,[1213] paklausos tendencijos,[1214] technologijų raida, didelių pradedamo verslo sąnaudų buvimas, geografinės ir prekės rinkų užpildymo laipsnis, techninių standartų harmonizavimas, viešųjų pirkimų direktyvų įgyvendinimo poveikis[1215] ir kita.

Vertinant dėmesys turi būti skiriamas ne tik koncentracijos metu esančioms aplinkybėms ir jų įtakai, bet ir šių aplinkybių pokyčiams, kuriuos galima numatyti pagal spėjamas rinkos plėtojimosi tendencijas. Komisija pripažino rinkos kitimo reikšmę teigdama, kad „nustatytos rinkos dalys gali būti tikslinamos taip, kad atspindėtų <...> būsimus pokyčius rinkoje“.[1216] Nustatant koncentracijos poveikį veiksmingai konkurencijai, lyginamos galimos rinkos plėtojimosi tendencijos tiek įvykus koncentracijai, tiek be jos.

Jeigu rinka plečiasi, naujų dalyvių atėjimas į rinką yra labai tikėtinas. Dėl to koncentracijos dalyvių užimama didelė rinkos dalis gali neatspindėti jų turimos galios rinkoje. Pavyzdžiui, sprendime *Gerling/NCM*[1217] Komisija padarė išvadą, kad sujungta grupė, turėdama

---

[1212] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 15 pastraipa.
[1213] 1987 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimai IV/30.787 ir 31.488 *Eurofix-Bauco v. Hilti Eurofix-Bauco/Hilti* [1988] OL L65/19, 69 pastraipa; apeliacija: 1991 m. gruodžio 12 d. PIT sprendimas T-30/89 *Hilti AG v. Komisija* [1991] ECR II-01439; patvirtintas: 1994 m. kovo 2 d. ETT sprendimas C-53/92 P *Hilti AG v. Komisija* [1994] ECR I-00667.
[1214] Žr. išnašą 5 : Koncentracijų reglamentas 139/2004, 2 straipsnio 1dalies b punktas.
[1215] Goyder D.G., *EC Competition Law,* 4th ed., (New York: Oxford university press, 2003), p.363.
[1216] 2000 m. liepos 26 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1806 *AstraZeneca/Novartis* [2004] OL L110/1, 150 ir 415 pastraipos.
[1217] 2001 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2602 *Gerling/NCM.*

nuo 60 iki 70 proc. rinkos dalies, neturi didelės galios rinkoje, nes rinkos augimas per pastaruosius penkerius metus nuo 60 iki 65 proc. skatino naujų dalyvių atėjimą į rinką, ir jie per trumpą laikotarpį įgijo reikšmingas rinkos dalis.[1218] Jeigu rinka stabili ar traukiasi, naujo dalyvio atėjimas į rinką yra mažiau tikėtinas, nes jis turėtų perimti verslą iš esančio pardavėjo. Todėl esant stabiliai rinkai, galima lengviau numatyti padėtį, būsiančią rinkoje ateityje.

Pokyčiams rinkoje turi reikšmės EB teisės aktų harmonizavimas. Pavyzdžiui, sprendime *Bayer/Aventis Crop Science*[1219] Komisija, nustatydama rinką, atsižvelgė į EB direktyvos, kuria buvo uždraustas nemažas skaičius žalingų augalų apsaugos priemonių, įtaką.

Nehorizontalių koncentracijų nauda ir žala nemažai priklauso ne tik nuo rinkos subrendimo laipsnio, bet ir nuo rinkos koncentruotumo lygio. Koncentruotumo lygis parodo, kiek stambių ūkio subjektų yra pasidaliję rinką. Šie duomenys leidžia palyginti sujungtos grupės užimamą rinkos dalį su artimiausių konkurentų užimamomis dalimis. Jeigu konkurentai labai smulkūs, yra didesnė tikimybė, kad sujungta grupė turės didelę rinkos galią. Dažniausiai rinkos koncentruotumui nustatyti naudojami trys vertinimo rodikliai: *Herfindahlio-Hirschmano indeksas* (HHI),[1220] *koncentruotumo santykis* (KS),[1221] *Lernerio indeksas,*[1222] *Rosenbluth indeksas,*[1223] *Maurel-Sedillot* modelis[1224] ir kiti. Koks rodiklis pasirenkamas konkrečiu atveju, priklauso nuo tam tikrų rinkos savybių. Vertinant koncentracijas, šiek tiek rečiau naudojamas *Lernerio indeksas,* nes praktikoje sunku gauti patikimų duomenų. Be to, vertinimo metu daugiausia dėmesio skiriama ne tam, kiek kainos, įvykus koncentracijai, skirsis nuo kainų, kurios būtų esant idealiai konkurencijai, bet kiek jos skirsis nuo kainų, buvusių rinkoje iki koncentracijos.

[1218] Ten pat, 44 ir 45 pastraipos.

[1219] 2002 m. balandžio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/.2547 *Bayer/Aventis Crop Science* [2004] OL L107/1, 22 pastraipa.

[1220] HHI parodo ūkio subjektų santykinį dydį rinkoje. Jis apskaičiuojamas sumuojant kiekvieno rinkos dalyvio turimas rinkos dalis (procentais), pakėlus jas kvadratu. Pvz., rinkoje yra penki tiekėjai A B C D ir E, kurių kiekvienas atitinkamai užima 30, 20, 20, 18, ir 12 procentų rinkos. Jeigu A ir B sujungiami, tai HHI rinkoje iki koncentracijos bus 2168, o po jos 3368. Netinka naudoti, jeigu koncentracijoje dalyvauja, potencialūs konkurentai.// Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 225.

[1221] Parodo stambiausių rinkos dalyvių bendrai užimamą rinkos dalį. (Pvz., KS4 – keturių dalyvių bendrai užimama rinkos dalis). Rodiklis naudotas sprendimuose: 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1693 *Alcoa/Reynolds* [2002] OL L58/25, 21 pastraipa; 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2498 *UPM-Kymmene/Haindl* [2002] OL L233/38, 115 pastraipa.

[1222] *Lerner Index*: kaina – ribinės sąnaudos / kaina. Suteikia informaciją, kiek konkreti rinka yra nutolusi nuo idealios konkurencijos sąlygų. Idealios konkurencijos sąlygomis rodiklis lygus nuliui.//Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 225.

[1223] *Rosenbluth* indekso pagalba apskaičiuojamas rinkos koncentracijos lygis, įvertinant atskirų ūkio subjektų užimamų rinkos dalių pokitį ir jų vietą rinkoje.// Stanikūnas R., *Konkurencijos politika: teorija ir praktika,* (Vilnius: TEV, 2009), pp.183-184.

[1224] *Maurel-Sedillot* modelio pagalba apskaičiuojamas rinkos koncentracijos lygis, įvertinant stambiausio rinkos dalyvio augimo greitumą. // Stanikūnas R., *Konkurencijos politika: teorija ir praktika,* (Vilnius: TEV, 2009), p.185.

7.3.2. Potenciali konkurencija

Sujungta grupė neįgytų didelės galios rinkoje, jeigu konkurentai suteiktų ar nedelsiant galėtų suteikti sujungtos grupės pirkėjams galimybę pasirinkti, kur įsigyti prekes, ir jų veikla turėtų žymų ribojantį poveikį sujungtos grupės elgesiui. Komisijos teigimu, potenciali konkurencija „vaidina reikšmingą vaidmenį vertinant koncentracijas“.[1225] Jos nuomone, „yra būtina ištirti, ar spaudimas <...> [konkurentų] gali stipriai varžyti sujungto ūkio subjekto konkurencinį elgesį“. Pavyzdžiui, sprendime *Aérospatiale/MBB* Komisija, nepaisydama to, kad koncentracijos dalyviai turėjo 70 proc. EB rinkos, leido vykdyti koncentraciją todėl, kad civilinių malūnsparnių pardavimo rinkoje buvo stiprus potencialių konkurentų iš JAV poveikis.[1226]

Įvertinti potencialią konkurenciją, vadinasi, nustatyti galimų konkurentų reakciją į sujungtos grupės pastangas pasinaudoti turima galia rinkoje.[1227] Potenciali konkurencija egzistuoja, jeigu yra tikėtinas naujų rinkos dalyvių atėjimas iš kitos prekės ar geografinės rinkos arba yra galimybė padidinti esamų konkurentų gamybos ar pardavimų apimtis.[1228] Jos veiksmingumas priklauso nuo konkrečių veiksnių ir aplinkybių,[1229] kurios nagrinėjamos toliau.

7.3.2.1. Galimas konkurentų atėjimas iš kitos prekės ar geografinės rinkos

Nepriklausomai nuo to, kad sujungtas ūkio subjektas įgytų didelę rinkos dalį, koncentracija būtų leidžiama, jeigu bet kokius ūkio subjekto veiksmus, skirtus padidinti prekių kainas, sumažinti jų kokybę ar pasirinkimą, suvaržytų į rinką atėjęs naujas konkurentas. Komisijos teigimu, koncentracija, kuri sukurtų dominuojančią padėtį, „gali būti suderinama su bendrąja rinka, <...> jeigu yra aiškūs įrodymai, kad ši padėtis yra laikina ir bus greitai panaikinta, esant didelei naujo stipraus dalyvio atėjimo tikimybei“.[1230] Pavyzdžiui, Komisija sprendime *Aérospatiale-Alenia/de Havilland* nustatė, kad naujų rinkos dalyvių atėjimo tikimybė yra maža, nes lėktuvų rinka yra subrendusi, atėjimui į rinką reikalingos didelės nesusigrąžinamos investicijos, tyrimai trunka 2–3 metus, o lėktuvo gamyba – ketverius metus.[1231]

[1225] Europos Komisija, *XXI Report on competition policy, 1991,* (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1992), 7 pastraipa.
[1226] Ten pat, 7 pastraipa.
[1227] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p.481.
[1228] Europos Komisija, *XXI Report on competition policy, 1991,* (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1992), III priedas.
[1229] Žr. išnašą 842: Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo, 24 pastraipa.
[1230] 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland,* [1991] OL L 334/42, 53 pastraipa.
[1231] Ten pat, 53 pastraipa.

Jei naujo ūkio subjekto atėjimas į rinką yra palyginti lengvas, manoma, kad koncentracija negalės žymiai apriboti veiksmingos konkurencijos.[1232] Todėl svarbu nustatyti, ar konkurentų atėjimas į rinką yra tikėtinas, įvykęs laiku ir pakankamas, kad būtų sustabdyti sujungto ūkio subjekto žalingi veiksmai ar panaikinti žalingi koncentracijos padariniai.[1233] Kaip sprendime *Nestlé/Perrier* Komisija teigė:[1234]„sprendžiant potencialios konkurencijos klausimą, reikia nustatyti, ar egzistuoja konkurencijai reikšminga ir veiksminga [ūkio subjekto], kuris, tikėtina, suvaržytų [sujungtos grupės] galią rinkoje, atėjimo galimybė.“ Jeigu konkurentų atėjimas į rinką būtų tikėtinas, pakankamas ir įvyktų laiku, tai sujungto ūkio subjekto elgesys būtų suvaržytas, nes pakėlus kainas aukščiau už konkurencinį lygį, konkurentai, turintys galimybes, ateitų į rinką ir priverstų mažinti kainas iki buvusio lygio.[1235]

Tikėtinas konkurentų atėjimas į rinką

Naujų rinkos dalyvių atėjimo tikimybę lemia daug aplinkybių. Pirmiausia svarbu nustatyti, ar greta esančiose rinkose yra pardavėjų ar gamintojų, parduodančių ar gaminančių, ar galinčių gaminti tokias pačias ar panašias prekes. Pavyzdžiui, sprendime *Mannesmann/Vallourec/Ilva*[1236] Komisija leido ūkio subjektų koncentraciją dėl to, kad Japonijos besiūlių plieno vamzdžių gamintojai galėjo gaminti ir be trukdžių parduoti prekes Europoje. Gali būti svarbus ne tik pardavėjo gebėjimas pakeisti gamybos ar pardavimų apimtis, bet ir pirkėjo gebėjimas nuvykti pas gamintoją ar pardavėją į kitą teritoriją įsigyti prekę. Pavyzdžiui, sprendime *Renault/Volvo*[1237] Komisija pripažino, kad pirkėjai, galėdami lengvai nuvykti į kitą valstybę įsigyti prekių mažesnėmis kainomis, gali varžyti sujungto ūkio subjekto elgesį rinkoje.

Kad atėjimas būtų tikėtinas, jis taip pat turi būti pelningas. Atėjimo į rinką tikimybė yra mažesnė, jeigu atėjimo pelningumas priklauso nuo masto ekonomijos, ilgalaikių sutarčių ar teikiamų nuolaidų pirkėjams. Atėjimas yra ypač tikėtinas, jei pardavėjai jau turi tinkamas gamybos priemones kitose rinkose.[1238]

Potencialus konkurentas jau atėjimo į rinką metu turi turėti didelę sujungto ūkio subjekto veiklą varžančią jėgą arba turi būti didelė tikimybė, kad ją įgis ateityje.[1239]

[1232] Ten pat, 53 pastraipa; Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 68 pastraipa.
[1233] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 68 pastraipa.
[1234] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/, 91 pastraipa.
[1235] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p. 263.
[1236] 1994 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.315 *Mannesmann /Valourec/Ilva* [1994] OL L 102/15.
[1237] 1990 m. lapkričio 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.004 *Renault/Volvo.*
[1238] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 73 pastraipa.
[1239] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 60 pastraipa.

Komisijos nuomone, taip pat yra svarbu, ar potencialūs konkurentai ketina ateiti į rinką. Pavyzdžiui, sprendime *Saint Gobain/Wacker-Chemie/NOM*[1240] Komisija atsižvelgė į Japonijos gamintojo informaciją apie tai, kad jie tuo metu nesidomėjo Europos rinka, nes Japonijoje buvo aukštesnės kainos. Komisija nustato ketinimus apklausdama konkurentus. Toks tyrimo metodas, darbo autorės manymu, nėra tinkamas, nes koncentracijoje nedalyvaujantys ūkio subjektai gali sąmoningai pateikti netikslius atsakymus, jeigu koncentracija darytų poveikį jų veiklai. Kad būtų nustatyta potenciali konkurencija, nėra būtina tirti galimus konkurentų ketinimus. Pavyzdžiui, JAV naujų konkurentų atėjimas į rinką pripažįstamas galimu, jeigu naujų konkurentų veiksmai turėtų (per trumpą laiko tarpą) žymų poveikį rinkai, būtų pelningi ir todėl tikėtini bei jų užtektų, sugrąžinti kainas iki dydžio, kuris buvo prieš koncentraciją.[1241] Tyrimo metu nagrinėjama, kokius veiksmus turi atlikti ūkio subjektai, norėdami parduoti ar gaminti prekes rinkoje, kurioje veikia sujungtas ūkio subjektas. Nagrinėjami įvairūs galimi variantai ir atrenkamas labiausiai tikėtinas.[1242]

Remiantis Komisijos sprendimų praktika, galima teigti, kad esant žemoms patekimo į rinką kliūtims, koncentracija būtų leidžiama nepriklausomai nuo to, ar jos dalyviai įgytų didelę rinkos dalį.[1243] Konkurencijos teisės žinovai ir ekonomistai nesutaria, ką reikėtų laikyti patekimo kliūtimi. R. H. Borko teigimu,[1244] „patekimo kliūčių samprata yra pagrindinis <...> ginčų objektas <...> [nors] jų buvimas ir galia yra neabejotini“. Iš vienos pusės, jeigu bet koks ūkio subjekto atėjimo į rinką apsunkinimas būtų laikomas kliūtimi, tai koncentracija, nedaranti žalos konkurencijai, galėtų būti uždrausta. Taip konkurencijos teisė varžytų konkurencinį procesą, nes būtų suvaržytas ūkio subjektų elgesys konkurencinėje rinkoje. Iš kitos pusės, jeigu per mažai ribojimų būtų pripažinta patekimo kliūtimis, tai koncentracija, kuri sukurtų ar sustiprintų ūkio subjekto dominuojančią padėtį rinkoje, nebūtų uždrausta.[1245] Dėl to yra būtina išskirti tas patekimo kliūtis, kurios nėra susijusios su veiklos efektyvumo pagerinimu ir naudojamos tik

---

[1240] 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1, 191 pastraipa.
[1241] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės, 3.0 ir 3.1 paragrafai;
[1242] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės, 3.1 paragrafas.
[1243] 1999 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1742 *Sun Chemical/ Totalfina/Coates Brothers,* 30 pastraipa; 1995 m. vasario 14 d. Komisijos sprendimas IV/M.477 *Mercedes Benz/Kässbohrer* [1995] OL L 211/1, 79 pastraipa; 2000 m. liepos 14 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1949 *Western Power Distribution (WPD)/Hyder,* 22 pastraipa; 1992 m. lapkričio 12 d. Komisijos sprendimas IV/M. 222 *Mannesmann/Hoesch* [1993] OL L114/34, 92, 112-114 pastraipos; 2002 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2609 *HP/Compaq*, 38 pastraipa; 1991 m. balandžio 12 d. Komisijos sprendimas IV/M.042 *Alcatel/Telettra* [1991] OL L122/48; Lindsay A., Lecchi E., Williams G., „Econometrics Study into European Commission Merger Decisions Since 2000“ [2003] *E.C.L.R.* 673, p. 681.
[1244] Bork R.H, *The Antitrust Paradox: A Policy at War With Itself,* (New York: Basic Books, 1978), pp. 310-311.
[1245] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials,* (New York: Oxford university press, 2001), p. 54.

konkurencijai apriboti.[1246] Įvairūs mokslinėje literatūroje rasti patekimo kliūčių apibrėžimai pateikiami 4 lentelėje.

Lentelė Nr. 4. Patekimo į rinką kliūčių apibrėžimai

Autorius	Mokykla	Patekimo barjerų apibrėžimas
J. S. Bain[1247]	Harvardo	Patekimo kliūtis – tai „lygis, iki kurio sukurtos įmonės gali ilgam laikui pakelti pardavimo kainas aukščiau minimalios vidutinės gamybos ir pardavimo kainos, <...> neskatindamos potencialių rinkos dalyvių ateiti į tą verslo sritį“.
R. Gilbert [1248]	Harvardo	Patekimo kliūtis – tai „renta, [turima] užėmus vietą. Tai papildomas pelnas, kurį įmonė gali uždirbti, esant vienintelei pasirinkimo rinkoje galimybei“.
G. J. Stigler[1249]	Čikagos	Patekimo kliūtis – tai „kaina, <...> kurią patiria įmonė, siekianti patekti į rinką, bet nepatiria įmonė, esanti rinkoje“.
C. Von Weizsäcker[1250]	Čikagos	Patekimo kliūtis – tai „kaina, kurią turi patirti įmonė, siekianti patekti į rinką, bet nepatiria įmonė esanti rinkoje, [dėl kurios] socialine prasme iškraipomas išteklių paskirstymas“.
W. J. Baumol, R. D. Willig[1251]	Čikagos	Patekimo kliūtis – tai „bet kas, dėl ko nauji rinkos dalyviai turi patirti išlaidų, kurių nepatiria užėmę vietą“.
A. Jones, B. Sufrin[1252]		Patekimo kliūtimi „galima vadinti viską, kas trukdo atsirasti potencialiai konkurencijai, kuri varžytų dominuojančio ūkio subjekto veiksmus“.
T.M.Portwood[1253]		Patekimo kliūtis – tai „bet koks faktas ar elementas, tikėtina, uždelsiantis [ūkio subjekto] patekimą į rinką“.
E. N. Varona ir kt.[1254]		Patekimo kliūtys – tai „trukdžiai ar sunkumai, su kuriais susiduria naujas rinkos dalyvis, dėl kurių stiprumo ar ypatumų per pakankamai trumpą laikotarpį, negalėtų ateiti į rinką naujas konkurentas ir kliudyti naudotis turima galia“.
Europos Komisija[1255]		Patekimo kliūtis – tai „specifiniai rinkos ypatumai, suteikiantys įmonėms senbuvėms privalumų prieš potencialius konkurentus“.

Pateiktuose Patekimo kliūčių apibrėžimuose išryškėja ekonomikos mokyklų įtaka. Pagal Harvardo mokyklai priskiriamų mokslininkų J. S. Baino ir R. Gilberto pateiktus apibrėžimus patekimo kliūčių sąvoka yra plati, apimanti daugelį dalykų, o remiantis Čikagos mokyklos

[1246] Bork R.H, *The Antitrust Paradox: A Policy at War With Itself*, (New York: Basic Books, 1978), pp. 195-196.
[1247] Bain J.S., “Economies of Scale, Concentration, and the Condition of Entry in Twenty Manufacturing Industries’ [1954] 44 *Am. Ec. Rev.* 15.
[1248] Gilbert R., “Mobility Barriers and the Value of Incumbency” rasta knygoje: Schmalensee R., Willig R. (eds.)., *Handbook of Industrial Organization,* 1 ed., (North Holland, 1989), p. 478.
[1249] Stigler G.J., *The Organization of Industry,* (The University of Chicago Press, 1983), p. 67.
[1250] Weizsäcker C., „A Welfare Analysis of Barrier to Entry“ [1980] 11 *Bell J. Econ.* 399, p. 400.
[1251] Baumol W.J., Willig R.D., “Fixed Costs, Sunk Costs, Entry Barriers and Sustainability of Monopoly” (1981) 95 *Qu J Ec.* 405, p. 408.
[1252] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials,* (New York: Oxford university press, 2001), p. 52.
[1253] Portwood T.M., *Merger under EEC Competition law,* (London: Athlone Press,1994), p. 76.
[1254] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p. 252.
[1255] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 70 pastraipa.

atstovų G. J. Stiglerio, C. Von Weizsäckerio, W. J. Baumolio ir R. D. Willigo, nuomone, patekimo kliūtims galima priskirti tik keletą.

Harvardo mokyklos atstovo J. S. Baino apibrėžime atsižvelgiama į suvaržymų pasekmes. Pagal pateiktą apibrėžimą patekimo kliūtimi gali būti pati rinkos būsena ar senbuvio turima „masto ekonomija“, dėl kurių galimi konkurentai negalėtų pelningai patekti į rinką. R. Gilbertas, papildydamas J. S. Baino pateiktą apibrėžimą, išskirtinį dėmesį skyrė pirmo rinkos dalyvio privalumams, kuriuos jis įgyja vien dėl to, kad atsirado rinkoje anksčiau už potencialius konkurentus.

Čikagos mokyklos atstovo G. J. Stiglerio nuomone, tiek rinkos būsena, tiek masto ekonomija nėra patekimo kliūtys, nes tiek esami, tiek nauji rinkos dalyviai susiduria su jomis vienodai. Pasak G. J. Stiglerio, patekimo kliūtims galima priskirti tuos suvaržymus, dėl kurių susidaro padėties skirtumų tarp naujo rinkos dalyvio ir senojo. Šis požiūris rodo, kad išlaidos reklamai nebūtų laikomos patekimo kliūtimi, nes šias išlaidas patirtų tiek nauji dalyviai, tiek rinkos senbuviai. Nėra svarbu, kad rinkos senbuvis turėjo šių išlaidų anksčiau, o naujo dalyvio atėjimo į rinką metu jis tik vykdo palaikomąją reklamą, kuriai skiriamos išlaidos yra mažesnės. C. Von Weizsäckeris susiaurina G. J. Stiglerio apibrėžimą, teigdamas, kad G. J. Stiglerio apibrėžime pateikti ribojimai turi socialiniu požiūriu iškraipyti išteklių paskirstymą. W. J.Baumolis ir R. D. Willigas praktiškai pakartoja G. J. Stiglerio apibrėžimą, tik kitais žodžiais. Tokiam siauram patekimo kliūčių apibrėžimui, tikėtina, įtakos turėjo Čikagos mokyklos požiūris į konkurencijos reguliavimą. Čikagos mokyklos nuomone, rinka neturi būti kontroliuojama konkurenciją reguliuojančių institucijų, bet reguliuoti save pati, o ūkio subjekto monopolijos susidaro tik dėl geresnio jų veiklos efektyvumo.[1256]

Nustatant, kokios mokyklos požiūrio laikomasi apibrėžiant patekimo kliūtis Europos Bendrijoje, reikia ištirti Bendrijos teismų ir Komisijos sprendimų praktiką. Teismų ir Komisijos sprendimų praktikoje aptiktos sekančios patekimo į rinką kliūtys:

Teisinės ar reguliacinės kliūtys – tai norminės kliūtys, ribojančios rinkos dalyvių skaičių ir galinčios trukdyti konkurentams patekti į rinką ar galinčios sumažinti jų galimybes konkuruoti.[1257] Tai – valstybinių monopolijų buvimas,[1258] būtinumas gauti leidimą iš valstybės[1259] ar nacionalinio reguliuotojo,[1260] sudėtingas leidimų gavimas,[1261] sudėtingas ir

---

[1256] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials,* (New York: Oxford university press, 2001), p. 297.
[1257] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 71 pastraipa.
[1258] 1991 m. birželio 18 d. Komisijos sprendimas IV/M.098, *Elf/BC/Cepsa,* 13 pastraipa.
[1259] Žr. išnašą 61: CO forma, 8.10 punktas. 1992 m. balandžio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.126 *Accor/Wagons Lits* [1992] OL L 204/1, (būtinas leidimas gaminti bėgius); 1999 m. gruodžio 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1735 *Seita/Tabacalera,* 19 pastraipa, (ribotas leidimų, užsiimti tabako didmenine prekyba Ispanijoje, skaičius).
[1260] 1999 m. gegužės 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.1430 *Vodafone/Airtouch,* 27 pastraipa, (būtinas leidimas teikti mobilios telekomunikacijos paslaugas Vokietijoje); 2000 m. balandžio 12 d. Komisijos sprendimas

didelių sąnaudų reikalaujantis prekių sertifikavimas ar registravimas,[1262] nacionalinių standartų buvimas,[1263] išskirtinių teisių turėjimas teikiant viešąsias paslaugas,[1264] gamybos[1265] ar importo kvotų nustatymas,[1266] importo mokesčių ir antidempingo priemonių buvimas,[1267] mokėjimų ir mokesčių sistemos ypatumai,[1268] aplinkosaugos reikalavimai,[1269] intelektinės nuosavybės apsauga[1270] ir t. t. Tačiau reikalavimai, nustatyti harmonizuojant techninius reikalavimus Bendrijoje, priešingai, bus laikomi ne patekimo kliūtimis, bet jų panaikinimu ir prekybos tarp valstybių narių skatinimu.[1271]

Dideli sąnaudų skirtumai tarp rinkos senbuvio ir naujo dalyvio. Tai – naujo prekės ženklo reklamos sąnaudų, [1272] didesnių už pripažinto prekės ženklo palaikymo sąnaudas, buvimas,[1273]

COMP/M.1795 *Vodafone Airtouch/Mannesmann,* 28 pastraipa. (būtinas leidimas teikti mobilios telekomunikacijos paslaugas)

[1261] 2000 m. rugpjūčio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2016 *France Telecom/Orange*, 25 pastraipa (išduodamų leidimų nepakankamumas)

[1262] 1999 m. rugpjūčio 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1378 *Hoechst/Rhône Poulenc,* 111 pastraipa (lėšų ir laiko sąnaudos, reikalingos Isoproturono - pagrindinio grudų herbicidų komponento, gamybai); 1991 m. gruodžio 18 d. Komisijos sprendimas IV/M.165 *Alcatel/AEG Kabel,* (techninių reikalavimų kiekvienoje Valstybėje Narėse skirtumai); 1991 m. vasario 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.009 *Fiat Geotech/Ford New Holland* (užsienio gamintojų didelės išlaidos leidimų, prekes parduoti, įsigyjimui); 1999 m. lapkričio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1681 *Akzo Nobel/Hoechst Roussel Vet,* 67 pastraipa, (gyvūnų vakcinos registravimo skirtingi reikalavimai Valstybėse Narėse ir registravimo sąnaudos).

[1263] 1999 m. gruodžio 1 d. Komisijos sprendimas IV/M.1578 *Sanitec/Sphinx* [2000] OL L294/1, (esantis neprivalomas, bet vartotui reikšmingas, prekės nacionalinis standartas); 1995 m. vasario 14 d. Komisijos sprendimas IV/M. 477 *Mercedes Benz/Kässbohrer* [1995] OL L 211/1.

[1264] 1988 m. gegužės 4 d. ETT sprendimas 30/87 *Corinne Bodson v SA Pompes funèbres des régions libérées* [1988] ECR 2479.

[1265] 1991 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.062 *Eridania/ISI,* (cukraus pardavimo rinkoje).

[1266] 1991 m. birželio 18 d. Komisijos sprendimas IV/M.098, *Elf/BC/Cepsa.*

[1267] 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1, 121 ir 123 pastraipos; 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1693 *Alcoa/Reynolds* [2002] OL L58/25, 87 pastraipa; 1990 m. gruodžio 19 d. Komisijos sprendimas IV/33.133 *C Soda-ash - Solvay* [1991] OL L152/21, 45 pastraipa..

[1268] 1995 m. rugsėjo 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.582 *Orkla/Volvo* [1996] OL L66/17, 79-81 pastraipos. (mokesčiai, skirti importuotam alui).

[1269] 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1, 141 pastraipa; 2001 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2097 *SCA/Metsä Tissue* [2002] OL L57/1, 190 pastraipa.

[1270] 1979 m. gegužės 31 d. ETT sprendimas 22/78 *Hugin Kassaregister AB and Hugin Cash Registers Ltd v. Komisija* [1979] ECR 1869; 1987 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimai IV/30.787 ir 31.488 *Eurofix-Bauco v. Hilti Eurofix-Bauco/Hilti* [1988] OL L65/19; 1996 m. lapkričio 14 d. ETT sprendimas C-333/94 P *Tetra Pak International SA v. Komisija* [1996] ECR I-05951; 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461.

[1271] 1991 m. balandžio 12 d. Komisijos sprendimas IV/M.042 *Alcatel/Telettra* [1991] OL L122/48; 1992 m. lapkričio 12 d. Komisijos sprendimas IV/M.222 *Mannesmann/Hoesch* [1993] OL L114/34 (techninių reikalavimų dujų vamzdynams harmonizavimas); 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-310/01 *Schneider Electric SA v Komisija* [2002] ECR II-04071, 160 pastraipa.

[1272] 1994 m. birželio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.430, *Procter & Gamble/VP Schickedanz (II)* [1994] OL L 354/32, 99 pastraipa; 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, 122 pastraipa.

[1273] 1994 m. birželio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.430, *Procter & Gamble/VP Schickedanz (II)* [1994] OL L 354/32, 148 pastraipa; 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 97 pastraipa.

transportavimo sąnaudų skirtumai,[1274] senbuvio „masto ekonomija,“[1275] konkurentų vertikali integracija,[1276] ypač jeigu yra būtina patekti į abu rinkos lygmenis tuo pačiu metu,[1277] gaunamas valstybinis finansavimas.[1278]

Tam tikrais atvejais *investicijos, reikalingos sėkmingai ateiti į rinką,* taip pat gali tapti patekimo kliūtimi,[1279] ypač jeigu yra aukšta investavimo rizika ir nesėkmės atveju galimas ūkio subjekto bankrotas.[1280] Tai – būtinumas sukurti platinimo ar aptarnavimo tinklą,[1281] investuoti į naujas technologijų linijas[1282] ar gamybos vietų įrengimą,[1283] pasiekti dideles gamybos ar pardavimų apimtis,[1284] pakeisti ar nutraukti iki atėjimo į rinką turėtas sutartis ir atlyginti dėl sutarties nutraukimo atsiradusią žalą.[1285]

Patekimo kliūtimi gali tapti *sunkesnis pirkėjų pasiekiamumas.* Naujam rinkos dalyviui gali būti sunku pasiekti pirkėjus dėl senbuvių turimo tankaus platinimo tinklo,[1286] turimų ilgalaikių[1287] ar išskirtinio platinimo sutarčių[1288] su svarbiais klientais,[1289] vartotojo įpročių,[1290]

[1274] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 22, 25 ir 30 pastraipos (santykinai didelės, lyginant su prekė kaina, transportavimo sąnaudos).

[1275] 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15; 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.877 *Boeing/McDonnell Douglas (MDD)* [1997] OL L336/16, 49 pastraipa; 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1, 184-187 pastraipos; 2001 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M. 2033 *Metso/Svedala* [2004] OL L88/1, 160 pastraipa.

[1276] 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, 70-74 pastraipos.

[1277] 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1693 *Alcoa/Reynolds* [2002] OL L58/25, 28 pastraipa; 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1, 184-187 pastraipos, (nauji rinkos dalyviai galėtų konkuruoti rinkoje, jeigu jie pasiektų panašų vertikalios integracijos lygį, kaip rinkos senbuviai).

[1278] 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.877 *Boeing/McDonnell Douglas (MDD)* [1997] OL L336/16, (karinės aviacijos gamybos valstybinis finansavimas).

[1279] 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1693 *Alcoa/Reynolds* [2002] OL L58/25, 87 pastraipa; 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, 122 pastraipa; 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461, 49 ir 122 pastraipos .

[1280] 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M. 877 *Boeing/McDonnell Douglas (MDD)* [1997] OL L336/16, 48 pastraipa, (būtinos daugiau kaip 10 bilijonų dolerių investicijos, didelės personalo mokymo sąnaudos, know-how įsigyjimo išlaidos ir patirties svarba).

[1281] 1996 m. lapkričio 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.784 *Kesko/Tuko* [1997] OL L110/53; 1995 m. vasario 14 d. Komisijos sprendimas IV/M.477 *Mercedes Benz/Kässbohrer* [1995] OL L 211/1; 1998 m. vasario 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.986 *Agfa-Gevaert/Du Pont* [1998] OL L211/22; 2000 m. kovo 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1672 *Volvo/Scania* [2001] OL L143/74. (būtinas parduotų sunkvežimių vietinio aptarnavimo tinklo sukūrimas) 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, 122 pastraipa.

[1282] 1998 m. gegužės 6 d. Komisijos sprendimas IV/M. 970 *TKS/ITW Sitgnode/Titan* [1998] OL L316/33.

[1283] 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, 122 pastraipa.

[1284] Ten pat, 122 pastraipa.

[1285] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues, 2nd ed.,* (London: Sweet & Maxwell, 2006, p. 180.

[1286] 1993 m. spalio 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.330 *McCormick/CPC/Rabobank/ Ostmann,* 75 pastraipa; 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 32 ir 95 pastraipos.

[1287] 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.877 *Boeing/McDonnell Douglas (MDD)* [1997] OL L336/16, 48 pastraipa (Boing turima išimtinio tiekimo 20 metų sutartis, su svarbiausia aviakompanija pasaulyje).

prekių prestižo,[1291] vartotojo lojalumo prekės ženklui,[1292] ypač jeigu pirkėjas, pakeisdamas pardavėją, prarastų nuolaidas[1293] ar kitus privalumus,[1294] patirtų nemažų papildomų išlaidų.[1295]

Didelės *nesusigrąžinamos investicijos paliekant rinką* gali taip pat sudaryti nemažas patekimo kliūtis,[1296] ypač jeigu yra didelė investicijų praradimo rizika.[1297] Tokios išlaidos dažnai patiriamos reklamuojant naują prekės ženklą subrendusiose rinkose, kuriose būna mažai naujovių ar vartotojai būna lojalūs prekės ženklui, esančiam rinkoje.[1298]

Kai kuriose rinkose būtinas tam tikras *technologijų lygis*, patirtis, investicijos į tyrimus ir modernizavimą, kad būtų galima patekti į rinką.[1299] Patekimo kliūtimis Komisija pripažino būtinus ilgalaikius tyrimus tobulinant naujas technologijas[1300] ar išbandant prekes, [1301] būtiną techninę patirtį branduolinių technologijų srityje, gamybos įrenginių kūrime ir gamyboje,[1302]

[1288] 1998 m. vasario 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.986 *Agfa-Gevaert/Du Pont* [1998] OL L211/22, 63-71 pastraipos.

[1289] 1997 m. birželio 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.916 *Lyonnaise des Eaux/Suez* (išskirtinis koncentracijos dalyvių ir Prancūzijos savivaldybės susitarimas rinkti ir perdirbti šiukšles)

[1290] 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15, 101 pastraipa (vartotojų įpročiai Didžiojoje Britanijoje gerti kolos gėrimus skardinėse, o ne stiklinėje taroje); 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 28 pastraipa, (Prancūzijos vartotojų teikiama pirmenybė stiklinei, o ne PVC tarai).

[1291] 1994 m. lapkričio 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.469, *MSG Media Service* [1994] OL L364/1, 60 pastraipa.

[1292] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 69 ir 71 pastraipos.

[1293] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 95 pastraipa; 2003 m. liepos 10 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3148 *Siemens/Alstom Gas and Steam Turbines*.

[1294] 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1, 178 pastraipa, (galimybė pirkėjui įsigyti iš vieno pardavėjo platų spektrą silikono karbido); 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15, 148 pastraipa, (Coca-Cola parduodamas platus prekių spektras ir taikomos nuolaidos, perkant prekes grupėmis, skatina pirkti prekes iš vieno pardavėjo). 2000 m. vasario 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1628 *TotalFina /Elf* [2001] OL L143/1, 291 pastraipa.

[1295] Byla 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland,* [1991] OL L 334/42, 30, 32-33 ir 45 pastraipos, (išlaidos susijusios su lėktuvo įgulos apmokymu, mechaniniu aptarnavimu, aprūpinimu atsarginėmis dalimis, techniniais skirtumais).

[1296] 2002 m. lapkričio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2854 *Rag/Degusia;* 2003 m. liepos 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3091 *Konica/Minolta,* 1991 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas IV/M. 068 *Tetra Pak/Alfa Laval* [1991] OL L290/35; 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier [*1992] OL L356/1, 33 pastraipa; 2002 m. liepos 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2706 *Carnival Corporation/P&O Princess* [2003] OL L248/1, 182 ir 183 pastraipos; 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207, 122 pastraipa.

[1297] 2003 m. gruodžio 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3287 *Agco/Valtra,* 45 pastraipa.

[1298] 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15; 1996 m. sausio 16 d. Komisijos sprendimas IV/M.623 *Kimberly-Clark/Scott* [1996] OL L183/1, 211 pastraipa; 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 33 pastraipa. (naujo vandens prekės ženklo įtvirtinimas rinkoje, reikalautų didelių nesusigrąžinamų investicijų ir užtruktų ilgą laiką)

[1299] 1995 m. vasario 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.468 *Siemens/Italtel* [1995] OL L161/27, 50 pastraipa.

[1300] 2002 m. balandžio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/.2547 *Bayer/Aventis Crop Science* [2004] OL L107/1, 15 pastraipa.

[1301] 2002 m. balandžio 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2690 *Solvay/Montedison-Ausimont,* 32 pastraipa.

[1302] 2000 m. gruodžio 6 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1940 *Framatome/Siemens/ Cogema/JV* [2001] OL L289/8, 70 pastraipa.

įgytą patirtį rengiant audiokonferencijas,[1303] būtiną tam tikro lygio prekių techninį suderinamumą[1304] ir kt.

Ūkio subjektai, *turintys galimybę naudotis žaliavomis ir būtinais pasiūlos šaltiniais* ar prekių rinka, gali turėti privalumų prieš konkurentus, jeigu konkurentai tokių galimybių neturi.[1305] Reikšmingas yra žaliavų pasiekiamumas ir galimybė naudotis infrastruktūra.[1306] Įvykus vertikaliai koncentracijai,, gali būti sumažintos konkurentų galimybės naudotis žaliavų šaltiniais.

Senbuvio veikla taip pat gali sumažinti konkurentų patekimą į rinką. Senbuvis gali atsisakyti parduoti žaliavas, užsiimti grobuoniška kainodara, vykdyti agresyvią kainų politiką[1307] naujo rinkos dalyvio atžvilgiu.[1308]

Tikimybė, kad galimi konkurentai ateis į rinką, priklauso ne tik nuo patekimo kliūčių, bet ir nuo investavimo rizikos.[1309] Ji priklauso nuo struktūrinių rinkos savybių, tokių kaip ūkio subjektų tankumas rinkoje,[1310] rinkos subrendimo laipsnis[1311] ar užpildymas,[1312] paklausos/pasiūlos elastingumas, nesusigrąžinamos investicijos ir panašiai. Konkurento atėjimo į rinką galima tikėtis, jeigu nauda, atėjus į rinką, būtų didesnė už atėjimo į rinką riziką.[1313]

Apibendrinant galima pasakyti, kad Komisijos požiūris į patekimo kliūtis, nėra artimas Čikagos mokyklai. Jis artimesnis Harvardo mokyklai, nes patekimo kliūtimis pripažįstami ne tik padėties skirtumai tarp naujo ir seno rinkos dalyvio, bet ir rinkos savybės, būtinos investicijos ar senbuvio veikla.

[1303] 1997 m. gegužės 14 d. Komisijos sprendimas IV/M.856 *British Telecom/MCI* [1997] OL L336/1, 73-75 pastraipos.
[1304] 1991 m. balandžio 12 d. Komisijos sprendimas IV/M.042 *Alcatel/Telettra* [1991] OL L122/48.
[1305] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control,* 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000), p.163.
[1306] Žr. išnašą 61: CO forma, 8.10. dalis; 1988 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas IV/30.394 *Decca Navigator* [1989] OL L43/27 (būtinas priėjimas prie radio dažnių); 1992 m. vasario 26 d. Komisijos sprendimas IV/33.544 *British Midland-Aer Lingus* [1992] OL L96/34. (būtia są1yga turėti vietą orouoste); 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24; 1999 m. rugsėjo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1524 *Airtours/First Choice* [2000] OL L93/1 (būtinybė platinti prekes naudojantis plačiu platinimo tinklu).
[1307] 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1693 *Alcoa/Reynolds* [2002] OL L58/25, 121 pastraipa; 2000 m. liepos 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1813 *Industri Kapital (Nordkem)/Dyno* [2001] OL L154/41, 100 pastraipa; 2000 m. gruodžio 6 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1940 *Framatome/Siemens/ Cogema/JV* [2001] OL L289/8, 79-84 pastraipos.
[1308] Cook C.J., Kerse C.S., *E.C. Merger Control,* 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000), p.160.
[1309] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 70 pastraipa; 1999 m. spalio 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M. 1571 *New Holland/Case,* 29, 34 ir 43 pastraipos.
[1310] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 98 pastraipa.
[1311] 2000 m. liepos 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1813 *Industri Kapital (Nordkem)/Dyno* [2001] OL L154/41, 100 pastraipa.
[1312] 1991 m. sausio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.024 *Mitsubishi/Ucar*, 14 pastraipa.
[1313] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 28 ir 107 pastraipos; 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland*, [1991] OL L 334/42, 55-57 pastraipos; 1994 m. birželio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.430, *Procter & Gamble/VP Schickedanz (II)* [1994] OL L 354/32, 177, 179-82 pastraipos.

Pakankamo pajėgumo konkurentų atėjimas į rinką

Kad susilpnėtų ar išnyktų neigiami koncentracijos padariniai, į rinką turėtų ateiti pakankamo pajėgumo konkurentai. Atėjimas laikomas pakankamai veiksmingu, jeigu reikšmingai sumažinamas sujungto ūkio subjekto „nepriklausomumas nuo konkurentų.“[1314] Reikšmingi tik tie galimi konkurentai, kurių „veiklos mastas ir [prekių pardavimo] kaina leidžia greitai ir veiksmingai suvaržyti kainos pakėlimą ar aukštesnės už konkurencinę kainą palaikymą“.[1315] Pavyzdžiui, Komisijos sprendime *Nestlé/Perrier*[1316] nustatyta, kad vietiniai gamintojai nėra potencialūs konkurentai, nes yra smulkūs ir negali naudotis būtinomis žaliavomis, o galimi konkurentai iš Vokietijos ir Italijos negali veiksmingai ateiti į rinką, nes jų kainos yra aukštesnės. Dėl šios priežasties ūkio subjektus, kurie gali ateiti į rinką, bet negali reikšmingai paveikti sujungto ūkio subjekto elgesio, Komisija nelaiko potencialiais konkurentais. Pavyzdžiui, sprendime *RTL/Verónica/Edemol*[1317] Komisija nustatė, kad *SBS* galimas atėjimas į Vokietijos televizijos rinką yra mažai reikšmingas, nes sujungtas ūkio subjektas yra toks stiprus ir turintis tokius konkurencinius privalumus, kad *SBS* atėjimas į rinką būtų ne tik ypač rizikingas, bet ir trukdytų jam didinti konkurencinę galią ateityje.

Konkurentų atėjimas tinkamu metu

Konkurentai turi ateiti į rinką per palyginti trumpą laikotarpį, kad sukliudytų sujungtam ūkio subjektui pasinaudoti savo padėtimi rinkoje. Svarbu, ne kada galima tikėtis konkurentų atėjimo į rinką, bet kada būtų jaučiamas atėjimo poveikis rinkoje.

Atėjimas turi būti gana greitas ir ilgalaikis.[1318] Jeigu patekimo į rinką laikotarpis būtų palyginti ilgas, gali sumažėti galimų konkurentų ketinimai ateiti į rinką, nes rinkoje esantys ūkio subjektai spėtų tam pasirengti. Laikotarpis, per kurį į rinką turėtų ateiti pakankamas skaičius konkurentų, priklauso nuo konkrečios rinkos savybių. Dažniausiai atėjimo laikotarpis laikomas tinkamu, jeigu yra galimybė ateiti į rinką per dvejus metus.[1319] Tačiau kartais tinkamu pripažįstamas ilgesnis laikotarpis. Pavyzdžiui, PIT sprendimu *ARD v. Komisija* patvirtino Komisijos sprendimą,[1320] kuriame ji nagrinėjo atėjimo tikimybę nuo trumpo iki vidutinio

---

[1314] 1999 m. lapkričio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.1157 *Skanska/Scancem* [1999] OJ L183/1, 184 pastraipa.
[1315] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 91 pastraipa
[1316] Ten pat, 25-27, 101-104 pastraipos.
[1317] 1995 m. rugsėjo 20 d. Komisijos sprendimas IV/M. 553 *RTL/Veronica/ Endemol* [1996] OL L 134/32, 84-86 pastraipos.
[1318] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 74 pastraipa.
[1319] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 74 pastraipa; 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1693 *Alcoa/Reynolds* [2002] OL L58/25.
[1320] 2000 m. kovo 21 d. Komisijos sprendimas COMP/JV.37 *B Sky B/Kirch Pay TV*.

laikotarpio.[1321] Kitame Komisijos sprendime *Saint Gobain/Wacker-Chemie/NOM* tinkamu buvo pripažintas trejų metų laikotarpis.[1322]

7.3.2.1. Galimas rinkoje veikiančių konkurentų gamybos ir pardavimo apimčių padidėjimas

Esami konkurentai, galėdami padidinti pardavimų ar gamybos apimtis, gali taip pat suvaržyti sujungtos grupės vienašališkus veiksmus.[1323] Sujungta grupė negalėtų pelningai padidinti kainų, jeigu būtų grėsmė, kad pirkėjai pasirinks konkurentų prekes. Konkurentų gebėjimas suvaržyti sujungtos grupės veiksmus priklauso nuo konkurentų pasiūlos *gyvybingumo*,[1324] kuris priklauso nuo to, ar gamybos ir pardavimo apimčių padidinimas yra tikėtinas, pakankamas ir gali įvykti per tinkamą laikotarpį.

Tikimybė, kad konkurentai plės savo gamybos ir pardavimų apimtis, priklauso nuo to, ar konkurentai galės ir ketins tai daryti. Tikėtina, kad konkurentai ketintų plėsti savo gamybos ar pardavimų apimtis, jeigu tai būtų pelninga.[1325]

Galimybė plėsti gamybos ar pardavimų apimtis priklauso nuo turimų ir galimų įsigyti žaliavų, medžiagų, įrenginių ir kt. Pavyzdžiui, sprendime *Ciba-Geigy/Sandoz* Komisija, atsižvelgdama į tai, kad baigiasi genetinių vaistų patento galiojimo laikas, priėjo išvadą, kad kitos įmonės galės lengvai praplėsti savo gamybos apimtis.[1326] Konkurentų galimybės plėsti gamybos apimtis priklauso nuo to, ar jie užtektinai turi neišnaudotų galimybių, ar galimybės gali būti panaudotos veiklos srityje, kurioje veikia sujungtas ūkio subjektas, ar padidėjus apimtims susidarytų geresnės galimybės apriboti sujungto ūkio subjekto veiksmus, ar konkurentai galėtų daryti poveikį kainos rinkoje nustatymui.[1327] Konkurentų plėtimosi galimybės gali būti suvaržytos finansinių išteklių,[1328] sutartinių įsipareigojimų (pavyzdžiui, sudarius paskolos sutartį),[1329] dėl silpno valdymo[1330] ir kt.

[1321] 2003 m. rugsėjo 30 d. PIT sprendimas T-158/00 *Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland (ARD) v. Komisija* [2003] ECR II-03825, 120 pastraipa.
[1322] 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1, 216 ir 220 pastraipos.
[1323] Pvz.,2004 m. spalio 6 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3431 *Sonoco/Ahlstrom* [2005] OL L159/13, 97 pastraipa.
[1324] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p.451.
[1325] Ten pat, p.452.
[1326] 1996 m. liepos 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.737 *Ciba-Geigy/Sandoz* [1997] OL L201/1, 61 pastraipa.
[1327] 2005 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3178 *Bertelsmann/Springer/JV* [2006] OL L61/17, 106 pastraipa.
[1328] 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004]OL L 48/1, 302-304 pastraipos.
[1329] Porter M.E., *Competitive Strategy, techniques for analyzing industries and competitors,* (New York : The Free Press, 1998), p.53.
[1330] Porter M.E., *Competitive Strategy, techniques for analyzing industries and competitors*, (New York : The Free Press, 1998), pp. 64-65.

Konkurentų ketinimai ir galimybės padidinti gamybos ar pardavimų apimtis priklauso ir nuo pirkėjų reakcijos. Jeigu pirkėjai negalėtų ar neketintų pirkti didesnio kiekio konkurentų prekių, tai konkurentai neketintų ir negalėtų padidinti pardavimų apimčių. Galima tikėtis, kad pirkėjai pirks didesnį konkurentų prekių kiekį, jeigu jie konkurentų siūlomas prekes ar paslaugas laiko pakaitalais. Kai kuriais atvejais pakaitalais gali būti pripažintos prekės, nepriklausančios tai pačiai prekės rinkai. Komisijos teigimu, „neatsižvelgiant į tą aplinkybę, kad prekes reikėtų priskirti skirtingoms prekių rinkoms, tam tikro laipsnio pakeičiamumas gali būti ir tarp [prekių], priklausančių gretutinėms prekių rinkoms“.[1331] Pirkėjai gali nelaikyti konkurentų prekių pakaitalais dėl prastesnės jų kokybės[1332] ar netinkamų pristatymo sąlygų,[1333] sujungto ūkio subjekto siūlomo platesnio prekių asortimento,[1334] sujungto ūkio subjekto geresnio platinimo ar aptarnavimo tinklo.

Plėtros kliūtys taip pat daro įtaką konkurentų ketinimams ir galimybėms padidinti pardavimų apimtis. Jie panašūs į patekimo kliūtis. Tačiau kai kuriose verslo srityse, tokiose kaip naftos perdirbimas, patekimo į rinką kliūtys, susiję su didelėmis nesusigrąžinamomis investicijomis, yra didelės, o plėtros kliūtys dėl mažų gamybos ar pardavimo apimčių padidinimo išlaidų yra mažos.[1335]

Kad susilpnėtų ar išnyktų neigiami koncentracijos padariniai, konkurentų gamybos ar pardavimo apimčių padidinimas, kaip ir galimo konkurentų atėjimo iš kitos rinkos vertinimo atveju, turi būti pakankamo dydžio. Pavyzdžiui, Komisija sprendime *Bertelsmann/Springer/JV* atsižvelgdama į tai, kad didelėms prekių gamybos fiksuotoms sąnaudoms padengti yra būtinos gamybos apimtys, užtikrinančios maksimalų įrenginių panaudojimą, padarė išvadą, kad konkurentai savo pardavimų apimtis gali padidinti tiek, kad sujungtas ūkio subjektas nenorėtų elgtis žalingai.

Gamybos apimčių padidinimo savalaikiškumas vertinamas panašiai kaip ir galimų konkurentų atėjimo iš kitų prekės ar geografinės rinkos atveju.

7.3.3. Koncentracijos dalyvių perkamoji galia

Perkamoji galia pasireiškia tada, kai įmonė ar įmonių grupė dėl užimamos dominuojančios padėties prekių ar paslaugų rinkoje, dėl turimų kitų privalumų gali sutarti su pardavėju gerokai

---

[1331] 2001 m. spalio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2187 *CVC/Lenzing* [2004] OL L82/20, 178 pastraipa.
[1332] 2001 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2097 *SCA/Metsä Tissue* [2002] OL L57/1, 39 pastraipa.
[1333] 2001 m. spalio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2187 *CVC/Lenzing* [2004] OL L82/20, 202 pastraipa.
[1334] Ten pat, 200 pastraipa; 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004]OL L 48/1, 305 ir 306 pastraipos.
[1335] 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2498 *UPM-Kymmene/Haindl* [2002] OL L233/38, 108-111 pastraipos.

palankesnes prekių įsigijimo sąlygas nei tos, kurios būna su kitais pirkėjais,[1336] ar tos, „kurios dažniausiai sutariamos įprastomis konkurencijos sąlygomis“.[1337]

Konkurencijos teisės žinovai ir ekonomistai nesutaria, ar reikia reguliuoti koncentracijas, kuriomis padidinama ar sustiprinama perkamoji galia. Vienų teigimu, perkamoji galia yra konkurencijos problema ir ją reikia reguliuoti, nes pardavėjo, kuris ekonomiškai priklauso nuo stambaus pirkėjo, derybinė padėtis yra blogesnė. Kitų teigimu, ekonominė priklausomybė yra privačių ūkio subjektų reikalas ir to reguliuoti nereikia.[1338] Ji yra naudinga galutinės prekės pirkėjui, nes privertus pardavėją parduoti prekes mažesnėmis kainomis ar geresnėmis sąlygomis gali būti sumažinta galutinė prekės kaina.[1339]

Naujausi konkurenciją reguliuojančių institucijų tyrimai ir pranešimai atskleidė mažiausiai dvi situacijas, kuriose perkamoji galia neigiamai veikia konkurenciją ir bendrąją gerovę.[1340] Pirma, perkamoji galia būtų žalinga konkurencijai ir bendrai gerovei, jeigu koncentracijos metu ji būtų sujungta su rinkos galia, turima rinkoje, esančioje vertikaliai žemyn. Antra, pirkėjas, turintis perkamąją galią, gali priversti konkurentus pakelti kainas iki jam naudingo lygio ir iškraipyti konkurenciją rinkoje, esančioje vertikaliai žemyn. Pavyzdžiui, pirkėjas, turintis pakankamą perkamąją galią, gali neprileisti konkurentų prie pardavėjo, parduodančio prekes pigesnėmis kainomis dėl to, kad jis nuperka visas prekes, o pardavėjui patogiau parduoti visas prekes vienam pirkėjui. Toks pirkėjas taip pat gali nuderėti kainą tiek, kad būtų padengtos tik pardavėjo prekių kintamos sąnaudos. Pardavėjas, norėdamas padengti fiksuotas sąnaudas, turėtų prekes parduoti kitiems pirkėjams gerokai didesnėmis kainomis. Dėl minėtų priežasčių būtina atsižvelgti į koncentracijos metu sujungtų ūkio subjektų įgyjamą perkamąją galią.

Kad ūkio subjektas įgytų perkamąją galią, pardavėjas neturi turėti galimybės parduoti prekių kitose rinkose ir turi būti didelės patekimo į rinką kliūtys. Perkamoji galia dažnai susidaro, kai sujungiami maisto prekių platinimo tinklai. Šioje verslo srityje stambios prekybos įmonės yra labai kritikuojamos už „drakoniškas“ pirkimo sąlygas, nustatytas maisto prekių gamintojams.[1341]

Perkamosios galios klausimus Komisija sprendimuose nagrinėjo gana dažnai.[1342] *Kesko/Tuko*[1343] yra pirmas sprendimas, kuriame detaliai nagrinėti perkamosios galios klausimai.

[1336] Organisation for Economic Co-operation and Development, Directorate for financial and enterprise affairs, *Techniques and evidentiary issues in proving dominance/monopoly power,* DAF/COMP(2006)35 10/08, p. 8, 35-37.
[1337] Dobson P., Waterson M., Chu A., *The Welfare Consequences of the Exercise of Buyer Power*, Research Paper for the Office of Fair Traiding [1998] <http://www.oft.gov.uk/ shared_oft/reports/comp_policy/oft239.pdf > [aplankyta 2007-06-12].
[1338] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), p.290.
[1339] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 61-62 pastraipos.
[1340] Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005), pp.291-292.
[1341] Ten pat, p. 289.
[1342] 2000 m. spalio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2050 *Vivendi/Canal+/Seagram*, 43-50 pastraipos.

Sprendimu buvo uždrausta dviejų Suomijos kasdienio vartojimo prekių mažmeninio platinimo tinklų koncentracija. Komisija, atsižvelgdama į koncentracijos dalyvių užimamą didelę rinkos dalį, nustatė jų dominuojančią padėtį Suomijos mažmeninio platinimo rinkoje. Ji pažymėjo, kad koncentracijos metu, sujungimo dalyviams įgijus perkamąją galią, jie galėtų „spausti“ pardavėjus parduoti prekes mažesnėmis kainomis. Konkurentai, turėdami nedidelę galią rinkoje, tokių sąlygų negautų ir dėl to neketintų konkuruoti rinkoje. Dėl to *Kesko/Tuko* turima perkamoji galia leistų jai veikti labiau nepriklausomai nuo konkurentų mažmeninės prekybos rinkoje ir kontroliuoti naujų rinkos dalyvių atėjimą į Suomijos mažmeninės prekybos rinką. Kitame sprendime *Boeing/McDonnell Douglas*[1344] Komisija priėjo išvadą, kad koncentracijos metu sujungus *McDonnell Douglas* turimą perkamąją galia su *Boeing* turima stipria padėtimi komercinių lėktuvų rinkoje, būtų padidinta tiekėjų priklausomybė nuo *Boeing* ir susilpninta pagrindinio konkurento *Airbus* konkurencinė padėtis.

Apibendrinant pateiktus Komisijos sprendimus, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad juose perkamoji galia nėra laikoma savarankiška žalinga koncentracijos pasekme. Į ją atsižvelgiama tik nustatant ūkio subjekto galią rinkoje.

7.3.4. Kompensacinė pirkėjo galia

Poveikį pardavėjo konkurenciniam elgesiui turi ne tik konkurentų, bet ir pirkėjų veiksmai. Kompensacinė pirkėjo galia egzistuoja tada, kai pirkėjas, reaguodamas į sujungtos grupės ketinimus riboti veiksmingą konkurenciją, gali greitai imtis atsakomųjų, žalą kompensuojančių veiksmų. „Kompensacinę pirkėjo galią <...> reikia suprasti kaip derybinę jėgą, kurią komercinėse derybose turi pirkėjas *vis-à-vis* pardavėjus dėl savo dydžio, komercinės svarbos pardavėjui ir pajėgumo pasirinkti kitus pardavėjus.“[1345] Kompensacinės pirkėjo galios įtaka sujungto ūkio subjekto veiksmams priklauso nuo pirkėjų, esančių susijusiose rinkose, tvirtumo.[1346] Pavyzdžiui, Komisija sprendime *Coca-Cola Company/Carlsberg A/S*[1347] nagrinėjo, „ar pirkėjai turi užtektinai kompensuojančios galios neutralizuoti koncentracijos dalyvių galią“. Jeigu didesnę prekių paklausos dalį sudaro vieno ar kelių pirkėjų prekių įsigijimai, yra didelė tikimybė, kad sujungtas ūkio subjektas nebus padėtyje, leidžiančioje veikti nepriklausomai nuo pirkėjų.

[1343] 1996 m. lapkričio 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.784 *Kesko/Tuko* [1997] OL L110/53, 39 pastraipa.
[1344] 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.877 *Boeing/McDonnell Douglas (MDD)* [1997] OL L336/16, 105-108 pastraipos.
[1345] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 64 pastraipa.
[1346] Goyder D.G., *EC Competition Law,* 4th ed., (New York: Oxford university press, 2003), p. 362.
[1347] 1997 m. rugsėjo 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.833 *The Coca-Cola Company/Carlsberg A/S* [1998] OL L145/41, 81 pastraipa.

Kompensacinę pirkėjo galią Komisija nagrinėjo nemažame skaičiuje sprendimų. Pavyzdžiui, sprendime *Enso/Stora*[1348] Komisija nustatė, kad sujungus *Enso* ir *Stora*, du stambiausius popieriaus masės, popieriaus ir pakuočių gamintojus Europoje, jie užimtų 60 proc. pakuočių rinkos, kai konkurentai tuo metu turėtų tik 10–20 proc. rinkos. Komisija leido koncentraciją dėl to, kad rinkoje buvo stambus pirkėjas *Tetra Pak*, kurio pirkimai sudarė 60–80 proc. visos paklausos. Jos nuomone, jeigu *Enso Stora* pakeltų pakuočių kainas, tai *Tetra Pak*, tikėtina, pradėtų pirkti nors dalį prekių iš kitų pardavėjų ir priverstų *Enso Stora* sumažinti prekių kainas.[1349] Tai įvyktų dėl to, kad[1350]

> pakuočių skystiems gaminiams gamyba yra verslas, susijęs su didelėmis sąnaudomis, jam yra būtinas didelis gamybos [įrenginių] panaudojimas, kad būtų pasiektas pakankamas pelningumo lygis. Prarasti didelį *Tetra Pak* pirkimų kiekį reikštų <...> būtinumą surasti kitų pirkėjų, kad būtų užtikrintas pakankamas [įrenginių] panaudojimas. Per trumpą laiką tai nebūtų paprasta užduotis.

Papildomai *Tetra Pak* galėtų paskatinti potencialius *Enso Stora* konkurentus ateiti į rinką, sutardama pirkti iš jų didelį fiksuotą prekių kiekį ir sumažindama patekimo į rinką riziką.[1351] Dėl minėtų priežasčių Komisija leido koncentraciją, nes nepriklausomai nuo užimamos didelės rinkos dalies koncentracija nesukūrė ar nesustiprino ūkio subjektų dominuojančios padėties rinkoje ir nedarė žalos konkurencijai.

Kompensacinė pirkėjo galia turi būti pakankamai veiksminga, kad į ją būtų atsižvelgta koncentracijos vertinimo metu. Ji laikoma veiksminga, jeigu:[1352]

- pirkėjai gali rinktis prekes rinkoje ir turi derybinę galią;
- sujungtas ūkio subjektas ribotų konkurenciją, pirkėjai pirktų prekes iš kitų pardavėjų;
- ji apsaugo visus pirkėjus (ne tik turintįjį perkamąją galią).[1353]

Perkamoji galia būtų pripažinta veiksminga, jeigu pirkėjas galėtų rinkti prekes iš skirtingų pardavėjų esant vienodai jų kokybei ar techninėms sąlygoms, pakankamam pardavimo kiekiui ar esant kitiems privalumams, kurie yra reikšmingi sudarant pirkimo ir pardavimo sutartis. Jeigu pirkėjas gali nedelsdamas pakeisti pardavėjus,[1354] įsigyti tokį patį kaip pardavėjo verslą,[1355]

[1348] 1998 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1225 *Enso/Stora* [1999] OL L254/9.
[1349] Ten pat, 94 pastraipa.
[1350] Ten pat, 90 pastraipa.
[1351] Ten pat, 91 pastraipa.
[1352] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), pp. 469-475.
[1353] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 78 pastraipa.
[1354] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės,, 65 pastraipa; 1991 m. balandžio 12 d. Komisijos sprendimas IV/M.042 *Alcatel/Telettra* [1991] OL L122/48. 39 ir 40 pastraipos; Baker S., Lofaro A., „Buyer Power and the Enso/Stora Decision“ [2000] *E.C.L.R.*.187. pp. 187-190.
[1355] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 65 pastraipa; 2003 m. vasario 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3035 *Berkshire Hathaway/ Converium/Gaum/JV*, 43 pastraipa.

skatinti naujų pardavėjų atėjimą į rinką ar esamų plėtrą,[1356] nustatyti prekių apmokėjimo atidėjimus,[1357] prekybos vietoje išdėstyti prekes ne tokioje matomoje vietoje, kontroliuoti kainas,[1358] atsisakyti pirkti kitus to paties pardavėjo gaminius,[1359] naudotis apie kitus pardavėjus žinoma informacija,[1360] taip pat žinomomis pardavėjo silpnomis vietomis, jei jis nelaiko pardavėjo „neišvengiamu prekybos partneriu“ ir kita, tai kompensacinė pirkėjo galia gali būti pripažinta veiksminga.

Reikėtų pažymėti, kad kompensacinė pirkėjo galia, priklauso nuo pardavėjo turimo prekės ženklo stiprumo.[1361] Jeigu prekės vardas yra toks reikšmingas, kad prekė pripažįstama kaip „privaloma“,[1362] Komisija daugeliu atvejų pripažins esamą kompensacinę pirkėjo galią nepakankama. Pavyzdžiui, sprendime *GE*/Honeywell[1363] Komisija kompensacinę oro linijų galią pripažino nepakankamai veiksminga, nes joms buvo būtinos lėktuvų variklių gamintojo *General Electric* parduodamos atsarginės dalys, leidimai ir remonto paslaugos. Dėl to *General Electric* buvo pripažintas „neišvengiamu prekybiniu partneriu“. Kitoje byloje, *Guiness/Grand Metropolitan*,[1364] Komisija padarė išvadą, kad pirkėjas neturi kompensuojančios perkamosios galios dėl to, kad tik sujungta grupė galėjo patenkinti visus pirkėjo poreikius, pasiūlydama plačiausią, geriausiai parduodamų prekių rūšių asortimentą.

Pirkėjo galia retai laikoma veiksminga, jeigu koncentracijos metu pardavėjas įgyja labai didelę rinkos dalį arba yra didelis santykinis skirtumas tarp pirkėjo ir pardavėjo.[1365] Dėl to pirkėjai negali pasipriešinti sujungtos grupės ketinimams naudoti rinkos galią. Pavyzdžiui, sprendime *Alcatel/Finmeccanica/Alcatel Alenia Space & Telespazio*[1366] Komisija pripažino ūkio subjektų perkamąją galią nepakankama, nes įvykus koncentracijai būtų sukurta monopolija.

[1356] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 65 pastraipa; 2005 m. liepos 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3732 *Procter & Gamble/ GILLETTE,* 123 pastraipa; Baker S., Lofaro A., „Buyer Power and the Enso/Stora Decision“ [2000] *E.C.L.R.*.187. pp. 187-190.

[1357] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 65 pastraipa;

[1358] 2005 m. balandžio 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3680 *Alcatel/Finmeccanica/ Alcatel Alenia Space & Telespazio*, 73 ir 109 pastraipos.

[1359] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 65 pastraipa;

[1360] 1999 m. rugsėjo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1524 *Airtours/First Choice* [2000] OL L93/1, 124 pastraipa.

[1361] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1; 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15; 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24.

[1362] 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15, 137-141 pastraipos.

[1363] 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004]OL L 48/1, 227 pastraipa; Sprendimas patvirtintas apeliacijoje: 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26.

[1364] 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24.

[1365] 1997 m. rugsėjo 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.833 *The Coca-Cola Company/Carlsberg A/S* [1998] OL L145/41, 81 pastraipa; 2006 m. vasario 23 d. PIT sprendimas T-282/02 *Cementbouw Handel & Industrie BV v. Komisija* [2006] ECR II-00319, 231 ir 232 pastraipos.

[1366] 2005 m. balandžio 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3680 *Alcatel/Finmeccanica/ Alcatel Alenia Space & Telespazio.*

Kompensuojančios pirkėjo galios veiksmingumas taip pat priklauso nuo pirkėjo pasiryžimo pirkti kitų pardavėjų prekes, jeigu esamas pardavėjas padidintų kainas.[1367] Remiantis ekonomikos teorija, kuo didesnę pirkėjo sąnaudų dalį sudaro prekės kaina, tuo yra didesnė tikimybė, kad pirkėjas pradės pirkti kito pardavėjo prekes.[1368]

Kompensacinė pirkėjo galia yra nepakankama, jeigu apsaugomi ne visi pirkėjai, nes koncentracijos dalyviai galėtų nustatyti pirkėjams skirtingas pardavimų sąlygas.[1369] Komisijos teigimu, „[n]egalima teigti, kad kompensacinė pirkėjo galia panaikina galimus neigiamus koncentracijos padarinius, jeigu tik <...> tam tikra pirkėjų dalis, turinti didelę derėjimosi galią, yra apsaugota nuo reikšmingo kainos padidėjimo ir pablogėjusių sąlygų“. [1370]

8. ŽALINGOS PASEKMĖS LR KONKURENCIJOS TARYBOS NUTARIMŲ PRAKTIKOJE

Koncentracija Lietuvoje, kaip ir EB koncentracijų reguliavimo praktikoje, uždraudžiama, jeigu jos poveikis konkurencijai yra žymus. Tai įtvirtinta tiek teisės aktuose,[1371] tiek LR Konkurencijos tarybos nutarimų praktikoje.[1372] LR konkurencijos tarybos požiūris į nehorizontalių koncentracijų žalingas pasekmes sutampa su Europos Komisijos požiūriu. Tarybos nutarimų praktikoje randamos visos šiame darbe nagrinėtos nehorizontalių koncentracijų žalingų pasekmių rūšys.

LR konkurencijos taryba nagrinėjo galimas rinkos uždarymo pasekmes nutarime *Rautakirja Oy*,[1373] kuriame ji teigė, kad

> *Rautakirja Oy*, užimdama dominuojančią padėtį didmeninėje spaudinių platinimo rinkoje ir ją galimai stiprindama per numatomas teikti naujas logistikos, sandėliavimo ir kitas su spaudinių platinimu susijusias paslaugas, gali riboti leidėjų ir konkurentų (spaudos platintojų) galimybes patekti į mažmeninę spaudos platinimo ir kasdienio vartojimo prekybos rinką, ypač spaudos kioskus. Toks ribojimas lemtų tai, kad spaudinių asortimentas spaudos kioskuose susiaurėtų, mažėtų spaudinių pardavimų apimtys, kadangi pirkėjai turėtų rinktis alternatyvius spaudinių gavimo būdus. Tuo pačiu *Rautakirja Oy* turi galimybę, elgdamasi nepriklausomai nuo konkurentų, pakelti įkainių (komisinių) dydį – dėl ko smulkūs leidėjai turėtų nutraukti tam tikrų spaudinių leidybą.

[1367] 1998 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1225 *Enso/Stora* [1999] OL L254/9, 91 pastraipa.
[1368] Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006), p. 473.
[1369] 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1, 78 pastraipa.
[1370] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 67 pastraipa.
[1371] LR Konkurencijos įstatymo pakeitimo ir papildymo, valstybės pagalbos ūkio subjektams kontrolės įstatymo pripažinimo netekus galios ir civilinio proceso kodekso 1 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. IX-2126, Žin., 2004, Nr.63-2244, 11 straipsnis.
[1372] LR konkurencijos tarybos 2004-01-08 nutarimas 1S-1 *dėl leidimo UAB „MG Baltic investment“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100% UAB „Marieberg media“ akcijų*; LR konkurencijos tarybos 2002-12-19 nutarimas 144 *dėl leidimo UAB „Minordija“ vykdyti koncentraciją įsigyjant IĮ „Ž. Povilonio firma“ turto dalį.*
[1373] LR konkurencijos tarybos 2007-12-29 nutarimas 1S-190 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Rautakirja OY įsigyjant 100 proc. UAB „Impress Teva“ akcijų.*

Vienoje rinkoje turimos galios naudojimas kitoje rinkoje nagrinėtas vertinant galimą su spaudinių platinimu susijusių paslaugų subsidijavimą ir dubliavimą,[1374] kryžminį paslaugų subsidijavimą ar piktnaudžiavimą, nustatant teikiamų paslaugų įkainius, įskaitant naujai teikiamas skaitmeninės televizijos paslaugas.[1375] Nutarime *Flylal group services*[1376] nagrinėtas galimas orlaivių antžeminio aptarnavimo paslaugų rinkoje esančio ūkio subjekto subsidijavimas. Nutarime Taryba teigė, kad

> dėl kryžminio subsidijavimo galimybės leidimas vykdyti koncentraciją galėtų suteikti AB „Flylal Group Services“ ir su ja susijusiems ūkio subjektams pranašumą ir prieš kitus ūkio subjektus, dėl ko grupės įmonės įgytų didesnę rinkos galią bei santykinai didesnį pranašumą prieš kitas orlaivių bendroves Vilniaus aerouoste, įtakojant orlaivių antžeminio aptarnavimo paslaugų rinką, o tuo pačiu ir ribojant konkurenciją atitinkamose rinkose.

LR konkurencijos taryba ūkio subjektų galios rinkoje padidėjimą pripažįsta žalingomis pasekmėmis, daugeliu atveju nenagrinėdama, kodėl padidėjusi galia yra žalinga konkurencijai. Pavyzdžiui, nutarime *Teliasonera AB*[1377], išvardijusi įvairias paveiktas telefono ir interneto paslaugų rinkas, konstatavo, kad jose „bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis ir itin apribota konkurencija“. Tą patį galima pasakyti ir apie nutarimą *Elion Ettevõtted AS.* [1378] Kai kuriuose nutarimuose siaurai apibūdinamas žalingų pasekmių dėl padidėjusios galios pasireiškimas, tačiau nepaaiškinama, kodėl prieita tokia išvada. Pavyzdžiui, nutarime *Alita*[1379] Taryba pripažino, kad „AB „Alita“ dėl turimo virš 10 procentų UAB „Artrio-2“ akcijų paketo ir atitinkamo dalyvavimo pastarosios įmonės valdyme galėtų itin apriboti konkurenciją vertikaliai susijusiose rinkose, t. y. sumažinti stiprių pirkėjų išlyginamąjį poveikį“.

LR konkurencijos taryba ne viename nutarime taip pat yra atsižvelgusi į dėl koncentracijos padidėsiančią konkurentų tarpusavio veiksmų derinimo tikimybę.[1380] Pavyzdžiui, nutarime *Šiaulių Plentas ir kiti*[1381] nustatyta, kad dėl koncentracijos atsiradusių ekonominių ryšių gali

---

[1374] LR konkurencijos tarybos 2007-12-29 nutarimas 1S-190 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Rautakirja OY įsigyjant 100 proc. UAB „Impress Teva“ akcijų.*

[1375] LR konkurencijos tarybos 2007-12-13 nutarimas 1S-179 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją TEO LT, AB įsigyjant 100 proc. UAB „Nacionalinė Skaitmeninė Televizija“ akcijų.*

[1376] LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-119 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją AB „Flylal group services“ įsigyjant iki 100 proc. UAB „Baltic ground services“ akcijų.*

[1377] LR konkurencijos tarybos 2003-12-11 nutarimas 1S-140 *dėl leidimo „Teliasonera AB“ vykdyti koncentraciją per dukterinę įmonę „Amber mobile teleholding AB“ įsigyjant iki 90% UAB „Omnitel“ akcijų.*

[1378] LR konkurencijos tarybos 2005-10-27 nutarimas 1S-122 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Elion Ettevõtted AS įsigyjant 100 PROC. Microlink AS akcijų.*

[1379] LR konkurencijos tarybos 2004-05-80 nutarimas 1S-80 *dėl leidimo AB „Alita“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. AB „Anykščių vynas“ akcijų paketą*

[1380] LR konkurencijos tarybos 2004-05-80 nutarimas 1S-80 *dėl leidimo AB „Alita“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. AB „Anykščių vynas“ akcijų paketą;* LR konkurencijos tarybos 2003-10-02 nutarimas 1S-107 *dėl leidimo UAB „Mineraliniai vandenys“ vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 100 proc. AB „Stumbras“ akcijų paketą.*

[1381] LR konkurencijos tarybos 2007-07-19 nutarimas 1S-89 *dėl atsisakymo duoti leidimą vykdyti koncentraciją UAB „Šiaulių Plentas“, UAB „Alkesta“ ir AB „Kauno Tiltai“ įsteigus AB „Kauno Tiltai“ TŪB konsorciumą „Tiltra“.*

pagerėti veiksmų koordinavimas dalyvaujant konkursuose, „kartu atliekant tam tikrus darbus, teikiant subrangovo paslaugas, technikos nuomos ir medžiagų tiekimo paslaugas vieni kitiems“. Kitame nutarime *TeliaSonera*[1382] pripažinta, kad pagerėjęs AB „Lietuvos telekomas“ ir UAB „Omnitel“ veiksmų derinimas leistų „TeliaSonera AB“ „pasiekti didesnę masto ekonomiją ir daugiau investuoti į naujų technologijų plėtrą, esamų ir kuriamų telekomunikacinių tinklų horizontalią ir vertikalią integraciją technologijų pagrindu, kartu pertvarkant ir organizacines valdymo struktūras, dėl ko gali sumažėti konkurencija“.

Sprendimas *TeliaSonera* taip pat parodo, kad koncentracijos pateisinimas dėl efektyvesnės veiklos yra labai menkai pagrįstas. Šiame sprendime dėl sustiprėjusios galios pagerėjęs veiklos efektyvumas buvo pripažintas žalingu. Tarybos nuomone, masto ekonomija, galimybė investuoti į naujų technologijų plėtrą, technologijų suderinamumo ir organizacinės valdymo struktūros pagerinimas yra žalingi, nes dėl to ūkio subjektas gali įgyti galios rinkoje ir savo veiksmais riboti konkurenciją. Toks siauras požiūris į efektyvumo pagerinimą kelia didelių abejonių, nes ūkio subjektai nėra skatinami optimizuoti savo gamybą, paskirstymą, valdymą ir kita. Itin atsižvelgiant į nagrinėtus nehorizontalių koncentracijų ypatumus, jų vertinimo metu būtina turėti omenyje tiek jų sukuriamą naudą, tiek žalą.

Ištyrus LR konkurencijos tarybos nutarimų praktiką galima teigti, kad aplinkybės, į kurias atsižvelgiama nustatant koncentracijos poveikį, vertinant bendrai, sutampa su Europos Komisijos sprendimų praktika. Vertinimo metu nustatomos prekės ir geografinės rinkos, tiriamos rinkos savybės, koncentracijos dalyvių užimama padėtis ir turima galia rinkoje, nagrinėjama potenciali konkurencija, koncentracijos dalyvių perkamoji galia bei kompensacinė pirkėjo galia. Tačiau Tarybos sprendimai nėra pagrindžiami aiškiomis faktinėmis aplinkybėmis, pateikiami vien teiginiai išvadų forma, nutarimų motyvai neaiškūs. Atsižvelgiant į tai, tiriamajame darbe pateikiama tik pagrindinių aplinkybių, kurių apraiškų pavyko rasti negausioje ir skurdžioje Tarybos nutarimų praktikoje, pagrindinai bruožai.

Remiantis LR konkurencijos tarybos nutarimų praktika galima teigti, kad prekės ar geografinė rinkos nustatomos panašiai, kaip jas nustato ir Europos Komisija – atsižvelgiant į paklausos ir pasiūlos pakeičiamumą. Pavyzdžiui, LR konkurencijos taryba, įvertinusi „galimybę krovinių transportavimą jūra iš dalies pakeisti geležinkelio transportu ir autotransportu“, konteinerių krovos paslaugas priskyrė didesnei „konteinerinių krovinių pervežimų paslaugų“ rinkai.[1383] Atsižvelgdama į tai, kad nėra pakeičiamumo tarp buksyravimo paslaugų Klaipėdos

---

[1382] LR konkurencijos tarybos 2003-12-11 nutarimas 1S-140 *dėl leidimo „Teliasonera AB“ vykdyti koncentraciją per dukterinę įmonę „Amber mobile teleholding AB“ įsigyjant iki 90% UAB „Omnitel“ akcijų.*

[1383] LR konkurencijos tarybos 2005-12-29 nutarimas Nr.1S-146 *dėl leidimo UAB „Klaipėdos terminalo grupė“ vykdyti koncentraciją įsigyjant AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“ dalį - konteinerių terminalą.*

uoste[1384] bei buksyravimo paslaugų savininko terminale Būtingėje,[1385] šių paslaugų teikimą ji priskyrė atskiroms rinkoms.[1386]

Tačiau, palyginti su Europos Komisijos sprendimų praktika, galima pastebėti tam tikrų skirtumų. LR konkurencijos tarybos pirmininko R. Stanikūno teigimu, nustatant pasiūlos pakeičiamumą naudojant „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklę, vertinama pirkėjų reakcija ne į 5–10 proc. kainos pakėlimą, bet į 10 proc. kainos pakėlimą.[1387] Reikėtų pažymėti, kad, priešingai nei teigia LR konkurencijos tarybos pirmininkas, taisyklės taikymo požymių aptikti LR konkurencijos tarybos nutarimų praktikoje nepavyko. Nutarimuose nustatant rinką atsižvelgta į prekių fizines savybes, jų funkcinį pakeičiamumą, kainų ir kokybės standartų skirtumus, Lietuvos vartotojų teikiamą pirmenybę lietuviškai produkcijai.[1388] Pavyzdžiui, dėl vartotojų prioritetų pokyčio, susijusio su sveikos mitybos siekiais ir valgio ruošimo kultūros tobulėjimu, majonezą priskyrė platesnei padažų ir pagardų rinkai.[1389]

Dėl negausios nutarimų praktikos negalima tiksliai pasakyti, ar visada nustatant prekės rinką atsižvelgiama į pasiūlos pakeičiamumą, ar atsižvelgiama tik tada, kai pasiūlos pakeičiamumas prilygsta paklausos pakeičiamumui (tokia yra Europos Komisijos praktika), ar dažniau. Pastebėta, kad pasiūlos pakeičiamumas LR konkurencijos tarybos nutarimuose didesnę reikšmę turi ne tiek prekės rinkos nustatymo stadijoje, kiek vertinant potencialią konkurenciją.[1390]

LR konkurencijos taryba, nustatydama geografinę rinką, aiškiai atsižvelgia tiek į paklausos, tiek į pasiūlos pakeičiamumą. Kaip nustato pasiūlos ir paklausos pakeičiamumą, ar naudojasi „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisykle, negalima tiksliai pasakyti, nes nutarimuose nėra pateikiama motyvų, kuriais remiantis nustatoma geografinė rinka, arba jie labai menki. Bendrais bruožais galima pasakyti, kad nustatyta geografinė rinka nebūtinai sutampa su Lietuvos Respublikos teritorija. Gali būti nustatyta ir siauresnė, sutampanti su vieno miesto ar

---

[1384] Buksyravimo uoste paslaugos teikiamos dideliems laivams ir apima saugaus manevravimo, stabilizavimo, saugaus švartavimo, atšvartavimo ir lydėjimo per siaurus jūros vartus paslaugas. Be buksyravimo uoste paslaugų vilkikų operatoriai gali teikti buksyravimo paslaugas terminaluose, jūroje, taip pat gali padėti likviduoti nelaimingų atvejų pasekmes.

[1385] Buksyravimo (vilkimo) savininko terminale paslaugos apima tanklaivių aptarnavimo paslaugas.

[1386] LR konkurencijos tarybos 2009-04-16 nutarimas Nr.1S-56 *dėl leidimo UAB „Towage & Marine assistance“ ir Smit International Overseas B.V. vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis steigiant UAB „Towmar Smit Baltic“.*

[1387] Stanikūnas R., *Konkurencijos politika: teorija ir praktika,* (Vilnius: TEV, 2009), p.73.

[1388] LR konkurencijos tarybos 2003-10-02 nutarimas 1S-107 *dėl leidimo UAB „Mineraliniai vandenys“ vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 100 proc. AB „Stumbras“ akcijų paketą.*

[1389] LR konkurencijos tarybos 2005-07-14 nutarimas Nr.1S-86 *dėl leidimo UAB „Vesiga“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „VMGH“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2004-07-15 nutarimas Nr.1S-112 *dėl leidimo UAB „ZIP3“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100% UAB „Vesiga“ akcijų.*

[1390] LR konkurencijos tarybos 2005-07-14 nutarimas Nr.1S-86 *dėl leidimo UAB „Vesiga“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „VMGH“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2004-07-15 nutarimas Nr.1S-112 *dėl leidimo UAB „ZIP3“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100% UAB „Vesiga“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2004-05-80 nutarimas 1S-80 *dėl leidimo AB „Alita“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. AB „Anykščių vynas“ akcijų paketą.*

tam tikro infrastruktūros objekto teritorijos ribomis. Geografinė rinka, sutampanti su Lietuvos Respublikos teritorijos ribomis, nustatyta baldų, stalių, trikotažo gaminių, žemės ūkio mašinų įrenginių, transportabilių prekių rinkose.[1391] Rinka, apimanti kelių rajonų ribas, nustatyta automobilių remonto paslaugoms.[1392] Rinka, sutampanti su tam tikros savivaldybės teritorija, nustatyta mažmeninei prekybai maisto prekėmis,[1393] konditerijos gaminių pardavimui, visuomeninio maitinimo paslaugoms.[1394] Vilniaus oro uosto rinka – orlaivių antžeminio aptarnavimo paslaugoms,[1395] vietinė Klaipėdos uosto rinka nustatyta konteinerių krovos paslaugoms[1396] ir buksyravimo uoste paslaugoms.[1397] Pavyzdžiui, nutarime *Towmar Smit Baltic*[1398] LR konkurencijos taryba teigė:

> Kadangi buksyravimas uoste yra viena iš atitinkamame uoste teikiamų paslaugų, paprastai uosto vilkikai yra skirti konkrečiam uostui ar grupei uostų, esančių kelių mylių nuotoliu vienas nuo kito. Artimiausias Klaipėdos uostui yra Liepojos uostas, tačiau paprastai vilkikai iš vieno iš šių uostų nepadeda kito uosto vilkikams, taigi, paprastai neteikia paslaugų kitame uoste. Dėl šių priežasčių atitinkama koncentracijos veikiama rinka apibrėžiama kaip buksyravimo paslaugų Klaipėdos uoste rinka.

Kaip galima pastebėti, šiame sprendime nesiremiama kokiomis nors taisyklėmis, bet bendrais teiginiais tvirtinama, kad dažniausiai taip yra, todėl nustatoma tokia rinka.

Panašiai kaip Europos Komisijos sprendimų praktikoje – jeigu nagrinėjamų rinkų geografinės ribos iš dalies dubliuoja viena kitą, nustatoma platesnė geografinė rinka. Pavyzdžiui, dėl šios priežasties smulkaus baltojo cukraus tiekimo pramoniniams pirkėjams rinka buvo pripažinta visa Lietuvos Respublikos teritorija.[1399]

[1391] LR konkurencijos tarybos prie Valstybinės kainų ir konkurencijos tarnybos 1995-03-30 nutarimas Nr.14 *dėl ūkio subjektų įvykdyto teisės pažeidimo, numatyto LR Konkurencijos įstatymo 10 str. 1 dalyje ir leidimo įvykusiai koncentracijai galioti.*

[1392] LR konkurencijos tarybos prie Valstybinės kainų ir konkurencijos tarnybos 1995-03-30 nutarimas Nr.14 *dėl ūkio subjektų įvykdyto teisės pažeidimo, numatyto LR Konkurencijos įstatymo 10 str. 1 dalyje ir leidimo įvykusiai koncentracijai galioti.*

[1393] LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-118 *dėl leidimo MAXIMA LT, UAB vykdyti koncentraciją išsinuomojant komercinės paskirties patalpas, esančias adresu Naikupės G. 18, Klaipėdoje; Sporto g. 16, Marijampolėje; Savanorių pr. 375, Kaune; Pramonės pr. 16, Kaune; Gedvydžių g. 17, Vilniuje; Vytauto g. 98/Senojo Turgaus g. 1, Palangoje; Gelvonų 35, Vilniuje ir nuosavybės teise įgyjant patalpas, esančias Lietuvininkų G. 58, Šilutėje ir J.Basanavičiaus G. 53, Kėdainiuose*

[1394] LR konkurencijos tarybos prie Valstybinės kainų ir konkurencijos tarnybos 1995-03-30 nutarimas Nr.14 *dėl ūkio subjektų įvykdyto teisės pažeidimo, numatyto LR Konkurencijos įstatymo 10 str. 1 dalyje ir leidimo įvykusiai koncentracijai galioti.*

[1395] LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-119 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją AB „Flylal group services“ įsigyjant iki 100 proc. UAB „Baltic ground services“ akcijų.*

[1396] LR konkurencijos tarybos 2005-12-29 nutarimas Nr.1S-146 *dėl leidimo UAB „Klaipėdos terminalo grupė“ vykdyti koncentraciją įsigyjant AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“ dalį - konteinerių terminalą.*

[1397] LR konkurencijos tarybos 2009-04-16 nutarimas Nr.1S-56 *dėl leidimo UAB „Towage & Marine assistance“ ir Smit International Overseas B.V. vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis steigiant UAB „Towmar Smit Baltic“.*

[1398] LR konkurencijos tarybos 2009-04-16 nutarimas Nr.1S-56 *dėl leidimo UAB „Towage & Marine assistance“ ir Smit International Overseas B.V. vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis steigiant UAB „Towmar Smit Baltic“.*

[1399] LR konkurencijos tarybos 2008-10-30 nutarimas Nr.1S-152 *dėl leidimo Titoconcerto A/S vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. Danisco sugar a/s akcijų*

Kadangi koncentracijų vertinimas yra prospektyvinis, visiškai pagrįstai LR konkurencijos taryba, nustatydama rinką, atsižvelgia ne tik į esamą padėtį, bet ir į ateities pokyčius, kuriuos galima numatyti. Pavyzdžiui, Taryba, atsižvelgdama į tai, kad Lietuvoje, jai tapus ES valstybe nare, taikomas bendrasis cukraus režimas, cukraus rinkos funkcionavimas apibrėžtas atitinkamų Tarybos reglamentų (EB) ir juos įgyvendinančių teisės aktų, sudarančių nacionalinę Lietuvos cukraus sektoriaus reguliavimo bazę ir bendrojo ES cukraus režimo pokyčius , priėjo išvadą, kad „geografinė cukraus rinkos teritorija ateityje, tikėtina, bus platesnė negu vienos ES valstybės narės sienos, įskaitant Lietuvą (apims bent jau ES/EEE teritoriją).“[1400]

Ūkio subjekto turimos galios reikšmė, vertinant nehorizontalias koncentracijas, LR konkurencijos tarybos nutarimų praktikoje skiriasi nuo reikšmės Europos Komisijos sprendimų praktikoje. Remiantis LR konkurencijos tarybos nutarimų praktika, manoma, kad nehorizontali koncentracija sukelia žalingų pasekmių, pavyzdžiui, vienoje rinkoje turima galia panaudojama kitoje rinkoje,[1401] jeigu jos dalyviai kartu ar atskirai užima dominuojančią padėtį bent vienoje iš rinkų. Tokia nuostata tik iš dalies sutampa su Europos Komisijos požiūriu. Europos Komisija pripažįsta, kad ūkio subjekto galia paprastai turi prilygti dominavimui, tačiau ji taip pat supranta, kad ūkio subjektai, neužimdami dominuojančios padėties rinkoje, gali turėti kitų pranašumų. Tik pavieniuose LR konkurencijos tarybos nutarimuose galima aptikti kitų, bet tik kaip papildančių dominavimą, galios vertinimo požymių. Pavyzdžiui, nutarime *TEO LT*[1402] Taryba, be TEO LT užimamos dominuojančios padėties plačiajuosčio ryšio prieigos didmeninės paslaugos ir skirtųjų linijų paslaugų rinkose, atsižvelgė į turimą gerai išplėtotą fiksuoto telefono ryšio tinklą ir laidinę duomenų perdavimo infrastruktūrą, kurie apima visą Lietuvos teritoriją, kartu su susijusiais ūkio subjektais plečiamas alternatyvias interneto prieigos ir duomenų perdavimo technologijas, naujų skaitmeninės televizijos paslaugų ir tinklų plėtojimą.

Nustatydama dominuojančią padėtį Taryba daugiausia remiasi jų užimama rinkos dalimi.[1403] Pavyzdžiui, nutarime *Rautakirja OY*[1404] Taryba teigė, kad „2006 metais UAB „Impress Teva“ didmeninės spaudinių platinimo Lietuvoje rinkos dalis sudarė apie 50-60 proc. Tai didžiausias, dominuojantis ūkio subjektas, veikiantis šioje rinkoje. Kiti rinkos dalyviai gerokai smulkesni“. Užimama rinkos dalis apskaičiuojama remiantis ne tik ūkio subjektų metine

---

[1400] LR konkurencijos tarybos 2008-10-30 nutarimas Nr.1S-152 *dėl leidimo Titoconcerto A/S vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. Danisco sugar a/s akcijų*

[1401] LR konkurencijos tarybos 2007-12-29 nutarimas 1S-190 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Rautakirja OY įsigyjant 100 proc. UAB „Impress Teva“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2007-12-13 nutarimas 1S-179 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją TEO LT, AB įsigyjant 100 proc. UAB „Nacionalinė Skaitmeninė Televizija“ akcijų.*

[1402] LR konkurencijos tarybos 2007-12-13 nutarimas 1S-179 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją TEO LT, AB įsigyjant 100 proc. UAB „Nacionalinė Skaitmeninė Televizija“ akcijų;* panašus požiūris LR konkurencijos tarybos 2005-10-27 nutarime 1S-122 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Elion Ettevõtted AS įsigyjant 100 PROC. Microlink AS akcijų.*

[1403] LR konkurencijos tarybos 2007-12-29 nutarimas 1S-190 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Rautakirja OY įsigyjant 100 proc. UAB „Impress Teva“ akcijų*

[1404] LR konkurencijos tarybos 2007-12-29 nutarimas 1S-190 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Rautakirja OY įsigyjant 100 proc. UAB „Impress Teva“ akcijų*

apyvarta, bet ir pagal valdomą prekybos plotą,[1405] atliktų buksyravimo operacijų skaičių[1406] ir kita. Neretai Taryba nesugeba aiškiai nustatyti rinkos dalyvių ir jų užimamų padėčių rinkose. Pavyzdžiui, nutarime *Šiaulių Plentas ir kiti*[1407] teigiama, kad koncentracijos dalyviai „yra patys stambiausi šių rinkų dalyviai“, „visi kiti žymiai smulkesni“, nors nieko nėra pasakoma apie rinkos dydį, koncentracijos dalyvių, aktualių ar potencialių konkurentų padėtį rinkoje. LR konkurencijos taryba pripažįsta, kad nesugeba atlikti detalaus tyrimo, teigdama, jog „rinkos struktūra nėra skaidri, kadangi negalima aiškiai įvardinti rinkos dalyvių ir konkurentų“.

Lietuvoje, taip pat kaip ir EB, atsižvelgiama ne tik į vienasmenį, bet ir į kolektyvinį dominavimą rinkoje. Pavyzdžiui, Tarybos nutarime *Carlsberg*[1408] pripažinta, kad dėl koncentracijos AB „Švyturys“, AB „Kalnapilis“, UAB „Utenos alus“ įgytų kolektyvinę dominuojančią padėtį rinkoje. Tačiau reikėtų pažymėti, kad kolektyvinio dominavimo vertinimas Lietuvoje taikomas gana retai. Teigiama, kad dėl Lietuvoje vyraujančių oligopolinių pramonės šakų būtų vertinamas daugelio ūkio subjektų kolektyvinis dominavimas.[1409] Įrodyti prielaidą, jog oligopolininkai veikia nepriklausomai nuo kitų konkurentų, LR konkurencijos tarybai yra sudėtinga.[1410] Kaip nustatomas kolektyvinis dominavimas, taip pat neaišku. Galima daryti prielaidą, kad remiamasi tik užimama rinkos dalimi, nes kitos kolektyvinio dominavimo sąlygos nėra nagrinėjamos – netiriamas kolektyvinio dominavimo gyvybingumas. Jam užtikrinti turi būti pakankamas rinkos skaidrumas, tinkamos atsakomosios priemonės ir ganėtinas gebėjimas pasipriešinti konkurentų ir pirkėjų spaudimui.

Nustatydama padėtį rinkoje, LR konkurencijos taryba taip pat atsižvelgia į koncentracijos laipsnio pokyčius atitinkamoje rinkoje,[1411] ne tik į esamą padėtį joje, bet ir į rinkos plėtojimosi

---

[1405] LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-118 *dėl leidimo MAXIMA LT, UAB vykdyti koncentraciją išsinuomojant komercinės paskirties patalpas, esančias adresu Naikupės G. 18, Klaipėdoje; Sporto g. 16, Marijampolėje; Savanorių pr. 375, Kaune; Pramonės pr. 16, Kaune; Gedvydžių g. 17, Vilniuje; Vytauto g. 98/Senojo Turgaus g. 1, Palangoje; Gelvonų 35, Vilniuje ir nuosavybės teise įgyjant patalpas, esančias Lietuvininkų G. 58, Šilutėje ir J.Basanavičiaus G. 53, Kėdainiuose*

[1406] LR konkurencijos tarybos 2009-04-16 nutarimas Nr.1S-56 *dėl leidimo UAB „Towage & Marine assistance“ ir Smit International Overseas B.V. vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis steigiant UAB „Towmar Smit Baltic“.*

[1407] LR konkurencijos tarybos 2007-07-19 nutarimas 1S-89 *dėl atsisakymo duoti leidimą vykdyti koncentraciją UAB „Šiaulių Plentas“, UAB „Alkesta“ ir AB „Kauno Tiltai“ įsteigus AB „Kauno Tiltai“ TŪB konsorciumą „Tiltra“.*

[1408] LR konkurencijos tarybos 2000-11-09 nutarimas Nr.1S-123 *dėl Carlsberg A/S pranešimo apie koncentraciją įsigyjant AB “Kalnapilis”, UAB “Utenos alus”, UAB “Jungtinis alaus centras” kontrolę.*

[1409] Stanikūnas R., *Konkurencijos politika: teorija ir praktika,* (Vilnius: TEV, 2009), p.81.

[1410] Ten pat.

[1411] LR konkurencijos tarybos 2007-12-13 nutarimas 1S-179 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją TEO LT, AB įsigyjant 100 proc. UAB „Nacionalinė Skaitmeninė Televizija“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2004-10-21 nutarimas 1S-152 *dėl leidimo P.KrištopaičiuI ir S.V.Anužiui vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis įsigyjant iki 100% UAB „Simpras“ ir UAB „Rokų keramika“ akcijų ir įgyjant bendrą šių įmonių kontrolę;* LR konkurencijos tarybos 2005-06-16 nutarimas Nr.1S-68 *dėl leidimo „Interinfo Baltic OÜ“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „Eniro Lietuva“ akcijų.* LR konkurencijos tarybos 2005-07-14 nutarimas Nr.1S-86 *dėl leidimo UAB „Vesiga“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „VMGH“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2004-07-15 nutarimas Nr.1S-112 *dėl leidimo UAB „ZIP3“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100% UAB „Vesiga“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2008-10-30 nutarimas Nr.1S-152 *dėl leidimo Titoconcerto A/S vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. Danisco sugar a/s akcijų.*

perspektyvas.[1412] Pavyzdžiui, nutarimuose *ZIP3 ir Vesiga*[1413] Taryba pažymėjo, kad „vertinant rinkos vystymosi tendencijas, pastebėta, kad didėja pasiūlos pakeičiamumas ir nyksta ribos tarp atskirų segmentų ir rūšių dėl vartotojų prioritetų kitimo, susijusio su sveikos mitybos siekiais ir valgio ruošimo kultūros vystymusi“. Kitame nutarime *Šiaulių Plentas ir kiti*[1414] Taryba teigė, kad „nebuvo nustatyta aplinkybių, dėl kurių tokia padėtis automagistralių, kelių tiesimo ir remonto, tiltų ir kitų stambių objektų statybos bei kitų susijusių paslaugų rinkoje galėtų pasikeisti, todėl leidus vykdyti nagrinėjamą koncentraciją būtų sudarytos sąlygos ir toliau itin riboti konkurenciją minėtoje rinkoje“.

Kaip minėta šio tiriamojo darbo 4 dalies 7.3 skyriuje, remiantis Europos Komisijos sprendimų praktika, potencialią konkurenciją sudaro galimas konkurentų atėjimas iš kitos prekės ar geografinės rinkos arba rinkoje veikiančių konkurentų gamybos ar pardavimo apimčių padidinimas. Kad potenciali konkurencija būtų pripažinta pakankama koncentracijos dalyvių rinkos galiai rinkoje suvaržyti, turi atitikti tris sąlygas: būti tikėtina, pakankamo pajėgumo ir savalaikė. Potenciali konkurencija laikoma tikėtina: jeigu yra gamintojų, pardavėjų ar pirkėjų, gebančių atitinkamai pereiti prie kitos prekės gamybos, pardavimo ar pirkimo arba praplėsti prekės gamybos ar pardavimų apimtis; jeigu potencialiems konkurentams atėjimas į rinką būtų pelningas; ateinantys ūkio subjektai turėtų pakankamai koncentracijos dalyvių veiklą varžančios jėgos ar jos įgytų ateityje; jeigu yra mažos patekimo į rinką kliūtys ir kita. Pripažįstama, kad atėjimas yra pakankamo pajėgumo, jeigu dėl jo greitai ir veiksmingai suvaržomi koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų veiksmai. Jis paprastai laikomas savalaikiu, jeigu įvyksta per dvejus metus.

Nors LR konkurencijos taryba atsižvelgia į potencialią konkurenciją, tačiau jos vertinimo sąlygos nėra aiškios. Ji įvardytų sąlygų nesilaiko ir netikrina. Vertinimo metu atsižvelgiama tik į atskirus minėtų sąlygų elementus. Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos nutarime *Klaipėdos terminalo grupė*[1415] teigiama, kad įvykus koncentracijai „koncentracijos laipsnis konteinerių krovos paslaugų rinkoje Klaipėdos uoste keičiasi reikšmingai, tačiau įvertinus potencialią konkurenciją Klaipėdos uoste, augančias konteinerių krovinių apimtis, Klaipėdos jūrų uosto

---

[1412] LR konkurencijos tarybos 2007-12-13 nutarimas 1S-179 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją TEO LT, AB įsigyjant 100 proc. UAB „Nacionalinė Skaitmeninė Televizija“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2004-10-21 nutarimas 1S-152 *dėl leidimo P.KrištopaičiuI ir S.V.Anužiui vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis įsigyjant iki 100% UAB „Simpras“ ir UAB „Rokų keramika“ akcijų ir įgyjant bendrą šių įmonių kontrolę;* LR konkurencijos tarybos 2005-06-16 nutarimas Nr.1S-68 *dėl leidimo „Interinfo Baltic OÜ“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „Eniro Lietuva“ akcijų.*

[1413] LR konkurencijos tarybos 2004-07-15 nutarimas Nr.1S-112 *dėl leidimo UAB „ZIP3“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100% UAB „Vesiga“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2005-07-14 nutarimas Nr.1S-86 *dėl leidimo UAB „Vesiga“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „VMGH“ akcijų.*

[1414] LR konkurencijos tarybos 2007-07-19 nutarimas 1S-89 *dėl atsisakymo duoti leidimą vykdyti koncentraciją UAB „Šiaulių Plentas“, UAB „Alkesta“ ir AB „Kauno Tiltai“ įsteigus AB „Kauno Tiltai“ TŪB konsorciumą „Tiltra“.*

[1415] LR konkurencijos tarybos 2005-12-29 nutarimas Nr.1S-146 *dėl leidimo UAB „Klaipėdos terminalo grupė“ vykdyti koncentraciją įsigyjant AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“ dalį - konteinerių terminalą.*

konkurenciją su kitais artimais uostais, nustatyta, kad dėl vykdomos koncentracijos dominuojanti padėtis nebus sukuriama ar sustiprinama ar itin apribojama konkurencija atitinkamoje rinkoje“. Kitame nutarime *Interinfo Baltic*[1416] teigiama, kad „atsižvelgus į <...> nesudėtingą įėjimą į [žinynų informacijos] rinką ir nuolat didėjančią naujų informacinių prekių pasiūlą <...> nebus itin apribojama konkurencija šioje rinkoje“.

Apskritai potenciali konkurencija vertinama atsižvelgiant tik į konkurentų atėjimo tikimybę, kuri nustatoma daugiausia dėmesio teikiant patekimo į rinką kliūtims. Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos nutarime *Mineraliniai vandenys*[1417] teigiama, kad „Liberalizavus stiprių alkoholinių gėrimų gamybos rinką potenciali konkurencija šioje rinkoje gerokai padidės. <...> Dalis alkoholinių ir nealkoholinių gėrimų gamintojų galėtų pradėti gaminti stiprius alkoholinius gėrimus be sąlyginai didelių finansinių investicijų“. Tarybos nutarimuose *Vesiga* ir *ZIP3*[1418] teigiama, kad

> majonezo prekyba su ES šalimis vyksta laisvai – netaikomi jokie importo ar eksporto tarifai, kvotos ar kiti apribojimai, o importui iš kitų šalių taikomi 7,7% konvenciniai muitai. Dėl minimalių importo suvaržymų ir palyginti ilgo prekių galiojimo laiko didėja asortimento pasirinkimas ir mažėja kainos ne tik majonezo, bet ir pagardų ir padažų segmente. Laisvą įėjimą į rinką nulemia ir tai, kad majonezo gamybos technologija nesudėtinga ir nereikalaujanti didelių investicijų. Lietuvoje nėra nustatytų išskirtinių majonezo gamybos standartų. Majonezo receptūra nėra patentuota, jo bendros receptūros, techninės sąlygos ir standartai yra laisvai prieinami ir gali būti naudojami bet kurio gamintojo.

Tarybos nutarimų praktikoje patekimo į rinką kliūtimis pripažintos administracinės kliūtys naujiems centrams (parduotuvėms) statyti ar stipriai išaugusios prekybinio ploto nuomos kainos,[1419] reikalingi finansiniai ištekliai, uosto, į kurį pageidaujama patekti, dydis, laivų atplaukimo intensyvumas ir atitinkamai laivų, kuriems būtinos buksyravimo paslaugos, skaičius, vilkikų operatorių ir laivų operatorių turimos tiesioginės buksyravimo paslaugų sutartys (ypač ilgalaikės arba vadinamosios „daugelio uostų“ (angl. – *multi-port*) sutartys) ir kita.[1420]

Reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad patekimo į rinką kliūtimis nėra laikomi reikalavimai gauti profesinę kvalifikaciją pagrindžiantį pažymėjimą. Pavyzdžiui, nutarime *Towage & Marine*

[1416] LR konkurencijos tarybos 2005-06-16 nutarimas Nr.1S-68 *dėl leidimo „Interinfo Baltic OÜ“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „Eniro Lietuva“ akcijų.*

[1417] LR konkurencijos tarybos 2003-10-02 nutarimas 1S-107 *dėl leidimo UAB „Mineraliniai vandenys“ vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 100 proc. AB „Stumbras“ akcijų paketą.*

[1418] LR konkurencijos tarybos 2005-07-14 nutarimas Nr.1S-86 *dėl leidimo UAB „Vesiga“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „VMGH“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2004-07-15 nutarimas Nr.1S-112 *dėl leidimo UAB „ZIP3“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100% UAB „Vesiga“ akcijų.*

[1419] LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-118 *dėl leidimo MAXIMA LT, UAB vykdyti koncentraciją išsinuomojant komercinės paskirties patalpas, esančias adresu Naikupės G. 18, Klaipėdoje; Sporto g. 16, Marijampolėje; Savanorių pr. 375, Kaune; Pramonės pr. 16, Kaune; Gedvydžių g. 17, Vilniuje; Vytauto g. 98/Senojo Turgaus g. 1, Palangoje; Gelvonų 35, Vilniuje ir nuosavybės teise įgyjant patalpas, esančias Lietuvininkų G. 58, Šilutėje ir J.Basanavičiaus G. 53, Kėdainiuose*

[1420] LR konkurencijos tarybos 2009-04-16 nutarimas Nr.1S-56 *dėl leidimo UAB „Towage & Marine assistance“ ir Smit International Overseas B.V. vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis steigiant UAB „Towmar Smit Baltic“.*

assistance[1421] teigiama, kad reikalavimas nustatyta tvarka gauti Lietuvos saugios laivybos administracijos sertifikatą (įmonės atestavimo pažymėjimą) nėra laikomas esmine kliūtimi, nes

> pagrindinis atestavimo tikslas – nustatyti įmonių, teikiančių su saugia laivyba susijusias paslaugas, pasirengimą profesionaliai užsiimti atitinkama veikla. Pažymėjimui gauti yra nustatyti reikalavimai, kuriais siekiama užtikrinti vykdomų paslaugų saugą ir kokybę. Reikalavimai yra aiškūs, terminai sprendimo priėmimui yra trumpi.

Vertinant patekimo į rinką kliūtis, taip pat atsižvelgiama į jų panaikinimą. Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos nutarime *Alita* teigiama, kad „įstojus į ES, alkoholinių gėrimų rinka iš esmės liberalizuojama, panaikintos importo licencijos iš ES ir sumažintos didmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijų kainos nuo 80 tūkst. Lt iki l0 tūkst. Lt. Dėl importo suvaržymų mažinimo alkoholinių gėrimų rinkose didėja asortimento pasirinkimas ir mažėja kainos“. [1422] Kitame nutarime *Amber Trust*,[1423] vertinant potencialią konkurenciją, atsižvelgta į tai, kad, Lietuvos Respublikai „įstojus į Europos Sąjungą, žymiai sumažėjo importo muitai grūdams ir miltams iš trečiųjų šalių, visiškai neliko muitų iš Europos Sąjungos šalių, taip pat ir muitinių barjerų“.

LR konkurencijos tarybos nutarimų praktika rodo, kad reikšmingas ne tik esančių patekimo į rinką kliūčių panaikinimas, bet ir laukiamas patekimo kliūčių panaikinimas, kuris įvyks ateityje. Pavyzdžiui, LR konkurencijos tarybos nutarime *Mineraliniai vandenys*[1424] teigiama, kad Lietuvai įstojus į ES ir panaikinus visus prekybos apribojimus, AB „Stumbras“ ateityje turės konkuruoti ne tik su ES, bet ir su kaimyninių šalių gamintojais, kurie alkoholinius gėrimus galės įvežti be muitų. „Dalies Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos ir kitų valstybių kilmės stiprių alkoholinių gėrimų (įskaitant degtinę) importui į ES taikomas nulinis muito tarifas.“ Kitame nutarime *Titoconcerno*[1425] Taryba, nustatydama potencialią konkurenciją, atsižvelgė į numatomą 2009-10-01 pradėti cukraus į ES be muitų ir kvotų iš Afrikos, Karibų baseino ir Ramiojo vandenyno valstybių importavimą ir būsimą galimybę parduoti cukrų be cukraus gamintojų tiesioginio dalyvavimo.

[1421] LR konkurencijos tarybos 2009-04-16 nutarimas Nr.1S-56 *dėl leidimo UAB „Towage & Marine assistance“ ir Smit International Overseas B.V. vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis steigiant UAB „Towmar Smit Baltic“.*

[1422] LR konkurencijos tarybos 2004-05-80 nutarimas 1S-80 *dėl leidimo AB „Alita“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. AB „Anykščių vynas“ akcijų paketą*

[1423] LR konkurencijos tarybos 2005-05-05 nutarimas Nr.1S-53 *dėl leidimo Amber Trust II S.C.A. vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 32 proc. UAB „Litagros chemija“ akcijų ir kartu su G.Kateiva, D.Grigaliūnu, A.Grigaičiu įgyjant bendrą UAB „Litagros chemija“ kontrolę.*

[1424] LR konkurencijos tarybos 2003-10-02 nutarimas 1S-107 *dėl leidimo UAB „Mineraliniai vandenys“ vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 100 proc. AB „Stumbras“ akcijų paketą.*

[1425] LR konkurencijos tarybos 2008-10-30 nutarimas Nr.1S-152 *dėl leidimo Titoconcerno A/S vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. Danisco sugar a/s akcijų*

Neretai dėmesio skiriama ne pačioms kliūtims, bet galimam jų padidėjimui dėl įvyksiančios koncentracijos. LR konkurencijos tarybos nutarimuose nurodoma,[1426] kad „po koncentracijos kontrolę įgyjantis ūkio subjektas neįgis absoliutaus pranašumo, dėl to papildomų kliūčių, leidžiančių riboti įėjimą į rinką, nebus sukurta“. Pavyzdžiui, nutarime *Towage & Marine assistance*[1427] teigiama, kad

> administraciniai apribojimai, susiję su atitinkamų sertifikatų gavimu, bei būtinybė turėti pakankamus finansinius išteklius buksyravimo veiklai pradėti egzistuoja nepriklausomai nuo to, ar būtų įvykdyta nagrinėjama koncentracija ar ne. Tuo tarpu, nenustatyta, kad dėl numatomos vykdyti koncentracijos atsirastų papildomų kliūčių kitiems ūkio subjektams įeiti į atitinkamą rinką.

Viename LR konkurencijos tarybos nutarime atsižvelgta į konkurentų ketinimus ateiti į Lietuvos rinką ar plėsti prekybos apimtis joje. Nutarime *MAXIMA*[1428] Taryba pažymėjo, kad per pastaruosius 5 metus nebuvo nė vieno reikšmingesnio įėjimo į mažmeninę prekybos maisto prekėmis rinką. LIDL atsisakė ketinimų įeiti į šalies rinką, o mažmeninės prekybos parduotuvių tinklų IKI, NORFA bei RIMI mažmeninės prekybos maisto prekėmis augimas, palyginti su MAXIMA tinklų augimu, buvo mažesnis.

Tyrimas atskleidė, kad LR konkurencijos taryba, vertindama potencialią konkurenciją, netiria, ar konkurentų atėjimas į rinką būtų pakankamo pajėgumo, kad būtų greitai ir veiksmingai suvaržyti koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų veiksmai. Taip pat nėra nagrinėjama, ar atėjimas į rinką būtų savalaikis. Toks nagrinėjimas nėra tinkamas, nes neužtikrinamas vertinimo skaidrumas, vertinimas gali būti subjektyvus.

Vertindama koncentracijos poveikį, LR konkurencijos taryba, taip pat kaip Europos Komisija, tačiau palyginti retai, atsižvelgė į koncentracijos dalyvių perkamąją galią. Pavyzdžiui, nutarime *MAXIMA*,[1429] vertindama MAXIMA padėtį rinkoje, atsižvelgė į derybose su tiekėjais turimą galią, ypač su Lietuvos Respublikos maisto prekių gamintojais Lietuvos Respublikoje,

---

[1426] LR konkurencijos tarybos 2004-05-80 nutarimas 1S-80 *dėl leidimo AB „Alita“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. AB „Anykščių vynas“ akcijų paketą;* LR konkurencijos tarybos 2005-07-14 nutarimas Nr.1S-86 *dėl leidimo UAB „Vesiga“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „VMGH“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2004-07-15 nutarimas Nr.1S-112 *dėl leidimo UAB „ZIP3“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100% UAB „Vesiga“ akcijų.*

[1427] LR konkurencijos tarybos 2009-04-16 nutarimas Nr.1S-56 *dėl leidimo UAB „Towage & Marine assistance“ ir Smit International Overseas B.V. vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis steigiant UAB „Towmar Smit Baltic“.*

[1428] LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-118 *dėl leidimo MAXIMA LT, UAB vykdyti koncentraciją išsinuomojant komercinės paskirties patalpas, esančias adresu Naikupės G. 18, Klaipėdoje; Sporto g. 16, Marijampolėje; Savanorių pr. 375, Kaune; Pramonės pr. 16, Kaune; Gedvydžių g. 17, Vilniuje; Vytauto g. 98/Senojo Turgaus g. 1, Palangoje; Gelvonų 35, Vilniuje ir nuosavybės teise įgyjant patalpas, esančias Lietuvininkų G. 58, Šilutėje ir J.Basanavičiaus G. 53, Kėdainiuose*

[1429] LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-118 *dėl leidimo MAXIMA LT, UAB vykdyti koncentraciją išsinuomojant komercinės paskirties patalpas, esančias adresu Naikupės G. 18, Klaipėdoje; Sporto g. 16, Marijampolėje; Savanorių pr. 375, Kaune; Pramonės pr. 16, Kaune; Gedvydžių g. 17, Vilniuje; Vytauto g. 98/Senojo Turgaus g. 1, Palangoje; Gelvonų 35, Vilniuje ir nuosavybės teise įgyjant patalpas, esančias Lietuvininkų G. 58, Šilutėje ir J.Basanavičiaus G. 53, Kėdainiuose*

kurie tradiciškai orientuojasi į maisto prekių gamybą vidaus rinkai, bei jos galimybę išsiderėti palankesnes prekių tiekimo sąlygas. LR konkurencijos tarybos požiūris į perkamąją galią sutampa su Europos Komisijos požiūriu. Tiek viena, tiek kita kontrolės institucija nelaiko perkamosios galios savarankiška žalinga koncentracijos pasekme. Į ją atsižvelgia tik nustatydamos ūkio subjekto padėtį rinkoje.

LR konkurencijos tarybai, taip pat kaip Europos Komisijai, svarbi pirkėjų turima kompensacinė galia. Jos veiksmingumas nustatomas pagal pirkėjų gebėjimą pasipriešinti koncentracijos dalyvių veiksmams[1430] ir pirkėjų galimybę rinktis alternatyvius pardavimų šaltinius.[1431] Tačiau nėra aišku, ar atsižvelgiama į pirkėjų pasiryžimą pirkti kitų pardavėjų prekes, jeigu esantis pardavėjas pakeltų prekių kainas. Taip pat nėra aišku, ar dalies pirkėjų turima galia turi apsaugoti visus pirkėjus. Šie klausimai LR konkurencijos tarybos nutarimuose nėra nagrinėti.

Apibendrinant galima teigti, kad LR konkurencijos tarybos atliekamas koncentracijų vertinimas dėl nepakankamo aplinkybių ištyrimo gali būti subjektyvus, jo teisėtumas ir pagrįstumas gali kelti abejonių.

LEO koncentracijos vertinimas

Kaip minėta anksčiau, vertinant poveikį konkurencijai būtina nustatyti prekės rinką, ištirti rinkos struktūrą, vertinamų ūkio subjektų, realių ir potencialių konkurentų bei pirkėjų padėtį rinkoje.

Nacionalinis investuotojas LEO turėjo veikti elektros energijos gamybos ir perdavimo srityje. Kurią, atsižvelgiant į įvairių specialistų pasisakymus, reikėtų suskirstyti į keturias prekės rinkas: elektros energijos gamybos; elektros energijos perdavimo; elektros energijos skirstymo; elektros energijos importo/eksporto. Remiantis LR Konstitucinio Teismo[1432] bei kitų asmenų pasisakymais,[1433] galima teigti, kad LEO kartu su dukterinėmis bendrovėmis veiklos pradžioje

---

[1430] LR konkurencijos tarybos 2005-07-14 nutarimas Nr.1S-86 *dėl leidimo UAB „Vesiga“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „VMGH“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2004-07-15 nutarimas Nr.1S-112 *dėl leidimo UAB „ZIP3“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100% UAB „Vesiga“ akcijų;* LR konkurencijos tarybos 2005-05-05 nutarimas Nr.1S-53 *dėl leidimo Amber Trust II S.C.A. vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 32 proc. UAB „Litagros chemija“ akcijų ir kartu su G.Kateiva, D.Grigaliūnu, A.Grigaičiu įgyjant bendrą UAB „Litagros chemija“ kontrolę;* LR konkurencijos tarybos 2004-05-80 nutarimas 1S-80 *dėl leidimo AB „Alita“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. AB „Anykščių vynas“ akcijų paketą.*

[1431] LR konkurencijos tarybos 2008-10-30 nutarimas Nr.1S-152 *dėl leidimo Titoconcerto A/S vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. Danisco sugar a/s akcijų*

[1432] LR Konstitucinio teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas *dėl Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2008 m. vasario 1 d. redakcija) nuostatų ir 11 straipsnio (2008 m. vasario 1 d. redakcija) 1 dalies 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai*, konstatuojamoji dalis, 3 ir 12 punktai.

[1433] Ten pat, B. Vėsaitė (Seimo atstovė Seimo Ekonomikos komiteto pirmininkė), III skyrius, 1 punktas; N. Pažūsinė (Ūkio ministerijos Teisės ir viešųjų pirkimų departamento direktorė), III skyrius 2 punktas; J. Vilemas (Lietuvos energetikos instituto vyriausiasis mokslo bendradarbis, tarybos pirmininkas), V skyrius 3.2 punktas.

veiktų dviejose rinkose: elektros energijos perdavimo ir skirstymo, o vėlesniame laikotarpyje ir likusiose: elektros energijos gamybos ir importo/eksporto.

LEO veiklos srityje ūkio subjektai konkuruoja tik elektros gamybos rinkoje.[1434] Elektros energijos perdavimo ir skirstymo rinkose konkurencijos nėra, nes jose esantys ūkio subjektai užimą monopolinę padėtį.[1435] Atsižvelgdamas į tai, LR Konstitucinis Teismas, vertindamas LEO įsteigimą, teigė,[1436] kad rinka nebuvo monopolizuota nes „nustatytu teisiniu reguliavimu nebuvo sudaryta teisinių prielaidų sumažinti ar padidinti ūkio subjektų, vykdžiusių ir galinčių vykdyti elektros energijos perdavimo ir skirstymo veiklas, skaičių, taip pat sumažinti ar padidinti rinkos dalį, kuri teko ar gali tekti minėtiems ūkio subjektams.“ Papildomai teismas tvirtino,[1437] kad „kitų ūkio subjektų, veikusių šalies elektros energetikos sistemoje iki [LEO įsteigimo], teisinė padėtis <...> nepasikeitė“ ir „ūkinės veiklos subjektai <...> išlaiko tas teises,“ kurias turėjo iki LEO sukūrimo.

Kai kurių LR Konstitucinio Teismo posėdyje išreiškusių nuomonę asmenų požiūris buvo panašus. B. Vėsaitė,[1438] N. Pažūsinė,[1439] D. Kriaučiūnas[1440] teigė, kad, sukūrus nacionalinį investuotoją, akcinių bendrovių „Lietuvos energija“, Rytų skirstomieji tinklai ir „VST“ padėtis atitinkamose rinkose iš esmės nepasikeitė. Jų teigimu, kiekviena iš įmonių iš esmės yra vienintelės atitinkamoje geografinėje rinkoje ir tarpusavyje šios įmonės tiesiogiai nekonkuruoja. Dėl šios priežasties, nacionalinio investuotojo sukūrimas, bei akcinės bendrovės „VST“ ir akcinės bendrovės Rytų skirstomųjų tinklų kontrolės perdavimas neturi jokios įtakos jų padėčiai atitinkamose elektros energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų rinkose ir rinkos nemonopolizuoja.

Toks požiūris kelia abejones, kadangi reguliuojant koncentracijas turi būti atsižvelgiama ne tik į turimą galią rinkoje bet ir galimą jos sustiprinimą.

Šiame darbe ištyrus nehorizontalių koncentracijų poveikio konkurencijai vertinimo ypatumus, galima teigti, kad sujungus ūkio subjektus veikiančius vertikaliai susijusiose rinkose sustiprėja jų galia rinkoje, nes atsiranda prielaidos ne tik išlaikyti monopolinę padėtį rinkose, bet ir kliudyti konkurentų atsiradimui bet kurioje iš minėtų rinkų. Tam, kad potencialus konkurentas

---

[1434] Ten pat, V skyrius 3.2 punktas, (J. Vilemas, Lietuvos energetikos instituto vyriausiasis mokslo bendradarbis, tarybos pirmininkas, paaiškino, kad nors Ignalinos atominės elektrinės nebebus, bet yra Vilniaus, Kauno, Mažeikių termofikacinės elektrinės, bus ir kitų elektros energijos gamybos šaltinių, todėl elektros energijos gamybos srityje yra didelė konkurencija);

[1435] Ten pat, V.Poderys (Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos pirmininkas), V skyrius 3.4 punktas; J. Vilemas (Lietuvos energetikos instituto vyriausiasis mokslo bendradarbis, tarybos pirmininkas), V skyrius 3.2 punktas; T. Suslavičius (buvęs LEO LT, AB, patarėjas strategijos ir valdymo klausimais), V skyrius 3.2 punktas;

[1436] Ten pat, konstatuojamoji dalis, 11 pastraipa.

[1437] Ten pat, konstatuojamoji dalis, 11 punktas

[1438] Ten pat, III skyrius 2.1. punktas (Seimo atstovė Seimo Ekonomikos komiteto pirmininkė).

[1439] Ten pat, III skyrius 2.2. punktas (Ūkio ministerijos Teisės ir viešųjų pirkimų departamento direktorė).

[1440] Ten pat,IV skyrius 1 punktas (Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos generalinio direktorius).

galėtų veiksmingai konkuruoti elektros energijos gamybos, paskirstymo, platinimo ar importo/eksporto rinkose, jis turėtų ateiti į kelias rinkas vienu metu. Priešingu atveju, jam galėtų būti „uždarytas“ priėjimas prie žaliavų šaltinių ar platinimo tinklo. Tokios kliūtys trukdytų vystytis konkurencijai ne tik elektros energijos platinimo ar paskirstymo rinkose, bet ir gamybos ar importo/eksporto rinkose. Reikėtų pritarti LR Konstitucinio Teismo teisėjo Egidijaus Šileikio atskirajai nuomonei, kad LEO įsteigimas „pakylėjo monopolinę padėtį energetikos sistemoje į naują, aukštesnį tos monopolijos lygmenį, t. y. monopolijos užsisklendimo būseną.“[1441] Todėl, darbo autorės manymu, Seimo Pirmininko pavaduotojas R. Šukys turėjo pagrindo tvirtinti,[1442]kad „akcinės bendrovės „Lietuvos energija“, akcinės bendrovės Rytų skirstomųjų tinklų, akcinės bendrovės „VST“ sujungimas į absoliučią monopoliją – LEO LT, AB <...> yra nepagrįstas ir prieštarauja Konstitucijai.“

Kaip minėta darbo 4 dalies 6 skyriuje, vertinant koncentracijų pasekmes rinkoje, būtina atsižvelgti ne tik į koncentracijos žalą bet ir sukuriamą naudą. Nagrinėjamu atveju, LEO buvo įsteigtas tam, kad apjungti pinigines lėšas

> finansuoti naujos atominės elektrinės projektą (jo dalį) ar užtikrinti tokį finansavimą, taip pat dalyvauti įgyvendinant naujos atominės elektrinės statybos projektą Lietuvoje, statant Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemos jungtis su Lenkijos Respublikos ir Švedijos Karalystės elektros energetikos sistemomis, kompleksiškai integruoti Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemą į Europos Sąjungos valstybių elektros perdavimo sistemas ir elektros energijos vidaus rinkas, efektyviai įgyvendinti pagrindinį Lietuvos Respublikos elektros energetikos sistemos uždavinį – neribotą laiką nepriklausomai, saugiai, patikimai aprūpinti Lietuvos vartotojus elektros energija.[1443]

Tačiau reikėtų paminėti, kad į naudingumą turėtų būti atsižvelgta, jeigu jis gali būti gaunamas tik įvykus koncentracijai ir nėra galimybės tą patį gauti kitu, mažiau konkurenciją ribojančiu, būdu. Taip pat, turi būti galimybė naudingumą patikrinti.

Kadangi buvo apsispręsta išardyti LEO, todėl galima daryti prielaidą, kad tikslas, kuriam buvo įsteigtas LEO, tikėtina gali būti pasiektas kitais, konkurenciją mažiau ribojančiais būdais.

[1441] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjo Egidijaus Šileikio atskiroji nuomonė *dėl Seimo ginčytų Atominės elektrinės istatymo 10 str. ir 11 str. nuostatų (2008 m.vasario 1 d. redakcija) atitikties Konstitucijai*, 1a punktas.

[1442] LR Konstitucinio teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas *dėl Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2008 m. vasario 1 d. redakcija) nuostatų ir 11 straipsnio (2008 m. vasario 1 d. redakcija) 1 dalies 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai*, V skyrius 1.1. punktas.

[1443] Ten pat, Konstatuojamoji dalis, 9 punktas.

V . PRIEŽASTINIO RYŠIO TARP KONCENTRACIJOS IR ŽALINGŲ PASEKMIŲ NUSTATYMAS IR BANKRUTUOJANČIO ŪKIO SUBJEKTO PRIJUNGIMO PATEISINIMAS

1. PRIEŽASTINIO RYŠIO NUSTATYMO PROBLEMATIKA

Koncentracija uždraudžiama, jeigu jai įvykus yra žymiai apribojama veiksminga konkurencija. Veika turi būti žalingų pasekmių susidarymo priežastis. Todėl priežastinio ryšio tarp koncentracijos ir poveikio konkurencijai nustatymas[1444] yra būtinas koncentracijų vertinimo elementas. ETT teigimu, „jeigu koncentracija nėra dominuojančios padėties, turinčios žymų ribojantį poveikį konkurencijai tam tikroje rinkoje sukūrimo ar sustiprinimo priežastis, [tai ji] turėtų būti laikoma suderinama su bendrąja rinka“.[1445]

Kiekviena rinka turi savų ypatumų, todėl nustatyti priežastinį ryšį kartais būna sudėtinga. Nehorizontalios koncentracijos, priešingai nei horizontalios, tiesiogiai nevaržo konkurencijos rinkoje, nes tiesioginiai konkurentai jose nedalyvauja. Dėl šios priežasties yra sudėtinga nustatyti, kokią įtaką koncentracija turės prekių kainai, kokybei ar pasiūlai.

Nustatyti priežastinį ryšį tarp galios perkėlimo iš vienos rinkos į kitą ir antroje rinkoje atsirandančių pasekmių yra dar sudėtingiau. Komisijos teigimu, ji tiria, „ar tiesioginėje ir greitoje koncentracijos įtakoje sujungtas ūkio subjektas, vienoje rinkoje turimą galią perkeldamas į kitą rinką, gali ar negali įgyti galimybę ir ekonominę paskatą apriboti konkurenciją“.[1446] Galios panaudojimo poveikis kitoje rinkoje jaučiamas „tik po tam tikro laiko“.[1447] Dėl to jis skiriasi nuo poveikio, kuris tiesiogiai ir nedelsiant pakeičia sąlygas rinkoje.[1448] ETT pažymėjo,[1449] kad konglomeratinių koncentracijų vertinimo metu „nagrinėjamas gana ilgas numatomas laikotarpis“, o nustatant pasekmes „priežasčių ir pasekmių virtinės negalima aiškiai išskirti, [ji] yra neaiški ir sunkiai įrodoma“.[1450] Vertinimo metu reikia numatyti, kaip sujungtas ūkio

---

[1444] 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375, 110 pastraipa.

[1445] Ten pat, 110 pastraipa; (klausimas pagal *„dominavimo taisyklę,“* tačiau , *„dominavimo“* taisyklę pakeitus į *„žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“* taisyklę, teisinis reguliavimas nagrinėjamu klausimu nepakito.)

[1446] 2004 m. sausio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3304 *GE/Amersham,*31 pastraipa.

[1447] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 154 pastraipa; 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004] OL L 48/1; Giotakos D., Petit L., Garnier G., De Luyck P., „General Electric/Honeywell — An Insight into the Commission's Investigation and Decision“ [2001] 3 *Competition Policy Newsletter* 5, <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/cpn2001_3.pdf> [aplankyta: 2008-01-10], pp.5-13.

[1448] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 154 pastraipa.

[1449] 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/1.

[1450] 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/1, 44 pastraipa.

subjektas veiks, kaip pirkėjai ir konkurentai reaguos į tokį jo elgesį, kokią įtaką turės kitos aplinkybės. Taip pat negalima tiksliai pasakyti, ar sujungtas ūkio subjektas tikrai naudos galią ir dėl to bus ilgalaikė žala konkurencijai. Tikriausiai dėl to PIT sprendime *Tetra Laval BV v. Komisija*[1451] pabrėžė, kad „įrodant konglomeratinių koncentracijų žalingas <...> pasekmes, būtinas detalus patikrinimas, patvirtintas įtikinamais įrodymais“. Teismo nuomone, „įtikinamai įrodyti“ – vadinasi, nustatyti „aplinkybes, turinčias didelę reikšmę padėčiai įvertinti“.[1452] Įrodymai turi būti vertinami atsižvelgiant į konkrečios rinkos ypatumus.[1453] PIT teigimu, Komisija turi pareigą tik kruopščiai ištyrusi faktus nustatyti, ar sujungta grupė ketins elgtis kaip spėjama ir galės tai padaryti.[1454] Ištyrus įvairius ryšius tarp priežasties ir pasekmių, būtina atrinkti „labiausiai tikėtiną“ ūkio subjekto veiklos kryptį,[1455] kuri praktikoje sutaptų su pelningiausia veiklos kryptimi.

Koncentracija nėra draudžiama, jeigu konkurencija rinkoje, įvykus koncentracijai, suvaržoma tiek, kiek ji būtų suvaržyta be koncentracijos. Komisijos teigimu, koncentracija nėra dominuojančios padėties ar galios rinkoje sukūrimo priežastis, „jeigu netgi uždraudus koncentraciją, [sujungtas ūkio subjektas] neišvengiamai įgytų ar sustiprintų dominuojančią padėtį [rinkoje]“.[1456] Todėl Komisija, vertindama koncentracijos padarinius, „lygina konkurencijos sąlygas, kurios susidarytų esant sujungimui, <...> ir sąlygas, kurios būtų be sujungimo“. Vertinimo metu atsižvelgiama į pasekmes, kurios susidarytų rinkai plečiantis visomis galimomis kryptimis. Pavyzdžiui, sprendime *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand*[1457] Komisija nusprendė, kad koncentracijos pasekmės nėra žalingesnės už kitus galimus padarinius, kurie atsirastų vykstant natūraliems pokyčiams rinkoje.

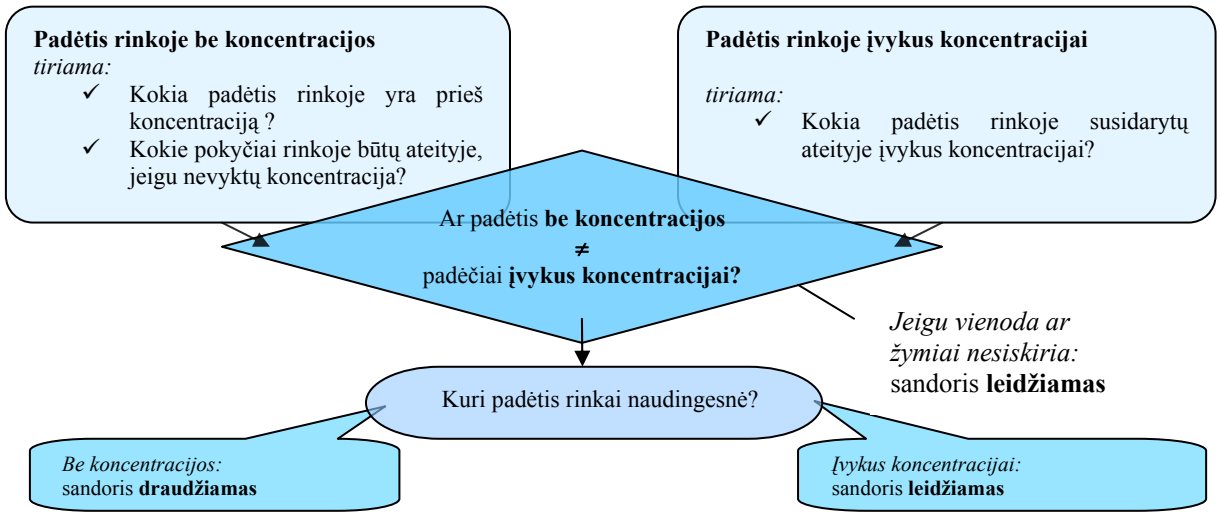
Remiantis Koncentracijų reglamento 139/2004 2 straipsnio 2 ir 3 dalimis, koncentracija gali būti uždrausta, tik tuo atveju, jeigu *žymiai* apriboja veiksmingą konkurenciją. Tai leidžia daryti prielaidą, kad tik reikšmingas poveikis rinkos dalyvių veikimui ir veiksmingai konkurencijai gali būti žalingų pasekmių atsiradimo priežastis. Prielaidą patvirtina Komisijos sprendimų praktika. Pavyzdžiui, sprendime *Tetra Laval/SIG*[1458] Komisija pažymėjo, kad

---

[1451] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 148-155 pastraipos.
[1452] 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585, 63 pastraipa.
[1453] 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375, 222 pastraipa.
[1454] 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26, 65, 66, 69 pastraipos.
[1455] 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/1, 42 ir 43 pastraipos.
[1456] 1993 m. gruodžio 14 d. Komisijos sprendimas IV/M 308 *Kali & Salz/MdK/Treuhand* [1994] OL L186/38, 71 pastraipa.
[1457] 1998 m. gegužės 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.1016 *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand* [1999] OL L50/27, 105 pastraipa.
[1458] 2005 m. liepos 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3746 *Tetra Laval/SIG,* 76 pastraipa.

koncentracija nežymiai paveiks *Tetra Laval* ketinimus, todėl tai negali būti galimų pasekmių atsiradimo ateityje priežastis. Kitame sprendime *Akzo Nobel/Hoechst Roussel Vet*[1459] Komisija, atsižvelgdama į tai, kad gaminamų vakcinų skaičius dėl koncentracijos gali būti padidintas tik vienu vienetu, padarė išvadą, kad žymaus poveikio konkurencijai nebus.

Atsižvelgiant į priežastinio ryšio nustatymo praktiką, priežastinio ryšio nustatymo procesą galima struktūrizuoti. Struktūrizavimas leidžia aiškiau suvokti koncentracijos uždraudimo ar leidimo priežastis. (4 paveikslas).

pav. Nr. 3. Priežastinio ryšio nustatymas

Siekiant nustatyti, ar koncentracija yra žalingų pasekmių atsiradimo rinkoje priežastis, būtina palyginti padėtį rinkoje, kuri būtų įvykus koncentracijai, su padėtimi, kuri būtų koncentracijai neįvykus. Nustatant padėtį rinkoje, kuri būtų neįvykus koncentracijai, reikia atsižvelgti ne tik į padėtį, buvusią prieš koncentraciją, bet ir į rinkos raidos pokyčius, kurie būtų, jeigu neįvyktų koncentracija. Nustačius padėtį rinkoje (tiek įvykus koncentracijai, tiek be jos), tiriami padėties skirtumai. Jeigu rinkos veikimo sąlygos tiek įvykus koncentracijai, tiek be jos yra vienodos ar žymiai nesiskiria, tai koncentracija leidžiama. Koncentracija taip pat leidžiama, jeigu padėtis, įvykus koncentracijai, yra geresnė. Tačiau nustačius, kad padėtis rinkoje, įvykus koncentracijai, yra blogesnė, koncentracija turėtų būti uždrausta, nes būtų aiškus priežastinis ryšys tarp koncentracijos sudarymo ir žalingų pasekmių atsiradimo.

Nustatant priežastinį ryšį, didelę reikšmę turi laikotarpis, kurio metu tiriamos pasekmės rinkai, t. y. kokį numatomą laiko tarpsnį reikia nagrinėti rinkos pokyčius. PIT teigimu, Komisija gali uždrausti koncentraciją, kurios „tiesioginės ir greitos pasekmės“ gali žymiai suvaržyti

[1459] 1999 m. lapkričio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1681 *Akzo Nobel/Hoechst Roussel Vet*, 104 pastraipa

veiksmingą konkurenciją „artimoje ateityje“.[1460] Kuo greičiau ir tiesiogiai dėl koncentracijos gali atsirasti konkurencijai žalingos pasekmės, tuo yra didesnė tikimybė, kad sandoris bus uždraustas.[1461]

Komisijos sprendimų praktika leidžia teigti, kad „artima ateitis“ paprastai yra nuo dvejų iki trejų metų. Pavyzdžiui, Komisija sprendimuose *Procter & Gamble/VP Schickedanz (II)*[1462] ir *Glaxo Wellcome/SmithKline Beecham*[1463] tyrė rinkos raidą trejų metų laikotarpiu. Nors taip pat reikėtų pažymėti, kad esant tam tikriems rinkos ypatumams, gali būti tiriamas ilgesnis nei dvejų ar trejų metų laikotarpis. Pavyzdžiui, sprendime *Shell/Enterprise Oil*[1464] Komisija tyrė rinkos raidą dešimties metų laikotarpiu. Kitame sprendime *ABB/Daimler-Benz*[1465] Komisija, atsižvelgdama į geležinkelio įrenginių rinkos ypatumus, nagrinėjo rinkos pokyčius penkerių metų laikotarpiu.

Nagrinėjant vienoje rinkoje turimos galios panaudojimo kitoje rinkoje žalingą poveikį, yra svarbus laikas, per kurį, naudojant galią, turėtų būti pašalinti ar susilpninti rinkoje esantys konkurentai. PIT sprendime *Tetra Laval v. Komisija* nurodyta, kad pasekmės turi atsirasti „santykinai netolimoje ateityje“. PIT nepateikė šios sąvokos aiškinimo, tačiau nagrinėjo rinkos pokyčius trejų metų laikotarpiu.[1466] Todėl galima daryti prielaidą, kad trejų metų laikotarpis konkrečioje situacijoje teismui buvo „santykinai netolima ateitis“. Ji nagrinėjamu atveju sutapo su „artima ateitimi“, nes, kaip minėta anksčiau, „artima ateitis“ dažniausiai yra dvejų ar trejų metų laikotarpis. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad žymus poveikis rinkai, naudojant galią, ETT teigimu, susidaro per „gana ilgą numatomą laikotarpį“,[1467] tai poveikio vertinimo laikotarpis, vertinant tokias koncentracijas, turėtų būti ilgesnis nei dveji ar treji metai. Dvejų ar trejų metų vertinimo laikotarpis yra per trumpas. Tikėtina, kad teismas, galios panaudojimo atvejams nagrinėti vietoj sąvokos „artima ateitis“ pasirinkdamas sąvoką „santykinai netolima ateitis“ neketino skirtingomis sąvokomis įvardyti to paties vertinimo laikotarpio. Manytina, kad tik šiuo konkrečiu atveju sąvokų turinys sutapo. Dėl to sąvokų „artima ateitis“ ir „santykinai netolima ateitis“ negalima laikyti tapačiomis. Galima tvirtai teigti tik viena, kad sąvoka „santykinai netolima ateitis“ reiškia ilgesnį už „artima ateitis“ laikotarpį, tačiau neaišku, kiek ilgesnį. Tikslus

---

[1460] 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585, 58 pastraipa; 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 153 pastraipa.
[1461] Žr. išnašą 29: Nehorizontalių koncentracijų gairės, 21 pastraipa.
[1462] 1994 m. birželio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.430, *Procter & Gamble/VP Schickedanz (II)* [1994] OL L 354/32.
[1463] 2000 m. gegužės 8 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1846 *Glaxo Wellcome/ SmithKline Beecham*.
[1464] 2002 m. gegužės 7 d. Komisijos sprendimas COMP.M.2745 *Shell/Enterprise/Oil,* 21 pastraipa.
[1465] 1995 m. spalio 18 d. Komisijos sprendimas IV/M.580 *ABB/Daimler-Benz* [1997] OL L 11/1, 43 pastraipa.
[1466] 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34, 239 pastraipa.
[1467] 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/, 44 pastraipa.

laikotarpis kiekvienu konkrečiu atveju turėtų būti nustatomas atskirai, atsižvelgiant į konkrečios rinkos ypatumus.

2. BANKRUTUOJANČIO ŪKIO SUBJEKTO PRIJUNGIMO PATEISINIMAS

Valstybėse koncentracija, kurios metu prijungiamas bankrutuojantis ūkio subjektas, dažniausiai leidžiama, nes apsaugomi kreditorių, savininkų ir/ar darbuotojų smulkaus verslo interesai. Taip pat gali nebūti priežastinio ryšio tarp prijungimo ir pasekmių, nes bankrutavęs ūkio subjektas vis tiek išnyktų iš rinkos. A. Jones ir B. Sufrin teigimu, leidimas prijungti bankrutuojantį ūkio subjektą yra racionalus, jeigu bankrutuojantis ūkio subjektas ir jo kreditoriai išvengia didelių bankroto administravimo sąnaudų ir išsaugo veiksmingas gamybos priemones rinkoje.[1468] Vertinimo metu būtina atsižvelgti tiek į socialinę kainą, kurią turi sumokėti pirkėjas pardavėją sujungus su bankrutuojančiu ūkio subjektu ir jam įgijus ar sustiprinus galią rinkoje, tiek į socialinę kainą, kurią turėtų sumokėti pirkėjas pardavėjui įgijus ar sustiprinus galią rinkoje dėl to, kad neprijungtas bankrutuojantis ūkio subjektas išnyktų iš rinkos.[1469]

Bankrutuojančio ūkio subjekto prijungimo pateisinimo prielaidas Europos Bendrijoje galima rasti pačiame Koncentracijų reglamente, kuriame koncentracijų vertinimo metu reikalaujama atsižvelgti į „būtinumą palaikyti ir plėtoti veiksmingą konkurenciją," „visų susijusių rinkų struktūrą," „susijusių ūkio subjektų padėtį rinkoje bei jų ekonominę ir finansinę galią". Tačiau aiškaus pateisinimo EB teisės normose nebuvo. Doktrina vystėsi tik dėl to, kad ją praktiškai taikė Bendrijos teismai ir Komisija. Pirmą kartą bankrutuojančio ūkio subjekto prijungimas buvo pateisintas Komisijos sprendime *Kali & Salz/MdK/Treuhand* dėl to, kad nebuvo nustatytas priežastinis ryšys tarp prijungimo ir atsirandančių rinkoje pasekmių,[1470] Šioje byloje *Kali* ir *Salz* norėjo įsigyti *MdK*. Sujungtas ūkio subjektas būtų turėjęs 98 proc. Vokietijos potašo rinkos ir 100 proc. magnio produktų rinkos. Komisija leido koncentraciją, nes *MdK* bet kokiu atveju būtų pašalintas iš rinkos. Prancūzija apskundė leidimą ETT. Teismas patvirtino Komisijos sprendimą ir nustatė, kad „koncentracija nėra konkurencinės struktūros suardymo priežastis", jeigu yra patenkinamos trys sąlygos:[1471]

1. Ūkio subjektas, jeigu nebūtų prijungtas, artimiausiu metu išnyktų iš rinkos.

[1468] Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials*, (New York: Oxford university press, 2001), p. 801.
[1469] Hovenkamp H., *Federal Antitrust Policy: The Law of Competition and its Practice*, (West Publishing Co, 1994), pp. 494-495.
[1470] 1993 m. gruodžio 14 d. Komisijos sprendimas IV/M 308 *Kali & Salz/MdK/Treuhand* [1994] OL L186/38.
[1471] 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375, 111 pastraipa.

2. Ūkio subjektui išnykus iš rinkos, jo užimamą rinkos dalį perimtų prijungiantis ūkio subjektas.
3. Nėra įsigijimo varianto, mažiau ribojančio konkurenciją.

Pirma sąlyga rodo, kad koncentracija nelaikoma konkurencijos suvaržymo rinkoje priežastimi, jeigu prijungtas ūkio subjektas išnyktų iš rinkos nepriklausomai nuo to, ar būtų prijungtas prie kito ūkio subjekto ar ne. Antra sąlyga rodo, kad priežastinio ryšio tarp koncentracijos ir konkurencinės rinkos struktūros nėra, „jeigu konkurencinė struktūra, įvykus koncentracijai, susidaro tokia pati, kokia būtų, jeigu koncentracijos neįvyktų“.[1472] Trečia sąlyga, įtvirtina Europos Bendrijoje pripažintą proporcingumo principą ir parodo, kad „bankrutuojančio ūkio subjekto prijungimo“ pateisinimas galimas tik išimtiniais atvejais. Neturi būti kitos, konkurenciją mažiau ribojančios pirkimo galimybės.

Sprendime *BASF/Eurodiol/Pantochim*[1473] Komisija bankrutuojančio ūkio subjekto prijungimo pateisinimo sąlygas, nustatytas ETT sprendime *Prancūzija v. Komisija*,[1474] šiek tiek pakeitė papildydama „neišvengiamo priemonių išnykimo“ sąlyga.

Šioje byloje *BASF Antwerpen N.V.* ketino įsigyti dvi Italijos kompanijos *SISAS Spa* dukterines chemijos įmones *Eurodiol* ir *Pantochim*, kurios buvo įsteigtos Belgijoje. *Eurodiol* ir *Pantochim* buvo beveik bankrutavusios, o jų pagrindinė įmonė Italijoje buvo jau bankrutavusi. Komisija, atsižvelgdama į *Eurodiol* ir *Pantochim* padėtį, nepaisydama to, kad koncentracija sukurtų dominuojančią padėtį įvairiose chemijos produktų rinkose, įsigijimą leido. Nagrinėjamoje situacijoje *BASF* galėjo patenkinti pirmą ir trečią ETT sprendime *Prancūzija v. Komisija* nustatytas sąlygas, bet negalėjo patenkinti antrosios, kurioje reikalaujama, kad ūkio subjektui išnykus iš rinkos, jo rinkos dalį perimtų įmonė, kuri jį įsigyja.[1475] Byloje *Prancūzija v. Komisija* buvo tik dvi įmonės rinkoje – bankrutuojanti ir ta, kuri pageidauja prisijungti, todėl buvo lengva įrodyti, kad bankrutuojančio ūkio subjekto rinkos dalis, nepriklausomai nuo to, įvyktų ar neįvyktų koncentracija, vis tiek atitektų likusiam ūkio subjektui. Tačiau šis reikalavimas nėra tinkamas situacijoms, kai rinkoje po sujungimo lieka ne vienas, bet keletas ūkio subjektų ir išnykusio iš rinkos ūkio subjekto rinkos dalis, tikėtina, atitektų ne vienam, bet keliems ūkio subjektams. Vadinasi, išnykus iš rinkos *Eurodiol* ir *Pantochim*, *BASF* konkurentai taip pat galėtų tikėtis savo dalies rinkoje.

[1472] Ten pat, 115 pastraipa; Baccaro V., „Failing Firm Defence and Lack of Causality: Doctrine and Practice in Europe of Two Closely Related Concepts“, [2004] *E.C.L.R*.11., p. 15.
[1473] 2001 m. liepos 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2314 *BASF/Eurodiol/ Pantochim.*
[1474] 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375, 111 pastraipa.
[1475] Ten pat, 151 pastraipa.

Komisija, atsižvelgdama į *BASF* argumentus, patikslino ETT sprendime *Prancūzija v. Komisija* nustatytas sąlygas, kurios pateisintų bankrutuojančios įmonės įsigijimą.[1476] Vietoj reikalavimo įrodyti, kad ūkio subjektui išnykus iš rinkos jo užimamą rinkos dalį perimtų įsigyjantis ūkio subjektas, nustatyta kita „priemonių išnykimo“ sąlyga. Komisijos teigimu, buvo didelė tikimybė, kad *Eurodiol* ir *Pantochim* chemijos gamyklos (gamybos priemonės) išnyktų iš rinkos, jeigu nebūtų prijungimo.[1477] Gamyklomis gali būti naudojamasi tik kartu, todėl pirkimas/pardavimas dalimis nėra įmanomas. Dėl šios priežasties, išnykus iš rinkos *Eurodiol* ir *Pantochim* gamykloms, sumažėtų pasiūla. Dėl pasiūlos sumažėjimo rinkoje susidarytų žymus konkurencijos apribojimas. Todėl vietoj buvusios sąlygos pasiūlyta naudoti „priemonių išnykimo sąlygą“.

Papildomai Komisija sprendime pakartojo ETT požiūrį, pateiktą byloje *Prancūzija v. Komisija*,[1478] nurodydama, kad prijungimas, remiantis „bankrutuojančios įmonės“ įsigijimo pateisinimu, yra galimas, jeigu „konkurencinės struktūros iškraipymas, įvykus koncentracijai, nėra labiau žalingas už tą, kuris būtų, jeigu koncentracija neįvyktų“.[1479] Tai atitinka priežastinio ryšio nustatymo sąlygas. Šioje byloje Komisija priėjo išvadą, kad esant ribotai pasiūlai ir augančiai paklausai, kainos rinkoje pakiltų daugiau už tas, kurios būtų įvykus koncentracijai. Uždarius gamyklas, ilgai trunkant naujų įrenginių įdiegimui, rinkoje susidarytų didelis pasiūlos trūkumas. Todėl pašalinus priemones iš rinkos, joje būtų ilgam apribota konkurencija. Remdamasi *BASF* verslo planu, Komisija nusprendė, kad *BASF* nedidintų prekių kainų dėl to, kad negali mažinti gamybos apimčių, nes turėjo išsaugoti žaliavų įsigijimo sąlygas. Atsižvelgdama į minėtas aplinkybes, Komisija nusprendė, kad koncentracija yra mažiau žalinga konkurencijai nei situacija, kuri būtų be koncentracijos.[1480]

2004 m. teismų ir Komisijos sprendimų praktika perkelta į Komisijos horizontalių koncentracijų gaires.[1481] Jose numatyta, jog „Komisija gali nuspręsti, kad kitais atžvilgiais problemiškas sujungimas vis dėlto yra suderinamas su bendrąja rinka, jei vienas iš koncentracijos dalyvių yra bankrutuojanti įmonė“.[1482] Pagrindinis reikalavimas – kad konkurencinė padėtis rinkoje nebūtų blogesnė už padėtį be koncentracijos.[1483] Remiantis

---

[1476] Ten pat, 142 ir 143 pastraipos.
[1477] 2001 m. liepos 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2314 *BASF/Eurodiol/ Pantochim,* 151 pastraipa.
[1478] 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375, 114 pastraipa.
[1479] 2001 m. liepos 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2314 *BASF/Eurodiol/ Pantochim,* 143 pastraipa.
[1480] Ten pat, 162-163 pastraipos.
[1481] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės.
[1482] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 89 pastraipa.
[1483] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 89 pastraipa.

apibendrinta Komisijos ir EB teismų praktika, „bankrutuojančio ūkio subjekto“ įsigijimas yra pateisinamas, jeigu patenkinamos šios sąlygos: [1484]

1. Bankrutuojantis ūkio subjektas artimiausiu laiku būtų pašalintas iš rinkos dėl finansinių sunkumų, jei jo neperimtų kitas ūkio subjektas.
2. Neįvykus koncentracijai, įsigyjamo ūkio subjekto gamybinis turtas išnyktų iš rinkos arba įgyjantis ūkio subjektas perimtų įgyjamo ūkio subjekto turimą rinkos dalį.
3. Nėra konkurenciją mažiau ribojančio įsigijimo varianto.

Jeigu palyginsime Europos Bendrijoje nustatytas pateisinimo sąlygas su pateisinimo sąlygomis, nustatytomis JAV, galime pastebėti jų panašumą. Jungtinėse Amerikos Valstijose pagal JAV horizontalių koncentracijų gaires[1485] ir JAV Aukščiausiojo Teismo sprendimus[1486] laikoma mažai tikėtinu, kad koncentracija sukurs ar sustiprins galią rinkoje ar, jai įvykus, bus lengviau naudotis galia rinkoje, jeigu:

a. ūkio subjektas, skelbiamas bankrutuojančiu, nesugebės įgyvendinti savo finansinių įsipareigojimų artimiausiu laiku;
b. negali būti sėkmingai reorganizuotas pagal Bankroto įstatymo 11 straipsnį;
c. ūkio subjektas ėmėsi visų geros valios pastangų ieškodamas alternatyvių, racionalių, mažiau konkurenciją ribojančių pasiūlymų įsigyti bankrutuojančio ūkio subjekto priemones, kad būtų išlaikytas materialus ir nematerialus turtas tam tikroje rinkoje;
d. bankrutuojančio ūkio subjekto priemonės nebūtų įsigytos, jos išnyktų iš atitinkamos rinkos.

Palyginus JAV ir EB „bankrutuojančio ūkio subjekto įsigijimo“ pateisinimo sąlygas, pastebimas tik vienas skirtumas. JAV papildomai nagrinėja, ar ūkio subjektas negali būti reorganizuotas pagal Bankroto įstatymą, o kitos sąlygos savo turiniu yra praktiškai vienodos. Europos Bendrijoje ūkio subjekto reorganizavimo sąlygos nebūtų galima įgyvendinti, nes bankroto procedūros Europos Bendrijoje nėra vieningos. Bankroto procedūros kiekvienoje valstybėje narėje vykdomos pagal tos valstybės nacionalinę teisę, todėl vienodas sąlygos įgyvendinimas bent jau kol kas nebūtų įmanomas.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad sąlygos, kuriomis gali būti pateisinta koncentracija dėl to, kad yra prijungiamas bankrutuojantis ūkio subjektas, yra griežtesnės už sąlygas, kurios skirtos priežastiniam ryšiui nustatyti. Kaip minėta ankstesnėje šio darbo dalyje, norint, kad nebūtų nustatytas priežastinis ryšys tarp koncentracijos ir pasekmių, pakanka, jog padėtis rinkoje, įvykus

---

[1484] Žr. išnašą 245: Horizontalių koncentracijų gairės, 90 pastraipa; 2003 m. balandžio 2 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2876 *Newscorp/Telepiù* [2004] OL L110/73, 212 -220 pastraipos.
[1485] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės, 5.1 paragrafas.
[1486] JAV Aukščiausio teismo 1969 m. kovo 10 d. sprendimas: *Citizen Publishing Co. v. United States*, 394 U.S. 131 (1969), 138 pastraipa.

koncentracijai, nebūtų blogesnė už padėtį, kuri būtų koncentracijai neįvykus. Koncentracijos pateisinimas dėl to, kad yra įsigyjamas „bankrutuojantis ūkio subjektas“, savo esme reiškia pateisinimą tuo, kad nėra priežastinio ryšio tarp bankrutuojančio ūkio subjekto įsigijimo ir pasekmių rinkoje. Tiek prijungus, tiek neprijungus bankrutuojantį ūkio subjektą prie rinkoje esančio kito ūkio subjekto, konkurencijos sąlygos rinkoje būtų panašios arba jos būtų netgi geresnės, jeigu įvyktų koncentracija. Nustatant, kad nėra priežastinio ryšio, pakanka įrodyti, kad sujungtas ūkio subjektas galės ir ketins atlikti konkurenciją ribojančius veiksmus nepriklausomai nuo to, ar koncentracija įvyks, ar neįvyks. O pateisinant koncentraciją „bankrutuojančio ūkio subjekto“ įsigijimu, reikia įrodyti daugiau, t. y. kad ūkio subjektui bankrutavus, jo turtas būtų neišvengiamai pašalintas iš rinkos ar visą jo turtą įsigytų koncentracijoje dalyvaujantis ūkio subjektas. Jeigu tai nebūtų įrodyta, tai koncentracija, kurios žalingos pasekmės nebūtų blogesnės už pasekmes, kurios susidarytų bankrutavus ūkio subjektui, remiantis „bankrutuojančio ūkio subjekto“ įsigijimo pateisinimu, nebūtų leista, nors priežastinis ryšys būtų nenustatytas. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad pateisinant „bankrutuojančio ūkio subjekto“ įsigijimą reikalaujama daugiau nei nustatant priežastinį ryšį.

Nagrinėjant klausimą, kodėl pateisinant „bankrutuojančio ūkio subjekto“ įsigijimą reikalaujama daugiau nei nustatant priežastinį ryšį, galima sutikti su G. Monti ir E. Rousseva išreikšta nuomone. Jų teigimu, pateisinant „bankrutuojančio ūkio subjekto“ įsigijimą yra nustatytas reikalavimas atsižvelgti į visus galimus įsigijimo variantus, o tai nėra reikalaujama nustatant priežastinį ryšį ir leidžia daryti prielaidą, kad ši sąlyga yra skirta sudaryti galimybes potencialiems konkurentams ateiti į rinką ar įgyvendinti vieną iš EB konkurencijos reguliavimo tikslų – didinti konkurencingumą Europos Bendrijoje.[1487] Tikriausiai dėl to yra nagrinėjama, ar ūkio subjekto galios rinkoje sustiprinimas yra geriausias galimas pasirinkimas. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad Komisija ne tik nustato, ar koncentracija žymiai neapriboja veiksmingos konkurencijos, bet kartu aktyviai skatina konkurenciją, parinkdama tinkamiausią sprendimo variantą rinkai. Tokie reguliavimo tikslai yra platesni už tuos, kurie nustatyti Koncentracijų reglamente, bet yra suderinami su Bendrijos konkurencijos reguliavimo tikslais, kuriais skatinamas Bendrijos ekonominis klestėjimas.

Ūkio subjekto bankrutuojančios dalies įsigijimas

Atsakymas į klausimą, ar koncentracija gali būti pateisinta, jeigu įsigyjamas ne visas bankrutuojantis ūkio subjektas, bet tik jo dalis, nėra vienareikšmis. Europos Bendrijos teisės normose toks pateisinimas tiesiogiai nėra numatytas. Tačiau atsižvelgiant į aktyvų Komisijos

[1487] Monti G., E.Rousseva „Failing Firms in the Framework of the E.C. Merger Control Regulation“ [1999] 24 *E.L.Rev.* 38, p.42.

vaidmenį reguliuojant koncentracijas, tikslinga panagrinėti Komisijos sprendimų praktiką šiuo klausimu.

Pirmuose sprendimuose Komisija praktiškai nepateisino koncentracijų, kurias vykdant būtų prijungta bankrutuojanti ūkio subjekto dalis[1488] ar ūkio subjekto dalis, patekusi į taip vadinamąją „mirties spiralę“.[1489] Vėlesniuose sprendimuose jau galima įžvelgti tam tikrą galimą pateisinimą, jeigu būtų patenkintos bendros „bankrutuojančio ūkio subjekto“ įsigijimo sąlygos. Pavyzdžiui, sprendime *Rewe/Meinl*[1490] Komisija nagrinėjo Vokietijos įmonių grupės *Rewe* ketinimą įsigyti visas Australijos prekybinės grupės *Julius Meinl AG (Meinl)* akcijas. Koncentracijos dalyvių teigimu, *Meinl* grupė turėjo finansinių sunkumų ir ją pašalinus iš rinkos, jos turėtą rinkos dalį perimtų *Rewe*. Galimas akcijų pardavimas konkurentui *Spar* būtų taip pat žalingas rinkai, kaip ir pardavimas *Rewe*, nes *Spar* užima tokią pačią padėtį Australijos rinkoje kaip ir *Rewe*. Komisija, remdamasi vertinimo sąlygomis, nustatytomis Komisijos sprendime *Kali & Salz,* priėjo išvadą, kad šiuo atveju jos nėra patenkintos, nes situacija susijusi tik su įmonės dalies praradimu, o sprendimas parduoti mažmeninės prekybos grupės *Meinl* veiklą Australijoje priimtas ne dėl galimo įmonės dalies bankroto, bet dėl vadovybės strateginių planų. Koncentracijos dalyviai nepateikė pakankamai įrodymų, kad įmonė būtų uždaryta, jeigu kitas ūkio subjektas neįgytų jos kontrolės.[1491] Komisijos teigimu, koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų įrodymo našta, siekiant įrodyti, kad nėra priežastinio ryšio tarp veikos ir pasekmių esant galimam įmonės dalies bankrotui, yra didesnė, nei siekiant įrodyti, kad nėra priežastinio ryšio tarp veikos ir pasekmių esant galimam viso ūkio subjekto bankrotui. Jos teigimu, įrodymo našta nustatyta *ypač didelė*, nes kitaip bet kuris ūkio subjektas, turėdamas nepelningą verslo dalį, norės pateisinti jo kontrolės perdavimą vien tik įrodydamas galimą ūkio subjekto dalies praradimą.[1492] Pateikti Komisijos argumentai leidžia teigti, kad Komisija visiškai neatmetė galimybės pateisinti ūkio subjekto dalies kontrolės perdavimą remiantis įmonės bankrutuojančios dalies įsigijimo pateisinimu. Pateisinimas galėtų būti, jeigu neišvengiamas ūkio subjekto dalies praradimas būtų paremtas ne tik strateginiu planu, bet ir realia neišvengiamo uždarymo tikimybe.

Kitame sprendime, *NewsCorp/Telepiù*,[1493] Komisija vertino dviejų mokamos TV paslaugos teikėjų Italijoje koncentraciją, kurioje *Stresam* (bendrai kontroliuojama *NewsCorp* ir *Telecom Italia*) siekė įsigyti *Telepiù*. Koncentracija rinkoje būtų beveik sukūrusi monopoliją.[1494] Tiek *Telepiù*, tiek *Stresam* prarado daug pajamų nuo 1991 m. iki 2001 m. *NewsCorp* tvirtinimu,

---

[1488] 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1.
[1489] 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.877 *Boeing/McDonnell Douglas (MDD)* [1997] OL L336/16; Caffarra C., Coscelli A., „Merger to Monopoly: NewsCorp/Telepiù“ [2003] *E.C.L.R.* 625.
[1490] 1999 m. vasario 3 d. Komisijos sprendimas IV/M.1221 *Rewe/ Meinl* [1999] OL L274/1.
[1491] 1999 m. vasario 3 d. Komisijos sprendimas IV/M.1221 *Rewe/ Meinl* [1999] OL L274/1, 66-69 pastraipos.
[1492] Ten pat, 65 pastraipa.
[1493] 2003 m. balandžio 2 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2876 *Newscorp/Telepiù* [2004] OL L110/73.
[1494] Ten pat, 103-114 pastraipos.

jeigu koncentracija nebūtų leista, yra tikimybė, jog *Stresam* bus uždaryta dėl finansinių nuostolių. Komisija, atsižvelgusi į tai, kad *Stresam* yra bendrai kontroliuojama *NewsCorp* ir *Telecom Italia*, situaciją vertino ne kaip viso ūkio subjekto, bet kaip jo dalies galimą bankrotą. Situacija buvo išskirtinė dar ir tuo, kad, koncentracijos dalyvių teigimu, bankrutuojantis ūkio subjektas yra ne įgyjamasis, bet įgyjantysis, kas nėra įprasta verslo praktikoje. Komisijos teigimu, tokioje situacijoje, kai bankrutuojanti įmonė yra įgyjančioji įmonė, „yra dar sudėtingiau įrodyti, kad nėra priežastinio ryšio dėl tvirtinamo įmonės „dalies bankroto“. [1495]

Komisija, atsižvelgusi į tris „bankrutuojančios įmonės“ įsigijimo pateisinimo sąlygas, koncentracijos neleido. Jos teigimu *Stresam* neįrodė, kad jis būtų pašalintas iš rinkos, jeigu neįvyktų koncentracija. Tačiau „jeigu *Stresam* rizika palikti rinką materializuotųsi, tai būtų aplinkybė, į kurią reikėtų atsižvelgti vertinant esamą koncentraciją“.[1496] Finansinių sunkumų turėjo padalinys, o ne pagrindinė įmonė *NewsCorp*, kuriai pavojaus nebuvo. Tokia išvada leidžia spėti, kad bankrutuojančio padalinio įsigijimo pateisinimas būtų galimas, jeigu dėl finansinių padalinio sunkumų galėtų bankrutuoti pagrindinė įmonė. Komisija taip pat tvirtino, kad koncentracijos dalyviai neturėjo pagrindo teigti, kad nėra kito konkurenciją mažiau ribojančio pasirinkimo, nes *NewsCorp* ar *Telecom Italia* niekada viešai nekvietė teikti siūlymus dėl verslo pirkimo.

Kol kas Komisijos sprendimų praktika rodo, kad nors įmonės dalies įsigijimas pateisinant jį galimu praradimu nėra uždraustas, tačiau jis taip pat nėra aiškiai įvardytas kaip galimas. Jeigu palygintume situaciją Jungtinėse Amerikos Valstijose, tai JAV horizontalių koncentracijų gairėse aiškiai nurodyta galimybė pateisinti koncentraciją ne tik tada, kai jai neįvykus bankrutuotų visas ūkio subjektas, bet ir tada, kai bankrutuotų tik jo dalis. Ūkio subjekto bankrutuojančios dalies įsigijimas gali būti pateisintas, jeigu yra šios sąlygos:[1497]

- verslo padalinys turi būti nuostolingas;
- jeigu padalinys nebūtų įsigytas, tai jo gamybos priemonės išnyktų iš rinkos artimiausiu laiku (įrodymai turi būti paremti ne tik valdymo planais);
- turi būti imtasi visų geros valios pastangų ieškant kitų racionalių ir konkurenciją mažiau ribojančių pasiūlymų įsigyti bankrutuojančio ūkio subjekto priemones, kad būtų išlaikytas materialus ir nematerialus turtas tam tikroje rinkoje.

Nagrinėjant nustatytas sąlygas, galima pastebėti, kad Europos Komisija yra nustačiusi didesnius reikalavimus už tuos, kurie nustatyti JAV. Remiantis Komisijos sprendimų praktika, koncentracija, tikėtina, būtų leista prisijungiant ūkio subjekto bankrutuojančią dalį, jeigu ūkio subjekto dalis turėtų tokių finansinių sunkumų, dėl kurių kiltų pavojus bankrutuoti ne tik ūkio

[1495] Ten pat, 211-212 pastraipos.
[1496] Ten pat, 211 pastraipa.
[1497] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės, 5.2 paragrafas.

subjekto daliai, bet ir visam ūkio subjektui. O remiantis JAV horizontalių koncentracijų gairėmis, pakanka, kad padalinys būtų nuostolingas. Daugiausia dėmesio skiriama gamybos priemonių išlikimui rinkoje. Tokia praktika galėtų būti pritaikyta ir Europos Bendrijoje.

Socialinės ir ekonominės naudos, gelbėjant „bankrutuojančią įmonę“, įvertinimas

Konkurencijos teisės specialistai diskutuoja, ar vertinant koncentraciją, kurios metu prijungiamas bankrutuojantis ūkio subjektas, reikia atsižvelgti į gaunamą socialinę ar ekonominę naudą.[1498] Netgi yra teigiančių, kad „bankrutuojančios įmonės įgijimas yra visada naudingas“.[1499] JAV Aukščiausiojo Teismo teigimu, daugelis rinkos dalyvių turi naudą dėl ūkio subjekto, kuris priešingu atveju būtų pašalintas iš rinkos, sujungimo su kitu rinkos dalyviu. Akcininkai nepraranda savo investicijų, o jeigu sujungimas pelningas, padidina jas. Sėkmės atveju kreditoriai gali atgauti skolas, nes bankroto atveju tikėtina, kad bent dalį prarastų. Nors dalis darbuotojų nepraranda darbo, ypač tais atvejais, kai ūkio subjekto veiklai reikalingas aukštos kvalifikacijos ir didelę patirtį turintis personalas. Ūkio subjekto išnykimas iš rinkos gali paveikti bendrą regiono ekonominį stabilumą.[1500]

Vertinant koncentracijas, kurios galėtų būti pateisintos dėl „bankrutuojančios įmonės“ įsigijimo, taip pat turėtų būti atsižvelgta į ekonominę ir socialinę naudą. Naudos įvertinimo galimybė turėtų būti aiškiai numatyta, jeigu ne teisės normose, tai bent jau koncentracijų vertinimo praktikoje. Teisinės prielaidos tokiam vertinimui yra tiek EB Sutartyje, tiek Koncentracijų reglamente. Į sukuriamą naudą galima būtų atsižvelgti tuo metu, kai yra tiriama, ar koncentracija nepablogina padėties rinkoje. Esamas vertinimas yra negatyvus. Tačiau jis taip pat galėtų būti pozityvus. Vertinant potencialią koncentracijos naudą, būtų galima atsižvelgti į konkurencijos rinkoje pagerinimą, nes pati koncentracija gali padėti įgyvendinti EB Sutarties tikslus. Socialiniai klausimai vertinant neturėtų užimti pagrindinės vietos, tačiau jie taip pat neturėtų būti užmiršti. Kaip teigia G. Monti ir E. Rousseva, „socialinius klausimus vertinant kartu su konkurencijos klausimais, gali būti sukurtas veiksmingas modelis įvertinti pasekmėms koncentracijų, kuriose dalyvauja bankrutuojanti įmonė“.[1501] Negalima būtų tvirtinti, kad koncentracija, kurioje dalyvaujantis bankrutuojantis ūkio subjektas sujungimą teisintų socialine nauda, visada turėtų būti leista. Tačiau vertinimo metu turėtų būti atsižvelgta tiek į žalingą, tiek į naudingą koncentracijos poveikį ekonomikai ir socialinei aplinkai. Suprantama, kad socialinė

[1498] Monti G., E.Rousseva „Failing Firms in the Framework of the E.C. Merger Control Regulation“ [1999] 24 *E.L.Rev.* 38, pp. 38-55.
[1499] McChesney F.S., „Defending the Failing Firm Defense“ [1986] 65 *Neb.L.Rev.* 1, p. 3.
[1500] JAV Aukščiausio teismo 1974 m. kovo 19 d. sprendimas: *United States v. General Dynamics Corp.,* 415 U.S. 486 (1974), 507 pastraipa.
[1501] Monti G., E.Rousseva „Failing Firms in the Framework of the E.C. Merger Control Regulation“ [1999] 24 *E.L.Rev.* 38, p. 55.

nauda nepateisintų konkurencijos rinkoje panaikinimo, tačiau tiek ekonominės, tiek socialinės aplinkos gerinimas patenka į EB konkurencijos reguliavimo sritį, todėl vertinimo metu į jas turėtų būti atsižvelgta.

VI . EB KONCENTRACIJŲ REGULIAVIMO POLITIKOS ĮTAKA MAŽŲ VALSTYBIŲ ŪKIO SUBJEKTŲ VEIKLAI

Europos Bendrijos teisės aktuose nėra specialių teisės normų, skirtų reguliuoti koncentracijoms, kurias sudaro ūkio subjektai, esantys mažose ES valstybėse. Visų valstybių ūkio subjektams taikomos vienodos taisyklės. Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis koncentracijų sudarymą, kaip minėta ankstesnėse darbo dalyse, yra Koncentracijų reglamentas. Europos Komisija, priimdama sprendimą uždrausti ar leisti koncentraciją, iki 2004 m. gegužės mėnesio vadovavosi „dominavimo“ taisykle, nuo 2004 m. gegužės – „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisykle.[1502] Nepaisant vertinimo taisyklės pasikeitimo, vertinimas, atliktas vadovaujantis „dominavimo“ taisykle, išliko aktualus, nes Koncentracijų reglamente nurodyta, kad vertinimas ir toliau atliekamas taikant „dominavimo“ taisyklės metodologiją. Tik tais atvejais, kai jos negalima pritaikyti, pasitelkiama „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklė. Tiek vienoje, tiek kitoje taisyklėje pagrindinę vietą vertinant užima koncentracijos metu įgyjama ūkio subjekto galia rinkoje, kuri priklauso tiek nuo jo užimamos rinkos dalies, tiek nuo kitų rinkos dalyvių veiksmų ir jų turimos galios atitinkamoje rinkoje. Taigi atitinkamos rinkos nustatymas yra viena svarbiausių taisyklės taikymo sudedamųjų dalių. Rinka susideda iš atitinkamos prekės rinkos ir geografinės rinkos. Jos nustatomos atsižvelgiant į pasiūlos ir paklausos pakeičiamumą.[1503]

Jeigu geografinė rinka sutaptų su Europos Bendrijos teritorijos ribomis, nebūtų jokio skirtumo, ar koncentracija sudaroma didelėje ar mažoje valstybėje narėje. Tačiau, kaip aptarta darbo 4 dalies 7.1 skyriuje, kartais rinkos ribos sutampa su valstybės narės teritorija. Tikėtina, kad tokioje situacijoje susidaro vertinimo skirtumai tarp koncentracijų, sudaromų mažose valstybėse narėse ir koncentracijų, sudaromų didelėse valstybėse narėse, nes skirtingo dydžio valstybių teritorija reiškia skirtingą rinkos dydį. Pagrįstai galima teigti, kad koncentracijos, kurias sudaro ūkio subjektai, turintys vienodą metinę apyvartą, greičiau būtų uždraustos mažose valstybėse narėse nei didesnėse, nes mažose valstybėse narėse yra didesnė ūkio subjektų dominuojančios padėties susidarymo ar galios įgijimo tikimybė. Dėl šios priežasties dideli ūkio subjektai, veikiantys mažose valstybėse narėse, vertinami kitaip negu tokio paties dydžio ūkio subjektai, veikiantys didelėse valstybėse narėse. Galima teigti, kad vienodų ūkio subjektų, esančių skirtingo dydžio geografinėse rinkose, vertinimas gali reikšti jų diskriminavimą ir mažinti nedidelių valstybių narių ūkio subjektų konkurencingumą.

[1502] Žiūrėti darbo 2 dalyje.
[1503] Žiūrėti darbo 5 dalies 1 skyriuje.

Mažesnių Europos Sąjungos valstybių ekonomistai ir teisininkai kritikuoja koncentracijų vertinimo metodiką, pagal kurią tiek didesnėse, tiek mažesnėse valstybėse narėse taikomos tos pačios vertinimo taisyklės.[1504] Šiuo klausimu ypač aktyviai diskutuoja Skandinavijos valstybių atstovai.[1505] Jų teigimu, dėl tokio koncentracijų vertinimo vietinės reikšmės verslas negali sustambėti, nes tokiose valstybėse yra santykinai maža paklausa, ir naudotis masto ekonomija, kuri yra būtina konkuruojant Europos Sąjungoje ar pasaulyje. Esamas reguliavimas netiesiogiai apsaugo didesnių valstybių, tokių kaip Vokietija ar Prancūzija, ūkio subjektus. Nepagrįstai nustačius nacionalinę rinką vietoje tarptautinės, mažesnių valstybių ūkio subjektai atsiduria blogesnėje konkurencinėje padėtyje už kitų valstybių ūkio subjektus, nes gali būti uždrausta jų sudaroma koncentracija. Teigiama, kad Komisija sprendimuose *Volvo/Scania*,[1506] *SCA/Metsä Tissue*[1507] nepagrįstai nustatė nacionalines rinkas vietoje tarptautinių ir uždraudė koncentracijas.

Komisija su kaltinimais nesutinka. P. Lowe, Europos Komisijos Konkurencijos generalinio direktorato generalinio direktoriaus teigimu, „kai valstybių narių ūkio subjektai nesusiduria su rimtais konkurenciniais ribojimais iš užsienio, gali būti nustatyta tik nacionalinė rinka.“[1508] Jo nuomone, koncentracijų kontrolės tikslas – apsaugoti konkurencijos, kuri garantuoja prekių pasirinkimo galimybę vartotojams, procesą rinkoje, todėl[1509]

> Komisija, neleisdama sujungimu sukurti dominuojančios padėties mažoje valstybėje, apsaugo vartotojus, kurie čia gyvena. [Ji] turi užtikrinti aukšto lygio vartotojų apsaugą nuo dominuojančio pardavėjo visose valstybėse, neatsižvelgdama į tai, kokio jos yra dydžio. Jeigu būtų kitaip, tai mažų valstybių vartotojai, palyginti su didesniųjų, praktikoje būtų diskriminuojami.

Tam pritarė ir M. Monti, tuometinis konkurencijos politikos komisaras. Jo teigimu, mažesnių valstybių narių vartotojai reikalauja tokios pačios apsaugos kaip ir didesniųjų. Pakankamas konkurencingumas tarptautinėje rinkoje greičiau įgyjamas konkuruojant nacionalinėje rinkoje.[1510] Ūkio subjektai gali įgyti reikiamą galią ne tik koncentracijos metu

---

[1504] Bernitz U., Gutu I., „The Effect of EU Merger Policy on Large Multinationals Base in Sweden and Other Smaller Member States: Is the Policy Discriminatory?“ [2003] *E.C.L.R*.19.

[1505] Švedijos ministras pirmininkas yra pasakęs "dabartinis reguliavimas nenaudingos mums, nes musų rinkų atžvilgiu pervertinama dominuojanti padėtis“, taip pat " ES konkurencijos reguliavimo taisyklėse yra struktūrinės klaidos"// rasta: Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai), „Maket Definition as a cornerstone of EU Competition Policy“, kalba, (Helsinkis, 2001-10-05) <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/index_2001.html>[aplankyta 2008-01-10].

[1506] 2000 m. kovo 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1672 *Volvo/Scania* [2001] OL L143/74.

[1507] 2001 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2097 *SCA/Metsä Tissue* [2002] OL L57/1.

[1508] Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), “The interaction between the Commission and Small Member States in Merger Review”, pranešimas konferencijoje The Competition Authority: Merger Review Day (Dublinas, 2003-10-10) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_037_en.pdf> [aplankyta 2008-02-01], p. 3.

[1509] Ten pat.

[1510] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai), „Maket Definition as a cornerstone of EU Competition Policy“, kalba, (Helsinkis, 2001-10-05) <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/index_2001.html>[aplankyta 2008-01-10].

įgydami dominuojančią padėtį nacionalinėje rinkoje, bet taip pat augdami iš vidaus, pateikdami geresnės kokybės prekes ar paslaugas už mažesnę kainą ar jungdamiesi su ūkio subjektais, esančiais kitose valstybėse narėse. Ūkio subjektų, esančių skirtingose valstybėse narėse, sudaromos koncentracijos yra ne tokios žalingos kaip tos pačios valstybės ūkio subjektų sudaromos koncentracijos. Pavyzdžiui, Komisija, uždraudusi *Volvo* įgyti *Scania* vienvaldę kontrolę,[1511] leido *Volvo* įgyti *Renault* vienvaldę kontrolę,[1512] o *Volkswagen įgyti Scania* vienvaldę kontrolę.[1513] M. Monti teigimu, koncentracijos nacionalinėje rinkoje gali būti leidžiamos, jeigu jos dalyviai neužima labai didelės rinkos dalies ar konkurentai iš kitų valstybių gali lengvai ateiti į rinką.[1514] Pavyzdžiui, sprendime *Telia/Telenor*,[1515] Komisija, atsižvelgdama į koncentracijos dalyvių monopolinę padėtį Švedijos ir Norvegijos telekomunikacijos rinkose ir tikėtiną dominuojančios padėties rinkoje sustiprinimą, leido koncentraciją tik tada, kai jos dalyviai, atskirdami vietinius tinklus, suteikė galimybę į rinką ateiti kitų valstybių konkurentams. Kitame sprendime, *Nestle-IVO*[1516], Komisija, atsižvelgdama į tai, kad IVO, turėdama 60–70 proc. Suomijos elektros rinkos, būtų sustiprinusi savo padėtį rinkoje, nes *Nestle* užėmė kolektyvinę dominuojančią padėtį Suomijos dujų rinkoje, leido koncentraciją tik tada, kai jos dalyviai atsisakė veiklos dujų rinkoje.

Tokia vienareikšmiškai teikiama pirmenybė vartotojų apsaugai, atsižvelgiant į ankstesnėse darbo dalyse nagrinėtus konkurencijos reguliavimo Europos Bendrijoje tikslus, yra nepagrįsta, nes EB koncentracijų reguliavimo tikslai yra platesni, tarp kitų dalykų, siekiama ekonominės veiklos plėtotės, didelio konkurencingumo, ekonominės veiklos rezultatų suartėjimo, valstybių narių socialinės sanglaudos bei solidarumo,[1517] didelio konkurencingumo socialinės rinkos ekonomikos.[1518] Todėl vertinimo metu turėtų būti atsižvelgiama ne į vartotojų, bet į bendrąją gerovę.

Mažų valstybių, ypač naujai įstojusių į Europos Sąjungą, rinkų dalyvių veiklos mastas nėra toks didelis, kad leistų veiksmingai konkuruoti Europos Bendrijos ir pasaulinėje rinkoje. Koncentracijos, kurios yra žalingos valstybės narės vartotojų interesams, turėtų būti leistos, jeigu jos sudarytų sąlygas sumažinus prekių gamybos sąnaudas padidinti pajamas, gaunamas parduodant prekes kitose valstybėse tiek, kad padidėtų valstybės narės nacionalinės pajamos.[1519]

[1511] 2000 m. kovo 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1672 *Volvo/Scania* [2001] OL L143/74.
[1512] 2000 m. rugsėjo 1 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1980 *Volvo/RENAULT.*
[1513] 2008 m. birželio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5157 *Volkswagen/Skania.*
[1514] Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai), „Maket Definition as a cornerstone of EU Competition Policy“, kalba, (Helsinkis, 2001-10-05) <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/index_2001.html>[aplankyta 2008-01-10].
[1515] 1999 m. spalio 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.1439 *Telia/Telenor* [2001] OL L40/1.
[1516] 1998 m. birželio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.931 *Neste/IVO.*
[1517] Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 2 straipsnis.
[1518] Žr. išnašą 6: EB Sutartis, 3 straipsnio 3 dalis.
[1519] Ghosal V., Stennek J. (eds.), *The Political Economy of Antitrust, Contributions to Economic Analysis,* (Amsterdam: Elsevier B.V., 2007), p. 267.

Komisijos narių požiūris, kad ūkio subjektai gali įgyti pakankamai galios jungdamiesi ne su tos pačios valstybės narės ūkio subjektais, bet su kitos, todėl vertinant konkrečią koncentraciją, turėtų būti atsižvelgta į galimus alternatyvius ūkio subjektų jungimo variantus,[1520] nėra naudingas mažoms valstybėms. Mažos valstybės ūkio subjektą sujungus su didesnės valstybės ūkio subjektu, esant tam tikrai rinkos struktūrai, gamyba ar valdymas gali būti iš mažos valstybės perkelti į didesnę. Perkėlimas gali įvykti dėl to, kad ūkio subjektai, mažindami gamybos sąnaudas, stengsis panaikinti besidubliuojančias funkcijas. Pavyzdžiui, iki koncentracijos yra dvi vadovybės, o jai įvykus gali likti viena ir panašiai. Jeigu jungiasi tos pačios valstybės ūkio subjektai, suprantama, kad ūkio subjektų verslo buveinės ar gamybos vietos išlieka toje valstybėje, tačiau jeigu jungiasi skirtingų valstybių ūkio subjektai, jų verslo buveinės ar gamybos vietos mažoje valstybėje gali neišlikti. Paprastai gamyba perkeliama į tą valstybę, kurioje yra mažesnė konkurencija. Jeigu konkurencija didesnėje ir mažesnėje valstybėse yra vienoda, buveinės vieta paprastai perkeliama į didesnę valstybę.

Yra daug priežasčių, kodėl ūkio subjektų būstinių vietos ir gamyba gali rūpėti valstybei. Gali būti svarbus žmonių užimtumo užtikrinimas, investicijų išsaugojimas, naujovių diegimas, intelektinės nuosavybės išsaugojimas ir kita. Valstybėje, panaikinus gamyklą, galėtų padidėti nedarbas, sumažėti prekių paklausa ir pasiūla, buvusių nacionalinių partnerių pajamos ir valstybės narės surenkami mokesčiai. Dėl šios priežasties mažoje valstybėje ne tik būtų apribota konkurencija, bet žalą patirtų ir vartotojai. Ūkio subjektai gali nenorėti jungtis su kitos valstybės ūkio subjektu, nes jiems būtų sudėtingiau dalytis gaunamas pajamas ir panašiai.

Komisija, siūlydama alternatyvius ūkio subjektų jungimo variantus, neatsižvelgia į galimą verslo uždarymą. Jos nuomone, sujungtas ūkio subjektas turėtų veikti abiejose valstybėse. Tačiau paprastai taip nebūna.[1521] Neatsižvelgdama į verslo buveinės vietos ar gamybos vietos perkėlimo galimybę, Komisija pakankamai neįvertina neigiamos tarptautinių koncentracijų įtakos mažų valstybių konkurencijai ir ekonomikos raidai. Komisija, siekdama apsaugoti mažos valstybės narės vartotojus ir uždrausdama vienos valstybės ūkio subjektų jungimus, tos valstybės vartotojus ne apsaugo, bet jiems kenkia. Jie gali būti priversti mokėti didesnę prekės kainą dėl didesnių kintamų prekybos sąnaudų. Dėl minėtų priežasčių Komisija, vertindama galimus koncentracijų variantus, turėtų atsižvelgti į įmanomą gamybos vietos perkėlimą bei kitus aptartus klausimus.

Suprantama, kad toks vertinimas būtų sudėtingas ir reikėtų nemažai duomenų, kuriuos ne visada būtų lengva gauti. Ypač sunku būtų gauti duomenis apie siūlomų alternatyvių koncentracijų galimas pasekmes. Informaciją santykinai paprasta gauti iš koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų, tačiau apie koncentracijas, kurios dar tik planuojamos – sudėtinga.

[1520] Ten pat, p. 269.
[1521] Ten pat, p. 278.

Ūkio subjektai informaciją apie planuojamą koncentraciją laiko konfidencialia informacija ar netgi komercine paslaptimi. Jeigu Komisija reikalautų pateikti tokią informaciją, padidėtų informacijos atskleidimo konkurentams tikimybė. Dėl minėtų priežasčių Komisija neturėtų atsižvelgti į galimus alternatyvius ūkio subjektų jungimo variantus, nes nepagrįstas reikalavimas jungtis skirtingų valstybių ūkio subjektams gali daryti didesnę žalą valstybės narės konkurencijai ir vartotojui, nei ta, kuri susidarytų sujungus tos pačios valstybės ūkio subjektus.

Vienodam ūkio subjektų skirtingo dydžio valstybėse vertinimui užtikrinti geriausia būtų nustatyti bendrą Europos Bendrijos geografinę rinką, tačiau prekių kainų skirtumas valstybėse narėse rodo, kad vienos geografinės rinkos nėra. Pavyzdžiui, Skandinavijos valstybės dažniausiai priskiriamos atskirai geografinei rinkai. Geografinės rinkos skaidymui didžiausią įtaką turi patekimo į konkrečią teritoriją kliūtys. Jas panaikinus būtų galima nustatyti vieną geografinę Europos Bendrijos rinką. Kai kurias kliūtis panaikinti palyginti paprasta. Pavyzdžiui, galima suvienodinti prekės gamybos standartus, teisiškai vienodai reglamentuoti gamybą, prekybą ar platinimą. Kitus panaikinti sudėtingiau. Pavyzdžiui, patekimo į rinką kliūtį, susidariusią dėl transportavimo sąnaudų, būtų sudėtinga panaikinti, jeigu prekės transportavimo išlaidos, palyginti su prekės kaina, yra didelės. Nepaisant sunkumų, daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama būtent kliūtims panaikinti.

Dėl paminėtų priežasčių, kol geografine rinka visais atvejais negali būti pripažinta ištisa Europos Bendrijos teritorija, mažų valstybių ekonominei raidai užtikrinti gyvybiškai būtina geografinę rinką pripažinti nacionaline tik esant pagrįstoms aplinkybėms. Jeigu geografinė rinka būtų nepagrįstai pripažinta nacionaline, gali būti ne tik diskriminuojami ūkio subjektai, bet ir ribojamas valstybės narės ekonominis plėtojimasis.

IŠVADOS

Apibendrinant atliktą tyrimą, galima suformuluoti tokias pagrindines išvadas ir pasiūlymus:

1. Nehorizontalios koncentracijos skiriasi nuo kitų koncentracijų rūšių tuo, kad jose dalyvauja ūkio subjektai, veikiantys vertikaliai susijusiose rinkose (vertikali koncentracija) arba rinkose, kurios nėra horizontaliai ar vertikaliai susijusios (konglomeratinė koncentracija). Ūkio subjektai, veikiantys keliose (nebūtinai susijusiose ar gretutinėse) rinkose, gali vienoje verslo srityje uždirbtu pelnu padengti kitoje verslo srityje patiriamus nuostolius ir taip sumažinti prekių kainas rinkoje, kad iš jos būtų pašalinti smulkūs konkurentai, todėl Europos Komisija, vertindama konglomeratines koncentracijas, nepagrįstai išskirtinį dėmesį skiria toms, kurias sudaro ūkio subjektai, veikiantys gretutinėse ir susijusiose rinkose.

2. Nehorizontalių koncentracijų reguliavimu nėra siekiama išskirtinių tikslų, palyginti su kitų koncentracijos rūšių ir visos konkurencijos reguliavimo tikslais. Atsižvelgiant į EB kilmę, reguliavimu siekiamų tikslų įvairovę bei jų pokyčius bėgant laikui, būtinas tinkamas ir nuoseklus tikslų derinimas. Kadangi bendrosios rinkos sukūrimo tikslas pakito į vidaus rinkos stiprinimo tikslą, išryškėja veiksmingos konkurencijos išsaugojimo svarba, kuri turėtų būti vertinama naudojant bendros gerovės vertinimo kriterijų. Lietuvoje, panašiai kaip ir Europos Bendrijoje, reguliuojant koncentracijas derinami įvairūs tikslai, daugiausia dėmesio skiriant sąžiningai konkurencijai išsaugoti. Ji pagrįstai vertinama, atsižvelgiant į bendrą gerovę. LR konkurencijos įstatymu reglamentuoti socialiniai santykiai platesni už įstatyme numatytus reguliavimo tikslus. Įstatymu siekiama saugoti sąžiningą konkurenciją, o teisės normomis draudžiama ne tik nesąžininga konkurencija, bet ir galimas konkurencijos suvaržymas.

3. Koncentracijų reglamentu Nr. 139/2004 „dominavimo“ taisyklę pakeitus į „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklę, ji tapo tinkama ne tik nehorizontalioms koncentracijoms vertinti, bet taip išsaugotas ir buvusios sprendimų praktikos reikšmingumas ir tęstinumas. EB teritorijoje, be „dominavimo“ ir „žymaus konkurencijos sumažinimo“ vertinimo taisyklių, atsiradus „žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“ taisyklei, nutolstama nuo Europos Bendrijos teisės aktų harmonizavimo. Lietuva, atsižvelgdama į vertinimo taisyklės pokyčius Koncentracijų reglamente, ne visai tinkamai pakeitė koncentracijų vertinimo taisyklę LR konkurencijos įstatyme. Pagal įstatyme numatytą vertinimo taisyklę koncentracija gali būti uždrausta vien dėl to, kad ji sukuria dominuojančią padėtį, nors nedaro žalos konkurencijai.

4. Nehorizontali koncentracija gali susidaryti tiek jungiant ūkio subjektus, tiek vienam ūkio subjektui įgyjant kito ūkio subjekto kontrolę. Koncentracijoje dalyvaujantys ūkio subjektai ir asmenys turi būti nepriklausomi vieni nuo kitų, tai yra galintys priimti savarankiškus sprendimus strateginiais verslo klausimais. Tiek ūkio subjektų jungimas, tiek ūkio subjekto kontrolė gali būti įgyta *de jure* ir *de facto*. LR konkurencijos taryba, vertindama ūkio subjektų jungimus, nenustato koncentracijos *de facto*, todėl gali susidaryti situacija, kai ūkio subjektai, turintys vienodą galią rinkoje, priklausomai nuo to, ar jų vykdomą koncentraciją vertintų Europos Komisija, ar LR konkurencijos taryba, būtų vertinami nevienodai. Ūkio subjekto kontrolės įgijimo klausimus tiek Europos Komisija, tiek LR konkurencijos taryba vertina panašiai. Vertinant ūkio subjekto kontrolės įgijimą daugiau reikšmės skiriama kokybiniams, o ne kiekybiniams rodikliams, atsižvelgiant tiek į teisės, tiek į fakto klausimus. Manoma, kad koncentracija susidaro ne tik įgyjant kontrolę, bet taip pat esant pasikeitimams kontrolės struktūroje, kolektyvinei kontrolei tampant vienvalde, vienvaldei kontrolei tampant kolektyvine ir panašiai. Svarbiausia, kad pokyčiai būtų ilgalaikiai.

5. Nustatant nehorizontalių koncentracijų žalingas pasekmes tiek pagal Europos Bendrijos, tiek pagal Lietuvos konkurencijos teisę, vertinama, ar koncentracijos dalyviai, plėtodami verslą ekonomiškai naudingiausia veiklos kryptimi, galės, pasinaudodami turima ar įgyta rinkos galia, rinkos skaidrumu ir pagerėjusiu verslui reikšmingos informacijos valdymu bei veiksmų su konkurentais derinimu, „uždaryti“ vertikaliai aukštyn ar vertikaliai žemyn esančias rinkas konkurentams, vienoje rinkoje turimą ar koncentracijos metu įgytą galią panaudoti kitoje rinkoje ir pašalinti iš rinkos konkurentus. Atsižvelgiant į tai, kad dėl nehorizontalios koncentracijos pagerėjęs ūkio subjektų veiklos efektyvumas gali būti vertinamas tiek teigiamai, tiek neigiamai, koncentracijos naudingumas vartotojui ir konkurencijai turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į bendras pasekmes rinkoje. Turėtų būti reikšmingas vien tas efektyvumas, kuris susidaro tik įvykus koncentracijai ir gali būti patikrinamas. Komisija, vertindama efektyvumą, nepagrįstai atsižvelgia tik į vartotojui suteikiamą naudą, nes EB teisinio reguliavimo sistemoje dėmesio turėtų būti skiriama ne vien vartotojui, bet ir konkurencijai. LR konkurencijos tarybos nutarimuose dėl koncentracijos pagerėjantis ūkio subjektų veiklos efektyvumas ne tik nėra vertinamas kaip naudingas vartotojui ir konkurencijai, bet daugeliu atveju nepagrįstai laikomas įrodymu, patvirtinančiu žalingų pasekmių susidarymą.

6. Rinkos nustatymas yra viena pagrindinių koncentracijos vertinimo sudedamųjų dalių. Tačiau jos nustatymas skiriasi nuo rinkos nustatymo pagal EB Sutarties 82 straipsnį tuo, kad tam daugiau reikšmės turi rinkos struktūriniai pokyčiai ateityje. Komisija,

nustatydama prekės rinką, nepakankamai įvertina pasiūlos pakeičiamumą, nes atsižvelgia į jį tik tada, kai jis yra tolygus paklausos pakeičiamumui. Kadangi tai gali lemti siauresnį prekės rinkos nustatymą ir atitinkamai koncentracijos, kuri nedaro žalos veiksmingai konkurencijai, uždraudimą, tai, nustatant prekės rinką, į pasiūlos pakeičiamumą turėtų būti visada atsižvelgta. „Mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklė ne visais atvejais tinka nustatyti rinkai. Ji netinkama, kai prekės yra pigios, nes pirkėjas tokių prekių kainos pakėlimo nuo 5 iki 10 proc. gali nepastebėti. Taip pat, netinkamai nustačius pradinę prekės kainą, vertinimas gali būti netikslus dėl „celofano efekto“.

7. Nehorizontalios koncentracijos dalyviai negalėtų sukelti žalingų pasekmių ir žymiai suvaržyti konkurencijos rinkoje, jeigu neturėtų žymios galios nors vienoje iš jų. Galios rinkoje dydis gerokai priklauso nuo potencialios konkurencijos rinkoje. Koncentracijos dalyvių elgesys rinkoje būtų suvaržytas, jeigu konkurentų atėjimas į rinką ar gamybos ir pardavimų apimčių padidinimas būtų tikėtinas, pakankamo dydžio ir įvyktų laiku. Konkurentų atėjimo į rinką tikimybė priklauso nuo patekimo į ją kliūčių. Komisijos požiūris į patekimo kliūtis artimas Harvardo mokyklos atstovų požiūriui, nes kliūtimis pripažįstami ne tik padėties tarp naujo ir seno rinkos dalyvio skirtumai, bet ir rinkos savybės, būtinos investicijos ar senbuvio veikla.

8. Vertindama nehorizontalių koncentracijų pasekmes, LR konkurencijos taryba atsižvelgia į tas pačias aplinkybes kaip ir Europos Komisija. Skiriasi tik faktinių aplinkybių ištyrimo lygis. Vertinant aplinkybes, dažniausiai pateikiami tik teiginiai be motyvų. Neatliekamas išsamus potencialios konkurencijos įvertinimas. Atsižvelgiama tik į konkurentų atėjimo į rinką ar esamų konkurentų veiklos apimčių padidinimo tikimybę, tačiau nenagrinėjamas atėjimo ar apimčių padidinimo pakankamumas ir pajėgumas bei savalaikiškumas. Toks vertinimas nėra skaidrus.

9. Priežastinio ryšio tarp vertikalios ar konglomeratinės koncentracijos ir galimų žalingų pasekmių nustatymas yra sudėtingesnis už kitų koncentracijos rūšių pasekmių nustatymą, nes rinkoje vertinamos tos rinkos „uždarymo“ ar galios panaudojimo pasekmės, kurios atsiranda ne „artimoje ateityje“, bet „santykinai netolimoje ateityje“. Pastarasis laikotarpis yra ilgesnis. Reikalavimai, kuriais yra pateisinamas bankrutuojančio ūkio subjekto įsigijimas, yra didesni už reikalavimus priežastiniam ryšiui nustatyti. Ūkio subjekto nuostolingos dalies pardavimą/įsigijimą Komisija pateisintų tik tada, jeigu padalinio palikimas keltų grėsmę viso ūkio subjekto išlikimui. Tokie reikalavimai yra per griežti. Asmuo ar ūkio subjektas turi turėti teisę parduoti/įsigyti kito ūkio subjekto

nuostolingą dalį tam, kad ji išliktų rinkoje, jeigu neįsigyta ji pradingtų iš rinkos ir būtų panaudotos visos geros valios pastangos surasti pirkėją, kurio įsigijimas būtų ne toks žalingas konkurencijai. Vertinant bankrutuojančio ūkio subjekto ar jo dalies įsigijimo pasekmes, turėtų būti atsižvelgta į ekonominę ir socialinę bankrutuojančio ūkio subjekto įsigijimo naudą visuomenei.

10. Vienodų ūkio subjektų, esančių skirtingo dydžio valstybių geografinėse rinkose, vienodas vertinimas gali reikšti ne tik jų diskriminavimą, bet ir stabdyti mažų valstybių ekonominę raidą. Norėdama sumažinti skirtingas vertinimo pasekmes, Komisija, vertindama koncentracijos naudą, turėtų atsižvelgti ne į vartotojų gerovę, bet į bendrąją valstybės gerovę. Komisija, siūlydama ūkio subjektams jungtis ne su tos pačios, bet su kitos valstybės narės ūkio subjektais, neįvertina verslo buveinių ar gamybos vietų parkėlimo į didesnę valstybę pasekmių. Vertinant tokias pasekmes reikėtų gauti informacijos, kuri ne visada yra prieinama, todėl gali būti neišsami ir nepatikima. Dėl to Komisija neturėtų siūlyti kitų ūkio subjektų jungimo variantų. Tikėtina, kad skirtingas vertinimas būtų panaikintas, jeigu visa Europos Bendrijos teritorija sudarytų vieną geografinę rinką. Didžiausią įtaką geografinės rinkos skaidymui turi patekimo į rinką kliūtys, todėl daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama joms panaikinti. Kol patekimo kliūtys nėra panaikintos, ūkio subjektų, esančių nedidelių valstybių narių teritorijose, veiklos vystymo ir konkurencingumo didinimo užtikrinimui būtina geografinę rinką pripažinti nacionaline tik esant pagrįstoms aplinkybėms.

PASIŪLYMAI

1. Europos Komisija ir teismai turėtų vienodai vertinti visas konglomeratines koncentracijas, jeigu jų dalyviai kartu ar atskirai bet kurioje iš rinkų užima 25 proc. rinkos dalį.
2. Konkurencijos veiksmingumą Europos Komisija ir teismai turėtų vertinti remdamiesi bendros gerovės vertinimo kriterijumi.
3. LR konkurencijos taryba turėtų vertinti ūkio subjektų jungimus, susidarančius *de facto.*
4. Europos Komisija ir LR konkurencijos taryba koncentracijos naudingumą vartotojui ir konkurencijai turėtų vertinti atsižvelgdamos į bendras pasekmes rinkoje. Turėtų būti atsižvelgiama vien į tą efektyvumą, kuris susidaro tik įvykus koncentracijai ir gali būti patikrinamas. Dėl koncentracijos pagerėjusio ūkio subjekto veiklos efektyvumo LR konkurencijos taryba neturėtų laikyti žalingomis pasekmėmis.
5. Europos Komisija, nustatydama prekės rinką, visada turėtų atsižvelgti tiek į pasiūlos, tiek į paklausos pakeičiamumą.
6. Siekiant išvengti „celofano efekto“ siūloma „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklę patikslinti taip, kad kainos pakėlimo nuo 5 iki 10 proc. poveikis pirkėjų ar pardavėjų elgesiui būtų nustatomas tik tuomet, jeigu prekės pakaitalai parduodami kainomis, kurios būna esant veiksmingai konkurencijai. Atsižvelgiant į „mažo, bet žymaus nuolatinio kainos pakėlimo“ taisyklės taikymo problemas, siūloma nustatyti rinką atsižvelgiant į „kritinio praradimo tašką“.
7. LR konkurencijos taryba koncentracijų vertinimo išvadas turėtų pagrįsti detaliu faktinių aplinkybių ištyrimu ir pateikti aiškius vertinimo motyvus. Vertindama potencialią konkurenciją turėtų atsižvelgti ne tik į konkurentų atėjimo į rinką ar esamų konkurentų veiklos apimčių padidinimo tikimybę, bet taip pat į atėjimo ar apimčių padidinimo pakankamumą ir pajėgumą bei savalaikiškumą.
8. Asmeniui ar ūkio subjektui turėtų būti leista įsigyti kito ūkio subjekto nuostolingą dalį, kad ji išliktų rinkoje. Leidimas turėtų būti duotas, jeigu neįsigyta ji pradingtų iš rinkos ir būtų panaudotos visos geros valios pastangos surasti pirkėją, kurio įsigijimas būtų ne toks žalingas konkurencijai. Vertinant bankrutuojančio ūkio subjekto ar jo dalies įsigijimo pasekmes, siūloma atsižvelgti į ekonominę ir socialinę bankrutuojančio ūkio subjekto įsigijimo naudą visuomenei.
9. Kad būtų sumažintos ūkio subjektų, esančių nevienodo dydžio valstybių geografinėse rinkose, skirtingos vertinimo pasekmės, Komisija, vertindama koncentracijos naudą, turėtų atsižvelgti ne į vartotojų gerovę, bet į bendrąją valstybės gerovę. Ji neturėtų siūlyti ūkio subjektams jungtis su kitų valstybių ūkio subjektais. Vertindama planuojamą

vykdyti koncentraciją Komisija neturėtų atsižvelgti į galimų alternatyvių koncentracijų numanomas pasekmes ir jas lyginti.

10. Siekiant sumažinti ūkio subjektų, esančių skirtingo dydžio valstybių geografinėse rinkose, vertinimo skirtingas pasekmes, daugiausia dėmesio turi būti skiriama patekimo į rinką kliūtims panaikinti. Kol patekimo kliūtys nėra panaikintos, Komisija turėtų pripažinti geografinę rinką nacionaline tik esant pagrįstoms aplinkybėms.

PASIŪLYMAI LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMŲ LEIDĖJUI

1. Patikslinti LR konkurencijos įstatymo tikslus, t. y. pakeisti įstatymo 1 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Šio įstatymo tikslas – reguliuoti ūkio subjektų konkurenciją ribojančius veiksmus ir saugoti sąžiningos konkurencijos laisvę Lietuvos Respublikoje.“

2. Patikslinti LR konkurencijos įstatyme pateiktą koncentracijų vertinimo taisyklę, t. y. pakeisti įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktus ir išdėstyti juos taip:

„1. Konkurencijos taryba, išnagrinėjusi pranešimą apie koncentraciją, priima vieną iš šių nutarimų:

2) leisti vykdyti koncentraciją pagal dalyvaujantiems ūkio subjektams ar kontroliuojantiems asmenims Tarybos nustatytas koncentracijos vykdymo sąlygas ir įpareigojimus, reikalingus tam, kad nebūtų itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje, ypač jeigu dėl to būtų sukurta ar sustiprinta ūkio subjektų dominuojanti padėtis;

3) atsisakyti duoti leidimą vykdyti koncentraciją ir įpareigoti koncentracijoje dalyvaujančius ūkio subjektus ar kontroliuojančius asmenis atlikti veiksmus, kad būtų atkurta ankstesnė padėtis, išskyrus atskirus koncentracijos veiksmus, kuriuos leido atlikti Konkurencijos taryba pagal 12 straipsnio 3 dalį, arba pašalinančius koncentracijos pasekmes, įskaitant įpareigojimus parduoti įmonę ar jos dalį, ūkio subjekto turtą ar jo dalį, akcijas ar jų dalį, nutraukti ar pakeisti sutartis bei nustatyti šių įpareigojimų įvykdymo terminus bei sąlygas, jeigu dėl koncentracijos būtų itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje, ypač jeigu dėl to būtų sukurta ar sustiprinta ūkio subjektų dominuojanti padėtis.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Europos Bendrijos Teisės aktai:

1. Europos Bendrijos steigimo sutartis (1992 02 07), [1992] OL C224/1, su vėlesniais pakeitimais; Europos Bendrijos steigimo sutarties suvestinė redakcija [2006] OL C 321E/1.
2. Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos bendrijos steigimo sutartį pasirašyta Lisabonoje, 2007 m. gruodžio 13 d., [2007] OL C 306/1.
3. Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos [2008] OL C 115 /1.
4. 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės [2004] OL L 24/1.
5. 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos Reglamentas Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės, [1989] OJ L 395/1 (patikslinta versija [1990] OL L 257/13; su pakeitimais Tarybos reglamentu Nr. 1310/97, [1997] OL L 180/1).
6. 1997 m. birželio 30 d. Tarybos Reglamentas Nr.1310/97 pakeičiantis Reglamentą Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės.
7. 2008 m. spalio 20 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr.1033/2008 kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 802/2004, įgyvendinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės, [2008] OL L 279/3.
8. 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 802/2004, įgyvendinantis Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės, [2004] OL L 133/1.
9. 1994 m. gruodžio 21 d. Komisijos Reglamentas 3384/94 „dėl pranešimų, laiko trukmės ir peržiūros nustatytos Tarybos Reglamente (EEC) 4064/89 dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės," [1994] OL L377.
10. 2008 m. spalio 10 d. Komisijos Gairės „dėl nehorizontalių koncentracijų vertinimo pagal Tarybos Reglamentą dėl koncentracijų tarp ūkio subjektų kontrolės įvertinimo," [2008] OL C265/6.
11. 2007 m. liepos 10 d. Komisijos suvestinis pranešimas „dėl jurisdikcijos pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės," [2008] OL C95/1.
12. 2004 m. vasario 5 d. Komisijos Gairės „dėl horizontalių koncentracijų vertinimo pagal tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės," [2004] OL C31/3.
13. 2002 m. liepos 11 d. Komisijos gairės „dėl rinkos analizės ir žymios rinkos galios nustatymo elektroninės komunikacijos sektoriuje Bendrijos reguliavimo srityje," [2002] O.J. C165/3.

14. 1997 m. gruodžio 9 d. Komisijos pranešimas „dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams“, [1997] OL C372/3.

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, patvirtintas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymu Nr. VIII-1864, Žin., 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas Nr. VIII-1099, Žin., 1999, Nr. 30-856.
3. LR Konkurencijos įstatymo pakeitimo ir papildymo, valstybės pagalbos ūkio subjektams kontrolės įstatymo pripažinimo netekus galios ir civilinio proceso kodekso 1 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. IX-2126, Žin., 2004, Nr.63-2244.
4. LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymas Nr. IX-575, Žin., 2001, Nr. 99-3516.
5. 2000 m. balandžio 27 d. LR Konkurencijos Tarybos Nutarimas Nr.45 *Dėl pranešimo apie koncentraciją pateikimo, nagrinėjimo ir bendrųjų pajamų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo,* Žin., 2000, Nr.38-1084.
6. *2005 m. sausio 13 d.* LR Konkurencijos Tarybos Nutarimas Nr.1S-4 *dėl Lietuvos respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. balandžio 27 d. nutarimo nr. 45 „dėl pranešimo apie koncentraciją pateikimo, nagrinėjimo ir bendrųjų pajamų apskaičiavimo tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo,* Žin., 2005, Nr.14-469.

Kitų valstybių teisės aktai

1. JAV Teisingumo departamentas ir Federalinė Prekybos Komisija: Horizontal Merger Guidelines, 1992-04-02 (pakeistos 1997-04-08) <www.usdoj.gov/atr/public/guidelines/hmg.htm> [aplankyta 2008-01-10].
2. JAV *The Clayton Antitrust Act,* (1914).
3. Australijos *Trade Practices Act,* (1974).
4. Kanados *Competition Tribunal Act,* (1985, c. 19 (2nd Supp.))
5. Pietų Afrikos *Competition Act,* (Act No.89 of 1998).
6. Naujosios Zelandijos Komercijos Komisija, *Sujungimų ir įsigyjimų gairės,* 2004 <www.comcom.govt.nz/Publications/ContentFiles/Documents/MergersandAcquisitionsGuidelines.PDF> [aplankyta 2008-01-10]

Moksliniai straipsniai

1. Abbamonte G.B., Rabassa V., „Foreclosure and Vertical Mergers-The Commission‘s Review of Vertical Effects in the Last Wave of Media and Internet Mergers: AOL/Time Warner, Vivendi/Seagram, MCI Worldcom/Sprint,“ [2001] *E.C.L.R.*214.

2. Baccaro V., „Failing Firm Defence and Lack of Causality: Doctrine and Practice in Europe of Two Closely Related Concepts“, [2004] *E.C.L.R.*11.
3. Bailey E.E., „Contestability and the Design of Regulatory and Antitrust Policy“ [1981] 71 *Am. Ec. Rev.*178.
4. Bain J.S., “Economies of Scale, Concentration, and the Condition of Entry in Twenty Manufacturing Industries’ [1954] 44 *Am. Ec. Rev.* 15.
5. Baker S., „The Treatment of Captive Sales in Market Definition: Rules or Reason?“ [2003] *E.C.L.R.*161
6. Baker S., Coscelli A., Dijk T., „Unilateral effects in retail chain mergers: an application to supermarkets,“ [2002] *E.C.L.R.* 180.
7. Baker S., Lofaro A., „Buyer Power and the Enso/Stora Decision“ [2000] E.C.L.R. 187.
8. Banks D., „Non-competition factors and their future relevance under European merger law“ [1997] *E.C.L.R.* 182.
9. Baumol W.J., Willig R.D., “Fixed Costs, Sunk Costs, Entry Barriers and Sustainability of Monopoly” (1981) 95 *Qu J Ec*. 405.
10. Baxter S., Dethmers F., “Unilateral Effects Under the European Merger Regulation: How Big is the Gap” [2005] *E.C.L.R*. 380.
11. Bernitz U., Gutu I., „The Effect of EU Merger Policy on Large Multinationals Base in Sweden and Other Smaller Member States: Is the Policy Discriminatory?“ [2003] *E.C.L.R.*19.
12. Bishop S., Ridyard D., “Prometheus Unbound: Increasing the Scope for Intervention in EC Merger Control” [2003] *E.C.L.R.*356.
13. Bishop S., „Power and Responsibility: The ECJ‘s Kali-Salz Judgment,“ [1999] *E.C.L.R.*37.
14. Boeshertz C., Kleiner T., Nouet G., Petit L., Koppenfelds U., Rabassa V., “Lagardère/Natexis/VUP: big deal in a small world”, [2004] *Competition Policy Newsletter,* Number 1*,* 8.
15. Briones A., „Economic Assessment of Oligopolies under the Community Merger Control Regulation [1993] *E.C.L.R.*118.
16. Brittan L., „The law and policy of merger control in the EEC“, [1990] 15 *E.L.Rev.*351.
17. Broberg M., „The Concept of Control in the Merger Control Regulation,“ [2004] *E.C.L.R.* 741.
18. Böge U., Müller E., „From the Market Dominante Test to the SLC Test: Are There Any Reasons for a Change?,“ [2002] *E.C.L.R.* 495.
19. Burnside A., “GE, Honey, I Sunk the Merger,” [2001] *E.C.L.R.*107.
20. Caffarra C., Kühn K.U., „Jodint Dominante: The CFI Judgment on Gencor/Lonrho,“ [1999] *E.C.L.R.*355.

21. Caffarra C., Coscelli A., „Merger to Monopoly: NewsCorp/Telepiù“ [2003] *E.C.L.R.*625.
22. Camesasca P.D., „The explicit efficiency defence in merger control: Does it make the difference,“ [1999] *E.C.L.R.*14.
23. Clark J.M., „Toward a Concept of Workable Competition,“ [1940] 30 *Am Ec Rev.*241.
24. Colley L., „From ‘defence‘ to ‚attack‘? Quantifying efficiency arguments in mergers,“ [2004] *E.C.L.R.* 342.
25. Crocioni P., „The Hypothetical Monopolist Test: What It Can and Cannot Tell You“ [2002] *E.C.L.R.* 355.
26. Curtin D., „The Constitutional Structure of the Unijon: A Europe of Bits and Pienes“ [1993] 30 *C.M.L. Rev.* p.17.
27. Denis P., „An Insider‘s Look at the New Horizontal Merger Guidelines“ [1992] 6 *Antitrust* 7.
28. Dethmers F., „Collective Dominance Under EC Merger Control - After Airtours and the Introduction of Unilateral Effects is There Still a Future for Collective Dominante?“ [2005] *E.C.L.R.*638.
29. Easterbrook F.H., Fischel D.R., „The Proper Role of a Targets‘s Management in Responding to a Tender Offer“ [1991] 94 *Harv.L.Rev*.1161.
30. Ehlermann C.D., „The Contribution of EC Competition Policy to the Single Market“ [1992] 29 *C.M.L.Rev.*257.
31. Elliott G.P., „The Gencor judgment: collective dominance, remedies and extraterritoriality under the Merger Regulation,“ [1999] 24 *E.L.Rev.* 638.
32. Fountoukakos K., Ryan S., „A New Substantive Test for EU Merger Control,“ [2005] *E.C.L.R.* 277.
33. Gerber D.J., „Transformation of European Community Competition Law“ [1994] 35 *Harv. Int‘l. L.J.* 97.
34. Giotakos D., „GE/Honeywell: a theoretic bundle assessing conglomerate mergers across the Atlantic,“ [2002] 23 *U. Pa. J. Int‘l Econ. L.*469.
35. Harbord D., Graevenitz G., „Market Definition in Oligopolistic and Vertically Related markes: Some Anomalies,“ [2000] *E.C.L.R.*151.
36. Harris B.C., Veljanovski C.G. „Critical Loss Analysis: Its Growing Use in Competition Law“ [2003] *E.C.L.R.* 213.
37. Haupt H., „Collective Dominante Under Article 82 E.C. and E.C. Merger Control in the light of the Airtours Judgment“ [2002] *E.C.L.R.* 434.
38. Hawk B.E., „System failure: Vertical Restraints and EC Competition Law,“ [1995] 32 *C.M.L.Rev.* 973.
39. Hawkes L., „The EC Merger Control Regulation: not an industrial policy instrument: the *de Havilland* Decision,“ [1992] 34 E.C.L.R.34

40. Hinten-Reed N., Camesasca P.D. „European Merger Control: Tougher, Softer, Clearer?“, [2003] *E.C.L.R.* 458.
41. Howarth D., „Tetra Laval/Sidel: Microeconomics or Microlaw?,“ [2005] *E.C.L.R.*369.
42. Jackson D., „Accountancy Mergers Revisited“ [2003] *E.C.L.R.*158.
43. Kloosterhuis E., „Joint Dominance and the Interaction Between Firms,“ [2001] *E.C.L.R.* 79.
44. Kokkoris I., „The Concept of Market definition and the SSNIP test in the Merger Appraisal [2005] *E.C.L.R.* 210.
45. Kokkoris I., „The Reform of the European Control Merger Regulation in the Aftermath of the Airtours Case – the Lagerly Expected Debate: SLC v Dominante Test“ [2005] *E.C.L.R*. 37.
46. Korah V., „Gencor v. Commission: Collective Dominance“ [1999] *E.C.L.R.* 337.
47. Langer J., „The Airtours Judgment: A Welcome Lecture on Oligopolies, Economics and Joint Dominance,“ [2003] 1 *Colum. J. Eur. L.*105.
48. K.P.E. Lasok Q.C. “When is an Undertaking not an Undertaking?” [2004] *E.C.L.R.* 383.
49. Lind R., Muysert P., „Innovation and competition policy: challenges for the new millennium,“ [2003] *E.C.L.R.* 87.
50. Lindsay A., Lecchi E., Williams G., „Econometrics Study into European Commission Merger Decisions Since 2000“ [2003] *E.C.L.R.* 673.
51. Lyons B.R, „Reform of European Merger Policy“[2004] 12 *Review of International Economics*, 246.
52. Lofaro A., Ridyard D., „Beyond Bork: New Economic Theories of Exclusion in Merger Cases“, [2002] *E.C.L.R.*151.
53. Luescher C., „Efficiency considerations in European Merger Control - just another battleground for the European Commission, economists and competition lawyers,“ [2004] 25 *E.C.L.R.* 72.
54. McDavid J., „Proposed Reform of the EU Merger Regulation: A U.S. Perspective“ [2002] 17 *Antitrust* 52.
55. McChesney F.S., „Defending the Failing Firm Defense“ [1986] 65 *Neb.L.Rev.*1.
56. Monti G., E.Rousseva „Failing Firms in the Framework of the E.C. Merger Control Regulation“ [1999] 24 *E.L.Rev.*38.
57. Motta M., „E.C.Merger Policy and the Airtours Case“ [2000] *E.C.L.R.*199.
58. Nikpay A., Houwen F., „Tour de Force or a Little Local Turbulence? A Heretical View on the Airtours Judgment“ [2003] *E.C.L.R.*193.
59. Overd A., „After the Airtours Appeal“ [2002] *E.C.L.R.*375.
60. Pflanz M., Caffarra C., „The economics of G.E./Honeywell“ [2002] *E.C.L.R.* 115.

61. Pérez M.G., „Collective Dominante Under the Merger Regulation," [1998] 23 *E.L.Rev.*475.
62. Richardson R., Gordon C., „Collective Dominance: The Third Way?," [2001] *E.C.L.R* . 416.
63. Ridyard D., „Economic Analysis of Singl Firm and Oligopolistic dominance" [1994] *E.C.L.R.* 255.
64. Ridyard D., „Joint Dominance and the Oligopoly Blind Spot under the EC Merger Regulation" [1992] *E.C.L.R.*161.
65. Rivas J., Stroud F., „Developments in EC Competition Law in 2001: An overview", [2002] 39 *C.M.L. Rev.*1101.
66. Rivas J., Branton J., „Developments in EC Competition Law in 2002: An overview", [2003] 40 *C.M.L. Rev.*1187.
67. Sandonis J., Fauli-Oller R., „A simple model of anticompetitive vertical integration" [2002] < http://www.et.bs.ehu.es/biltoki/EPS/dt200305.pdf> [aplankyta 2009-01-10].
68. Schmidt J.,"The New ECMR: „Significant Impediment" or „Significant Improvement"?," [2004] 41 *C.M.L. Rev.*1555.
69. Selvam V., „The EC Merger Control Impasse: Is there a Solution to this Predicament?" [2004] *E.C.L.R.*53.
70. Slot P.J., „A View From The Mountain: 40 years of Developments in EC Competition Law," [2004] 41 *C.M.L. Rev.*443.
71. Snelders R., „Developments in E.C. Merger Control in 1996" [1997] 22 *E.L.Rev.*75.
72. Sosnick S.H., „A Critique of Concepts of Workable Competition" [1958] 72 *Qu J Ec* 380.
73. Spaventa E., „Case T-342/99, Aitours plc v. Commission, Judgment of the Court of First Instance of 6 June 2002" [2002] 39 *C.M.L. Rev.* 1171.
74. Stroux S., „Collective dominance under the Merger Regulation: a serious evidentiary reprimand for the Commission," [2002] 27 *E.L.Rev.*736.
75. Turner D., „Conglomerate Mergers and Section 7 of the Clayton Act" [1965] 78 *Harv. L. R*ev. 1313.
76. Veltrop J.D., „Tying and Exclusive Purchasing Agreements under EC Competition Law" [1994] 31 *C.M.L.Rev.* 549.
77. Verstrynge J.F., „Current Anti-Trust Policy Issues in the EEC: Some Reflections on the Second Generation of Competition Policy" [1984] *Fordham Int'l L.J.* 673.
78. Vickers J., „Competition Economics and Policy," [2003] *E.C.L.R.* 95.
79. Vickers J., „Merger Policy in Europe: Retrospect and Prospect," [2004] *E.C.L.R.* 455.
80. Voigt S., Schmidt A., "Switching to Substantial Impediments of Competition (SIC) can have Substantial Costs-SIC!" [2004] 41 *C.M.L.Rev.* 1555.

81. Völcker S.B.,"Leveraging as a theory of competitive harm in EU merger control," [2003] 40 *C.M.L.Rev.* 583.
82. Völcker S.B., „Developments in EC Competition Law in 2003: An Overview" [2004] 41 *C.M.L.Rev.*1027.
83. Völcker S.B., „Mind the gap: Unilateral effects anglysis arrives in EC merger control," [2004] *E.C.L.R.* 395.
84. Torre A., „The Use of Own Price Elasticity of Demand in Competition Law" [2005] *E.C.L.R.* 468.
85. Weizsäcker C., „A Welfare Analysis of Barrier to Entry" [1980] 11 *Bell J. Econ.* 399.
86. Werden G.J., „Demand Elasticities in Antitrust Analysis" [1998] 66 *Antitrust Law Journal* 363.
87. Werden G.J., „Beyond Critical Loss: Tailored Application of the Hypothetical Monopolist Test" [2005] 69 *Comp. Law. J.*
88. Willimsky S. M., „The Concept(s) of Competition" [1997] *E.C.L.R.* 54.
89. Wills H., „Market Definition: How Stationarity Tests Can Improve Accuracy" [2002] *E.C.L.R.* 4.

Knygos

1. ABA: Section of Antitrust Law (eds.), *Market Power Handbook: Competition Law and Economic Foundation*, (ABA Publishing, 2005).
2. Admiraal P.H., (ed.) *Merger and Competition Policy in the European Community*, (Oxford Basil Blackwell, 1990)
3. Allen G.C., *Monopoly and Restrictive Practices,* (Great Britain: George Allen & Unwin, 1968).
4. Amato G., *Antitrust and the Bounds of Power,* (Oxford Hart Publishing, 1997).
5. Areeda P.A., Hovenkamp H., Solow, *Antitrust Law,* 2 ed., (Aspen Law & Business, 1998).
6. Arnull A., Dashwood A., Ross M., Wyatt D., Spaventa E., Dougan M., *Wyatt and Dashwood's, European Union Law,* 4th ed., (London: Sweet & Maxwell 2000).
7. Baumol W.J., Panzar J.C., Willig R.D., *Contestable Markes and the Theory of Industry Structure,* (New Yourk: Harcourt, Brace Jovanovich Inc., 1988).
8. Bellamy & Child, *Common Market Law of Competition,* 5th. ed., (London: Sweet & Maxwell, 2001).
9. Bishop S., Walker M., T*he Economics of EC Competition Law: Concepts, Application and Measurement,* (London: Sweet & Maxwell, 1999).
10. Bishop S., Walker M., *The Economics of EC Competition Law,* 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2002)

11. Bork R.H., *The antitrust paradox: a policy at war with itself*, 2Ed., (New York: The Free Press, 1993).
12. Bork R.H, *The Antitrust Paradox: A Policy at War With Itself,* (New York: Basic Books, 1978)
13. Brittan, L., *The principles and practice of merger policy in the European Community,* (Brussels: Centre for European Policy Studies 1990)
14. Camesasca P.D., *European Merger Control: Geting the Efficiencies Right*, (Rotterdam: Institute of Law and Economics 2000).
15. Cook C.J., Kerse C.S., E.C. *Merger Control*, 3rd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2000).
16. Craig P., Burca G., *EU Law Text, cases, and materials,* 3rd ed., (Oxford: Oxford university press, 2003).
17. Dabbah M.M., *EC and UK Competition Law, Commentary, cases and materials*, (Cambridge university press, 2004).
18. Eeckhout P., Tridimas T. (eds), Yearbook of European Law 2005: Volume 24, (Oxford Clarendon Press, 2006).
19. Faull J., Nikpay A.(eds.), *The EC Law of Competition,* (New York: Oxford University Press, 1999).
20. Ghosal V., Stennek J. (eds.), *The Political Economy of Antitrust*, Contributions to Economic Analysis, (Amsterdam: Elsevier B.V., 2007).
21. Goyder D.G., *EC Competition Law*, 4th ed., (New York: Oxford university press, 2003).
22. Goyder D.G., *EC Competition Law,* 3th ed.,(New York: Oxford university press, 1998).
23. Hawk B.E. (Ed.), *International Mergers & Joint Ventures: Fordham Corporate Law 1992,* (New York: Transnational Juris Publications Inc., 1993).
24. Hildebrand D., *The Role of Economic Analysis in the EC Competition Rules,* (Kluwer Law International, 2002).
25. Hovenkamp H., *Federal Antitrust Policy: The Law of Competition and its Practice,* (West Publishing Co, 1994).
26. Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law, text, cases, and materials,* (New York: Oxford university press, 2001).
27. Jones A., Sufrin B., *EC Competition Law: text, cases, and materials,* 2nd ed., (New York: Oxford university press, 2004).
28. Kapteyn P.J.G., Verloren van Themaat P., *Introduction to the Law of the European Communities,* 5th ed., ed. Gormley L.W., (London: Kluwer, 1998).
29. Kekelekis M., *The EC Merger Control Regulation: Rights of Defence, A Critical Anglysis of DG COMP Practice and Community Courts' Jurisprudence*, (The Netherlands: Kluwer Law, 2006).

30. Kenny M., *The Transformation of Public and Private EC Competition Law,* (Borne: Stæmpfli Publishers Ltd. 2002).
31. Kirkwood J.B. ed., *Antitrust Law and Economics*, (JAI Press 2004).
32. Korah V., *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice,* (Oxford & Portland: Hart Publishing, 1997).
33. Korah V., *An Introductory Guide to EC Competition Law and Practice,* 8th ed., (Oxford & Portland: Hart Publishing, 2004).
34. Lindsay A., *The EC Merger Regulation: Substantive Issues*, 2nd ed., (London: Sweet & Maxwell, 2006).
35. McDonnell A., ed., *A review of forty years of community law, Legal Developments in the European Communities and the European Union*, (Kluwer law international, 2005).
36. Neven D., Papandropoulos P., Seabright P., *Trawling for Minnows: European Competition Policy and Agreements Between Firms,* (London: CEPR, 1998).
37. Pace L.F, *European Antitrust Law: Prohibitions, Merger Control and Procedures*, (USA: Edward Eglar, 2007).
38. Paul C., Grainne D.B., *EC Law, Text, Cases & Materials*, 2nd. ed., (Oxford: Clarendon Press,1998).
39. Paul C., Grainne D.B., *EC Law, Text, Cases & Materials*, 3rd ed., (Oxford: Clarendon Press, 2003).
40. Pelkmans J., *European integration. Methods and economic analysis,* (New York: Longman Publishing, 1997).
41. Porter M.E., *Competitive Strategy*, *techniques for analyzing industries and competitors,* (New York : The Free Press, 1998).
42. Portwood T.M., *Merger under EEC Competition law*, (London: Athlone Press,1994).
43. Shelkoplyas N., *The Application of EC Law in Arbitration Proceedings*, (Groningen: Europa Law Publishing, 2003).
44. Schmalensee R., Willig R. (eds.)., *Handbook of Industrial Organization,* 1 ed., (North Holland, 1989).
45. Stigler G.J., *The Organization of Industry,* (The University of Chicago Press, 1983).
46. Stanikūnas R., *Konkurencijos politika: teorija ir praktika,* (Vilnius: TEV, 2009).
47. Tatham A., *Europos Sąjungos teisė*, vert.Audrius Paksas, (Vilnius: Eugrimas, 1999).
48. Varona E.N., Galarza A.F., Crespo J.F., Alonso J.B., *Merger Centrol in The European Union: Law, Economics and Practice,* 2nd ed., (New York: Oxford University press, 2005).
49. Verloop P., Landes V. (eds.), *Merger Control in Europe: EU, Member States and Accession States,* 4th ed., (London: Kluwer Law International, 2003).

50. Wonnacott P., Wonnacott R., Mikroekonomika, vert. Zigmas Lydeka, (Kaunas: Littera Universitati Vytauti Magni, 1993), pp.243-248.
51. Whish R., *Competition Law,* 4th ed., (London: Butterworths, 2001).
52. Whish R., *Competition Law,* 5th ed., (London: LexisNexis, 2003).

Europos Teisingumo teismo (ETT) sprendimai

1. 1966 m. liepos 13 ETT sprendimas 56 ir 58/64 *Établissements Consten S.à.R.L. and Grundig-Verkaufs-GmbH v. Komisija* [1966] ECR 299.
2. 1966 m. liepos 13 d. ETT sprendimas 32/65 *Italija v. Taryba, Komisija* [1966] ECR 389.
3. 1969 m. vasario 13 d. ETT sprednimas 14/68 *Walt Wilhelm ir kiti v. Bundeskartellamt* [1969] ECR 1.
4. 1972 m. liepos 14 d. ETT sprendimas 48/69 *Imperial Chemicals Industrines Ltd. v. Komisija* [1972] ECR 619.
5. 1973 m. vasario 21 d. ETT sprendimas 6/72 *Europemballage Corporation and Continental Can Company Inc v. Komisija* [1973] ECR 215.
6. 1974 m. liepos 11 d. ETT sprendimas 8/74 *Procureur du Roi v. Benoît and Gustave Dassonville* [1974] ECR 837.
7. 1975 m. gegužės 14 d. ETT sprendimas 19 ir 20/74 *Kali und Salz AG ir Kali-Chemie AG v. Komisija* [1975] ECR 499.
8. 1977 m. spalio 25 d. ETT sprednimas 26/76 *Metro SB – Grossmärkte GmbH & Co. KG v. Komisija* [1977] ECR 1875.
9. 1978 m. vasario 14 d. ETT sprendimas 27/76 *United Brands Company and United Brands Continentaal BV v. Komisija* [1978] ECR 207.
10. 1979 m. vasario 13 d. ETT sprendimas 85/76 *Hoffmann La-Roche & Co. AG v Komisija* [1979] ECR 461.
11. 1979 m. gegužės 31 d. ETT sprendimas 22/78 *Hugin Kassaregister AB and Hugin Cash Registers Ltd v. Komisija* [1979] ECR 1869.
12. 1983 m. lapkričio 9 d. ETT sprendimas 322/81 *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v. Komisija* [1983] ECR 3461.
13. 1988 m. gegužės 4 d. ETT sprendimas 30/87 *Corinne Bodson v SA Pompes funèbres des régions libérées* [1988] ECR 2479.
14. 1991 m. balandžio 23 d. ETT sprendimas C-41/90 *Klaus Höfner and Fritz Elser v Macrotron GmbH* [1991] ECR I-01979.
15. 1994 m. kovo 2 d. ETT sprendimas C-53/92 P *Hilti AG v. Komisija* [1994] ECR I-00667.
16. 1994 m. balandžio 27 d. ETT sprendimas C-393/92 *Municipality of Almelo and others v NV Energiebedrijf Ijsselmij* [1994] ECR I-01477.

17. 1995 m. spalio 17 d. ETT sprendimas C-140/94, C-141/94 ir C-142/94 *DIP DIP SpA v Comune di Bassano del Grappa, LIDL Italia Srl v Comune di Chioggia and Lingral Srl v Comune di Chiogga* [1995] ECR I-03257.
18. 1996 m. spalio 24 d. ETT sprendimas C-73/95 P Viho Europe BV v Komisija [1996] ECR I-05457.
19. 1996 m. lapkričio 14 d. ETT sprendimas C-333/94 P *Tetra Pak International SA v. Komisija* [1996] ECR I-05951.
20. 1997 m. gruodžio 11 d. ETT sprendimas C-55/96 *Job Centre coop.arl* [1997] ECR I-07119.
21. 1998 m. kovo 31 d. ETT sprendimas C-68/94 ir 30/95 *Prancūzijos Respublika ir Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) ir Entreprise minière et chimique (EMC) v. Komisija* [1998] ECR I-01375.
22. 1999 m. rugsėjo 21 d. ETT sprendimas C-67/96 *Albany International BV v Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie* [1999] ECR I-05751.
23. 2000 m. kovo 16 d. ETT sprendimas C-395/96 P ir C-396/96 P *Compagnie maritime belge transports SA, Compagnie maritime belge SA ir Dafra-Lines A/S v. Komisija* [2000] ECR I-01365.
24. 2005 m. vasario 15 d. ETT sprendimas C-12/03 P *Komisija v Tetra Laval BV* [2005] ECR I-00987, [2005] OL C82/1
25. 2007 m. gruodžio 17 d. ETT sprendimas C-202/06 P *Cementbouw Handel & Industrie BV v Komisija* [2008] OL C51/15.
26. 2008 m. liepos 10 d. ETT sprendimas C-413/06 P *Bertelsmann AG ir Sony Corporation of America v. Independent Music Publishers and Labels Association (Impala).*

Europos Pirmos instancijos teismo (PIT) sprendimai

1. 1991 m. gruodžio 12 d. PIT sprendimas T-30/89 *Hilti AG v. Komisija* [1991] ECR II-01439.
2. 1992 m. kovo 10 d. PIT sprendimas T-68/89 *Società Italiana Vetro SpA, Fabbrica Pisana SpA and PPG Vernante Pennitalia SpA v Komisija* [1992] ECR II-01403.
3. 1994 m. gegužės 19 d. PIT sprendimas T-2/93 *Société Anonyme à Participation Ouvrière Compagnie Nationale Air France v Komisija* [1994] ECR II-00323.
4. 1994 m. spalio 6 d. PIT sprendimas T-83/91 *Tetra Pak International SA v. Komisija* [1994] ECR II-00755.
5. 1995 m. sausio 12 d. PIT sprendimas T-102/92 *VIHO Europe BV v. Komisija* [1995] ECR II-00017.

6. 1995 m. balandžio 27 d. PIT sprendimas T-12/93 *Comité Central d'Entreprise de la Société Anonyme Vittel and Comité d'Etablissement de Pierval and Fédération Générale Agroalimentaire v. Komisija* [1995] ECR II-01247.
7. 1999 m. kovo 25 d. PIT sprendimas T-102/96 *Gencor Ltd.v. Komisija* [1999] ECR II-00753.
8. 1999 m. balandžio 28 d. PIT sprendimas T-221/95 *Endemol Entertainment Holding BV v Komisija* [1999] ECR II-01299.
9. 2000 m. kovo 22 d. PIT sprendimas T-125/97 ir 127/97 *The Coca-Cola Company and Coca-Cola Enterprises Inc. v. Komisija* [2000] ECR II-01733.
10. 2002 m. birželio 6 d. PIT sprendimas T-342/99 *Airtours plc v Komisija* [2002] ECR II-02585.
11. 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-5/02 *Tetra Laval BV v. Komisija* [2002] ECR. II-04381, [2003] OL C19/34.
12. 2002 m. spalio 22 d. PIT sprendimas T-310/01 *Schneider Electric SA v Komisija* [2002] ECR II-04071.
13. 2003 m. balandžio 3 d. PIT sprendimas T-114/02 *BaByliss SA v. Komisija* [2003] ECR II-01279.
14. 2003 m. liepos 8 d. PIT sprendimas T-374/00 *Verband der freien Rohrwerke eV ir kiti v Komisija* [2003] ECR II-02275.
15. 2003 m. rugsėjo 30 d. PIT sprendimas T-158/00 *Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland (ARD) v. Komisija* [2003] ECR II-03825.
16. 2003 m. rugsėjo 30 d. PIT sprendimas T-346/02 ir T-347/02 *Cableuropa SA ir kiti v Komisija* [2003] ECR II-04251.
17. 2005 m. gruodžio 14 d. PIT sprendimas T-210/01 *General Electric Company v Komisija* [2005] ECR II-05575, [2006] OL C48/26.
18. 2006 m. vasario 23 d. PIT sprendimas T-282/02 *Cementbouw Handel & Industrie BV v. Komisija* [2006] ECR II-00319.
19. 2006 m. liepos 13 d. PIT sprendimas T-464/04 *Independent Music Publishers and Labels Association (Impala, international association) v Komisija* [2006] ECR II-02289.

Komisijos sprendimai

1. 1986 m. balandžio 23 d. Komisijos sprendimas IV/31.149 *Polypropylene* [1986] O.J. L230/1.
2. 1987 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimai IV/30.787 ir 31.488 *Eurofix-Bauco v. Hilti Eurofix-Bauco/Hilti* [1988] OL L65/19.

3. 1988 m. gruodžio 7 d. Komisijos sprendimas IV/31.906 *Flat Glass* [1989] OL L33/44.
4. 1988 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas IV/30.394 *Decca Navigator* [1989] OL L43/27.
5. 1990 m. gruodžio 19 d. Komisijos sprendimas IV/33.133 *C Soda-ash - Solvay* [1991] OL L152/21.
6. 1990 m. lapkričio 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.004 *Renault/Volvo.*
7. 1991 m. vasario 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.009 *Fiat Geotech/Ford New Holland*.
8. 1991 m. gegužės 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.010 *Conagra/Idea* [1991] OL C 175/18.
9. 1991 m. liepos 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.012 *Varta/Bosch.*
10. 1990 m. lapkričio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.023 *ICI/Tioxide.*
11. 1991 m. sausio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.024 *Mitsubishi/Ucar.*
12. 1990 m. gruodžio 10 d. Komisijos sprendimas IV/M.025 *Arjomari-Prioux SA/Wiggins Teape Appleton plc*.
13. 1990 m. gruodžio 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.027, *Promodes/Dirsa.*
14. 1991 m. balandžio 12 d. Komisijos sprendimas IV/M.042 *Alcatel/Telettra* [1991] OL L122/48.
15. 1991 m. gegužės 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.043 *Magneti Marelli/CEAC*.
16. 1991 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas IV/M.050. *AT&T/NCR* [1991] OL C277/18.
17. 1991 m. spalio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.053 *Aérospatiale-Alenia/de Havilland*, [1991] OL L 334/42.
18. 1991 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.062 *Eridania/ISI.*
19. 1991 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.068 *Tetra Pak/Alfa Laval* [1991] OL L290/35.
20. 1991 m. kovo 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.069 *KYOWA / Saitama Banks.*
21. 1991 m. balandžio 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.073 *Usinor/ASD.*
22. 1991 m. gegužės 16 d. Komisijos sprendimas IV/M.082 *Asko/Jacobs/Adia.*
23. 1991 m. birželio 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.085 *Elf/Occidental.*
24. 1991 m. birželio 18 d. Komisijos sprendimas IV/M.098, *Elf/BC/Cepsa*.
25. 1991 m. liepos 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.112 *EDS/SD Scicon.*
26. 1991 m. rugpjūčio 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.116 *Kelt/American Express.*
27. 1992 m. vasario 26 d. Komisijos sprendimas IV/33.544 British Midland-Aer Lingus [1992] OL L96/34.
28. 1992 m. liepos 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.117 *Koipe/Tabacalera/Elosua.*
29. 1992 m. balandžio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.126 *Accor/Wagons Lits* [1992] OL L 204/1.
30. 1992 m. spalio 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.157 *Air France/Sabena.*

31. 1991 m. gruodžio 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.159 *Mediobanca/Generali.*
32. 1992 m. vasario 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.162 *James River/Rayne.*
33. 1991 m. gruodžio 18 d. Komisijos sprendimas IV/M.165 *Alcatel/ AEG Kabel*.
34. 1992 m. vasario 24 d. Komisijos sprendimas IV/M.166 *Torras/Sarrio.*
35. 1992 m. sausio 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.178 *Saab Ericsson Space.*
36. 1992 m. vasario 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.184 *Grand Metropolitan/Cinzano* [1992] OL C47.
37. 1992 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.190 *Nestlé/Perrier* [1992] OL L356/1.
38. 1992 m. balandžio 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.197 *Solvay/Laporte/Intertox.*
39. 1992 m. balandžio 27 d. Komisijos sprendimas IV/M.202 *Thorn EMI/Virgin Music* [1992] OL C120.
40. 1992 m. rugsėjo 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.214 *Du Pont/ICI.*
41. 1993 m. vasario 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.216 *CEA Industrie/France Telecom/ Finmeccanica/SGS-Thomson.*
42. 1992 m. gegužės 26 d. Komisijos sprendimas IV/M.221 *ABB/BREL.*
43. 1992 m. lapkričio 12 d. Komisijos sprendimas IV/M.222 *Mannesmann/Hoesch* [1993] OL L114/34.
44. 1992 m. liepos 14 d. Komisijos sprendimas IV/M.229 *Thomas Cook/LTU/West LB.*
45. 1992 m. rugpjūčio 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.232 *Pepsico / General Mills.*
46. 1992 m. liepos 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.242 *Promodes / BRMC.*
47. 1992 m. rugsėjo 25 d. Komisijos sprendimas IV/M.258 *CCIE/GTE* [1992] O.J. C258/15.
48. 1992 m. lapkričio 27 d. Komisijos sprendimas IV/M.259 *British Airways/TAT.*
49. 1994 m. birželio 8 d. Komsijos sprendimas IV/M.269 *Shell/ Montecatini* [1996] OL L294/10.
50. 1993 m. kovo 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.272 *Matra/Cap Gemini/Sogeti.*
51. 1993 m. gegužės 12 d. Komisijos sprendimas IV/M.292 *Ericsson/Hewlett-Packard.*
52. 1993 m. kovo 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.295 *SITA-RPC/SCORI.*
53. 1993 m. sausio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.296 *Credit Lyonnais/BFG Bank.*
54. 1993 m. vasario 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.299 *Sara Lee/BP Food Division.*
55. 1993 m. vasario 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.301 -*TESCO LTD /CATTEAU SA*.
56. 1993 m. gruodžio 14 d. Komisijos sprendimas IV/M 308 *Kali & Salz/MdK/Treuhand* [1994] OL L186/38.
57. 1994 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.315 *Mannesmann /Valourec/Ilva* [1994] OL L 102/15.
58. 1993 m. balandžio 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.320 *Ahold/Jeronimo Martins/ Inovacao*.

59. 1993 m. spalio 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.330 *McCormick/CPC/Rabobank/ Ostmann.*
60. 1993 m. liepos 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.334 *Costa Crociere/Chargeurs/ Accor.*
61. 1993 m. spalio 1 d. Komisijos sprendimas IV/M.354 *American Cynamid / Shell*
62. 1993 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.358 *Pilkington-Techint / SIV* [1994] OL L158/24.
63. 1993 m. gruodžio 3 d. Komisijos sprendimas IV/M.382 *Philips/Grundig.*
64. 1993 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.391 *BAI/Banca Popolare di Lecco.*
65. 1994 m. kovo 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.397 *Ford/Hertz.*
66. 1994 m. balandžio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.400 *Allied Lyons /HWE-Pedro Domecq.*
67. 1994 m. birželio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.430, *Procter & Gamble/VP Schickedanz (II)* [1994] OL L 354/32.
68. 1994 m. birželio 6 d. Komisijos sprendimas IV/M.431 *Medeol/Elosua.*
69. 1994 m. birželio 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.452 *Avesta (II).*
70. 1995 m. vasario 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.468 *Siemens/Italtel* [1995] OL L161/27.
71. 1994 m. lapkričio 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.469, *MSG Media Service* [1994] OL L364/1.
72. 1995 m. vasario 14 d. Komisijos sprendimas IV/M.477 *Mercedes Benz/Kässbohrer* [1995] OL L 211/1.
73. 1994 m. liepos 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.479 *Ingersoll Rand/Man.*
74. 1995 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.490 *Nordic Satellite Distribution* [1996] OL L 53/20.
75. 1995 m. rugsėjo 20 d. Komisijos sprendimas IV/M. 553 *RTL/Veronica/ Endemol* [1996] OL L 134/32.
76. 1995 m. birželio 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.568 *EDF / Edison-ISE*.
77. 1995 m. spalio 18 d. Komisijos sprendimas IV/M.580 *ABB/Daimler-Benz* [1997] OL L 11/1.
78. 1995 m. rugsėjo 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.582 Orkla/Volvo [1996] OL L66/17.
79. 1995 m. liepos 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.585 *Voest Alpine Industrieanlagenbau GmbH/Davy International.*
80. 1995 m. liepos 31 d. Komisijos sprendimas IV/M.613 *Jefferson Smurfit Group plc/Munksjo AB.*
81. 1995 m. liepos 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.616 *Swissair/Sabena.*
82. 1996 m. balandžio 24 d. Komisijos sprendimas IV/M.619 *Gencor/Lonrho* [1997] OL L 11/30.

83. 1996 m. sausio 16 d. Komisijos sprendimas IV/M.623 *Kimberly-Clark/Scott* [1996] OL L183/1.
84. 1995 m. rugpjūčio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.627 *UAP/Sun Life.*
85. 1996 m. vasario 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.681 *RB of Scotland/Bank.*
86. 1996 m. kovo 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.683 *GTS-Hermes Inc/HIT Rail BV*.
87. 1996 m. kovo 27 d. Komisijos sprendimas IV/M.697 *Lockheed Martin Corporation/Loral Corporation.*
88. 1996 m. balandžio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.731 *Kvaerner/Trafalgar*.
89. 1996 m. liepos 17 d. Komisijos sprendimas IV/M.737 *Ciba-Geigy/Sandoz* [1997] OL L201/1.
90. 1997 m. balandžio 23 d. Komisijos sprendimas IV/M.754 *Anglo American Corporation / Lonrho* [1998] OL L149/21.
91. 1996 m. liepos 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.764 *Saint Gobain/Poliet.*
92. 1996 m. gruodžio 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.774 *Saint Gobain/Wacker Chemie/NOM* [1997] OL L247/1.
93. 1996 m. lapkričio 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.784 *Kesko/Tuko* [1997] OL L110/53.
94. 1996 m. liepos 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.787 *PTT Post/TNT-GD Net.*
95. 1996 m. spalio 7 d. Komisijos sprendimas IV/M.791 *Gas Trading Ltd/Group 4 Utility Services Ltd.*
96. 1997 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.794 *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB* [1997] OL L218/15.
97. 1997 m. rugsėjo 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.833 *The Coca-Cola Company/Carlsberg A/S* [1998] OL L145/41.
98. 1996 m. lapkričio 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.836 *Gillette / Duracell.*
99. 1997 m. gegužės 14 d. Komisijos sprendimas IV/M.856 *British Telecom/MCI* [1997] OL L336/1.
100. 1997 m. liepos 30 d. Komisijos sprendimas IV/M.877 *Boeing/McDonnell Douglas (MDD)* [1997] OL L336/16.
101. 1997 m. liepos 2 d. Komisijos sprendimas IVM.885 *Merck/Rhône-Poulenc/Merial.*
102. 1997 m. birželio 26 d. Komisijos sprendimas IV/M.890 *Blokker/Toys'R'Us* [1998] OL L316/1.
103. 1997 m. birželio 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.916 *Lyonnaise des Eaux/Suez.*
104. 1997 m. liepos 12 d. Komisijos sprendimas IV/M.917 *Valinox/Timet.*
105. 1998 m. birželio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.931 *Neste/IVO*.
106. 1997 m. spalio 15 d. Komisijos sprendimas IV/M.938 *Guinness/GrandMetropolitan* [1998] OL L 228/24.

107. 1998 m. vasario 4 d. Komisijos sprendimas IV/M.950 *Hoffmann-La Roche/Boehringer Mannheim* [1998] O.J. L234/14.
108. 1997 m. rugsėjo 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.967 *KLM/Air UK.*
109. 1998 m. gegužės 6 d. Komisijos sprendimas IV/M.970 *TKS/ITW Sitgnode/Titan* [1998] OL L316/33.
110. 1998 m. vasario 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.986 *Agfa-Gevaert/Du Pont* [1998] OL L211/22.
111. 1998 m. gegužės 27 d. Komisijos sprendimas IV/M.993 *Bertelsmann/Kirch/Premiere* [1999] OL L 53/1.
112. 1998 m. kovo 10 d. Komisijos sprendimas IV/M.1009 *Georg Fischer/Disa.*
113. 1998 m. gegužės 20 d. Komisijos sprendimas IV/M.1016 *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand* [1999] OL L50/27.
114. 1998 m. sausio 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.1022 *Cable I Televisió de Catalunya (CTC).*
115. 1997 m. gruodžio 23 d. Komisijos sprendimas IV/M.1041 *Basf/Shell.*
116. 1998 m. vasario 16 d. Komisijos sprendimas IV/M.1043 *BAT / ZÜRICH.*
117. 1998 m. sausio 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.1064 *Bombardier/Deutsche Waggonbau.*
118. 1998 m. vasario 16 d. Komisijos sprendimas IV/M.1065 *Nestlé/San Pellegrino.*
119. 1998 m. liepos 8 d. Komisijos sprendimas IV/M.1069 World Com/MCI [1999] OL L116/1.
120. 1998 m. vasario 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.1078 *BP/Hüls.*
121. 1998 m. sausio 22 d. Komisijos sprendimas IV/M.1081 *Dow Jones/NBC-CNBC Europe.*
122. 1998 m. balandžio 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.1109 *Owens-Illinois/BTR Packaging.*
123. 1998 m. balandžio 2 d. Komisijos sprendimas IV/M.1138 *Royal Bank of Canada/ Bank of Montreal.*
124. 1998 m. liepos 6 d. Komisijos sprendimas IV/M.1140 *Halliburton/Dresser.*
125. 1998 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimas IV/JV.12 *Ericsson/Nokia/Psion/ Motorola.*
126. 1999 m. lapkričio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.1157 *Skanska/Scancem* [1999] OJ L183/1.
127. 1999 m. vasario 3 d. Komisijos sprendimas IV/M.1221 *Rewe/ Meinl* [1999] OL L274/1.
128. 1998 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1225 *Enso/Stora* [1999] OL L254/9.

129. 1998 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.1286 *Johnson & Johnson / Depuy*.

130. 1998 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas IV/M.1293 *BP/AMOCO.*

131. 1999 m. kovo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1313 *Danish Crown / Vestjyske Slagterier* [2000] OL L20/1.

132. 1999 m. lapkričio 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1348 *Archer Daniels Midland/Alfred C. Toepfer International/InTrade N.V.*

133. 1999 m. rugpjūčio 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1378 *Hoechst/Rhône Poulenc.*

134. 1999 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.1383 *Exxon/Mobil* [2004] OL L103/1.

135. 1999 m. gegužės 21 d. Komisijos sprendimas IV/M.1430 *Vodafone/Airtouch.*

136. 1999 m. spalio 13 d. Komisijos sprendimas IV/M.1439 *Telia/Telenor* [2001] OL L40/1.

137. 1999 m. balandžio 19 d. Komisijos sprendimas IV/M.1467 *Rohm and Haas/Morton.*

138. 1999 m. gegužės 5 d. Komisijos sprendimas IV/M.1479 *Thomson/Banco Zaragozano/Caja Madrid/Indra.*

139. 1999 m. liepos 13 d. Komisijos sprendimas IV/M. 1517 *Rhodia/Donau Chemie/Albright & Wilson*.

140. 1999 m. rugsėjo 9 d. Komisijos sprendimas IV/M.1524 *Airtours/First Choice* [2000] OL L93/1.

141. 1999 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas IV/M.1532 *BP Amoco/Arco* [2001] OL L18/1.

142. 1999 m. rugsėjo 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.1557 *EDF/Louis Dreifys.*

143. 1999 m. spalio 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M. 1571 *New Holland/Case.*

144. 1999 m. lapkričio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1681 *Akzo Nobel/Hoechst Roussel Vet.*

145. 1999 m. gruodžio 1 d. Komisijos sprendimas IV/M.1578 *Sanitec/Sphinx* [2000] OL L294/1.

146. 2000 m. vasario 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1628 *TotalFina /Elf* [2001] OL L143/1.

147. 2000 m. sausio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1630 *Air Liquide /BOC* [2004] OL L92/1.

148. 2000 m. kovo 14 d. COMP/M.1663 *Alcan/Alusuisse* [2002] OL L90/1.

149. 2000 m. kovo 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1672 *Volvo/Scania* [2001] OL L143/74.

150. 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1671 Dow Chemical/Union Carbide [2001] OL L 245/1.

151. 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/JV.44 *Hitachi/NEC-DRAM/JV*.

152. 2000 m. gegužės 12 d. Komisijos sprendimas COMP/JV.45 *Bertelsmann/Kooperativa Förbundet (KF)/BOL Nordic.*

153. 2000 m. birželio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M. 1673 *Veba / VIAG* [2001] OL L188/1.

154. 2000 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1693 *Alcoa/Reynolds* [2002] OL L58/25.

155. 1999 m. gruodžio 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1735 *Seita/Tabacalera.*

156. 2000 m. birželio 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1741 *MCI WorldCom/Sprint* [2003] OL L300/1.

157. 1999 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1742 *Sun Chemical/ Totalfina/Coates Brothers.*

158. 2000 m. kovo 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1751 *Shell/BASF/JV –Project Nicole*.

159. 1999 m. lapkričio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1761 *Toyota Motor/Toyota France*.

160. 1999 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1789 *INA/LuK.*

161. 2000 m. balandžio 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1795 *Vodafone Airtouch/Mannesmann.*

162. 2000 m. vasario 4 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1797 *Saab/ Celsius*.

163. 2000 m. liepos 26 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1806 *AstraZeneca/Novartis* [2004] OL L110/1.

164. 2000 m. liepos 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1813 *Industri Kapital (Nordkem)/Dyno* [2001] OL L154/41.

165. 2000 m. kovo 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1835 *Monsanto/Pharmacia & Upjohn*.

166. 2000 m. spalio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1845 *AOL/Time Warner* [2001] OL L268/28.

167. 2000 m. gegužės 8 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1846 *Glaxo Wellcome/ SmithKline Beecham.*

168. 2000 m. vasario 28 d. Komisijos sprendimas IV/M.1847 *GM/SAAB*

169. 2000 m. vasario 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1849 *Solectron/Ericsson Switches.*

170. 2001 m. vasario 1 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1853 *EDF/EnBW* [2002] OL L59/1.

171. 2000 m. kovo 21 d. Komisijos sprendimas COMP/JV.37 *B Sky B/Kirch Pay TV*.

172. 2000 m. balandžio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1875 *Reuters/Equant-Project Proton.*

173. 2000 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1879 *Boeing/Hughes* [2004] OL L63/53.

174. 2000 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1882 *Pirelli/BICC* [2003] OL L70/35.

175. 2000 m. birželio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1932 *BASF/American Cyanamid (AHP)*.

176. 2000 m. liepos 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1939 *Rexam (PLH)/American National Can.*

177. 2000 m. rugsėjo 1 d. Komisijos sprendimas COMP/JV.51 *Bertelsmann/Mondadori/ BOL Italia S.p.A.*

178. 2000 m. gruodžio 6 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1940 Framatome/Siemens/ Cogema/JV [2001] OL L289/8.

179. 2000 m. liepos 14 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1949 *Western Power Distribution (WPD)/Hyder.*

180. 2000 m. liepos 31 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1954 *ACS/Sonera/Vivendi/ Xfera.*

181. 2000 m. rugsėjo 1 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1980 *Volvo/RENAULT.*

182. 2000 m. rugsėjo 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1990 *Unilever/Bestfoods.*

183. 2000 m. liepos 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.1996 *SCA/Graninge/Scaninge Timber.*

184. 2000 m. liepos 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2002 *Preussag/THOMSON.*

185. 2000 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2008 *AOM/Air Liberte/Air Littoral.*

186. 2000 m. rugpjūčio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2016 *France Telecom / Orange.*

187. 2001 m. sausio 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2033 *Metso/Svedala* [2004] OL L88/1.

188. 2000 m. spalio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2050 *Vivendi/Canal+/Seagram.*

189. 2001 m. kovo 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2079 *Raytheon/Thales/JV*.

190. 2001 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2097 *SCA/Metsä Tissue* [2002] OL L57/1.

191. 2000 m. rugsėjo 1 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2120 *Toyota Motor Corporation/Toyota GB.*

192. 2001 m. balandžio 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2139 *Bombardier/ADtranz* [2002] OL L69/50.

193. 2001 m. spalio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2187 *CVC/Lenzing* [2004] OL L82/20.

194. 2001 m. sausio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2192 *SmithKline Beecham/ Block Drug.*

195. 2001 m. vasario 16 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2197 *Hilton/Accor/Forte/ Travel Services JV*.

196. 2001 m. birželio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2201 *MAN/Auwärter* [2002] OL L116/35.

197. 2001 m. vasario 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2208 *Chevron/Texaco.*

198. 2001 liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2220 *General Electric/Honeywell* [2004]OL L 48/1.

199. 2000 m. gruodžio 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2245 *Metsä-Serla/Zanders.*

200. 2001 m. sausio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2246 *TNT/GD Sofinim/KBC Invest/Mercator & Noordstar/VIV/Tournesoleon/ de Clerck/NIB/FOC.*

201. 2000 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2250 *Du Pont/Air Products Chemicals/JV*.

202. 2001 m. gegužės 8 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2268 *Pernod Ricard /Diageo/ Seagram Spirits.*

203. 2001 m. vasario 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2271 *Cargill / Agribrands*.

204. 2001 m. rugsėjo 27 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2276 *The Coca-Cola Company/Nestlé/JV*.

205. 2001 m. birželio 26 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2300 *YLE/TDF/Digita/JV*.

206. 2001 m. liepos 3 d. Komisijos sprendimas COMP/JV.55 *Hutchison/RCPM/ECT* [2003] OL L223/1.

207. 2001 m. liepos 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2314 *BASF/Eurodiol/ Pantochim.*

208. 2001 m. gegužės 14 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2315 *The Airine Group/ NATS.*

209. 2001 m. liepos 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2333 *De Beers / LVMH* [2003] OL L29/40.

210. 2001 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2337 *Nestle/Ralston Purina.*

211. 2001 m. balandžio 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2365 *Schlumberger/SEMA.*

212. 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2389 *Shell/Dea* [2003] OL L15/35.

213. 2001 m. birželio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2393 *Skanska Sverige/Posten/HOOC.*

214. 2001 m. birželio 6 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2397 *BC Funds/Sanitec.*

215. 2001 m. spalio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2416 *Tetra Laval/Sidel* [2004] OL L43/13.

216. 2001 m. spalio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2420 *Mitsui/CVRD/Caemi* [2004] OL L92/50.

217. 2001 m. liepos 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2438 *SES/Stork/Fokker Space.*

218. 2001 m. liepos 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2461 *OM Group/DMC 2.*

219. 2001 m. birželio 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2479 *Flextronics/Alcatel.*

220. 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2498 *UPM-Kymmene/Haindl* [2002] OL L233/38.

221. 2001 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2499 *Norske Skog/Parenco/ Walsum*.

222. 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2530 Südzucker/Saint Louis Sucre [2003] OL L103/1.

223. 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2533 *BP/E.ON* [2002] OL L276/31.

224. 2002 m. vasario 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2544 *Masterfoods/Royal Canin*.

225. 2002 m. balandžio 17 d. Komisijos sprendimas COMP/.2547 *Bayer/Aventis Crop Science* [2004] OL L107/1.

226. 2001 m. lapkričio 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2578 *Banco Santander/ Central Hispanico/AKB.*

227. 2002 m. vasario 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2597 *Vopak/Van der Sluijs.*

228. 2001 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2602 *Gerling/NCM.*

229. 2002 m. sausio 31 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2609 *HP/Compaq.*

230. 2002 m. balandžio 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2690 *Solvay/Montedison-Ausimont.*

231. 2002 m. vasario 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2693 *ADM/ACTI.*

232. 2002 m. liepos 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2706 *Carnival Corporation/P&O Princess* [2003] OL L248/1.

233. 2002 m. kovo 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2737 *Royal Bank Private Equity/ CINVEN/Chelwood Group.*

234. 2002 m. gegužės 7 d. Komisijos sprendimas COMP.M.2745 *Shell/Enterprise/Oil.*

235. 2002 m. liepos 10 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2803 *Telia/Sonera*.

236. 2002 m. liepos 1 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2810 *Deloitte & Touche/ Andersen (UK).*

237. 2002 m. rugsėjo 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2816 *Ernst & Young France/ Andersen France.*

238. 2002 m. birželio 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2817 *Barilla / BPL / Kamps*.

239. 2002 m. rugpjūčio 7 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2838 *P&O/ P&O Stena Line (Holding) Limited.*

240. 2002 m. lapkričio 18 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2854 *Rag/Degusia.*

241. 2003 m. balandžio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2861 Siemens/Drägerwerk/ JV [2003] OL L291/1.

242. 2003 m. balandžio 2 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2876 *Newscorp/Telepiù* [2004] OL L110/73.

243. 2003 m. balandžio 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2903 *DaimlerChrysler/ Deutsche Telekom/JV* [2003] OL L300/62.

244. 2002 m. rugsėjo 16 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2926 *EQT / H&R / Dragoco.*

245. 2003 m. birželio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2947 *Verbund/EnergieAllianz* [2004] OL L92/91.

246. 2004 m. sausio 7 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2978 *Lagardère/Natexis/VUP* [2004] OL L125/54.

247. 2002 m. lapkričio 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.2996 *RTL/CNN/Time Warner/N-TV.*

248. 2003 m. vasario 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3035 *Berkshire Hathaway/ Converium/Gaum/JV*.

249. 2003 m. vasario 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3049 *Alcan/Flexpack.*

250. 2003 m. birželio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3056 *Celanese/Degussa/ JV (European Oxo Chemicals)* [2004] OL L38/47.

251. 2003 m. vasario 10 d. Komisijos sprendimai COMP/M.3064 *Ahlström Capital/ Capman/Nordkalk.*

252. 2003 m. vasario 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3068 *Ascott Group/Goldman Sachs/Oriville.*

253. 2003 m. rugsėjo 2 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3083 *GE/Instrumentarium* [2004] OL L109/1.

254. 2003 m. liepos 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3091 *Konica/Minolta.*

255. 2004 m. spalio 6 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3099 *Areva/Urenco/ETC JV* [2006] OL L61/11.

256. 2003 m. gegužės 16 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3101 *Accor/Hilton/Six Continents/JV*.

257. 2003 m. birželio 10 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3130 *Arla Foods/Express Dairies.*

258. 2003 m. gruodžio 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3136 *GE/Agfa NDT.*

259. 2003 m. liepos 10 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3148 *Siemens/Alstom Gas and Steam Turbines.*

260. 2005 m. gegužės 3 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3178 *Bertelsmann/Springer/JV* [2006] OL L61/17.

261. 2003 m. liepos 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3197 *Candover/Cinven/ Bertelsmann-Springer.*

262. 2004 m. spalio 26 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3216 *Oracle/PeopleSoft* [2005] OL L218/6.

263. 2003 m. rugsėjo 29 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3225 *Alcan/Pechiney (II).*

264. 2003 m. rugsėjo 16 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3245 *Vodafone/Singlepoint*.

265. 2003 m. gruodžio 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3287 *Agco/Valtra.*

266. 2004 m. sausio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3304 *GE/Amersham.*

267. 2004 m. kovo 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3314 *Air Liquide/Messer Targets.*

268. 2004 m. kovo 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3330 *RTL /M6.*

269. 2004 m. birželio 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3333 *Sony/BMG* [2005] OL L62/30.

270. 2004 m. kovo 16 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3372 *Carlsberg/Holsten*.

271. 2004 m. gegužės 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3396 *Group 4 Falck/ Securicor*.

272. 2004 m. birželio 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3397 *Owens-Illinois/BSN Glasspack*.

273. 2004 m. gegužės 26 d. Komisijos sprendimai COMP/M.3418 *General Dynamics/ Alvis*.

274. 2004 m. spalio 6 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3431 *Sonoco/Ahlstrom* [2005] OL L159/13.

275. 2004 m. gruodžio 9 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3440 *ENI/EDP/GDP.*

276. 2004 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3605 *Sovion/HMG.*

277. 2005 m. liepos 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3625 *Blackstone/Acetex* [2005] OL L312/60.

278. 2005 m. kovo 14 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3649, *Finmeccanica/BAES Avionics & Communications*.

279. 2005 m. kovo 2 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3664 *Repsol Butano/Shell Gas (LPG).*

280. 2005 m. balandžio 28 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3680 *Alcatel/Finmeccanica/ Alcatel Alenia Space & Telespazio.*

281. 2005 m. rugpjūčio 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3687 *Johnson & Johnson/ Guidant.*

282. 2005 m. liepos 15 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3732 *Procter & Gamble/ GILLETTE.*

283. 2005 m. kovo 14 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3735 *Finmeccanica/AMS.*

284. 2005 m. liepos 25 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3746 *Tetra Laval/SIG.*

285. 2005 m. balandžio 27 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3768 *BBVA /BNL.*

286. 2005 m. birželio 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3779 *Pernod Ricard/Allied Domecq*.

287. 2005 m. liepos 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3813 *Fortune Brands/Allied Domecq.*

288. 2005 m. birželio 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3820 *Avnet/Memec.*

289. 2005 m. liepos 20 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3858 *Lehman Brothers/SCG/ Starwood/Le Meridien.*

290. 2005 m. gruodžio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M. 3867 *Vattenfall/Elsam and E2 Assets*.

291. 2005 m. spalio 24 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3920 *France Télécom/Amena.*

292. 2006 m. gegužės 19 d. Komisijos sprendimas COMP/M.3998 *Axalto/Gemplus.*

293. 2006 m. vasario 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4085 *Arcelor/Oyak/Erdemir.*

294. 2006 m. rugpjūčio 10 d. Komisijos sprendimas COMP/M. 4094 *Ineos/BP Dormagen* [2007] OL L69/40.

295. 2006 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4314 *Johnson & Johnson/ Pfizer Consumer Healthcare*.

296. 2006 m. gruodžio 5 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4389 *WLR/BST*.

297. 2007 m. balandžio 4 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4403 *Thales/Finmeccanica/ Alcatel Alenia Space & Telespazio.*

298. 2007 m. balandžio 23 d. Komisijos sprendimas COMP/M.4561 *GE/Smiths Aerospace.*

299. 2008 m. birželio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5157 *Volkswagen/Skania.*

300. 2008 m. rugpjūčio 22 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5282 *Barclays/ Computerlinks.*

301. 2008 m. rugsėjo 23 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5284 *Klepierre/ABP/Steen & Ström.*

302. 2008 m. rugsėjo 12 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5288 *GMR Infrastructure (Malta)/Ontario Teachers' Pension Plan/Intergen*

303. 2008 m. rugsėjo 30 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5290 *Phoenix/Cerp Lorraine –Repartition France.*

304. 2008 m. spalio 13 d. Komisijos sprendimas COMP/M.5299 *Goldman Sachs/Deutsche Bank/Befraco.*

Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimai

1. LR Konstitucinio teismo 2009 m. kovo 2 d. nutarimas *dėl Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymo 10 straipsnio 1 dalies (2008 m. vasario 1 d. redakcija) nuostatų ir 11 straipsnio (2008 m. vasario 1 d. redakcija) 1 dalies 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai.*

Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimai

1. LR konkurencijos tarybos prie Valstybinės kainų ir konkurencijos tarnybos 1995-03-30 nutarimas Nr.14 *dėl ūkio subjektų įvykdyto teisės pažeidimo, numatyto LR Konkurencijos įstatymo 10 str. 1 dalyje ir leidimo įvykusiai koncentracijai galioti.*
2. LR konkurencijos tarybos 2000-11-09 nutarimas Nr.123 *dėl Carlsberg A/S pranešimo apie koncentraciją įsigyjant AB "Kalnapilis", UAB "Utenos alus", UAB "Jungtinis alaus centras" kontrolę.*
3. LR konkurencijos tarybos 2001-09-13 nutarimas 1S-105 *dėl leidimo OAO „Yukos" vykdyti koncentraciją įsigyjant 26,85 proc. AB „Mažeikių nafta" akcijų ir „Williams International Company" ir OAO „Yukos" įgyti bendrą AB „Mažeikių nafta" kontrolę.*
4. LR konkurencijos tarybos 2002-02-21 nutarimas Nr.21 *dėl leidimo AB „Mažeikių nafta" vykdyti koncentraciją įgyjant 85% UAB „Uotas" akcijų, dėl leidimo AB „mažeikių nafta", V.Krolienė, S.Tuguši vykdyti koncentraciją įgyjant bendrą UAB „Uotas"*
5. LR konkurencijos tarybos 2002-07-18 nutarimas Nr. 1S-82 *dėl leidimo TELIA AB vykdyti koncentraciją įsigyjant Sonera Corporation.*
6. LR konkurencijos tarybos 2002-12-19 nutarimas Nr.144 *dėl leidimo UAB „Minordija" vykdyti koncentraciją įsigyjant IĮ „Ž. Povilonio firma" turto dalį.*

7. LR konkurencijos tarybos 2003-05-29 nutarimas Nr. 1S-54 *dėl leidimo AB "Grigiškės."*
8. LR konkurencijos tarybos 2003-10-02 nutarimas 1S-107 *dėl leidimo UAB „Mineraliniai vandenys" vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 100 proc. AB „Stumbras" akcijų paketą.*
9. LR konkurencijos tarybos 2003-12-11 nutarimas Nr. 1S-140 *dėl leidimo „Teliasonera AB" vykdyti koncentraciją per dukterinę įmonę „Amber mobile teleholding AB" įsigyjant iki 90 proc. UAB „Omnitel" akcijų.*
10. LR konkurencijos tarybos 2003-12-18 nutarimas Nr. 1S-146 *dėl leidimo UAB „Aibės Mažmena" vykdyti koncentraciją sudarant paslaugų teikimo sutartis su UAB „Žiburys."*
11. LR konkurencijos tarybos 2004-01-08 nutarimas 1S-1 *dėl leidimo UAB „MG Baltic investment" vykdyti koncentraciją įsigyjant 100% UAB „Marieberg media" akcijų*;
12. LR konkurencijos tarybos 2004-05-80 nutarimas 1S-80 *dėl leidimo AB „Alita" vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. AB „Anykščių vynas" akcijų paketą*
13. LR konkurencijos tarybos 2004-07-01 nutarimas Nr. 1S-102 *dėl leidimo UAB „Baltisches Haus" vykdyti koncentraciją išsinuomojant iš UAB „Atvanora" patalpas.*
14. LR konkurencijos tarybos 2004-07-15 nutarimas Nr.1S-112 *dėl leidimo UAB „ZIP3" vykdyti koncentraciją įsigyjant 100% UAB „Vesiga" akcijų;*
15. LR konkurencijos tarybos 2004-10-21 nutarimas Nr.1S-152 *dėl leidimo P.Krištopaičiui ir S.V.Anužiui vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis įsigyjant iki 100 proc. UAB „Simpras" ir UAB „Rokų keramika" akcijų ir įgyjant bendrą šių įmonių kontrolę.*
16. LR konkurencijos tarybos 2004-12-23 nutarimas Nr. 1S-180 *del leidimo AB "Aistensita."*
17. LR konkurencijos tarybos 2005-04-21 nutarimas 1S-43 *dėl leidimo Amber trust IĮ S.C.A. vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 28,9 proc. AB „Malsena" akcijų ir kartu su D.Tvarijonavičiumi, R.Kriūnu, UAB ‚Liprama Vilnius", Liprama APS įgyjant bendrą AB „Malsena" kontrolę.*
18. LR konkurencijos tarybos 2005-05-05 nutarimas Nr.1S-53 *dėl leidimo Amber Trust II S.C.A. vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 32 proc. UAB „Litagros chemija" akcijų ir kartu su G.Kateiva, D.Grigaliūnu, A.Grigaičiu įgyjant bendrą UAB „Litagros chemija" kontrolę.*
19. LR konkurencijos tarybos 2005-06-16 nutarimas Nr.1S-68 *dėl leidimo „Interinfo Baltic OÜ" vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „Eniro Lietuva" akcijų.*
20. LR konkurencijos tarybos 2005-07-14 nutarimas Nr.1S-86 *dėl leidimo UAB „Vesiga" vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. UAB „VMGH" akcijų;*
21. LR konkurencijos tarybos 2005-10-27 nutarimas 1S-122 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Elion Ettevõtted AS įsigyjant 100 PROC. Microlink AS akcijų.*
22. LR konkurencijos tarybos 2005-12-22 nutarimas 1S-141 *dėl leidimo UAB „BT Lietuva" vykdyti koncentraciją įsigyjant UAB „Kesko Agro Lietuva" turto dalį.*

23. LR konkurencijos tarybos 2005-12-29 nutarimas Nr.1S-146 *dėl leidimo UAB „Klaipėdos terminalo grupė“ vykdyti koncentraciją įsigyjant AB „Klaipėdos jūrų krovinių kompanija“ dalį - konteinerių terminalą.*

24. LR konkurencijos tarybos 2006-01-19 nutarimas Nr.1S-5 *dėl leidimo Krosnopan holdings Ltd. Vykdyti koncentraciją per dukterinę įmonę Aurėja Ltd. Įsigyjant iki 87 proc. A/S Borderaja akcijų*

25. LR konkurencijos tarybos 2006-07-13 nutarimas 1S-76 *dėl leidimo UAB „Lietuvos Rytas“ vykdyti koncentraciją įsigyjant 34 proc. UAB „15 minučių“ akcijų ir kartu su Shibsted Baltics AS įgyjant bendrą kontrolę.*

26. LR konkurencijos tarybos 2007-07-19 nutarimas Nr. 1S-89 *dėl atsisakymo duoti leidimą vykdyti koncentraciją UAB „Šiaulių plentas“, UAB „Alksta“ ir AB „Kauno tiltai“ įsteigus AB „Kauno tiltai“ TŪB Konsorciumą „Tiltra.“*

27. LR konkurencijos tarybos 2007-08-30 nutarimas 1S-99 *dėl leidimo UAB „Omnitel“ vykdyti koncentraciją įgyjant vienvaldę UAB „Mikrovisatos prekyba“ kontrolę.*

28. LR konkurencijos tarybos 2007-09-20 nutarimas Nr. 1S-110 *dėl leidimo AB „Invalda“ vykdyti koncentraciją prijungiant AB „Nenuoramą.“*

29. LR konkurencijos tarybos 2007-09-27 nutarimas Nr. 1S-113 *dėl leidimo UAB „Palink“ vykdyti koncentraciją, išsinuomojant komercinės paskirties patalpas.*

30. LR konkurencijos tarybos 2007-12-13 nutarimas 1S-179 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją TEO LT, AB įsigyjant 100 proc. UAB „Nacionalinė Skaitmeninė Televizija“ akcijų;*

31. LR konkurencijos tarybos 2007-12-28 nutarimas 1S-189 *dėl leidimo European Bank for Reconstruction and Development vykdyti koncentraciją įsigyjant iki 20 proc. UAB „E Energija“ akcijų ir kartu su UAB „Energijos taupymo centras“, V.Strioga įgyjant bendrą įmonės kontrolę.*

32. LR konkurencijos tarybos 2007-12-29 nutarimas 1S-190 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją Rautakirja OY įsigyjant 100 proc. UAB „Impress Teva“ akcijų.*

33. LR konkurencijos tarybos 2008-04-23 nutarimas Nr.1S-53 *dėl leidimo UAB „Flopo informacinės sistemos“ vykdyti koncentraciją įsigyjant UAB „Euroset LIT“ turto dalį.*

34. LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-118 *dėl leidimo MAXIMA LT, UAB vykdyti koncentraciją išsinuomojant komercinės paskirties patalpas, esančias adresu Naikupės G. 18, Klaipėdoje; Sporto g. 16, Marijampolėje; Savanorių pr. 375, Kaune; Pramonės pr. 16, Kaune; Gedvydžių g. 17, Vilniuje; Vytauto g. 98/Senojo Turgaus g. 1, Palangoje; Gelvonų 35, Vilniuje ir nuosavybės teise įgyjant patalpas, esančias Lietuvininkų G. 58, Šilutėje ir J.Basanavičiaus G. 53, Kėdainiuose*

35. LR konkurencijos tarybos 2008-09-18 nutarimas Nr.1S-119 *dėl leidimo vykdyti koncentraciją AB „Flylal group services“ įsigyjant iki 100 proc. UAB „Baltic ground services“ akcijų.*
36. LR konkurencijos tarybos 2008-10-30 nutarimas Nr.1S-152 *dėl leidimo Titoconcerto A/S vykdyti koncentraciją įsigyjant 100 proc. Danisco sugar a/s akcijų*
37. LR konkurencijos tarybos 2009-04-16 nutarimas Nr.1S-56 *dėl leidimo UAB „Towage & Marine assistance“ ir Smit International Overseas B.V. vykdyti koncentraciją lygiomis dalimis steigiant UAB „Towmar Smit Baltic“.*

JAV teismų ir komisijos sprendimai

1. JAV Aukščiausio teismo 1956 m. birželio 11 d. sprendimas: *United States v. El du Pont de Nemours & Co,* 351 U.S. 377 (1956).
2. JAV Aukščiausio teismo 1957 m. birželio 3 d. sprendimas: *United States v. E. I. du Pont de Nemours & Co*., 353 U.S. 586 (1957).
3. JAV Aukščiausio teismo 1964 m. birželio 1 d. sprendimas: *United States v. Aluminum Co. of America*, 377 U.S. 271 (1964).
4. JAV Aukščiausio teismo 1969 m. kovo 10 d. sprendimas: *Citizen Publishing Co. v. United States,* 394 U.S. 131 (1969).
5. JAV Aukščiausio teismo 1974 m. kovo 19 d. sprendimas: *United States v. General Dynamics Corp.*, 415 U.S. 486 (1974).
6. JAV Kolumbijos apskrities apeliacinio teismo 2001 m. balandžio 27 d. sprendimas: *FTC v H.J. Heinz Co. and Milnot Holding Corporation,* 246, F.3rd 708 (D.C. Cir.2001).
7. JAV federalinės prekybos komisija, sprendimas ir įpareigojimas *In the Matter of Guinness PLC, Grand Metropolitan PLC, and Diageo PLC,* File No. 971 008, Docket No. C-3801.

Atlikti tyrimai

1. Bishop S., Lofaro A., Rosati F., Young J., *The Efficiency-Enhancing Effects of Non-Horizontal Mergers,* report (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005).
2. Church J., “The Impact of Vertical and Conglomerate Mergers on Competition,” [2004] final report, <http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/merger_impact.pdf > [aplankyta: 2009-01-10].

3. Copenhagen Economics, *The international market and the relevant geographical market*, report, Enterprise Papers No 15, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004).
4. Dobson P., Waterson M., Chu A., *The Welfare Consequences of the Exercise of Buyer Power*, Research Paper for the Office of Fair Traiding [1998] <http://www.oft.gov.uk/shared_oft/reports/comp_policy/oft239.pdf > [aplankyta 2007-06-12].
5. Epstein R.J., Rubinfeld D.L., *Effects of Mergers Involving Differentiated Products,* Technical Report COMP/B1/2003/07 [2004], < http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/effects_mergers_involving_differentiated_products.pdf> [aplankyta: 2008-01-10].
6. Europe Economics, *Study on Assessment Criteria for Distinguishing between Competitive and Dominant Oligopolies in Merger Control,* final report for the European Commission Enterprise Directorate General, [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/oligopolies_study.pdf> [aplankyta: 2008-01-10].
7. Europe Economics, *Market Definition in the Media Sector-Economic Issues,* report for the European Commission, DG Competition, [2002] <http://ec.europa.eu/competition/publications/studies/european_economics.pdf> [aplankyta: 2008-01-10].
8. Ivaldi M., Jullien B., Rey P., Seabright P., Tirole J., *The Economics of Unilateral Effects,* interim report for DG Competition, European Commission, [2003], < http://ec.europa.eu/competition/mergers/studies_reports/the_economics_of_unilateral_effects_en.pdf> [aplankyta:2009-01-10].
9. Leddy M., Hallouët S., Kehoe M., ir kiti, *ICN Report on Merger Guidelines – Chapter 2*, [2004] <www.internationalcompetitionnetwork.org/media/library/conference_2nd_merida_2003/amg_chap2_mktdefn.pdf > [aplankyta: 2008-01-10].
10. Nalebuff B., "Bundling, Tying and Portfolio Effects", [2003] *DTI Economics Paper No1,* <http://www.berr.gov.uk/files/file14774.pdf > [aplankyta 2007-06-14]
11. Neven D., Röller L.H., „Discrepancies Between Markes and Regulators: an Analysis of the First Ten Years of EU Merger Control", (Ženeva, The Graduate Institute Of International Studies: 2002) <http://hei.unige.ch/sections/ec/pdfs/Working_papers/HEIWP10-2002.pdf > [aplankyta 2008-01-16]
12. Nouel L., *Competition Assessment of Vertical Mergers and Vertical Agreements in The New Economy,* [2001] <http://ec.europa.eu/enterprise/library/lib-competition/doc/merger_agreement_summary.pdf > [aplankyta: 2007-03-18].
13. Padilla A.J., *The role of supply-side substitution in the definition of the relevant market in merger control,* a report for DG Enterprise A/4, European Commission, (Madrid: National Economic Research Associates, 2001).

14. Röller L.H., Stennek, J., Verboven F., „Efficiency Gains from Mergers“, Working Paper No.543 (Stockholm, The Research Institute of Industrial Economics: 2000) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2005_013_en.pdf > [aplankyta 2006-05-14].

Komisijos pranešimai, ataskaitos

1. Europos Komisija, *XXth Report on competition policy,* 1990, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1991).
2. Europos Komisija, *XXIth Report on competition policy,* 1991, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1992).
3. Europos Komisija, *XXIIth Report on competition policy,* 1992, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1993).
4. Europos Komisija, *XXIIIth Report on competition policy,* 1993, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1994).
5. Europos Komisija, *XXVth Report on competition policy,* 1995, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1996).
6. Europos Komisija, *XXVIth Report on competition policy,* 1996, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1997).
7. Europos Komisija, *XXVIIth Report on competition policy*, 1997, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1998).
8. Europos Komisija, *XXVIIIth Report on Competition Policy,* 1998, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1999).
9. Europos Komisija, *XXIXth Report on competition policy,* 1999, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000).
10. Europos Komisija, *XXXrd Report on competition policy,* 2000, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2001).
11. Europos Komisija, *XXXIrd Report on competition policy,* 2001, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002).
12. Europos Komisija, *XXXIIrd Report on competition policy,* 2002, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003).
13. Europos Komisija, *XXXIIIrd Report on competition policy,* 2003, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004).
14. Europos Komisija, *2004 m. konkurencijos politikos ataskaita*, (Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2006)
15. Europos Komisija, *2005 m. konkurencijos politikos ataskaita,* (Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2007)

16. Europos Komisija, *2006 m. konkurencijos politikos ataskaita*, (Liuksemburgas: Europos Bendrijų ofi cialiųjų leidinių biuras, 2007)
17. Europos Komisija, *2007 m. konkurencijos politikos ataskaita,* (Liuksemburgas: Europos Bendrijų ofi cialiųjų leidinių biuras, 2008)
18. Europos Komisija, „The EU gets new competition powers for the 21st century“, [2004] special ed., *Competition Policy Newsletter* 1 <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/special_edition.pdf> [aplankyta: 2008-01-10]
19. Europos Komisija, „Merger control: merger review package in a nutshell“ [2004] special ed., *Competition Policy Newsletter* 2 <http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/special_edition.pdf> [aplankyta: 2008-01-10]
20. Giotakos D., Petit L., Garnier G., De Luyck P., „General Electric/Honeywell — An Insight into the Commission's Investigation and Decision“ [2001] 3 *Competition Policy Newsletter* 5, < http://ec.europa.eu/competition/publications/cpn/cpn2001_3.pdf> [aplankyta: 2008-01-10]

Konkurencijos tarybos kiti dokumentai

1. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Tarybos 2008-2010-ųjų metų strateginis veiklos planas.
2. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Taryba, 2007 m. Darbo ataskaita.
3. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Taryba, 2006 m. Darbo ataskaita.
4. Lietuvos Respublikos Konkurencijos Taryba, 2005 m. Darbo ataskaita.

Pranešimai konferencijose

1. Harkrider J.D., „Operationalizing the Hypothetical Monopolist Test“ pranešimas konferencijoje Merger Enforcement Workshop (Washington, 2004-02-17), <www.usdoj.gov/atr/public/workshops/docs/202598.pdf> [aplankyta 2007-12-01].
2. Kroes N., (komisarė konkurencijos politikai), „Intrductory remarks at press conference on Choline Chloride cartel and EDP/ENI/GDP merger decisions“, (Briuselis, 2004-10-04) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/04/526&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2007-05-14].
3. Kroes N., (komisarė konkurencijos politikai), Speech of September 15, 2005, „European Competition Policy – Delivering Better Markes and Better Choices“, pranešimas konferencijoje European Consumer and Competition Day, (Londonas, 2005-09-15) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/512&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en > [aplankyta 2007-11-13].

4. Kroes N., (komisarė konkurencijos politikai), „Effective Competition Policy – a Key Tool for Delivering the Lisbon Strategy“, pranešimas EMAC Open Meeting of Coordinators (Briuselis, 2005-02-03) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/73&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2007-05-19]
5. Kroes N., (komisarė konkurencijos politikai), „Competition policy in a Lisbon context – the State of Play“, pranešimas Bundestag – Europaausschuss (Berlynas, 2006-07-06) http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/06/439&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en [aplankyta 2007-09-16]
6. Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „Review of the EC Merger Regulation – forging a way ahead“, kalba Europos Sujungimų Kontrolės konferencijoje (Briuselis, 2002-11-08) <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10]
7. Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „The substantive Standard for merger control, and the treatment of efficiency in merger analysis: an EU perspective“, pranešimas konferencijoje (New Yourk, 2002-10-30), <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2002.html> [aplankyta 2008-01-10]
8. Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), “The interaction between the Commission and Small Member States in Merger Review”, pranešimas konferencijoje The Competition Authority: Merger Review Day (Dublinas, 2003-10-10) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_037_en.pdf> [aplankyta 2008-02-01]
9. Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), "The future shape of European merger control", pranešimas RBB/FIPRA seminare (Briuselis, 2003-02-14) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_045_en.pdf> [aplankyta 2008-04-14]
10. Lowe P., (Europos Komisijos Konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „Current issues of EU Competition Law - The new competition enforcement regime“, pranešimas Key lecture at the study days of the International League of Competition Law (Barselona, 2003-10-02) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_035_en.pdf> [aplankyta 2008-04-14]
11. Lowe P., (Europos Komisijos konkurencijos direktorato generalinis direktorius), „Implications of the recent reforms in the antitrust enforcement in Europe for national competition authorities“, pranešimas konferencijoje Italian Competition/Consumers day (Roma, 2003-10-09) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2003_067_en.pdf> [aplankyta 2008-06-01]

12. Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai), „Maket Definition as a cornerstone of EU Competition Policy“, kalba, (Helsinkis, 2001-10-05) <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/index_2001.html>[aplankyta 2008-01-10]
13. Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai), „The Future for Competition Policy“, kalba (Londonas, 2001-07-09) <www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/ index_2001.html> [aplankyta 2008-01-10]
14. Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai), „Antitrust in the US and Europe: a History of Convergence,“ kalba (Vašingtonas, 2001-11-14) <www.europa.eu.int/comm/ competition/speeches/index_2001.html> [aplankyta 2008-01-10]
15. Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) „Analytical Framework of merger review“, pranešimas konferencijoje (Naple, 2002-09-28) <http://ec.europa.eu/competition/ speeches/index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10].
16. Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) “What are the aims of European Competition Policy?” kalba (Madridas, 2002-02-26) <www.europa.eu.int/comm/ competition/speeches/index_2002.html > [aplankyta 2008-01-10]
17. Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) „Review of the EC Merger Regulation – Roadmap for the reform project“ pranešimas konferencijoje Conference on Reform of European Merger Control“ (Briuselis, 2002-06-04), < http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/02/252&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2008-01-15]
18. Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) „Merger control in the European Union : a radical reform“ pranešimas konferencijoje European Commission/IBA Conference on EU Merger Control (Briuselis, 2002-11-07) <http://europa.eu/rapid/pressReleases Action.do?reference=SPEECH/02/545&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2008-01-15]
19. Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) “Competition for consumers’ benefit”, pranešimas konferencijoje European Competition Policy Day, (Amsterdamas, 2004-10-22) <http://ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2004_016_en.pdf> [aplankyta 2008-05-01]
20. Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) „Proactive Competition Policy and the role of the Consumer“, pranešimas konferencijoje European competition day (Dublinas, 2004-04-29) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/04/212&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2008-04-15].
21. Monti M., (tuometinis komisaras konkurencijos politikai) „Convergence in EU-US antitrust policy regarding mergers and acquisitions : an EU perspective“ pranešimas

konferencijoje US an EU Antitrust Aspects of Mergers and Acquisitions (Los Angelas, 2004-02-28),<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/04/107&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> [aplankyta 2008-03-28]

22. Vickers J., (Director General of Fair Trading) „How to reform the EC merger test?“, pranešimas konferencijoje EC/IBA merger control (Briuselis, 2002-11-08), <http://www.oft.gov.uk/shared_oft/speeches/spe0802.pdf > [aplankyta 2007-11-15]
23. Williams M., (head of NERA's London Competition Policy team and Chair of NERA's European Competition Policy Practice), „The European Commission's New Horizontal Merger Gudelines“, pranešimas konferencijoje IBC's Advanced EC Competition Law conference, (Londonas: 2004-04-30),<www.nera.com/Event.asp?e_ID=2071> [aplankyta 2006-03-19].
24. Whish R., „Analytical Framework of merger review: substantial lessening of competition/creation or strengthening of competition“, pranešimas konferencijoje International competition network (Neapolis, 2002-09-28), <www.internationalcompetitionnetwork.org/media/library/conference_1st_naples_2002/whish_icn_naples.pdf> [aplankyta 2008-01-10].

Kiti šaltiniai

1. Auštrevičius P., Pupkevičius D., Treigienė D., *Šiuolaikinių ekonomikos terminų enciklopedinis žodynas,* (Vilnius: Lietuvos laisvosios rinkos institutas, 1991).
2. Europos Komisija, „Proposal for a Council Regulation on the control of concentrations between undertakings“, Explanatory Memorandum, COM (2002) 711 final (Briuselis: 2002-12-11), [2003] OL C 20/4.
3. Europos Komisija, „The Impact and effectiveness of the Single Market“, pranešimas Europos Parlamentui ir Tarybai COM (96) 520 final (Briuselis: 1996-10-30) <http://ec.europa.eu/internal_market/economic-reports/docs/single_en.pdf> [aplankyta 2007-06-20]
4. Europos Komisija, „2000 Review of the Internal Market Strategy“ pranešimas Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, COM (2000) 257 final (Briuselis: 2000-05-03) <http://ec.europa.eu/internal_market/strategy/docs/stratreview_en.pdf > [aplankyta 2007-06-20]
5. Europos Komisija, „Action Plan for the Single Market“, pranešimas Europos Tarybai, CSE (97) 1 final (Briuselis: 1997-06-04) <http://ec.europa.eu/internal_market/strategy/docs/plan_en.pdf> [aplankyta 2007-06-20]
6. Europos Komisija, “A Pro-Active Competition Policy for Competitive Europe”, pranešimas COM (2004) 293 final (Briuselis: 2004-04-20) <http://europa.eu/comm/competition/ publications/proactive/en.pdf> [aplankyta 2008-02-14].

7. Hornby A.S., Ashby M. (eds.), *Oxford Advanced Leaner's dictionary,* 6th ed., (Oxford University press, 2000).
8. Organisation for Economic Co-operation and Development, Directorate for financial, fiscal and enterprise affairs committee on competition law and policy, *Annual report on competition policy developments in United States* -2001, DAFFE/COMP (2002) 12/07.
9. Organisation for Economic Co-operation and Development, Directorate for financial, fiscal and enterprise affairs committee on competition law and policy, *Annual report on competition policy developments in United States* (nuo 1996 m. spalio 1 d.iki 1997 m. rugsėjo 30 d.), DAFFE/CLP (98) 10/07.
10. Organisation for Economic Co-operation and Development, Directorate for financial and enterprise affairs, *Techniques and evidentiary issues in proving dominance/monopoly power*, DAF/COMP(2006)35 10/08.
11. Ridley S., Ysewyn J.L., „New EU Merger Regulation agreed", International Law Office newsletter 2004-01-08, <www.internationallawoffice.com/Newsletters/detail.aspx?g=b7ccd 007-9ef3-44fb-bae9-fe898ae828f8 > [aplankyta 2006-04-15].
12. Taylor Wessing, (teisinių paslaugų kontora), „EC Merger Reform", (2004) http://www.taylorwessing.com/uploads/tx_siruplawyermanagement/CRT_ECMergerReforms.en.pdf [aplankyta 2007-06-20]
13. UK Monopolies and Mergers Commission, Cendant Corporation and RAC Holdings Limited, Presented to Parliament by the Secretary of State for Trade and Industry by Command of Her Majesty, (1999), <http://www.competition-commission.org.uk/rep_pub/ reports/1999/423cendant.htm#full > [aplankyta 2007-03-16].
14. Willard K.T., *Market Definition under the Merger Guidelines: Some Modest Proposals*, comments submitted to the FTC/DOJ Merger Enforcement Workshop, (Washingtonas: 2004-02-17) <http://www.ftc.gov/bc/mergerenforce/presentations/040217tom.pdf> [aplankyta 2007-06-20]
15. „Lietuvos Energijos" metinė ataskaita, (2008) <http://www.lpc.lt/repository/apie_bendrove/metines_ataskaitos/MA_2008_LT.pdf> [aplankyta: 2009-05-10].
16. Akcinės bendrovės „VST" šešių mėnesių tarpinis pranešimas (2007 m. sausis – birželis), <www.vst.lt > [aplankyta: 2009-05-10].
17. 2008 metų AB Rytų skirstomųjų tinklų įmonių grupės konsoliduotas metinis pranešimas, (2008) <www.rst.lt> [aplankyta: 2009-06-10].

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Koncentracijų reglamento 4064/89 galiojimo laikotarpiu Europos Komisijos deklaruojami siekiai ir tikslai

Metai	Komisijos deklaruojami konkurencijos ir koncentracijų kontrolės tikslai	Konkurencijos politikos komisaras
1990	Bendrijos koncentracijų kontrolė siekia palaikyti verslo struktūrų sukūrimą bendroje rinkoje draudžiant sujungimus, kurie sukurtų dominuojančią padėtį ir sudarytų sąlygas bendrosios rinkos padalijimui.[1522]	Leon Britan
1992	„Koncentracijų kontrolė užima pagrindinę vietą Bendrijos konkurencijos politikoje; ja siekiama suderinti dvi imperatyvas. Pirma, planuojami verslo sujungimai padeda sudaryti tokias verslo struktūras rinkoje, kuriom esant būtų sukuriamas pageidaujamas efektyvumas. <...> Antra, taip pat yra būtina, kad koncentracijų reguliavimu nebūtų leidžiama sukurti dominuojančios padėties Bendrijoje, [nes] turintysis tokią padėtį nejaus pakankamo konkurencinio spaudimo“. [1523]	Leon Britan
1995	„Konkurencijos politika vaidina pagrindinį vaidmenį kuriant palankią verslui aplinką. Tai yra Europos ekonomikos ilgalaikio augimo ir darbo vietų kūrimo pagrindas. Kitas esminis konkurencijos politikos tikslas yra vartotojų apsauga. Pirmiausia ir svarbiausia – bendra rinka privalo tarnauti žmonėms. Turi būti užtikrinta griežtai taikant konkurencijos taisykles, kad vartotojai turėtų laisvę pasirinkti tarp produkcijos kokybės ir konkurencinių kainų“. [1524]	Karel Van Miert
1996	Naujoje aplinkoje, sukurtoje globalizacijos, konkurencijos politika „siekia padaryti ekonomines struktūras stipresnes ir konkurencingesnes, padeda tam tikruose sektoriuose išsaugoti solidarumą ir lygybę, tuo užtikrinant, kad atsižvelgiant į bendrą interesą, Europos verslui ir vartotojams būtų suteiktos geriausios galimos paslaugos žemiausia kaina, [taip pat] vaidina pagrindinį vaidmenį sukuriant bendrą rinką, kurios mechanizmas, atsižvelgiant į bendrą interesą, užtikrina geresnį išteklių paskirstymą ir didžiausią ekonomikos efektyvumą“. [1525]	Karel Van Miert
1997	„Konkurencijos politika prisideda prie sėkmingos bendros darbo politikos. Per jos įtaką rinkos struktūrai ji tiesiogiai daro poveikį Europos ekonomikos konkurencingumui, bei jos augimo greitčiui ir tokiu būdu padeda nukreipti Sąjungos makroekonomiką įdarbinimo kryptimi“. [1526]	Karel Van Miert
1998	„Konkurencijos politika turi palaikyti taiką, didėjant prekybos globalizacijai ir <...> technologijų raidai.“ [1527]	Karel Van Miert
1999	„Vienas iš pagrindinių konkurencijos tikslų yra inovacijų skatinimas ir užtikrinimas, kad prekės ir paslaugos būtų gaminamos taip efektyviai, kaip tik įmanoma ir kad šis efektyvumas būtų naudingas vartotojams dėl žemesnių kainų, patobulintos, kokybės ir paslaugų pasirinkimo“. [1528]	Mario Monti
2000	„Vartotojai turėtų būti geriau informuoti, į juos turi būti labiau atsižvelgta ir jie turi būti tiesiogiai įtraukti į konkurencijos vertinimo klausimus. Tai padės konkurencijos politikai daug aiškiau fokusuotis į veiksmus, kurie išskirtinai naudingi vartotojui“. [1529]	Mario Monti
2001	„Mūsų tikslai – užtikrinti, kad konkurencija būtų neiškraipyta, tuo suteikiant platesnį pasirinkimą vartotojams, technologines inovacijas ir kainų konkurenciją“. [1530]	Mario Monti
2002	„ Modernizavimas yra būtinas apsaugoti sisteminį, veiksmingą ir teisėtą konkurencijos taisyklių taikymą padidėjusioje Sąjungoje, turint pagrindinį tikslą padidinti vartotojams naudą, atsirandančią iš konkurencinės rinkos, ir palaikyti ūkio subjektų nekintamus ketinimus kelti savo konkurencingumą“. [1531]	Mario Monti
2003	„Konkurencijos politika turi prisidėti prie Lisabonos tikslų, kuriais siekiama Europą padaryti dinamiškiausia, žiniomis paremta ekonomika pasaulyje“. [1532]	Mario Monti

[1522] Europos Komisija, *XXth Report on competition policy,* 1990, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1991), pp. 14-15.
[1523] Europos Komisija, *XXIIth Report on competition policy,* 1992, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1993), pp. 7-8.
[1524] Europos Komisija, *XXVth Report on competition policy,* 1995, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1996), p. 7.
[1525] Europos Komisija, *XXVIth Report on competition policy,* 1996, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1997), p.1
[1526] Europos Komisija, *XXVIIth Report on competition policy,* 1997, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1998), p.6
[1527] Europos Komisija, *XXVIIIth Report on Competition Policy*, 1998, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1999), p. 3.
[1528] Europos Komisija, *XXIXth Report on competition policy,* 1999, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2000), p. 3.
[1529] Europos Komisija, *XXXrd Report on competition policy,* 2000, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2001), p. 3.
[1530] Europos Komisija, *XXXIrd Report on competition policy,* 2001, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2002), p. 3.
[1531] Europos Komisija, *XXXIIrd Report on competition policy*, 2002, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2003), p. 3.
[1532] Europos Komisija, *XXXIIIrd Report on competition policy*, 2003, (Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2004), p. 3.

2 PRIEDAS

Reglamento 139/2004 galiojimo laikotarpiu Europos Komisijos deklaruojami siekiai ir tikslai

Metai	Komisijos deklaruojami konkurencijos ir koncentracijų kontrolės tikslai	Konkurencijos politikos komisaras
2004	„Konkurencijos politika – ekonominio augimo ir nuolatinio *užimtumo* varomoji jėga. *Konkurencingumo*, augimo ir *ilgalaikio socialinio* bei *aplinkos apsaugos* raidos teikiami privalumai neatsiejamai susiję. Išmaniai valdoma verslo aplinka palaiko ir *skatina konkurencingumą*, *darbo našumą ir augimą* pasaulio, regioninėse ir nacionalinėse rinkose“ .[1533] „Būtina toliau ieškoti būdų, kaip suteikti daugiau galių nuo konkurenciją varžančios praktikos *nukentėjusiems vartotojams* ir *konkuruojančioms įmonėms*“. [1534]	Mario Monti /Neelie Kroes
2005	„Koncentracijas reguliuojančių teisės aktų vykdymas išlieka viena iš svarbiausių priemonių siekiant išlaikyti *konkurencingą rinkos struktūrą*“. <...> „Siekdami užtikrinti, kad vertikalus energetikos rinkų integravimas nebūtų *žalingas vartotojams*, kai kuriais atvejais naudojome svarbias konkurencijos gynimo priemones“.[1535]	Neelie Kroes
2006	Europos įmonės, dėl gamybos mastų didindamos veiksmingumą ir įvairindamos veiklą, turi sugebėti pasinaudoti laisvos vidaus rinkos teikiamais pranašumais. Mūsų koncentracijų kontrolės taisyklės sudaro sąlygas stiprioms Europos įmonėms pa*naudoti savo pranašumus ir tapti pasaulyje svarbiomis įmonėmis*, jei dėl sumažėjusios konkurencijos *nenukenčia vartotojai*.[1536]	Neelie Kroes
2007	„2007 m. konkurencijos politika ir toliau prisidėjo prie rinkų veikimo gerinimo *Europos vartotojų ir įmonių naudai*.“ „Konkurencijos politikos pagrindą ir toliau sudarė išsami Komisijos ekonominių reformų darbotvarkė – Lisabonos strategija“.[1537]	Neelie Kroes

[1533] Europos Komisija, *2004 m. konkurencijos politikos ataskaita*, (Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2006), p. 3.
[1534] Europos Komisija, *2004 m. konkurencijos politikos ataskaita*, (Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2006), p. 4.
[1535] Europos Komisija, *2005 m. konkurencijos politikos ataskaita*, (Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2007), p.5.
[1536] Europos Komisija, *2006 m. konkurencijos politikos ataskaita*, (Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2007),, p.3.
[1537] Europos Komisija, *2007 m. konkurencijos politikos ataskaita*, (Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras, 2008), p.2.

3 PRIEDAS

Vertinimo procesų palyginimas

Vertinimo etapai	EB *„žymaus veiksmingos konkurencijos apribojimo“* taisyklė	JAV *„reikšmingo konkurencijos sumažinimo“* taisyklė
1.	Ar veiksmus, kurie daro žymią žalą konkurencijai, galės atlikti sujungti ūkio subjektai, ir ar ši žala, atsižvelgiant tiek į veiksmų žalingumą, tiek į jų naudingumą, yra žymi?	*Nustatoma, ar bus žymus koncentracijos laipsnio rinkoje padidinimas* (nustatoma rinka; matuojamas esamas ir būsimas koncentracijos laipsnis, atsižvelgiant į rinkoje esančius ūkio subjektus ir jų užimamas rinkos dalis (pagalbinė priemonė *Herfindahlo-Hirschmano indekso (HHI)*) pokyčio analizė)
2.	Ar sujungta grupė ketins ir galės taip elgtis, atsižvelgiant į konkrečios rinkos struktūrą, koncentracijos dalyvių padėtį rinkoje, konkurentų ir vartotojų reakciją?	*Nustatoma, ar sandoris kelią susirūpinimą dėl galimų konkurencijai žalingų pasekmių* (atsižvelgiama į rinkos koncentraciją, kitas aplinkybes, kurios apibūdina rinką). Nustatomos galimos pasekmės dėl „koordinuoto“ ar „vienašališko“ poveikio. Vertinant vienašališką poveikį atsižvelgiama į: • koncentracijos dalyvių prekių pakeičiamumą, nes kuo artimesni prekių pakaitalai, tuo labiau tikėtinas didesnis kainos pakėlimas;[1538] • konkurentų gebėjimą atkurti prarastą konkurenciją, pateikiant rinkoje savo prekes;[1539] • koncentracijos dalyvių galimybių skirtumus.[1540]
3.	Ar konkurencijai žalingos pasekmės būtų vykdomų veiksmų, įvykus koncentracijai, padariniai (priežastinis ryšys tarp koncentracijos ir galimų žalingų veiksmų)?	*Įvertinami patekimo į rinką barjerai, konkurentų gebėjimas pasipriešinti sujungto ūkio subjekto rinkos galiai.* Tyrimas susideda iš trijų dalių:[1541] • nustatoma, ar konkurentai *laiku* pateks į rinką ir jų įtaka bus žymi; • vertinama, ar atėjimas bus *pelningas ir, tikėtina,* įvyks reaguojant į koncentraciją. (reikšmingi rodikliai: patekimo į rinką kaina, vertikali integracija ir ūkio subjektų tarpusavio susitarimai);[1542] • vertinama, ar atėjimas bus *pakankamo lygio,* kad sugrąžintų rinkos kainas iki lygio, buvusio iki ūkio subjektų sujungimo.
4.	Ar veika yra koncentracija? Ar veikai darant įtaką gali susidaryti žala konkurencijai?	Įvertinamas *efektyvumas*, kuris gaunamas įvykus koncentracijai.
5.		Vertinama, ar sandorio negalima pateisinti galimu ūkio subjekto bankrotu.

[1538] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės, 2.21. paragrafas.
[1539] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės, 2.21. paragrafas.
[1540] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės, 2.22. paragrafas.
[1541] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės, 3.0. paragrafas.
[1542] Žr. išnašą 13: JAV Horizontalių koncentracijų gairės, 3.3. paragrafas.

MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

1. Banevičienė, A. Koncentracijos sampratos skirtumai remiantis Lietuvos ir Europos Bendrijos teisės normomis, reguliuojančiomis koncentracijas. *Jurisprudencija*: *mokslo darbai*. 2005, 72 (64): 72–80)

2. Banevičienė, A. Ūkio subjektų konglomeratinių koncentracijų teisinio reguliavimo ypatumai Europos Bendrijoje. *Jurisprudencija: mokslo darbai.* 2007, 9(99): 54–61)